Pr. Lector Dr. Radu Petre Mureşan

ALTERNATIVE SPIRITUALE ÎN ROMÂNIA

Editura Agnos – Sibiu
Str. Someșului, nr. 19 / 12
tel.: 0745/679038; 0766/530777
e-mail: editura_agnos@yahoo.com
ISBN 978-973-1801-79-7

Pr. Lector Dr. Radu Petre Mureşan

ALTERNATIVE SPIRITUALE ÎN ROMÂNIA

Secolul XXI. Perspectivă ortodoxă

Apare cu binecuvântarea
Î.P.S. Dr. Laurenţiu Streza
Mitropolitul Ardealului

Agnos
Sibiu – 2011

Consilieri editoriali:
Pr. Conf. Univ. Dr. Constantin Necula
Conf. Univ. Dr. Lucian Grozea
Redactor: Raluca Toderel
Coperta: Andrei Rosetti

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
MUREŞAN, RADU PETRE
Alternative spirituale în România. Secolul XXI. Perspectivă ortodoxă / pr. lect. univ. dr. Radu Petre Mureşan ; pref.: pr. prof. univ. dr. Nicolae Achimescu. - Sibiu : Agnos, 2011
Bibliogr.
ISBN 978-973-1801-79-7
I. Achimescu, Nicolae (pref.)
2(498)''20''

MOTTO:

Διὰ τί δὲ οὐ πάντες φρόνιμοι γινόμεθα
λαβόντες Θεοῦ γνῶσιν, ὅ ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός;
Pentru ce nu suntem înțelepți, primind cunoștința lui
Dumnezeu, care este Iisus Hristos?

(*Epistola către Efeseni a Sfântului Ignatie al Antiohiei*, colecţia PSB vol. I, *Scrierile Părinților Apostolici*, traducere, note şi indici de Pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1979, p. 163.)

Prefață

În mod tot mai evident, omul de astăzi își alege singur propriul mod de viață, își propune și își creează un anumit statut social, în funcție de propriile convingeri, făcând abstracție de orice ingerințe contextuale, indiferent de natura lor.

Urmările individualizării lumii în care trăim asupra religiei constau în mod preponderent în faptul că omul se simte mai puțin sprijinit în opțiunile și activitățile sale religioase decât în societățile postmoderne, așa încât percepțiile și practicile sale religioase devin cu mult mai permisive. Se observă, în acest mod, cum în contextul acestui proces de individualizare structurală a societății, omul are posibilitatea de a se comporta și a se manifesta religios într-o manieră absolut diferită, fără ca viața sa religioasă să mai fie raportată în vreun fel la instituțiile religioase tradiționale.

În plan religios, dacă modernismul s-a arătat extrem de critic la adresa religiei, postmodernismul o acceptă, ba chiar o agreează, dar numai sub forma unei religiozități difuze, nonconformiste și contestatare. Raționalității excesive din perioada modernistă, postmodernitatea îi va răspunde printr-un iraționalism la fel de excesiv, un iraționalism nu al religiilor, ci al unei pseudo-religiozități, un iraționalism care conduce la o afirmare fără bariere a tot ceea ce este mitic, magic, ezoteric, ocult.

În Europa de azi a revenit aproape o „modă" cererea pentru o aşa-zisă „ofertă", dar şi „supliment" nereligios, pentru o „spiritualitate alternativă". Ca şi în economia de piaţă, unde „cererea religioasă" devine foarte evidentă, apare şi o ofertă pe măsură. Aşa cum subliniază mulţi sociologi, există suficienţi „producători" sau „manageri" pe această adevărată „psihopiaţă" religioasă, care evaluează cererea după toate criteriile de rigoare, venind în întâmpinare cu o ofertă corespunzătoare.

Aşa se explică faptul că, intrând într-o librărie obişnuită, descoperim un impresionant număr de titluri cum ar fi: astrologie, yoga, zen, meditaţia transcendentală, reiki etc. Cu toate laolaltă, asemenea lucrări se doresc a fi un fel de panoplie-miracol, un fel de soluţii miraculoase pentru criza spirituală, socială, stres, stări depresive etc., atât de prezente în societatea contemporană.

De altfel, încă de la începutul secolului trecut, noul tip de religie, care se substituie încetul cu încetul religiei tradiţionale, a fost definit ca un fel de „religie-cofetărie", pentru simplul motiv că noua scenă religioasă, prin întreaga sa abundenţă pestriţă şi aproape imprevizibilă, arată ca un fel de „cofetărie" în care se găsesc de toate pentru toţi (L. Bily).

Această religie de tip „cofetărie" este reprezentată mai ales de curentul „New Age" („Noua Eră"), un curent sincretist în care se găsesc laolaltă elemente din diferite ştiinţe, cum ar fi: fizica cuantică, ştiinţe umaniste, dar şi din anumite mari religii sau mistica acestora. De altfel, în general, New Age a jucat un rol foarte important nu doar în dezvoltarea propriu-zisă a gândirii şi spiritualităţii New Age, dar şi în apariţia altor forme de spiritualitate alternativă (W. Hanegraff).

Aşa cum rezultă din lucrarea de față, scientologia, neopăgânismul, mişcările de dezvoltare a potențialului uman şi tehnicile terapeutice în genul Reiki se regăsesc deopotrivă, într-un fel sau altul, în spațiul extrem de „generos" al spiritualității New Age.

Pr. Prof. Univ.
Dr. Nicolae ACHIMESCU

Introducere

În România ultimelor două decenii se poate observa un interes crescând pentru căutări spirituale din cele mai diverse. Acestea au ca numitor comun valorizarea ezoterismului, în special cel provenit prin filieră teosofică, fascinația față de tot ce este legat de mistica şi de spiritualitatea orientală, interesul pentru ocult şi irațional, popularizarea exacerbată a fenomenelor paranormale şi impunerea ideii că trăim într-o lume a misterelor (dialoguri cu spirite sau cu extratereştri), aşteptări milenariste legate de trecerea la epoca Vărsătorului, proliferarea credințelor păgâne, adoptarea unor metode de vindecare alternativă, complementare medicinei clasice (bioenergie, reiki, acupunctură etc.), proliferarea cursurilor şi a seminarelor unde se predau tehnici de eliminare a stresului, de obținere a confortului psihologic, a dezvoltării mentale, de comunicare cu propriul subconştient (metoda Silva, meditația transcendentală, programarea neurolingvistică etc).

Această efervescență se constatase în țările occidentale începând cu anii 1960-1970. Sociologii vorbeau atunci fie de „întoarcerea religiosului" sau „de-secularizare" (Gilles Kepel), fie de „decompoziția" sau „recompoziția" religiei în modernitate (Danièle Hérvieu-Léger, Yves Lambert, Jean-Paul Willaime)[1]. Ei au arătat că formele

[1] Gilles Kepel, *La revanche de Dieu. Chrétiens, juifs et musulmans à la reconquête du monde,* Paris, Le Seuil, 1991 (*Dumnezeu îşi*

de manifestare ale acestui tip de spiritualitate se caracterizau prin credințe și practici marginale peisajului religios tradițional sau chiar străine de acesta[2].

Astăzi este unanim acceptat termenul de *religiozitate post-modernă* pentru a defini acele forme ale religiosului puternic individualizat. Religiozitatea post-modernă reflectă acea convingere, foarte răspândită printre contemporanii noştri, potrivit căreia oamenii pot avea o viață spirituală în afara Bisericii, adevărul nu trebuie legat de o anumită instituție care să fie depozitarul său, oamenii pot fi morali în familie și în societate fără să se raporteze la o anumită credință religioasă[3]. Acest „credo" se prelungeşte uneori într-o religiozitate seculară prin angajarea în cauze

---

ia revanşa. Creştini, evrei şi musulmani recuceresc lumea, traducere din limba franceză de Rodica Maria Valter şi Radu Valter, Bucureşti, Artemis, 1994); Danièle Hervieu-Leger et Davie Grace (dir.), *Identités religieuses en Europe,* Paris, Le Seuil, 1991 (vezi, mai cu seamă, introducerea semnată de Danièle Hervieu-Leger); Marcel Gauchet, *Le désenchantement du monde. Une histoire politique de la religion,* Paris, Gallimard, 1995 (traducere în limba română, *Dezvrăjirea lumii,* Ed. Nemira, Bucureşti, 2006). Vezi şi Idem, *Ieşirea din religie,* Ed. Humanitas, Bucureşti, 2006.

[2] Jean Vernette, *Jésus au péril des sectes,* Desclée, Paris, 1994, p. 5.

[3] Robert Wuthnow, *Christianity in the 21st century. Reflections on the challanges Ahead*, Oxford University Press, 1993, p. 5. Marcel Gauchet remarca la rândul lui: „A ieşi dintr-o religie nu înseamnă neapărat a ieşi dintr-o credință religioasă, ci a ieşi dintr-o lume unde religia este structurantă, unde ea comandă forma politică a societăților şi unde ea defineşte economia legăturilor sociale. Ieşirea din religie este trecerea la o lume unde religiile continuă să existe, însă în interiorul unei forme politice şi a unei forme colective pe care ea nu le mai determină" (Marcel Gauchet, *La religion dans la démocratie. Parcours de la laïcité,* Paris, Gallimard, 1998, p. 11).

„sacre" ca ecologia sau apărarea drepturilor omului („laicitatea deschisă"). Ca orice pseudo-religiozitate, cea postmodernă este axată pe factorul uman, pe coordonatele sale empirice: intuiție, rațiune şi sentimente pur umane[4].

Cartea de față îşi propune să abordeze manifestările religiozității post-moderne, aşa cum se reflectă ele în câteva din credințele şi practicile spirituale alternative în vogă: New Age, neopăgânismul, scientologia, reiki, mişcările de dezvoltare a potențialului uman[5]. Elemente *New Age* au putut fi identificate încă din perioada comunistă şi imediat după evenimentele din 1989, aşa cum au arătat, la acea vreme, Bruno Würz, Diac. Prof. Dr. Petre David sau Pr. Prof. Dr. Nicolae Achimescu[6]. *Boom*-ul New Age în România s-a resimțit cu precădere după anul 2000, prin apariția unor mişcări sau a unor curente

---

[4] Pr. dr. Ciprian Marius Cloşcă, *Ortodoxia şi noile mişcări religioase*, Ed. Lumen, Iaşi, 2009, p. 35; Pr. Prof. Dr. Nicolae Achimescu, „New Age şi religiozitatea post-modernă", ziarul *Lumina*, 18 septembrie 2008; Idem, „Pseudo-religiozitate şi agresivitate în lumea de azi" în *Priveghind şi lucrând pentru mântuire.* Volum editat la aniversarea a 10 ani de arhipăstorire a Înalt Preasfințitului Mitropolit Daniel al Moldovei şi Bucovinei, Iaşi, 2010.

[5] Jean Francois Mayer, *Les Nouvelles Voies Spirituelles. Enquête sur la religiosité parallèle en Suisse,* L'âge d'Homme, 1993, propune termenul „noi căi religioase" (p. 19).

[6] Bruno Würz, *Doctrinele principalelor secte ale creştinismului contemporan,* Timişoara, 1988 (curs litografiat); Idem, *New Age. Paradigma holistă sau revrăjirea vărsătorului,* Timişoara, Editura de Vest, 1992 (reed. 1994); Diac. Prof. Dr. Petre David, *Invazia sectelor.* Vol. I: *De la erezii vechi la secte religioase ale timpului nostru,* Ed. Christ, Bucureşti, 1997, p. 415-433; Pr. Prof. Dr. Nicolae Achimescu, *Noile Mişcări Religioase,* Editura Limes, 2004, p. 229-270.

tipic occidentale, dintre care noi am ales să prezentăm *Şcoala de Iluminare Ramtha* (*Ramtha School of Ilumination* – RSE) şi *Echipa Omenirii* (*Humanity's Team*) sau prin construirea unui New Age „autohton", care accentuează ideea rolului ezoteric al României (Revista „Cosmos").

Neopăgânismul organizat la nivel mondial încearcă, de asemenea, să „cucerească" România prin diverse mijloace, ca organizarea de *workshop*-uri sau strădania de a obține vizibilitate pe internet. Studiul nostru va trata modalitățile prin care păgânismul modern intră în universul uman încă din copilărie (desene animate, jocuri pe calculator, filme cu tematică păgână), vrăjitoria modernă (Wicca), dar şi felul în care neopăgânismul se raportează la creştinism.

Capitolul dedicat *scientologiei* prezintă, într-o primă parte, elemente de bază cu privire la învățăturile, practica, organizarea şi ceremoniile „Bisericii scientologice". În a doua parte, am aprofundat anumite teme (poziția controversată a scientologiei, misiune şi prozelitism, rolul fondatorului) şi am încercat să surprindem impactul scientologiei în România, aşa cum se conturează el în relatările de presă sau în informațiile postate pe *site*-urile oficiale ale „Bisericii Scientologice".

Cu *reiki* şi *mişcarea de dezvoltare a potențialului uman* am intrat într-un domeniu cu totul nou în raport cu cercetările mele anterioare. Atât cât am eu cunoştință, aceste teme nu au fost abordate din perspectivă misionară în țara noastră. Reiki este o tehnică de vindecare japoneză, recunoscută ca terapie alternativă în România (*Legea nr. 118/2007*). După cum vom arăta pe parcursul acestui studiu, reiki, ca terapie de vindecare orientală, a fost trans-

ferată în Occident cu pierderea sensurilor originare şi cu multe adaosuri teosofice. Mai mult decât atât, anumiți maeştri reiki din România amestecă aceste tehnici cu Ortodoxia într-un „cocktail New Age" în care se relativizează adevărurile de credință sau se proferează blasfemii la adresa Bisericii Ortodoxe. Toate acestea ne îndreptățesc să considerăm reikiul practicat în România un subiect misionar care ar trebui aprofundat în continuare.

De asemenea, includerea, într-un curs de misiologie, a temelor axate pe dezvoltarea potențialului uman ar putea să pară surprinzătoare. Landmark Forum sau Programarea euro-lingvistică sunt programe care pretind că oferă atuuri pe plan psihologic sau cognitiv, precum şi anumite tehnici pentru îmbunătățirea comunicării şi ameliorarea relațiilor cu ceilalți. Este adevărat că aceste cursuri şi programe nu se declară a fi religioase şi funcționează după toate regulile economiei de piață, activitatea lor constând în cursuri, stagii sau seminare, însoțite sau nu de vânzări de cărți sau de suporturi tehnice. O gamă destul de largă de cursuri de acest gen a invadat în ultimii ani şi piața românească şi în capcana lor au căzut mulți creduli. După cum vom arăta în continuare, cursurile manipulează subtil, deconstruind personalitatea, valorile şi credințele unei persoane şi punând în locul lor „omul nou", pentru care totul se rezumă la material, profit, succes, eficiență[7].

Toate acestea sunt teme care ar merita o atenție mai mare din punct de vedere misionar, dar care, din păcate, se regăsesc doar sporadic între preocupările specialiştilor

---

[7] Margaret Singer Thaler, *Cults in our Midst. The hidden Menace in our everyday Lives*, 1996, Jossey-Bass, p. 182-184.

în domeniu din România. O explicație simplă, dar nu suficientă, ar fi că ele sunt percepute ca mişcări sau grupări specifice țărilor occidentale şi că impactul lor în România este neglijabil. Cu toate acestea, aşa cum vom arăta pe parcursul cărții, asistăm la încercări de organizare, la eforturi de obținere a vizibilității, la popularizare prin mass-media, la editare de cărți în limba română. Numeroase emisiuni televizate, în special la posturile B1 şi OTV, precum şi anumite publicații periodice promovează tot ce este legat de magie, ocultism, ezoterism, tehnici de vindecare, chakere, tarot, zodii, paranormal, OZN şi extratereştri. Librăriile din România sunt practic invadate de literatură de acest gen, care se vinde foarte bine.

În acest context, *Misiologia*, ca disciplină teologică, este chemată să iasă dintr-o anumită încremenire şi să nu reia la nesfârşit problematica prezentă în studiile din perioada interbelică şi în cele din timpul comunismului. Mi se pare foarte importantă observația Pr. Prof. Dr. Nicolae Achimescu: „Din nefericire, de multe ori, teologii contemporani explorează exagerat trecutul în detrimentul scrutării viitorului. Pentru ei, problema arianismului, macedonismului, sofianismului sunt cu mult mai importante decât marile provocări actuale şi perspectivele acestora, deşi acele probleme au fost soluționate prompt la vremea respectivă de către sinoadele ecumenice sau alte instanțe ale Bisericii. Privim prea mult spre povara trecutului, ignorând prezentul şi viitorul Bisericii”[8]. Fără îndoială, cultele şi sectele mai vechi sau mai noi sau cele

[8] Pr. Prof. Dr. Nicolae Achimescu, *Noile Mişcări Religioase,* Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2004, p. 310.

pe care le numim, cu un termen generic, *Noi Mişcări Religioase* trebuie să rămână în câmpul preocupărilor misionare, trebuie monitorizate, pentru a putea fi semnalate schimbările doctrinare, noile strategii de prozelitism sau eventualele deviații.

Cu toate acestea, nu trebuie ignorate sau minimalizate nici grupările sau curentele ieşite din post-modernism şi care se deosebesc de „secte", în înțelesul clasic al cuvântului. Pentru aceste alternative spirituale, mântuirea se află în această lume şi este la îndemâna oricui prin ezoterism, ocultism, terapii alternative sau o anumită tehnologie prin care se controlează mintea şi trupul. Scopurile pe care le urmăresc sunt şi acestea pământene: ele oferă mijloace de a stăpâni lumea, „cunoaştere absolută" şi o învățătură secretă care poate fi însuşită numai prin inițiere. În sfârşit, este vorba de mişcări şi curente de tip sincretist care combină elemente împrumutate din creştinism sau din religiile vechi, care propun o nouă interpretare a Bibliei sau care, pur şi simplu, ignoră Biblia şi propun alte texte aşa-zis sacre[9].

Anumiți specialişti în studiul Noilor Mişcări Religioase consideră chiar că grupări religioase „clasice", precum „Martorii lui Iehova" sau „Biserica Sfinților Ultimelor Zile", au încetat să aibă o creştere rapidă în societățile occidentale dezvoltate. Ele ar fi ajuns la o limită

---

[9] Gordon Melton remarca faptul că atenția publicului şi a specialiştilor se îndreaptă cu precădere spre grupuri bine structurate, clasice, în timp ce se dezvoltă o „cultură religioasă descentralizată", mult mai semnificativă şi cu impact important pentru viitor. (*Perspectives on the New Age,* edited by James R. Lewis and Gordon Melton, State University of New York Press, 1992, p. IX).

a succesului lor pe piaţa religioasă, încetând astfel să mai pară atractive. Misionarii din uşă în uşă sau cei care merg cu Biblia în mână pe stradă încep să devină ineficienţi în faţa noilor strategii de piaţă, la fel cum s-a întâmplat şi cu vânzătorii din uşă în uşă sau cu micii comercianţi care au fost „zdrobiţi" de supermarketuri şi mall-uri[10].

Prin acest studiu, încercăm, de fapt, să arătăm că toată această căutare spirituală, care se limitează la satisfacerea dorinţelor şi a intereselor individuale, nu este altceva decât un materialism ce se înconjoară de o aură spirituală. Este, în fond, o banalizare a religiosului şi reducerea sa la un obiect de consum care este repede cumpărat, din cauza publicităţii, dar care apoi cade în desuetudine, când apare ceva mai atractiv, şi este înlocuit[11]. Care sunt actorii vieţii religioase şi cu ce tehnici de marketing îşi momesc ei clienţii, care sunt noile strategii de piaţă în câmpul religios, cum se manifestă toate acestea în România – iată câteva dintre întrebările la care vom încerca să reflectăm pe parcursul acestei cărţi.

Referitor la metodologia de care ne-am folosit, cercetarea noastră s-a concentrat pe ideile promovate de

---

[10] „Grupuri ca mormonii sau martorii lui Iehova au atins un punct de saturaţie în Statele Unite şi alte câteva naţiuni, un punct de la care este puţin probabil că vor mai creşte" (James Lewis, *The Growth of Scientology and the Stark Model of Religious „Success",* în *Scientology,* edited by James R. Lewis, Oxford University Press, 2009, p. 117-140, p. 134); Aceeaşi idee la Jean-François Mayer, *Les Nouvelles Voies Spirituelles,* p. 31 : „Sectele sau Noile Mişcări Religioase cu structuri rigide, aflate într-un raport de tensiune cu lumea, există şi pot reţine în continuare atenţia, dar impactul lor este mai mic decât se putea imagina mai demult".

[11] Idem, *Confessions d'un chasseur des sectes*, Cerf, Paris, 1990, p. 6.

grupuri şi mişcări care aparţin spiritualităţii alternative, aşa cum au fost acestea enunţate în propriile cărţi, broşuri, publicaţii sau pe site-urile web oficiale. Trebuie spus că abordarea noastră nu va fi una neutră, deşi studiul academic al religiei, ceea ce în Occident este cunoscut ca *Religious Studies*, îşi propune să rămână neutru faţă de credinţele şi practicile grupurilor religioase. După părerea noastră, studiile neutre, care ar putea conferi o anumită legitimitate acestor grupuri, ar trebui să nu fie promovate de teologi. În cazul alternativelor spirituale, nici abordarea foarte critică nu este de recomandat în măsura în care aceste alternative, zise spirituale, au o legătură vagă cu creştinismul sau, de multe ori, chiar nu au nimic de-a face cu acesta. Ele nu recunosc revelaţia lui Dumnezeu în Sfânta Scriptură şi nici Persoana divino-umană a Mântuitorului Hristos. Din această cauză, tratarea lor, ca subiecte ale Misiologiei, este problematică şi provocatoare deopotrivă.

Prin urmare, am preferat o prezentare descriptivă, care să ducă la înţelegerea corectă a particularităţilor unui grup sau ale unui curent, cu atât mai mult cu cât aceste forme de „spiritualitate alternativă" nu au primit atenţia cuvenită până acum. În general vorbind, o cale corectă de a aborda o „alternativă spirituală", oricare ar fi specificul ei, este *informarea*, faptul de a citi tot ceea ce este disponibil despre acel subiect: literatură apologetică, mărturiile foştilor adepţi, articolele şi informaţiile din presă, literatura de specialitate.

Demersul nostru ar trebui continuat în Biserică, prin organisme special create şi abilitate în acest sens, aşa cum se întâmplă şi în alte ţări ortodoxe, precum Grecia sau

Rusia. Biserica trebuie să preia datele rezultate din cercetare şi să iniţieze o reflecţie sinceră şi lucidă referitoare la căutările spirituale ale propriilor credincioşi. Există creştini care, negustând hrana duhovnicească şi sănătoasă a Bisericii, nu pot să o recunoască pe cea otrăvită a ereziilor şi, astfel, să se păzească de ea[12]. Or, din păcate, tendinţa care domină inclusiv în Biserică astăzi este aceea de a ignora problema fie din lipsă de informare, fie din pricina unui simţământ de nesiguranţă.

Studiile sociologice arată că, în perioada 1990-2000, România se număra printre ţările cu cel mai scăzut nivel de non-afiliere din Europa, doar 2% din populaţie declarând că nu aparţine niciunei religii **(Anexa 1).** Dacă luăm în considerare faptul că, în sociologie, nivelul de afiliere este un indicator ce arată gradul de secularizare a unei societăţi, rezultă că, în acea perioadă, România era una din cele mai puţin secularizate ţări din Europa. Tot în perioada amintită, România se afla printre „campioanele" Europei în ceea ce priveşte practica religioasă în spaţiul privat, 70% dintre cei intervievaţi declarând că obişnuiesc să se roage cel puţin o dată pe săptămână **(Anexa 2)**[13].

---

[12] Arsenie Vliangoftis, *Ereziile contemporane – o adevărată ameninţare,* Ed. Evanghelismos, Bucureşti, 2006, p. 29.

[13] Mălina Voicu, *România religioasă. Pe valul european sau în urma lui?,* Institutul European, 2007, p. 54. A se vedea, din contră, cazul Cehiei sau al Estoniei, unde acest procent depăşeşte 65%. Cercetările sociologice urmăresc, de regulă, modelul propus de Rodney Stark şi Charles Glock (*American Piety. The Nature of Religious Commitment,* Berkeley, University of California Press, 1968), care au identificat cinci dimensiuni ale implicării religioase: *credinţa religioasă, practica religioasă, experienţa religioasă, cunoaşterea religioasă şi implicaţiile religiozităţii asupra vieţii cotidiene a individului*. Lucrarea Măli-

Această situație neașteptată, având în vedere faptul că România a fost o țară est-europeană supusă îndelung secularizării forțate, trebuie privită totuși cu precauție. Aceleași studii sociologice atrag atenția că în România *există cert o ruptură între apartenența declarată la un cult și credințele și practicile care ar trebui să rezulte din această apartenență*. Cu alte cuvinte, chiar dacă, la nivel declarativ, mai mult de 80% dintre români se prezintă ca fiind creștini ortodocși, acest lucru nu își găsește corespondent în practica religioasă. De exemplu, 96% din cei intervievați au declarat că ei cred în Dumnezeu (unul din cele mai mare procente la nivel european), însă doar 37,3% cred în Dumnezeu întrupat, adică în persoana divino-umană a Mântuitorului Iisus Hristos, pe când 45,6% cred într-un spirit sau o forță a vieții (**Anexele 3 și 4**)[14].

---

nei Voicu a insistat pe trei dintre acestea: credința religioasă, practica religioasă și implicațiile asupra vieții cotidiene, cu alte cuvinte, asupra a tot ceea ce este legat de manifestarea religiozității la nivel individual. Studiul Mălinei Voicu prelucrează și analizează datele oferite de *European Values Survey (EVS),* și anume bazele de date EVS 1993, 1997, 1999. Cercetarea internațională *European Values Survey* este aplicată periodic în toate țările Europei, cu scopul de a cunoaște valorile europenilor. În România, au fost 2 valuri ale cercetării, în 1993 și 1999. Rezultatele acestei cercetări sunt analizate, de asemenea, de Elena Iulia Gheorghiu, *Religiozitate și creștinism în România post-comunistă,* „Sociologie românească", nr. 3 (2003), p. 102-121.

[14] Studiile sociologice referitoare la religie ar trebui valorificate în cercetarea teologică, chiar dacă nu întotdeauna Biserica poate subscrie la concluziile lor. De exemplu, Mălina Voicu explică nivelul ridicat al religiozității în România, între anii 1990-1999, prin standardul de viață scăzut și insecuritatea socială: „În cazul României, nivelul ridicat al revitalizării religioase se justifică prin căderea economică puternic experimentată în decursul perioadei de tranziție și măsurată prin că-

Este regretabil faptul că semenii noştri se plasează la două extreme atunci când este vorba de alternativele spirituale actuale: fie sunt foarte curioşi şi le privesc ca pe nişte oferte ce trebuie încercate, fie sunt indiferenţi, căzând totuşi în plasa unor mişcări care afişează un umanism de faţadă. În ambele cazuri, este vorba de semeni de-ai noştri care se rup de Biserică şi se orientează către grupuri, mişcări sau curente din cele mai bizare, trăind cu iluzia că trebuinţele lor spirituale sunt astfel împlinite.

Consideraţiile care urmează se adresează în primul rând studenţilor teologi şi celor angajaţi în misiunea şi pastorala Bisericii, dar şi celor interesaţi să afle modalităţile prin care se manifestă „spiritualitatea alternativă" în societatea contemporană. Tematica acestei cărţi se bazează pe prelegerile Cursului de Misiologie din anul universitar 2009-2010. Doresc să le mulţumesc, pe această cale, studenţilor mei, al căror interes pentru cunoaşterea acestor pretinse forme de spiritualitate a creat o emulaţie benefică pentru apariţia acestei lucrări, oferindu-mi noi direcţii de reflecţie şi cercetare. Mulţumesc, de asemenea, tuturor celor care mi-au pus la dispoziţie cărţi sau documente importante, fără de care cartea de faţă nu ar fi putut să vadă lumina tiparului în această formă[15].

---

derea PIB-ului. Scăderea standardului de viaţă şi creşterea riscurilor sociale generate de recesiunea economică au dus la creşterea credinţei religioase, care, în acest context, apare ca un factor de stabilitate, de ordonare a vieţii" (Mălina Voicu, *op. cit*, p. 95).

[15] Mulţumesc Pr. Lector Dr. Stelian Ionaşcu pentru că mi-a pus la dispoziţie mai multe materiale provenite de la foşti practicanţi reiki. Părintele Ionaşcu, după ce a reuşit să salveze sufleteşte două persoane tinere, extrem de debusolate după o iniţiere reiki, a fost cel care m-a încurajat să demarez o cercetare pe această temă.

New Age

1. Actualitatea temelor New Age România

La începutul anului 2009, câțiva reprezentanți ai **Şcolii de Iluminare Ramtha (*Ramtha School of Illumination* – RSE)** au venit pentru prima dată în România. „Întâlnirea introductivă" cu cei interesați, care a avut loc în sediul Teatrului Lipscani, a trecut aproape neobservată de mass-media, dar a fost semnalată de siteurile specializate în ezoterism. Peste câteva luni, au fost organizate întâlniri asemănătoare la Iaşi (7 august, Hotelul Unirea) şi la Timişoara (8 august, Teatrul Maghiar). Evenimentele, oferite gratuit de Greg Simmons, unul din profesorii Şcolii, au avut rolul de a pregăti primele seminare RSE în România, care aveau să fie organizate la Brebu Nou, în Caraş Severin.

RSE are şi un site oficial în limba română (www.ramromania.ro) de unde aflăm că Ramtha ar fi trăit acum 35.000 de ani pe continentul dispărut numit Lemuria. Din traducerea în română a site-ului englezesc, o traducere destul de stângace, aflăm că Ramtha „a găsit calea de a-şi lua trupul la un nivel al minții (?!), în care să rămână complet conştient, să aibă libertatea de a experimenta toate aspectele creației şi să facă cunoscut necunoscutul. Când în sfârşit a decis să părăsească această lume, el a ascensionat (!?) în fața oamenilor săi, aproximativ 2 mi-

lioane, promițându-le că se va întoarce, după ce, timp de 120 de zile, i-a învățat tot ce ştia". Astăzi, J.Z. Knight (n. 1946), o americancă din New Mexico, este „singurul canal pe care Ramtha l-a ales şi îl foloseşte pentru a-şi prezenta mesajul în persoană"[16] **(Anexa 5)**.

Seminarele RSE de la Brebu Nou, organizate pe două nivele (începători + follow up), s-au desfăşurat între 10-18 octombrie 2009. În publicitatea care s-a făcut evenimentului, se arăta că doritorii au posibilitatea de a învăța cum să folosească o tehnică de respirație care „să neutralizeze propriile obiecții la crearea lucrurilor dorite"; cum să cunoască gândurile trimise de altă persoană sau să ştie ce se află într-o cutie aflată într-o locație îndepărtată; cum să dobândească o formă de „focalizare concentrată" care permite accesarea nivelurilor profunde ale minții, necesară pentru crearea experiențelor dorite; cum să manipuleze câmpurile electromagnetice din jurul corpului pentru a atinge starea necesară creării unei realități fabuloase; cum să dobândească ştiința vindecării cuantice a propriei persoane şi a altora; cum să manevreze conştiința pentru a-şi schimba viața. De asemenea, cei interesați erau atenționați că, prin participarea la acest seminar, se îndeplinesc condițiile necesare pentru a deveni studenți, în cazul în care doresc să continue pregătirea în sistemul RSE.

Ceea ce m-a frapat a fost prețul prohibitiv al înscrierii la acest eveniment: 1000$ înainte de 19 septembrie şi

---

[16] Despre Ramtha, vezi Paul Greer, „The Aquarian Confusion. Conflincting Theologies of the New Age", *Journal of Contemporary Religion*, vol. 10, nr. 2, 1995, p. 155-156; Wouter Hanegraff, *New Age Religion and Western Culture. Esotericism in the Mirror of Secular Thought,* Leiden, 1996, p. 40-41.

1100 $ după această dată, la care se adaugă prețul pentru follow-up, 500$. De reținut că în sumele acestea nu intrau cheltuielile de cazare, masă şi traducere. Pentru traducere, de exemplu, taxa cerută a fost de 80 euro (cursul introductiv), respectiv 40 de Euro (*follow up*), sume care trebuiau plătite în numerar, la sosire. Pentru cazare, suma de plată era cuprinsă între 70 şi 128 Euro, iar pentru masă, între 200 şi 256 Euro. Modalitățile de plată erau indicate detaliat pentru toate cazurile posibile: plată online, carte de credit sau transfer bancar. Nu se ignora faptul că, dacă se plăteşte cu card de credit, de exemplu, în extras se va regăsi prețul evenimentului plus comisionul de schimb valutar şi comisionul bancar. De asemenea, se menționa că banii nu se rambursează decât în cazul anulării evenimentului (**Anexa 6**).

Nu ştim dacă acest curs a reunit un număr mare de participanți. Pe site-ul oficial RSE este avansată cifra de 81 de persoane, din care 20 de participanți din Austria şi Elveția. Ceea ce ştim cu siguranță este că librăriile specializate în ezoterism găzduiesc numeroase cărți RSE, majoritatea acestora apărute la Editura MMS (Mastering Mind and Soul): *Cine suntem noi de fapt* (2009), *Trezirea la o viață extraordinară* (2009), *Ghidul începătorului pentru crearea realității. O introducere în învățăturile lui Ramtha* (2009).

Am avut curiozitatea să răsfoiesc una din cărțile RSE în limba română, *Ramtha, Ghidul începătorului pentru crearea realității. O introducere în învățăturile lui Ramtha,* Editura M.M.S., 2009, care, după cum susțin editorii, a fost rezultatul unui „efort de echipă uriaş, inspirat din acelaşi sentiment de iubire pe care îl avem cu toții pen-

tru Maestrul nostru învățător Ramtha şi pentru cuvintele sale de înțelepciune". În centrul învățăturilor RSE se află ideea de „vid", prin care se înțelege un vast nimic din punct de vedere material, însă totul din punct de vedere potențial. Aceasta este esența ființei necreate – Dumnezeul necreat –, „nimicul din care iau naştere toate potențialele" (p. 18). Conceptul de Dumnezeu Creator este descris de Ramtha ca Vidul ce se contemplă şi se cunoaşte pe sine: „Toate învățăturile şi disciplinele Marii Lucrări, concepute şi folosite de Ramtha pentru a-şi iniția studenții, sunt modelate în funcție de procesul Vidului ce se contemplă pe Sine şi într-un fel îl şi imită. Acest proces a dat naştere contemplației şi energiei care la rândul lor au creat natura realității" (p. 47, 50). Deci conştiința şi energia creează realitatea.

O altă idee importantă este că „voi sunteți Dumnezeu": „Voi sunteți Dumnezeu. Vreți să spuneți asta? Mai tare. Ei bine, vedeți că nu ați fost arşi de vii spunând asta? Aceasta nu e blasfemie, aceasta este Scriptură Sfântă" (p. 49). RSE pretinde că aminteşte oamenilor că sunt entități divine şi nemuritoare şi că „fiecare poate fi dumnezeu". Fiecare individ este o particulă a absolutului, o cunoştință pe care oamenii au pierdut-o. Adevărul este relativ: fiecare are dreptate, pentru că fiecare este dumnezeu şi are libertatea de a crea propriul lui adevăr. Este interesant de arătat cum începe un curs RSE: „Îl salut pe Dumnezeul din interiorul vostru. Să ne rugăm să nu uităm niciodată unde locuieşte El. Să bem! O preaiubite Dumnezeu. Declar că orice lucru asupra căruia mă concentrez îl vreau cu siguranță. Materializează-l imediat. Aşa să fie. În cinstea vieții. Luați loc şi haideți să trecem la lucru..." (p. 237).

Observăm, de asemenea, mesajul feminist al acestei pretinse revelații. Se accentuează faptul că Ramtha a ales să-şi prezinte mesajul într-un trup de femeie, în loc să-şi folosească propriul trup fizic, pentru a sublinia că „Dumnezeu şi divinitatea nu sunt prerogative masculine şi că femeile au fost întotdeauna expresii demne ale divinului, capabile de geniu şi de a fi Dumnezeu-realizat" (!?)[17]. O altă idee prezentă în cărțile RSE este aceea că învățăturile din vechile tradiții şi din creştinism nu sunt altceva decât ecouri ale învățăturilor lui Ramtha.

Echipa Omenirii (Humanity's Team), o altă mişcare New Age, prezentă şi în România, a fost înființată de americanul Neale Donald Walsch (n. 1943), autorul best-sellerului *Conversații cu Dumnezeu* şi al altor cărți, traduse şi în limba română[18]. *Humanity's Team* îşi propune să răspândească în întreaga lume ideile lui Walsh, dintre care, în special, pe cea panteistă că „toți suntem una". Filiala din România, înființată în anul 2007, se ocupă cu organizarea de conferințe, *workshop*-uri, participări la târguri de spiritualitate, cursuri, întâlniri periodice pen-

---

[17] *Ghidul începătorului pentru crearea realității. O introducere în învățăturile lui Ramtha,* Ed. M.M.S., 2009, p. 32-33: „Femeile sunt cel mai prejudiciat grup de oameni care au trăit vreodată, deoarece femeilor nu li s-a îngăduit niciodată dreptul divin al lui Dumnezeu şi ele nu au nicio reprezentată în cer… E important ca atunci când învățăturile sunt transmise, să fie transmise prin corpul unei femei, ca atunci când femeile le aud, să conştientizeze că Dumnezeu nu este un tată, ci şi o mamă, şi că Dumnezeu este şi tată şi mamă deopotrivă..."

[18] *Dumnezeul de mâine – cea mai mare provocare spirituală a noastră* (Ed. For You, 2006), *Acasă cu Dumnezeu, într-o viață care nu se sfârşeşte niciodată* (Ed. For You, 2007); *Conversații cu Dumnezeu*, 3 vol (Ed. For You, 2008), *Ce vrea Dumnezeu* (Ed. For You, 2009) etc.

tru meditație, participări la evenimente mondiale (marşuri pentru pace), evenimente şi activități ce promovează mediul şi grija pentru planetă etc.

Pe pagina de întâmpinare a site-ului în limba română (http://www.humanitysteam.ro/) este postat un pasaj din cărțile lui Walsch: „Ideea cea Mare este că Suntem Toți Unul. Ideea cea Mare este că există doar Un Dumnezeu – şi că acestui Dumnezeu nu-i pasă dacă eşti catolic sau protestant, evreu sau musulman, indian sau mormon sau dacă nu ai nici un fel de religie. Ideea cea Mare este că tot ce avem de făcut este să ne iubim unii pe alții...".

Unul dintre proiectele *Humanity's Team* este Mandala, care îşi propune să promoveze pacea şi unitatea prin artă şi educație[19]. Mandala este un format geometric străvechi, folosit în mod tradițional în budism şi hinduism, ca mijloc de meditație. În mod concret, Proiectul Mandala presupune o galerie on-line prin intermediul căreia fiecare persoană interesată, indiferent de naționalitate, sex şi credință, este invitată să posteze o fotografie, un mesaj de pace şi adresa sa de email. Fotografia urmează să devină parte a unei piese de artă colective, o mandală uriaşă, care va reflecta diversitatea în unitate (**Anexa 7**). **Proiectul Mandala este promovat insidios în educație, pentru a integra, în manieră New Age, arta, ştiința şi filozofia.** Mandalele sunt folosite şi în grădinițele din România, ca figuri de colorat, pentru a ajuta copiii „mai agitați" să se concentreze.

Iată invitația de alăturare la Mandala care se poate găsi pe site-ul *Humanity's Team* în limba română: „Humanity's Team România vă ivită la un proiect de

[19] http://www.mandalaproject.org/Index.html

Unime... Dacă veți găsi interesant şi plăcut să vă faceți un *portret de pace*, alăturați-vă proiectului Mandala. Artistul canadian Russell Maier face înconjurul lumii pe bicicletă, trecând prin cât mai multe țări posibil, pentru a întâlni cât mai mulți oameni şi a le face cunoscut proiectul. În timpul acesta, colectează portrete de pace şi construieşte mandala. Humanity's Team, prin comunitățile sale din 90 de țări, îi facilitează promovarea proiectului pe o arie cât mai largă… ca expresie a Unimii noastre, colaborăm împreună pentru a construi o mandala uriaşă. Mandala este construită din autoportrete ale oamenilor obişnuiți din toată lumea ce trimit pace. Noi intenționăm să desfăşurăm o uriaşă Mandala din 10.000 de portrete de pace pe data de 10/10/10 în fața sediului Națiunilor Unite. Ajută-ne să construim Mandala trimițând portretul şi pacea ta!... Ideea că suntem cu toții una este o idee simplă, dar cu implicații planetare. Este o idee radicală ce desființează granițele, dogmele şi prejudecățile ce ne-au împiedicat să ne transformăm viața într-o sărbătoare plină de bucurie, pe care ne-o dorim cu toții. Cu cât realizăm mai profund că ceea ce facem celorlalți ne facem nouă înşine, cu atât lumea va fi mai armonioasă şi mai plină de veselie. Suntem, într-adevăr, cu toții una".

O serie de conferințe, cursuri şi seminare cu teme New Age au loc zilnic în Bucureşti şi în marile oraşe din țară. Printre ofertele care-i îmbie pe amatorii de ezoterism se numără, de exemplu, *Cursul ezoteric nondualist pentru spiritualitate în mijlocul vieții, trezire a sufletului şi cunoaştere de sine, intitulat „Calea inimii – Ad Anima"* (www.caleainimii.ro). În schimbul unei contribuții de 60 lei / lună, cei interesați pot participa la cursul săptămâ-

nal, unde învață meditația inimii, Arta Grației Supreme, Tantra inimii divine (a identității esențiale dintre ființa umană, lume şi Dumnezeu), alimentație naturistă sau, pur şi simplu, „arta de a trăi sănătos" (**Anexa 8**).

Există, de asemenea, cluburi ezoterice, precum Clubul Mandala din Bucureşti (http://www.mandalaclub.ro/). Cei interesați pot găsi aici un restaurant vegetarian, ceainărie cu ceaiuri ecologice, o librărie pe teme de spiritualitate, ezoterism şi dezvoltare personală, un magazin de bijuterii din argint şi cristale semi-prețioase. De asemenea, ei pot participa la serate muzicale, excursii şi tabere tematice, expoziții şi vizionări de filme, la şedințe de consiliere în astrologie, dezvoltare personală, coaching pe teme legate de profesie, cuplu, situații problematice din biografia personală. Este interesant de menționat faptul că acest Club Mandala are următorii parteneri: PetrasBio (producător ecologic de paste făinoase şi cereale), Grădinița *Waldorf Christofori International*, Revista *Body and Mind* (abordare holistică a vieții), *Elemental* (producător de produse ecologice) şi Revista de antropozofie *Pământ sfânt*.

Am ales aceste exemple pentru a arăta că New Age este în vogă în România, deşi cu un oarecare decalaj față de *boom*-ul din Statele Unite şi Europa Occidentală, aşa cum a fost el cunoscut începând cu anii 1960-1970. Alături de acest New Age „de import", se dezvoltă şi forme „autohtone" de promovare a „noii ere" în România. Un exemplu în acest sens este revista *Cosmos*, apărută în iulie 2007[20], care propune un *mélange*, hidos

[20] Revista poate fi urmărită pe internet, de la numărul 1 (iulie 2007), până în noiembrie 2008, deşi nu toate numerele pot fi accesate (http://www.ajutorulesoteric.ro/revista.htm). În momentul în

în opinia noastră, de articole despre: reîncarnare, tehnici de vindecare, chakre, tarot, ezoterism, paranormal, fenomene OZN şi chiar răpiri[21], zodiac şi astrologie, fitoterapie, civilizaţii dispărute, Confederaţia Galactică cu entităţile ei de lumină, gruparea Illuminati şi alte societăţi secrete, rolul ezoteric al României[22], anul 2012, denunţarea noii ordini mondiale, rasa reptiliană, Geia etc. (**Anexa 9**)

Redactorii, majoritatea ascunşi în spatele pseudonimelor (Contele Incappucciato, Asterion, Mahatma), pretind că sunt mediumuri pentru diferite entităţi (extratereştri, cetăţeni ai unor civilizaţii dispărute, Zamolxe, îngeri etc.), care adresează diferite mesaje omului de azi[23].

---

care mă documentam pentru această carte, revista *Cosmos* putea fi găsită la orice centru de difuzare a presei.

[21] „Primul meu contact cu o astfel de navă a fost în urmă cu ceva timp, *în cursul unei meditaţii mai lungi*, în care în mod conştient şi voit am fost preluat, *la modul nefizic* (?!), pe o astfel de navă" (Revista *Cosmos*, nr. 24, iulie 2009, p. 11).

[22] Potrivit articolelor publicate în revista *Cosmos*, masonii trecuţi de gradul 33 ştiu că în Carpaţi există „ceva" pe care trebuie să pună mâna cu orice preţ pentru a-şi asigura continuitatea şi dominaţia. Românii nu trebuie să îşi facă totuşi mari griji, pentru că ne ajută, de sus, „fraţii" din Confederaţia galactică (Contele Incappucciato, „Societăţile secrete şi Confederaţia Galactică", *Cosmos*, nr. 24, iulie 2009, p. 2). Masonilor li se alătură uneori serviciile secrete americane şi ruseşti care încearcă să distrugă energia specifică neamului nostru, prin tot felul de idei şi stiluri de viaţă („Bătălia pentru România", revista *Cosmos* nr. 7, februarie 2008, p. 2).

[23] Revista *Cosmos*, nr. 23, iunie 2009, p. 11: „Întoarceţi-vă la credinţele strămoşilor voştri şi să nu vă fie ruşine cu ei, căci aceştia sunt întrupaţi printre voi şi îşi fac lucrarea ce şi-au asumat-o dinainte de naştere".

Revista promovează relativismul religios[24], panteismul[25], păgânismul[26], ideea că fiecare este Dumnezeu[27], batjocorind persoana Mântuitorului Iisus Hristos[28] şi denigrând Biserica[29]. Nu voi insista asupra articolelor care reflectă imaginația „bogată" a autorilor, însă aş vrea să atrag atenția că reviste de acest gen sau emisiuni televizate cu aceeaşi tematică (în special la posturile OTV şi B1 TV) au deja o clientelă stabilă, că nu este vorba de nişte fenomene marginale, ci că există un public interesat şi avid să

---

[24] *Ibidem,* p. 18: „Toate dogmele de orice fel otrăvesc omenirea, pentru că dogma deformează adevărul".

[25] Revista *Cosmos*, nr. 23, iunie 2009, p. 16: „Când simțim stări de disconfort şi anxietate trebuie să zicem o mantră care începe cu cuvintele: Eu sunt Creatorul Universului... Afirmând că sunteți una cu Creatorul, permiteți energiei acestuia o curgere fără opreliști, care vă va curăța şi proteja ori de câte ori este nevoie".

[26] Revista *Cosmos*, nr. 8, martie 2008, p. 4: „Să-i mulțumim şi să o slăvim pe Maica pământească. Să ne cerem iertare de la sufletul ei viu şi să ne întoarcem iarăşi la sânul ei iubitor. Maica pământească este la fel de importantă ca tatăl Creator. Trupurile noastre sunt făcute din structura Maicii, iar spiritul aparține Tatălui".

[27] Revista *Cosmos*, nr. 5, p. 14: „O să vină o trezire în interiorul inimii fiecăruia, a celor care sunt deschişi pentru această stare. În unii din voi deja a început. Numiți-l Christ, ceea ce înseamnă spiritul Dumnezeului din interiorul vostru. Puteți să-l numiți şi natura lui Buddha, conştiința lui Krishna sau marele spirit".

[28] Cecilia David, „Viața, familia, anii de taină a lui Iisus", revista *Cosmos* nr. 9, an 2008, p. 8, unde autoarea afirmă că Mântuitorul ar fi stat în India timp de 12 ani şi că Maica Domnului ar fi avut fii cu Iosif.

[29] Revista *Cosmos*, nr. 23, iunie 2009, p. 18: „Suntem singura publicație care şi-a permis să intre în conflict cu biserica. Nu cu ceea ce reprezintă ea ca simbol, ci cu îndoctrinările acestei instituții şi cu slujitorii ei, creatori de mituri false".

afle cât mai multe despre şi din această pseudo-spiritualitate. Am remarcat, de asemenea, ciudata încrengătură între curente şi grupuri aparent distincte, dar care susţin în esenţă aceleaşi idei, aspect pe care-l vom prezenta în cele ce urmează.

Revista *Cosmos* face reclamă cărţilor semnate cu pseudonimul Aryana Havah. Persoana care se află în spatele acestui nume, aparent medic psihiatru, preferă să rămână anonimă pentru a-şi îndeplini „misiunea mesianică”[30]. În *Viaţa pe pământ... încotro? Viitorul omenirii şi al pământului 2009-2021,* Editura Orfeu, 2000, entitatea Sela îi comunică faptul că, în perioada noiembrie 2009 şi februarie 2010, va avea loc al treilea război mondial, care va începe cu Statele Unite, Israel, Iran şi va implica apoi şi China (p. 19), că, la sfârşitul lui 2012, va fi un „dezastru total”, cu inundaţii, cutremure, erupţii vulcanice. Polul Nord se va topi, nordul Europei va fi sub apă, China va pierde teritoriu, iar Australia şi-l va dubla, România va rămâne cu 50% din teritoriu, Casa Poporului va deveni centrul spiritual al lumii, Bucureştiul va fi „Noul Ierusalim” etc.

În legătură cu aceste profeţii apocaliptice, care, iată, s-au dovedit mincinoase, autorul îndeamnă cititorii la prudenţă, iar în alt loc arată chiar că informaţiile trebuie considerate ficţiune[31]. Cu toate acestea, există semeni de-ai noştri care iau cărţile de acest gen cu adevărat în

---

[30] Aryana Havah, *Viaţa pe pământ... încotro? Viitorul omenirii şi al pământului 2009-2021,* Editura Orfeu, 2000, p. 8.

[31] *Ibidem,* o. 9, 83: „Trebuie să atrag atenţia că fiind vorba de viziuni, ele nu au caracter sută la sută predicativ. Ele vorbesc despre o posibilă evoluţie a umanităţii pe o perioadă cuprinsă între 2009-

serios. Postfața cărții a fost semnată de Florin Sebastian Pişcociu, care susține că împărtăşeşte aceeaşi viziune despre viitor şi care îndeamnă cititorii să-şi găsească propria cale spre „iluminare", oricare ar fi ea: Zamolxe, Buddha, Zen sau „orice tehnică ce rezonează cu mintea, ființa sau sufletul fiecăruia" (p. 96).

Florin Sebastian Pişcociu este profesor certificat *Theta Healing*, o tehnică de vindecare New Age, aflată „pe val" la ora actuală, care se bazează pe „conectarea la Sursă" şi folosirea frecvenței cerebrale Theta. Stadiul Theta este un stadiu de profundă relaxare, în care undele cerebrale încetinesc până la frecvența de 4-7 cicli/secundă, fiind utilizat şi în hipnoză. De pe site-ul oficial (http://thetahealingro.blogspot.com/2009/10/ce-este-theta-healing.html) aflăm că undele theta guvernează acea parte a minții care se află între conştient si subconştient, ele întreținând amintirile şi senzațiile[32].

O altă carte semnată Ayah Hanah şi care se bucură de mare prețuire în rândul ezoteriştilor este *Inuaki: reptilianul din mine*, Editura Orfeu, 2000 (retipărită în 2008). Autorul pretinde că redă dialogul dintre un copil de 7 ani, David, şi vocea interioară care-i vorbea. Aşa

---

2012, însă, aşa cum ştim cu toții, viitorul este deschis… Vă rog să luați această carte ca pe o ficțiune".

[32] Metoda *Tetha Healing*, descoperită de americanca Viviana Stibal, promite, pe parcursul a trei zile, identificarea rapidă a blocajelor mentale şi reprogramarea minții, astfel încât conştientul şi subconştientul să se alinieze cu obiectivele fiecăruia. *Theta Healing* poate fi predată doar de un profesor certificat la unul din cursurile Viviannei Stibal. Alături de Florin Sebastian Pişcociu, un alt profesor certificat este Ioan Mircea Popa, medic neuro-chirurg, aşa cum se recomandă, ale cărui cursuri sunt anunțate pe site-urile ezoterice.

cum aflăm din carte, trupul lui fusese preluat de entitatea Agathon, de pe planeta Inua[33]. Descrierea planetei Inua, în afară de aspectele ciudate (oameni cu 3 degete la mână, coadă puternică, piele albă, ochi auriu-violet), este un fel de *monde à l'invers*, ce reflectă dorul lumii de azi după starea paradisiacă: oameni vegetarieni, maşini fără combustibil; acolo nu este niciodată iarnă şi nici frig, copiii nu se nasc în urma actului sexual (părinții lor lasă material genetic într-un loc special, iar embrionul creşte controlat, astfel încât nu există bolnavi sau accidente genetice), oamenii nu se ceartă, nu fac crime, deoarece nu cunosc răul, nu au haine, ci sunt „racordați la matricea universală" etc.

Există două mesaje importante pe care ni le transmite autorul. Primul se referă la rolul ezoteric al României, o temă preferată a *New Age*-ului autohton: țara noastră ar fi singura pe planetă cu 7 chakre active, adică 7 centri energetici, la care se adaugă două tezaure informaționale, unul în Bucegi şi altul în Ceahlău, care o protejează de atacuri energetice. A doua temă se referă la faptul că planeta noastră ar fi colonizată de o populație extraterestră care vrea să exploateze resursele materiale ale omenirii şi să distrugă, apoi, planeta. Aceşti extratereştri cu înfățişare umană, numiți generic reptilieni, sunt printre noi şi

[33] Este interesantă maniera în care autorul relatează ce anume l-a determinat să publice viziunile copilului. Entitatea din copil, Agathon, îi transmite să nu îi pară rău de vaza pe care a spart-o de dimineață, pe când încerca să închidă geamul. Iată comentariul autorului: „Vă închipuiți ce senzație de panică am trăit în acel moment, mai ales că eram singura care ştiam de acel lucru. *În acea clipă am avut convingerea că toate trăirile şi experiențele lui erau reale*" (!?).

conduc din umbră lumea prin intermediul societăților secrete. Ei stăpânesc materia, cunosc tainele universului, sunt buni astrologi, influențează mintea umană, vremea, energia, starea sufletească.

Cărțile semnate Aryana Hanah popularizează, de fapt, în România, teoriile englezului David Icke (n. 1952), nume foarte cunoscut celor pasionați de dezvăluirile legate de conspirația planetară (http://www.davidicke.com/). Cele mai importante cărți ale sale, apărute între anii 1995-2000, au început să fie traduse şi în limba română, la Editura Daksha: *Secretul Suprem* (2006), *Copiii matricei* (2008), *Şi adevărul vă va elibera* (2009). David Icke, care pretinde că transcrie mesajele primite de la Betty Shine, un medium din Brighton (Marea Britanie), tratează subiecte precum originea, istoria şi liniile genealogice ale Iluminaților, societăți secrete, Big Brother, manipularea războaielor, politicii, afacerilor, băncilor şi a media, microcipuri, 11 septembrie şi terorism etc.

Una din tezele sale importante se referă la faptul că lumea este condusă de o rețea de frății secrete coordonată de un grup numit *Elita globală* sau *Iluminații*. Aceştia provin dintr-o rasă extraterestră din constelația Draco şi sunt cunoscuți sub numele de reptilieni. Ei au suprimat cunoaşterea spirituală şi ezoterică, singura care ar putea elibera omenirea de actuala închisoare mentală şi emoțională. Reptilienii sunt cei care întrețin frica, intoleranța, agresivitatea, deoarece se hrănesc cu energiile negative ale oamenilor, asemenea vampirilor. Printre „reptilienii" contemporani s-ar număra regina Marii Britanii, George Bush, Hilary Clinton, Tony Blair etc. Trebuie să spunem că tema „reptilienilor" nu este nouă, ea fiind evocată pen-

tru prima dată de ufologul Brad Steiger în cartea *Flying Saucers are Hostile* (1967) şi transpusă apoi şi în filme ca *Series V* (1983) sau *Invasion Los Angeles* (1988).

Conform afirmațiilor unui fost membru MISA, Valeriu Frunteş, guru Gregorian Bivolaru se simțea tracasat de o coaliție formată din francmasoni şi serviciile secrete române, astfel încât a adoptat „teoriile repitiliene" ale lui David Icke[34]. Cert este că site-ul *yogaesoteric*, principalul mijloc de propagandă al MISA, pe care se poate găsi şi un articol despre „conspirația reptiliană" în România[35], anunța prezența lui *David Icke la tabăra MISA de la Costineşti* din august 2008. Din păcate, nu am putut verifica prezența efectivă a acestuia în România.

2. Caracteristici ale mişcării New Age

New Age este manifestarea contemporană a unei tradiții de spiritualitate alternativă, ale cărei rădăcini merg până în antichitatea greco-romană. Curentul curge ca un râu subteran, de-a lungul secolelor creştine, ieşind la lumină odată cu ocultismul Renaşterii, cunoscut sub numele de mişcarea rosicruciană, francmasoneria seco-

---

[34] Vezi articolele lui Valeriu Frunteş, publicate în ziarul *Ziua*, 9 august 2008: „Mecanismele de înrobire MISA" şi „Criza de identitate şi evadarea". Despre MISA, Pr. Lector Dr. Gheorghe Petraru, *Secte neoprotestante şi noi mişcări religioase în România,* Ed. Vasiliana, Iaşi, 2006, p. 302-314; Gheorghe Istodor, *M.I.S.A şi Yoga în lumina ortodoxiei,* Ed. Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 2005.

[35] http://www.yogaesoteric.net/content.aspx?lang=RO&item=5314; Mihaela Georghiu, *Propagandă reptiliană pe străzile Bucureştiului* (http://www.yogaesoteric.net/content.aspx?lang=RO&item=4425).

lului al XVIII-lea, spiritualismul şi teosofia secolului al XIX-lea. New-Age-ul contemporan se hrăneşte mai ales din viziunile lui Emanuel Swedenborg (1688-1772), din spiritismul lui Allan Kardec (1804-1869), din ocultismul lui Eliphas Levi (1810-1875), din teosofia Helenei Petrovna Blavatsky (1831-1891), din antroposofia lui Rudolf Steiner (1861-1925), din *philosophia perenis* a lui René Guénon (1885-1951) sau din teoria „inconştientul colectiv" promovată de Karl Jung (**Anexa 10**)[36].

Influenţa teosofiei şi a prelungirilor ei, antropozofia şi şcoala arcană, a fost decisivă pentru mişcarea New Age. Helena Blavatsky susţinea că India şi Orientul, în general, adăpostesc tradiţii ezoterice pe care Europa trebuie să le descopere. *Teosofia* a fost, de altfel, prima mişcare care a introdus hinduismul şi budismul în Apus, popularizând în special învăţăturile despre karma şi reîncarnare. Blavatskaia pretindea că tot ce a scris în cărţile ei i-a fost dezvăluit de fiinţe superioare, nemuritoare, pe care ea le numeşte „Maeştrii Frăţiei Secrete" şi cu care ar fi venit în contact la reşedinţa ei din Himalaya[37].

---

[36] Robert Ellwood, *How New is the New Age?*, în Gordon Melton, *Perspectives on the New Age,* 1992, p. 59-67; M.F. James, *Les Precurseurs du Verseau,* Montreal, 1985; Pr. Dan Bădulescu, *Împărăţia răului: New Age. Originile, istoricul, doctrinele şi consecinţele sale din perspectivă ortodoxă,* Ed. Christiana, 2001, p. 27-37.

[37] Despre teosofie, *Encyclopedia of New Religious Movements*, ed. by Peter Clarke, Routledge, 2006, p. 564-565; Sarah Pike, *New Age and Neopagan Religions in America,* Columbia University Press, 2004, p. 56-59. Despre Elena Blavatsky şi relaţia ei cu religiile păgâne, Robert Hutton, *The Triumph of the Moon. A History of the Modern Pagan Witchcraft,* Oxford, 1999. Autorul se întreabă dacă întemeietoarea teosofiei a fost păgână şi descoperă, în mod surprinzător, că ea avea un mare respect pentru Creştinismul răsăritean (p. 19).

Antropozofia este o ramură a teosofiei, înființată în 1912 de Rudolf Steiner. Acesta susținea că oamenii posedă întregul adevăr şi întreaga înțelepciune universală în interiorul lor. Impactul antropozofiei se poate urmări până astăzi în domeniul educațional (şcolile Waldorf) şi în medicină (anumite terapii bazate pe plante şi minerale)[38]. *Şcoala arcană*, o altă armură a teosofiei, a fost fondată în 1923 de Alice Bailey (1880-1949). Multe dintre doctrinele acestei şcoli sunt similare cu cele ale teosofiei, inclusiv învățătura referitoare la maeştrii iluminați. Bailey ar fi fost purtătoarea de cuvânt a unui maestru ascendent tibetan, Djwhal Khul, care i-ar fi dictat 19 cărți[39]. Alice Bailey a vorbit de întoarcerea lui Hristos în „noua epocă" (*The Reappearance of Christ,* Lucis Press, 1948). Acesta va fi însă Maitreya, adică un mare învăță-

---

[38] „Anthroposophy", în *Encyclopedia of New Religious Movements*, ed. by Peter Clarke, Routledge, 2006, p. 31-31;

[39] Despre Alice Bailey, vezi Sarah Pike, *New Age and Neopagan Religions in America,* Columbia University Press, 2004, p. 64. În România, numele lui Alice A. Bailey a fost legat de Elie Dulcu, editor şi traducător al unora din cărțile ei. Bailey a purtat, în anii '30, o lungă corespondență cu Elie Dulcu, căruia i-a acordat personal permisiunea de a-i publica operele şi pe care l-a ajutat să înființeze Editura *RAM Aninoasa* – Gorj. La această editură au apărut cărțile *Conştiința atomului* şi *De la intelect la intuiție*. Seria apariților a fost întreruptă de cel de al Doilea Război Mondial. După evenimentele din 1989, Elie Dulcu (la acea vreme în vreme în vârstă de 84 de ani) a reluat seria apariților publicând, la Editura *Neuron* din Focşani, cartea *Inițierea umană şi solară* (1992). După moartea lui Elie Dulcu, Editura *Luana* a publicat volumele *Reapariția lui Christos* (2002) şi *Scrisori asupra meditației oculte* (2004). Alte cărți ale lui Bailey au fost publicate la Editura *Cartea Daath*, respectiv *For You.*

tor mondial, care va instaura o nouă religie mondială şi o nouă guvernare mondială[40].

Mai aproape de zilele noastre, termenul New Age a fost popularizat de *best-seller*-ul americancei Marilyn Ferguson, intitulat *The Aquarian conspiracy. Personal and social transformation in the 1980s* (J P Tarcher, 1980). Ideea principală a cărții este că omenirea se află „în plină desfăşurare a unei revoluții planetare", că, după o epocă de obscuritate şi violență, cea a „Peştilor", va urma „epoca Vărsătorului", epoca adevăratei eliberări a spiritului. Marilyn Ferguson susține că acest curent se impune sub forma unei conspirații care a declanşat cea mai rapidă mişcare culturală din istorie. În opinia ei, adepții Vărsătorului se recunosc prin starea lor de spirit, prin modalitatea nouă de a percepe raporturile între lucruri, printr-o nouă conştiință. În 1975, exact la 100 de ani după întemeierea *Societății Teosofice*, Ferguson întemeiază revista *Brain Mind Bulletin*, cu scopul răspândirii ideilor New Age[41].

New Age vine cu promisiunea unei noi epoci rezultate din transformări spectaculoase în toate domeniile – nu numai în cel spiritual –, prin utilizarea capacităților impresionante ale minții umane. Există o pleiadă întreagă de fizicieni, electronişti, biologi, neurologi, antropologi, istorici, medici care au propus o nouă viziune despre ştiințele naturii şi ştiințele umane. Adoptarea

---

[40] Jean Vernette, *Jésus au péril des sectes. Esotérisme, gnoses et nouvelle religiosité,* Paris, Desclée, 1994, p. 176-177.

[41] Michael York, *The Emerging Network. Sociology of the New Age and Neo-Pagan Movements*, Rowman&Littelfield Publishers, 1995, p. 38-52; Bruno Wurtz, *New Age. Paradigma holistă sau revrăjirea Vărsătorului*, Timişoara, 1994, p. 33.

ideilor New Age în mediul ştiinţific a fost facilitată de faptul că viziunea sa despre lume fusese de mult însuşită prin acceptarea teoriei evoluţioniste a lui Darwin, prin atenţia îndreptată spre puteri spirituale ascunse sau forţe ale naturii, prin dezvoltarea şi răspândirea relativismului, prin antipatia sau indiferenţa faţă de credinţa creştină[42].

New Age nu se prezintă ca o mişcare organizată, ci, mai degrabă, ca un ansamblu de legături fluide între persoane individuale sau organizaţii, între admiratorii unui gen de cărţi sau ai unor site-uri de internet. De altfel, grupurile new-age-iste se dezvoltă în reţea, într-un mod similar internetului. New Age este o stare de spirit care pătrunde în toate domeniile, într-un mod insesizabil.

Gordon Melton a fost printre primii care au remarcat „natura amorfă" a New Age-ului şi caracterul său descentralizat, care descurajează orice încercare de „a prinde" mişcarea într-o definiţie[43]. Însă, în ciuda eterogenităţii, în New Age există o serie de constanţe. Îndreptându-ne atenţia de la o mişcare la alta, de la o revistă la alta, de la ţară la ţară, întâlnim aceeaşi *lingua franca,* aceleaşi idei referitoare la condiţia omului şi la cum poate fi ea transformată[44].

---

[42] Pontificio Consiglio de la cultura. Pontificio Consiglio per il dialogo interreligioso, *Gesu Cristo. Portatore dell'Acqua Viva. Una reflessione Cristiana sul „New Age"*, I, 3.

[43] Gordon Melton, *Perspectives on the New Age,* 1992, p. 6; Aceeaşi opinie şi la Paul Greer, *The Aquarian Confusion,* p. 151; Wouter Hanegraff, *New Age Religion and Western Culture*, p. 1. Despre New Age, *Encyclopedia of New Religious Movements*, ed. by Peter Clarke, Routledge, 2006, p. 401- 406.

[44] Paul Heelas, *The New Age Movement. The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity,* Oxford, 1999, p. 2; Michel Lacroix, *L'ideologie du New Age*, Dominos Flammarion, 1996, p. 8.

Astfel, ansamblul de credințe şi practici New Age poate fi reunit în jurul a cel puțin trei preocupări principale: *lărgirea conştiinței* (un proces continuu pe parcursul căruia omul trebuie să devină conştient că este o parte dintr-un întreg divin), *ezoterismul*, care cuprinde astrologia, vizionarismul, spiritismul şi alte forme de comunicare cu „entități ale luminii" (channeling); *sincretismul religios*, în care predomină împrumuturi din hinduism, budism, daoism, mai ales în ceea ce priveşte tehnicile lor de meditație şi credința în reîncarnare[45].

New Age vorbeşte de *schimbarea paradigmei.* „Epoca Peştilor", identificată forțat cu creştinismul, trebuie să dispară în curând. Era Vărsătorului va fi o „epocă a Duhului" şi va coincide cu era cosmică a luptei finale dintre lumină şi întuneric şi a problemelor nerezolvate ale planetei (distrugerea ambientului, armament atomic, catastrofe). Este o „epocă de aur" în care umanitatea se va reconcilia cu natura (revenire la starea paradisiacă). Unii autori New Age cred că trecerea de la epoca Peştilor la cea a Vărsătorului va fi bruscă, stând sub semnul haosului şi al cataclismului, alții cred că va fi graduală. În multe din cărțile New Age, autorii prezintă modalități de a te salva dintr-un cataclism, anexează hărți cu locurile ferite unde oamenii se pot ascunde pentru a se salva etc.

Unul din cei mai cunoscuți autori New Age, Jose Arguelles, a profețit că, odată cu alinierea planetelor din 16-

---

[45] Wilhelm Dancă, „New Age sau Era Vărsătorului. Religia postmodernității?", în *Fascinația binelui. Creştinism şi postmodernitate,* Ed. Sapientia, 2007, p. 138-166. Despre sincretismul religios, Diac. prof. Emilian Vasilescu, *Sincretismul religios în vremea noastră,* ST, nr. 3-4 (1967), p. 144-156.

17 august 1987, vor începe zorile New Age[46], eveniment care a fost cunoscut sub numele de „convergența armonică". Mii de adepți s-au întâlnit atunci pe muntele Shatsa, la Machu Picchu, în Peru, Chaco-Canyon – New Mexico, Stonehenge în Anglia, Sedona-Arizona. Deşi anumiți participanți au văzut schimbările politice de la sfârşitul anilor 1980 ca efecte ale „convergenței armonice", mulți au fost dezamăgiți. Cu toate acestea, evenimentul a jucat un rol important în cadrul milenarismului New Age.

New Age vine, de asemenea, cu o *viziune holistă* (de gr. ὅλος – tot, întreg) sau integratoare. Prin holism, se accentuează importanța legăturii dintre persoană şi lumea înconjurătoare, dintre oameni şi pământ, dintre lumea în care trăim şi alte lumi[47]. Holismul New Age arată că divinitatea şi creația sunt inseparabile (panteism). De asemenea, se promovează ideea că Dumnezeu este o „energie impersonală", imanentă în lume, o energie cosmică prezentă

---

[46] Wouter Hanegraff, *New Age Religion and Western Culture,* p. 205; José Argüelles este un autor şi artist mexicano-american, care deține un Ph.D în Art History and Aestethics, autorul unor cărți mistice despre civilizația maya şi calendarul mayas (*The Mayan Factor: Path Beyond Technology*, Inner Traditions Company, 1987; *Time and the Technosphere*, Inner Traditions Company, 2002). El susține că în 2012 omenirea trebuie să fie pregătită pentru o mare schimbare, o tranziție fără precedent în următorul stagiu al evoluției şi anume noosfera, adică atingerea conştiinței planetare. Actualmente, Argüelles este director al proiectului *Noosphere* al *Foundation's Galactic Research Institute* (http://www.lawoftime.org/). Vezi Michael York, *op.cit,* p. 81-85.

[47] Despre holism, Michel Lacroix, *L'ideologie du New Age*, p. 34-39; Wouter Hanegraff, *New Age Religion and Western Culture*, p. 119-120.

în centrul fiecărei ființe. Adepții New Age susțin că tot ce întâlnim în univers – animale, oameni, vegetale, minerale – sunt emanații ale unicei conştiințe divine.

În sfârşit, New Age promovează *ideea de transformare personală*, care nu se rezumă la simpla schimbare de ordin intelectual, ci accentuează faptul că oamenii trebuie să învețe să trăiască această nouă paradigmă. Expresiile New Age pe care le auzim adesea – „utilizați puterea voastră creatoare"; „eliberați puterea imaginației"; „gândiți pozitiv"; „lărgiți-vă conştiința" – sunt puse în aplicare printr-o serie de tehnici ce urmăresc să provoace modificarea stării de conştiință: rostirea continuă a unor mantre (invocări cu caracter ritual), care se recită până când cadrele mentale se dizolvă; diferite tehnici de respirație; călătoria astrală etc. Adepții New Age ignoră faptul că tehnicile de alterare a conştiinței produc efecte asemănătoare celor rezultate din consumul de droguri: stare de inefabilitate, de modificare a percepției timpului, de depersonalizare, de euforie etc. Explorarea personală în New Age se termină obligatoriu cu descoperirea *în sine* a realității supreme: Dumnezeu însuşi. „Amintiți-vă că sunteți Dumnezeu" este una din frazele care apar foarte des în discursul New Age. *Scopul transformării personale în New Age este, aşadar, auto-divinizarea omului.*

New Age se prezintă însă şi ca o *sinteză religioasă* bazată pe câteva principii generale. În primul rând, adepții Vărsătorului susțin că nu există niciun fel de ierarhie între religii, că nicio religie nu este superioară alteia. În al doilea rând, ei consideră că faptul religios nu se reduce la simplul monoteism, din această cauză ei fiind interesați mai ales de religiile orientale. În al treilea rând, New Age

susține că accesul la spiritualitate se face numai prin inițiere ezoterică. În al patrulea rând, New Age respinge Biserica instituțională şi promovează *spiritualitatea de sine,* ideea că fiecare trebuie să-şi descopere autoritatea spirituală şi etică în interiorul lui. Cu toate acestea, după cum deja am amintit, adepții New Age au câteva locuri pe care le consideră sacre. Unul dintre acestea este muntele Shasta din Statele Unite, unde se crede că s-ar afla rămăşițe ale unor civilizații pierdute, ca Atlantida sau Lemuria. Mulți dintre pelerinii New Age care ajung acolo pretind că văd lumini misterioase, nori în formă de îngeri sau farfurii zburătoare, aceasta fiind una din zonele despre care se crede că ar concentra mari puteri spirituale[48].

Diversele curente sau grupări New Age nu vorbesc de Divinitate în termeni personali, ci de o Forță a vieții, de o Energie creatoare, fiind foarte aproape de conceptul hindus de Brahma[49]. În hinduism, se crede că Brahma este forța impersonală a existenței înseşi, puterea creatoare a universului, absolutul în care brahmanii căutau să se cufunde prin meditație. Ca ființă absolută, este totuna cu lumea care emană din el. Brahma umple lumea şi lumea se cuprinde în el[50]. Pentru adepții New Age, Dumnezeu este un subiect al experienței, mai degrabă decât al cre-

---

[48] Sarah Pike, *New Age and Neopagan Religions in America*, p. 33.

[49] Wouter Hanegraff, *New Age Religion and Western Culture,* p. 183-189.

[50] Despre brahmanism, a doua fază a religiei indiene, care se întinde între perioada vedică şi apariția budismului, Diac. Prof. Dr. Emilian Vasilescu, *Istoria religiilor*, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1982, p. 205-215. Părintele Vasilescu arată că este vorba de „o abstracție filosofică ridicată

dinței. Din această cauză, orice discuție despre natura lui Dumnezeu în New Age se rezumă, de fapt, la descrierea experienței personale a întâlnirii cu divinitatea.

Adepții New Age nu vorbesc de persoana divino-umană a Mântuitorului Iisus Hristos, ci de „conştiința hristică", o stare de iluminare totală, de dragoste şi compasiune la care trebuie să aspire toate ființele umane. Iisus din Nazaret ar fi dezvoltat această conştiință în El, încurajându-i şi pe oameni să facă la fel. Mulți adepți New Age cred că Iisus a atins acest stadiu de iluminare în timpul călătoriei Sale în Orientul Îndepărtat şi că a devenit astfel unul din „maeştrii ascendenți", un grup de elită care se află în sfera astrală şi care-i călăuzeşte pe oameni pentru a realiza „conştiința de sine". Spre deosebire de spiritualitatea New Age, care proclamă că omul trebuie să atingă această „conştiință hristică" şi să realizeze potențialul său nelimitat, neîngrădit de noțiunea de păcat sau de nevoia de mântuire[51], creştinismul Îl pune în centrul său pe Dumnezeu-Omul Iisus Hristos şi afirmă că omul, conştient de individualitatea şi de mărginirea lui, poate face experiența relației cu Dumnezeu personal şi poate ajunge la îndumnezeire (*theosis*) prin colaborarea cu harul divin.

---

la rangul de zeu" şi că, din această cauză, Brahma nu a putut deveni un zeu popular, ci a rămas zeul intelectual, al brahmanilor, p. 207.

[51] „Omul va deveni orice gândeşte în interiorul său, căci este Dumnezeul ascuns în spatele măştii omenirii" (*Ghidul începătorului pentru crearea realității. O introducere în învățăturile lui Ramtha,* p. 103); „Dumnezeu este o imagine convenabilă în rai, pentru că atâta vreme cât El stă acolo, vă va pedepsi pentru păcatele voastre... Iar când vreți să fiți mântuiți, vreți ca cineva să poată să vă salveze. Ştiți de ce? Pentru cu nu credeți că o puteți face voi înşivă" (*Ibidem*, p. 121).

Formula Sfântului Atanasie cel Mare, „Dumnezeu s-a făcut Om pentru ca omul să se îndumnezeiască", rezumă această chemare a omului de a participa liber şi conştient la viaţa divină[52]. Unirea cu Dumnezeu nu înseamnă dezintegrarea persoanei umane în infinitul divin, ci, dimpotrivă, ea reprezintă împlinirea destinului său în mod liber şi personal. Sfântul Maxim spunea că *theosis*-ul este „împărtăşirea oamenilor din deplinătatea lui Dumnezeu". Omul este om cu adevărat când participă la viaţa divină şi realizează în el asemănarea cu Dumnezeu; iar această participare nu diminuează în niciun fel existenţa lui autentic umană, energia şi voinţa lui. Îndumnezeirea este desăvârşirea şi deplina transfigurare a omului de Dumnezeu[53].

---

[52] *Despre întruparea Cuvântului – Περί ενανθρωπήσεως του Λόγου* (PG 25, col. 192b).

[53] Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Trăirea lui Dumnezeu în Ortodoxie*, Ed. Dacia, p. 153-162; John Mayendorff, *Hristos în gândirea creştină răsăriteană*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1997, p 228. Bibliografie referitoare la *theosis*: Diac. Prof. Dr. Nicolae Balca, „Învăţătura despre logosul întrupat ca paradigmă a vieţii creştinului în teologia apostolică şi patristică", *Glasul Bisericii*, nr. 3-4 (1970); Prof. K. Scurat, „Învăţătura Sf. Atanasie cel Mare despre îndumnezeire", *Mitropolia Olteniei*, nr. 11-12 (1974); Pr. prof. dr. Ioan G. Coman, „Aspecte ale doctrinei soteriologice a Sf. Atanasie cel Mare", în *Studii Teologice*, nr. 7-8 (1973); Pr. conf. dr. Nicu Dumitraşcu, *Hristologia Sf. Atanasie cel Mare în cotextul controverselor ariene şi post-ariene*, Cluj-Napoca, 2003; Mihai Vasile, *Tradiţia simbolică a Logosului creştin,* Ed. Punct, 2000, cap. „Ontologia creştină a umanului", p. 52-66.

3. Channeling-ul sau spiritismul New Age

Unul dintre aspectele definitorii ale mişcării New Age este fenomenul cunoscut sub numele de *channeling* sau *spiritismul New Age*[54]. Aşa cum se ştie, istoria spiritismului clasic începe cu Emanuel Swedenborg (1688-1772), care a descris pretinsele sale experienţe spirituale, printre care vizitarea raiului şi a iadului îndrumat, pretindea el, de Hristos[55]. Spiritismul a fost teoretizat apoi de francezul Allain Kardec (1804-1869), ale cărui cărţi se pot găsi şi la librăriile ezoterice din România[56], şi a devenit un fenomen de masă la mijlocul secolului al XIX-lea în America. Allain Kardec susţinea că divinitatea este impersonală, că spiritele evoluează şi se perfecţionează prin reîncarnare, că planetele din univers sunt locuite.

Istoria *channeling*-ului modern începe cu Shirley McLaine (n. 1934), o cunoscută actriţă americană, sora

---

[54] Despre channeling, Jean Vernette, *op. cit*, p. 98-113; *Encyclopedia of New Religious Movements*, p. 391-392; Suzanne Riordan, *Channeling: A New Revelation?*, în *Perspectives on the New Age,* p. 105-126; Wouter Hanegraff, *New Age Religion and Western Culture*, p. 23-41; Sarah Pike, *New Age and Neopagan Religions in America,* p. 24; Massimo Introvigne, *Il channeling: uno spiritismo moderno?* în CESNUR, *Lo Spiritismo,* a cura di Massimo Introvigne, Editrice Elle Di Ci, 1989, p. 35-96. Serafim Rose, *Sufletul după moarte. Experienţe contemporane „de după moarte" în lumina învăţăturii ortodoxe*, Ed. Sophia, Bucureşti, 2004, p. 111-115; Sarah Pike, *New Age and Neopagan Religions in America*, p. 48-49.

[55] Serafim Rose, *Sufletul după moarte. Experienţe contemporane „de după moarte" în lumina învăţăturii ortodoxe*, Ed. Sophia, Bucureşti, 2004, p. 111-115; Sarah Pike, New Age and Neopagan Religions in America, p. 48-49.

[56] *Cartea Mediumilor*, Pro Editura, 2006 (retipărită 2008); *Cartea Spiritelor*, Ed. Herald, 2007.

actorului Waren Beatty, care, în anii 1980, a descris experiențele sale în mai multe cărți devenite *best-seller*-uri internaționale: *Out on a Limb* (*Pe vârful stelelor*), *Dancing in the Light* (*Dansând în lumină*), *It's All in the Playing* (*Totul este în interpretare*), *Sage-ing While Age-ing* (*Deveniți înțelepți pe măsură ce trec anii*).

La prima vedere, channeling-ul nu este diferit de spiritismul clasic. Acesta speculează durerea firească a celor care au pierdut o persoană dragă şi promite legătura cu cei care au părăsit această viață, pretinzând că poate intermedia convorbiri între cei vii şi cei morți în cadrul „şedințelor spiritiste". Adepții Vărsătorului, pe de altă parte, susțin că „se branşează" la conştiința universală mondială şi că, în timpul transei – channeling –, o altă entitate preia controlul asupra personalității lor. Această entitate poate aparține unor civilizații dispărute, poate fi o entitate extraterestră sau un înger etc. De asemenea, scopurile celor două fenomene, spiritismul şi channeling-ul, sunt total diferite. Spiritismul se limitează la comunicarea cu lumea de dincolo, cu scopul de a-i mângâia pe cei în viață care au pierdut pe cineva drag, pe când channeling-ul urmăreşte transformarea personală a adepților „noii ere". Mai mult decât atât, în channeling, entitățile spirituale sunt invocate cu scopul de a prelua controlul asupra vieții sau asupra carierei celor care îi cheamă.

Channeling-ul a fost definit ca „procesul de a primi informații de la o dimensiune diferită de cea pe care o putem înțelege prin simțuri"[57]. Pentru ca un fenomen să

[57] Jon Klimo, *Channeling. Investigations on Receiving Information for Paranormal Sources,* Jeremy Tarcher, Los Angeles, 1987, p. 345.

se numească channeling, este nevoie de trei elemente: de un canal receptor (*medium*), de o entitate care transmite şi de un mesaj. În timpul transei, mediumul se poate afla într-o stare de disociere completă în raport cu realitatea, pretinzând că nu îşi aminteşte ce se petrece sau se poate afla într-o transă parțială, trăind *channeling*-ul ca un martor exterior. Există şi cazuri în care mediumul aude voci care-i dictează mesaje spre a fi scrise sau în care mâna scrie automat anumite mesaje. În sfârşit, *channeling*-ul poate fi spontan sau provocat. În prima variantă, mediumul este la dispoziția entităților care îi trimit revelații. În al doilea caz, mediumul are controlul asupra fenomenului pe care îl poate chiar provoca, folosind anumite tehnici ce se pot deprinde prin învățare. În multe cazuri, este vorba pur şi simplu de şarlatanie, aşa cum a arătat Dr. Margaret Singer Thaler[58].

În ultimii ani, în librăriile ezoterice din România s-au înmulțit seriile de „mesaje" primite prin *channeling*. Privite în ansamblu, informațiile sunt contradictorii şi confuze. Ele se ordonează totuşi în jurul a două mari teme şi anume că realitatea este iluzorie (noi, oamenii, suntem cei care ne creăm realitatea), respectiv că sinele nostru este divin şi că trebuie să ne trezim şi să conştientizăm divinitatea noastră. Toate acestea sunt prezentate într-un limbaj de iubire şi de lumină, care îi înşală pe mulți dintre semenii noştri[59]. Există autori New Age care

---

[58] Margaret Singer Thaler, *Cults in our Midst. The hidden Menace in our everyday Lives*, 1995, p. 162-163.

[59] *Ghidul începătorului pentru crearea realității. O introducere în învățăturile lui Ramtha,* p.179-180: „Vă iubesc. Cum pot face asta? Pentru că vă dăruiesc şi pentru că sunteți motivul pentru care m-am

consideră că *channeling*-ul este un fenomen universal ce poate fi găsit în toate religiile, inclusiv la profeții Vechiului Testament. Din păcate, afirmații de acest gen au fost preluate şi de mediul academic[60].

Unul din textele New Age cu caracter normativ şi, în acelaşi timp, un exemplu clasic de *channeling* este *Cursul de miracole*, apărut şi în limba română[61]. În 1965, un psiholog american de origine evreiască, Helen Schuman, atee declarată, dar preocupată de fenomene paranormale, pretinde că a auzit o voce care îi repeta continuu: „Acesta este un curs de miracole. Ia notițe, te rog". Şi vocea i-a dictat „o nouă evanghelie". Schuman este cea care a pus bazele *Fundației pentru pacea interioară* (*Foundation for Inner Peace*), pe care au început să o frecventeze diferite grupuri de studiu al cursului. Principalele idei promovate de Schuman sunt: Dumnezeu este un spirit impersonal; creația este o emanație a ființei sale; omul este un fragment al unicului Fiu al lui Dumnezeu; nu există moarte, ci credința falsă în realitatea morții; Iisus Hristos nu a murit pentru păcatele noastre, El nu este Fiul lui Dumnezeu, ci primul care a avut conştiința de sine, ființială etc.

---

materializat în acest fel. Şi ce este de iubit la voi? Ceea ce eu am fost. Sunteți dumnezei ce au uitat în totalitate. Vă aflați într-o stare de amnezie, de uitare a divinității voastre... Îl salut pe dumnezeul din voi".

[60] Wouter Hanegraff, *New Age Religion and Western Culture. Esotericism*, p. 26.

[61] Jean Vernette, *op.cit*, p. 108-110; Suzanne Riordan, *Channeling: A New Revelation* în *Perspective on the New Age*, p. 116-118; Wouter Hanegraff, *New Age Religion and Western Culture*, p. 37-38; *Cursul de miracole* a fost editat de „Fundația pentru pace lăuntrică" (2008), la prețul de 185 RON.

Din păcate, mulți semeni de-ai noştri se încred uşor în vedenii şi arătări de tot felul. De fapt, creştinii de astăzi sunt confuzi şi nu recunosc adevărurile de credință propovăduite de Biserică; în schimb se încred cu uşurință în „revelații" de tot felul. Părintele Serafim Rose remarca faptul că experiențele „spirituale" şi arătările duhurilor au devenit poate mai dese astăzi decât în oricare perioadă a istoriei creştine şi că o omenire uşor de amăgit este gata să primească teoria unei „noi ere" a minunilor spirituale sau a unei „noi revărsări a Duhului Sfânt", ca explicație a acestor arătări şi trăiri, fără să îşi pună problema că în spatele lor s-ar putea ascunde înşelăciuni demonice[62].

4. Credința în reîncarnare

Ca descendent al gnozei, teosofiei şi spiritismului, mozaicul New Age cuprinde şi credința despre reîncarnare. În accepțiunea orientală a termenului, reîncarnarea înseamnă procesul de naşteri continue până ce sufletul atinge o stare de perfecțiune şi se contopeşte din nou cu sursa lui (Dumnezeu sau Sufletul Universal, Totul, Infinitul). Conceptul de reîncarnare este strâns legat de cel de *karma*, care se referă la datoria acumulată de un suflet, prin faptele bune sau rele comise în timpul vieții actuale sau al vieților trecute. Existența noastră actuală, fericită sau nefericită, statutul nostru social ar fi rezultatul vieților noastre anterioare[63].

---

[62] Serafim Rose, *Sufletul după moarte*, p. 79.

[63] Emilian Vasilescu, *Istoria Religiilor*, p. 209-201; Jean Vernette, *op.cit*, p. 113-122.

Adepții teoriei karmei nu pot să justifice totuşi lipsa amintirii presupuselor vieți anterioare. Dacă în această viață ne aflăm ca să plătim karma din viețile anterioare şi să „învățăm lecția" pentru a evolua, aşa cum susțin ei, atunci cum se face că nu ne amintim de faptele vieților anterioare, pe care, plătindu-le, se presupune că ne instruim? Pentru a se acoperi acest gol, se recurge la aşa-numitele călătorii în viețile anterioare prin intermediul hipnozei.

Regresia hipnotică, folosită ca metodă modernă de a demonstra reîncarnarea, constă în aducerea subiectului în stare de transă şi întoarcerea lui în timp cu câteva zeci sau sute de ani, cerându-i-se să descrie toate experiențele pe care se presupune că le traversează[64]. Conform studiilor ştiințifice, *„amintirile" împrospătate prin hipnoză sunt dependente de cunoştințele existente la momentul respectiv.* La hipnotizarea unor grupuri de pacienți care vorbeau de experiențele lor anterioare, s-a constat că tot ceea ce au relatat ca fiind viață trecută erau scene dintr-un roman citit cu mult înainte, dintr-un film vizionat anterior sau, pur şi simplu, erau colaje din experiențele unor prieteni sau cunoştințe. Există însă şi cazuri în care anumite persoane, de regulă copii, furnizează detalii despre persoane şi întâmplări din trecut, dintr-o cu totul altă arie geografică, informații pe care nu le puteau afla în mod obişnuit. Uneori, aceste informații se dovedesc adevărate în urma investigațiilor, iar acest lucru îi înşală pe mulți semeni de-ai noştri, făcându-i să creadă în reîncarnare.

---

[64] Pr. prof. dr. Gheorghe Istodor, *M.I.S.A şi Yoga în lumina ortodoxiei,* p. 100-101.

Este o mare diferență între conceptul de reîncarnare, așa cum a fost el dezvoltat în Orient, şi cel promovat de New Age, care ne-a parvenit prin filiera teosofică şi antroposofică. Pentru Rudolf Steiner, reîncarnarea a fost unul din subiectele preferate. Steiner avea, de altfel, şi o viziune particulară despre Întruparea Mântuitorului Hristos, susținând că El asumă şi rezolvă, în Persoana Lui, consecințele cosmice ale tuturor greşalelor noastre, dăruind fiecăruia forța necesară pentru a înfrânge povara karmei sale[65]. Helena Blavatsky a fost cea care a popularizat acest concept în Occident, incluzându-l în al său *Theosofical glossary* (1892). Exprimată în termeni New Age, reîncarnarea este acea credință menită să-l facă pe om conştient că este o parte din cosmos, că nu este decât o za a lanțului vieții, că aceeaşi energie însufleţeşte omul şi toate ființele vii din jurul lui. Trăirea unei noi vieți pe pământ nu mai este considerată o ispăşire a pedepselor, ca în hinduismul şi budismul clasic, ci o şansă de progres liber asumată, o nouă treaptă spirituală de îmbogățire în cunoaşterea adevărurilor eterne.

Varianta apuseană a teoriei reîncarnării, spre deosebire de cea asiatică, nu urmăreşte nimicirea vieții, nici „eliberarea" din ciclul vieților şi al morților succesive, ci dăruirea de „noi posibilități" prin reîncarnări succesive, astfel încât să poată fi satisfăcute toate dorințele care nu au fost satisfăcute în această viață. Adepții occidentali ai teoriei reîncarnării cred că ceea ce îşi doresc acum, în această viață, şi nu dobândesc, cu siguranță vor dobândi în viețile următoare.

---

[65] Jean Vernette, *op. cit*, p 116-128; p. 145-146.

Biserica Ortodoxă respinge ferm doctrina reîncarnării, arătând că ea creează o separație artificială între trup și suflet, că neagă învierea trupurilor, că minimalizează mântuirea și că ignoră unicitatea persoanei în creație. Reîncarnarea arată că trupul uman are o importanță secundară, de vreme ce doar sufletul supraviețuiește morții. De asemenea, reîncarnarea anulează Providența divină și necesitatea Întrupării Cuvântului lui Dumnezeu, a Jertfei și a Învierii Sale. Un creștin care crede în reîncarnare nu poate crede în Întruparea Fiului lui Dumnezeu, Care a luat trupul omenesc cu toate slăbiciunile lui. Tot astfel, cine susține credința în reîncarnare nu mai poate crede în Înviere. Mântuitorul Iisus Hristos S-a sculat din morți cu trupul Său transfigurat – așa S-a arătat apostolilor și S-a lăsat atins de ei[66]. Dacă oamenii ar putea atinge per-

[66] „Vine ceasul în care toți cei din morminte vor auzi glasul Lui, și vor ieși cei ce au făcut bune spre învierea vieții, iar cei ce au făcut rele spre învierea osândirii" (Ioan V, 28-29); „Iar dacă propovăduiesc că Hristos a înviat din morți, cum zic unii dintre voi că nu este învierea morților? Dacă nu este învierea morților, nici Hristos n-a înviat. Și dacă Hristos nu a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică și credința voastră... Dar acum Hristos a înviat din morți, fiind începătură celor adormiți. Că de vreme ce printr-un om a venit moartea, tot printr-un Om și învierea morților. Căci precum în Adam toți mor, așa și în Hristos toți vor învia" (I Cor. XV, 12-22); „Dar dacă va zice cineva: Cum înviază morții? Și cu ce trup au să vină? Nebun ce ești! Tu ce semeni nu dă viață dacă nu va fi murit. Și ceea ce semeni nu este trupul ce va să fie, ci grăunte gol... Așa este și învierea morților: se seamănă întru stricăciune, înviază întru nestricăciune" (I Cor. XV,12-42); „Eu știu că Răscumpărătorul meu este viu și că El, în ziua cea de pe urmă, va ridica iar această piele a mea care se destramă" (Iov XIX, 25).

fecțiunea prin reîncarnare, atunci harul lui Dumnezeu nu ar mai juca niciun rol în mântuire (Efeseni II, 8-10). Omul care crede în reîncarnare consideră că ajunge singur la mântuire, astfel încât nu mai are nevoie de Hristos.

Pentru creştinii ortodocşi, trupul omenesc nu este o temniță a sufletului, ci biserică a Duhului Sfânt. Viața nu este o pedeapsă, nici o condamnare pentru faptele vieților aşa-zis anterioare, ci un dar al lui Dumnezeu. Moartea nu este izbăvire, ci răsplata păcatului şi a fost îngăduită de Dumnezeu „pentru ca răutatea să nu fie fără de moarte”[67]. Acum, în această viață, se hotărăşte viitorul nostru veşnic. Dimpotrivă, alternativele spirituale care propovăduiesc reîncarnarea îi adorm pe oameni şi le făgăduiesc o mulțime nesfârşită de posibilități de a-şi satisface patimile, fără să mai fie nevoiți să dea vreodată socoteală pentru ele[68].

Mulți adepți New Age cred că Mântuitorul Hristos şi Biserica primelor secole au învățat reîncarnarea, dar că Sinodul de la Niceea a respins această doctrină[69]. În realitate, Sinodul de la Niceea, ale cărui documente au fost cercetate cu acribie de istorici, teologi şi filologi şi ale cărui acte au fost publicate, nu a abordat problema reîncar-

---

[67] *Molitfelnic,* E.I.M.B.O.R, Bucureşti, 2006, „slujba înmormântării mirenilor” (prima rugăciune de dezlegare), p. 234.

[68] Despre teoria karmei şi a reîncarnării, Arsenie Vliangoftis, *Ereziile contemporane – o adevărată amenințare,* Ed. Evanghelismos, Bucureşti, 2006, mai ales referatul prezentat şi la al IX-lea Congres Panortodox al Delegaților Bisericilor Ortodoxe ale Sfintelor Mitropolii pe teme referitoare la erezii şi secte, Evia 8-13 octombrie 1997 (p. 107-131).

[69] Wouter Hanegraff, *New Age Religion and Western Culture*, p. 321.

nării. Mai mult decât atât, adepții reîncarnării încearcă să ancoreze această învățătură în Sfânta Scriptură. Există câteva texte biblice invocate de ei, precum vindecarea orbului din naştere (Ioan IX, 2-3), cuvintele Mântuitorului care a spus despre Sfântul Ioan Botezătorul că este Ilie, cel ce va să vină (Mt. XI, 11-14), convorbirea cu Nicodim (Ioan III, 3). În Epistola către Evrei IX, 27-28, citim clar că omului îi este dat să moară odată, iar după aceasta vine judecata: „*Şi precum este rânduit oamenilor o dată să moară, iar după aceea să fie judecata, tot aşa, Hristos, după ce a fost adus o dată jertfă, ca să ridice păcatele multora, a doua oară fără de păcat Se va arăta celor ce cu stăruință Îl aşteaptă spre mântuire*"[70].

Sfântul Irineu de Lungdunum condamnă învățătura care spune că sufletele primesc din când în când mai multe trupuri. În cartea sa numită *Combaterea şi nimicirea ştiinței cu nume mincinos,* cunoscută ca *Adversus Haereses,* arată că, aşa cum fiecare dintre noi primeşte propriul trup, tot astfel are şi propriul suflet. De aceea, atunci când se va completa numărul pe care El însuşi (Dumnezeu) l-a rânduit de mai înainte, toți cei care au trecut prin viață (ale căror nume s-au scris în Cartea Vieții) vor învia având propriile lor trupuri şi suflete, cu care au bineplăcut lui Dumnezeu. Iar cei vrednici de osândă vor merge în iad, având şi aceştia propriile lor trupuri şi suflete, cu care s-au îndepărtat de harul lui Dumnezeu.

---

[70] Alte versete biblice care resping ideea de reîncarnare: Facere III, 19; Psalm CXLI, 4; Ecl. III, 19-20; Ecl. XII, 7; Mt. XXV, 46; I Cor. XV, 42-55; Evr. IX, 27-28. Vezi, de asemenea, Pr. prof. dr. Gheorghe Istodor, *M.I.S.A şi Yoga în lumina ortodoxiei,* Editura Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 2005, p. 93-114.

Tot în această lucrare, el a alcătuit un canon al Noului Testament, în care nu se regăsesc scrierile apocrife ale gnosticilor care propovăduiau reîncarnarea. Sfântul Irineu a fost ucenicul Sfântului Policarp, episcopul Smirnei, care, la rândul său, fusese ucenicul Sfântului Evanghelist Ioan. Dacă într-adevăr învățătura despre reîncarnare ar fi fost propovăduită acestui cerc restrâns, amândoi ar fi primit această învățătură şi ar fi considerat-o adevărată.

Am fost surprins să constat că, potrivit anchetelor sociologice, în anul 2000, 28% din populația României credea în reîncarnare. Avem de-a face cu unul din cele mai mari procente din Europa, acesta fiind depăşit doar de cel din țările Baltice, unde peste 30% din populație crede în reîncarnare (**Anexa 3**). Mai înainte, mi se păruse că e o învățătură atât de străină de credința creştin ortodoxă, de cultura şi mentalitatea poporului român, încât credeam că e imposibil ca ea să fie însuşită.

Motivele care îi determină pe semenii noştri să adopte această credință sunt dintre cele mai diverse. În primul rând, este vorba de un *trend* spiritual: omul secularizat caută pur şi simplu credințe „la modă" care să înlocuiască vechile sale credințe şi convingeri. În al doilea rând, această credință pare să ofere un antidot pentru frica de moarte, de chinurile veşnice şi de sfârşitul lumii. Aparent, moartea este privită cu mai multă seninătate, deoarece este considerată a fi doar o trecere la altă viață, tot pe acest pământ, iar noțiunea de iad este desființată. Nici chiar sfârşitul lumii nu mai este privit cu teamă, de vreme ce universul este ciclic.

Din păcate, Biserica nu a insistat să lămurească adevărurile referitoare la destinul ultim al omului şi al

universului, şi acest lucru a creat o breşă pentru acceptarea credinţei în reîncarnare. De aceea, Biserica trebuie să se pronunţe explicit în această privinţă şi să le arate creştinilor care cred în reîncarnare că, astfel, se rup de Hristos şi devin, într-un mod insesizabil, fiii ai „Noului Ev" al apostaziei.

5. Concluzii

New Age cunoaşte, de câteva decenii, un mare succes în Europa – influenţa sa este în creştere în fostele state comuniste şi, după cum s-a văzut, el re-cucereşte şi România. Succesul său se datorează caracteristicilor vagi, lipsei ataşamentului faţă de o instituţie sau o dogmă, precum şi numeroaselor sale ramificaţii, capabile să satisfacă toate gusturile[71]. New Age se infiltrează insidios în toate domeniile – de la universităţi până la domeniul economic, în politică, ecologie, drepturile omului, lupta împotriva foametei şi inechităţilor –, prin mijloace aparent inofensive. În cadrul mişcărilor şi curentelor New Age se face propagandă pentru non-violenţă, pace, sănătate, salvarea planetei, stil de viaţă sănătos, cultivarea fără chimicale, excluderea armelor nucleare, ceea ce îi înşală pe mulţi creştini[72]. Sub aparenţa de pace şi dragoste pe care o transmit mesajele new-age-iste se ascunde, de fapt, ambiţia construirii unei noi „epoci de aur", contrare creştinismului.

---

[71] Franc Rode, „Ideologie religiose e visione cristiana di Dio in Europa", în *Il destino dell'uomo secondo i cattolici e secondo le sette,* Gruppo di Ricerca e Informazione Socio-religiosa, Leumann, 1991, p. 123-132.

[72] Pr. dr. Dan Bădulescu, *op.cit,* p. 21.

Dacă privim cu atenție, observăm că principiile New Age nu sunt altceva decât promisiunile amăgitoare prin care protopărinții noştri au fost îndemnați la neascultare în grădina Edenului. Şarpele i-a spus Evei: „Nu veți muri", iar New Age afirmă că în fiecare om există ceva etern, care are posibilitatea să se reproducă la infinit în noile corpuri în care se reîncarnează. Şarpele a spus de asemenea: „Vi se vor deschide ochii şi veți cunoaşte binele şi răul", iar New Age arată că în fiecare om există un ochi interior pe care practicile de meditație şi psihotehnicile îl ajută să se deschidă, astfel încât să atingă cunoştința supremă. În sfârşit, tehnicile de dezvoltare a potențialului uman reflectă cea de a treia promisiune a Şarpelui: „Veți fi ca Dumnezeu", prin care omul crede că atinge perfecțiunea divină, autodeificându-se. Ademenit, ca şi protopărinții, de nădejdea falsă că va deveni dumnezeu, omul este condus în mod tragic la autonomie față de Dumnezeu şi chiar la răzvrătire împotriva voii Sale[73].

Apendix

Idei şi practici New Age

Totul este Una
Totul este Dumnezeu
Omenirea este Dumnezeu
Dumnezeu este o forță impersonală
Natura iluzorie a materiei
Reîncarnarea

---

[73] Arsenie Vliangoftis, *Ereziile contemporane – o adevărată amenințare,* Ed. Evanghelismos, Bucureşti, 2006, p. 25-27.

Lărgirea conştiinţei
Schimbarea paradigmei
Transformarea personală
Identitatea omului cu Dumnezeu
Revelaţia continuă a entităţilor din alte dimensiuni ale universului
Practicile oculte
Vegetarianismul şi sănătatea holistică
Sincretismul religios

Forme ale neopăgânismului în societatea contemporană

1. Proliferarea neo-păgânismului în România şi în ţările vecine

„*Universul este Totul şi Absolutul, nimeni şi nimic nu l-a creat. Există dintotdeauna şi va fi la nesfârşit... Cei ce aleg să-şi elibereze sufletul şi mintea de povara grea a prejudecăţilor umane şi să ducă o existenţă în armonie cu Universul se numesc păgâni, iar păgânismul este calea lor...*". Cu aceste cuvinte de întâmpinare se deschide pagina de internet în limba română a unuia dintre site-urile de informare despre păgânism (http://www.paganism.ro/). *Pagan Federation International* (PFI), una din cele mai importante alianţe neopăgâne are, de asemenea, o pagină de internet în limba română, prin intermediul căreia îşi propune să-i ajute pe simpatizanţii păgânismului din ţara noastră să-şi exprime liber credinţele, să contracareze acuzaţiile aduse la adresa lor, iar, dacă este necesar, să urmeze calea legală pentru apărarea drepturilor lor[74].

---

[74] http://www.ro.paganfederation.org/index.html. *Pagan Federation International* (PFI) este o dezvoltare a *Pagan Federation*, înfiinţată în Marea Britanie în 1971, care, actualmente, are filiale în 28 de ţări, printre care şi România. Scopul PFI este de a sprijini adepţii neopăgânismului în viaţa personală şi publică, de a-i ajuta să conştientizeze că au aceleaşi drepturi ca adepţii altor credinţe;

Popularizarea neopăgânismului în țara noastră se face şi prin intermediul *workshop*-urilor de prezentare. Aceeaşi Federație Păgână a organizat, în anul 2008, primul curs de vrăjitorie Wicca în România, intitulat „Primii paşi pe acest drum" (23-24 august 2008)[75]. Cursul a fost organizat de Morgana, coordonatoarea internațională a Pagan Federation, şi de Saddie, implicat în organizarea PFI în Ungaria, ambele persoane purtând, evident, pseudonime. Din anunțul oficial aflăm că „amândoi sunt practicanți Wicca şi au mulți ani de experiență. Ei ne vor învăța atât filozofia de bază Wicca, dar şi cum să creăm ritualuri pentru ciclul anului şi ritualuri pentru ceea ce numim *ritualurile de trecere*. Se vor inspira din bogata spiritualitate est-europeană şi vor încerca să includă şi propriile voastre experiențe". Cursul costa 150 de RON pentru membri PFI şi 180 pentru nemembri, iar participarea era limitată la 25 de persoane. *Workshop*-ul era susținut de o ghidare pe termen lung, pe parcursul căreia cursanții beneficiau de un pachet integral de inițiere care conținea materiale despre „Roata anului", întrebări şi răspunsuri şi alte cărți neopăgâne. De asemenea, fiecare cursant primea un mentor personal cu care comunica prin e-mail.

---

de a promova un profil pozitiv al păgânilor şi al păgânismului; de a furniza informații despre neopăgânism instituțiilor şi publicului larg; de a facilita comunicarea efectivă, educația şi dialogul între comunitățile păgâne şi ne-păgâni. PFI este activă în Europa, organizând evenimente păgâne şi coordonând diferite activități cu tentă prozelitistă, printre care vizitarea spitalelor, a închisorilor, acordarea de ajutor în caz de dezastre. PFI editează revista *Pagan Dawn*. (http://www.paganfed.org/).

[75] http://www.ro.paganfederation.org/activitati.html

O simplă căutare pe internet ne arată că încercările de a constitui comunităţi neo-păgâne în ţara noastră datează cel puţin din anul 2004. În acel an apărea revista on-line *MoonLight Grove* (http://moonlightgrove.3x.ro), care se subintitula „prima revistă Wicca în limba română" şi ale cărei numere pot fi urmărite din aprilie până în decembrie 2004[76]. Tematica fiecărui număr cuprindea informaţii despre sabat, principii şi tradiţii Wicca, vindecarea cu plante, magia cu pietre, cristale, lumânări, aromo-terapia, ştiinţa copacilor, reţete naturiste. Din anul 2006, a devenit vizibil pe internet grupul *Romanian Coven*, definit ca „un grup românesc ce încearcă să ofere Wiccanilor din România posibilitatea de a avea acces la informaţia de care au nevoie, în limba română, şi de a cunoaşte alte persoane care le împărtăşesc credinţa" [77]. Grupul a fost activ şi în anul următor, când emiteau un *Newsletter* şi organizau întâlniri lunare în Bucureşti, detaliile acestora fiind comunicate, prin e-mail, membrilor înregistraţi. De asemenea, există un grup numit *Romanian Wiccans*, care ţine legătura cu cei interesaţi prin intermediul forumului de discuţii.

---

[76] Numele periodicului este de inspiraţie druidă, „grove" fiind denumirea unei comunităţi druide. În Irlanda, unul din cele mai importante grupuri păgâne se numeşte *Owl Grove* (Vezi Michael York, *Pagan Theology. Paganism as a World Religion,* New York University Press, 2003, p. 90).

[77] Pe site-ul grupului *Romanian Coven* (http://www15.brinkster.com/romaniancoven/index.html), se pot găsi articole despre Wicca şi păgânism, zeii Wicca, legile Wicca, serbările Wicca, mitologie, covenuri, ritualuri. Acestea sunt, de fapt, traduceri ale unor eseuri postate pe site-uri neo-păgâne în limba engleză şi sunt semnate întotdeauna cu pseudonime (Leija, Lady Rowenna).

Este greu de evaluat impactul pe care neopăgânismul îl are în România la ora actuală. Forumurile deschise pe site-urile menționate denotă un anumit interes față de acest subiect, fără să ştim dacă acest interes a dus la constituirea unor grupuri (*covenuri*) organizate după modelul celor occidentale. Totul este virtual şi, prin urmare, necontrolabil. Organizatorii se ascund în spatele unor nume fictive, simpatizanții nu pot fi deosebiți de simplii curioşi, iar legătura dintre ei se face prin e-mail sau pe forumurile de discuții.

Cert este faptul că neopăgânismul organizat la nivel mondial încearcă să „cucerească" România prin diverse mijloace: organizarea de *workshop*-uri, strădania de a obține vizibilitate pe net sau forumurile de discuții. Pe site-ul în limba română al Pagan Federation, simpatizanții ideilor neo-păgâne sunt îndemnați explicit să devină membri, arătându-li-se clar paşii care trebuie urmați[78]. Cei interesați trebuie mai întâi să îndeplinească anumite condiții: să aibă 18 ani împliniți, să se considere păgâni şi să fie de acord cu principiile din statutul Federației. Apoi, sunt sfătuiți să trimită o scrisoare în care să descrie felul în care au venit în contact cu păgânismul şi să completeze un formular de aplicare. La primirea acestor două documente, Federația trimite o invitație, un formular de aderare şi un formular pentru *plata taxei de înscriere*. Coordonatorul (sau coordonatoarea) pentru România a *Pagan Federation* se ascunde în spatele pseudonimului Leija şi al unei adrese de email.

---

[78] http://www.ro.paganfederation.org/infopfi.html: „Devenind membru, ne ajuți în munca pe care o desfăşuram pentru întreaga comunitate păgână, fie ea în domeniul anti-defăimării sau în domeniul sprijinului oferit fraților noştri din întreaga lume".

Alături de aceste potențiale grupări neo-păgâne „de import", există şi o altă categorie, cea a grupărilor pretins „autohtone", care luptă pentru reînvierea vechilor credințe traco-dacice. Un exemplu în acest sens este *Societatea Gebeleizis* (http://www.gebeleizis.org/), care se defineşte ca o „asociație de orientare cultural-religioasă, al cărei scop primordial este înființarea şi dezvoltarea, pe teritoriul actualei Românii, a unor comunități etnice fidele religiei şi culturii strămunilor traco-daci". Scopul Societății, *Gebeleizis* este investigarea, cercetarea şi recuperarea tradițiilor şi obiceiurilor populare, a valorilor autentic traco-dace, a istoriei vechi a traco-dacilor, cunoaşterea acesteia şi creşterea noii generații de cetățeni români în spiritul acestor valori. Adeziunea este rezervată „descendenților neamului traco-dac", iar emblema este balaurul dacic cu cap de lup. Societatea se străduieşte să obțină vizibilitate prin intermediul „Agenției de presă Thracia" şi al postului de radio „Vuiet de sânge". Cu toate că se pretinde „autohtonă", mişcarea nu este străină de renaşterea păgânismului european, al cărui vârf de lance în România se declară, de altfel, a fi. Mai mult decât atât, ea promovează zeități din panteonul odinist (scandinavic), despre care consideră că este religia naturală a neamurilor indo-europene, o „supraviețuire mai mult sau mai puțin intactă a barbariei iudeo-creştine".

Neopăgânismul a găsit deja teren fertil în fostele state comuniste, precum şi în Grecia, unde există gruparea neopăgână Ύπατο Συμβούλιο των Ελλήνων Εθνικών (YSEE, *Consiliul Suprem al Etnicilor Eleni*), înființată în 1997, de către un membru fondator al WCER şi membru al programului de acțiune al Uniu-

nii Europene pentru combaterea discriminării (**Anexa 11**). Există, de asemenea, şi alte organizaţii păgâne, precum Δωδεκάθεον, care foloseşte termenul ἑλληνικὴ θρησκεία (religia elenă) pentru a accentua opoziţia cu creştinismul (http://homepage.mac.com/dodecatheon/). Adepţi ai grupării, ca Panagiotis Marinis (n. 1947), membru fondator al *Societas Hellenica Antiquariorum* şi editor al publicaţiei *Hellenikon Pantheon*, afirmă că religia vechilor greci a supravieţuit şi s-a perpetuat din generaţie în generaţie. Alt autor, Vlassis Rassias, a scris despre persecuţia creştinilor împotriva elenilor şi despre biserica elenilor. Se estimează că azi, în Grecia, sunt circa 2000 de adepţi şi 100 000 de simpatizanţi ai neopăgânismului. În anul 2004, Atena a găzduit al VII-lea Congres mondial al WCER şi, tot în acelaşi an, ceremoniile de inaugurare a Jocurilor Olimpice din Atena au fost centrate pe ritualuri păgâne şi venerarea celor 12 zeităţi ale Panteonului. În mai 2006, Curtea de Apel Atena a recunoscut oficial venerarea vechiului panteon grecesc[79].

În Europa Centrală şi de Est, cele mai bine organizate grupări de acest gen sunt cele din Ţările Baltice, fapt care a fost pus în legătură cu încreştinarea târzie a acestor

---

[79] Vezi studiul lui Drew Campbell, *Old Stones, New Temples. Ancient Greek Pagans Reborn,* Xlibris Corporation, 2000, precum şi mai multe articole apărute în publicaţii prestigioase din străinătate, precum: Harry de Quetteville, „Modern Athenians fight for the right of worship the ancient Greek gods", *The Telegraph*, 8 May 2004; Hellena Smith, „Greek gods prepare for comeback", *The Guardian*, 5 May 2006. (http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/greece/1461311/Modern-Athenians-fight-for-the-right-to-worship-the-ancient-Greek-gods.html; http://www.guardian.co.uk/world/2006/may/05/greece).

teritorii, în secolele XIII-XIV, prin misiunile şi cruciadele organizate de Papalitate. Inițiatorul păgânismului modern în Lituania, Wilhelm Starosta (1868-1953), supranumit Vydunas, a făcut o sinteză între teosofie şi tradițiile panteiste lituaniene (**Anexa 12)**. Marginalizat de ocupația sovietică, neo-păgânismul lituanian s-a revigorat prin crearea societății *Romuva* (1968), pentru păstrarea culturii indigene. Din 1988, aceasta funcționează sub numele de *Asociația pentru cultura etnică Lituaniană.* Actualmente, un rol important în dezvoltarea Asociației îl joacă etnologul Jonas Trinkunas (n. 1939), personalitate academică importantă, fost director al Departamentului de cultură națională din cadrul Ministerului Culturii[80]. După colapsul Uniunii Sovietice, Vilnius a devenit centrul mişcării neo-păgâne lituaniene. În acelaşi oraş îşi are sediul şi o altă importantă alianță a grupărilor neo-păgâne, *World Congress of Ethnic Religions* (WCER)[81], care a

---

[80] Piotr Wiench, *Neo-paganism in Central European Countries* în Irena Borowik and Gregory Babibski (ed), *New Religious Phenomena in Central and Eastern Europe,* Krakow, 1997, p. 283-293; *Romuva. Le renouveau païen en Lituanie*. „Religioscope", 4 mai 2003, http://www.religioscope.info/article_147.shtml Despre Trikunas, a se vedea Michael York, *Pagan Theology,* p. 273-274; Site-ul *Romuva*, (http://www.romuva.lt/new/).

[81] Scopul WCER este să sprijine crearea altor grupuri de acest gen, să le apere pe plan juridic, să le reprezinte pe lângă organismele internaționale, să organizeze colocvii, să editeze publicații. În Constituția WCER se afirmă explicit că prin „religii etnice" se înțeleg religiile vechi care au supraviețuit, cum sunt hinduismul, animismul sau religiile în proces de restaurare ca *Romuva* din Lituania şi se accentua faptul că drepturile acestor grupuri etnice şi religioase țin de drepturile omului (http://www.wcer.org/).

organizat acolo primul Congres Mondial Păgân (20-24 iunie 1998). Neopăgânismul este prezent şi activ şi în celelalte state baltice, în Ucraina, dar şi în Rusia[82].

Conştient sau inconştient, toate aceste grupări luptă pentru „repăgânizarea" Europei, proces ce pare a fi facilitat, acum mai mult ca niciodată, de faptul că cei mai mulți dintre europeni nu sunt creştini practicanți[83]. Toate aspectele pe care le-am invocat ne îndreptățesc să

---

[82] În Rusia, neo-păgânismul s-a născut în anii 1970-1980, în contextul slăbirii ideologiei marxiste. Primii neo-păgâni ruşi erau intelectuali dizidenți, printre care Anatoli Ivanov şi Alexis Dobrovolkij, acesta din urmă fiind cunoscut sub numele de Dobroslav. Neopăgânii ruşi îşi propuneau să reconstruiască religia popoarelor slave. La ora actuală, neopăgânii ruşi sunt grupați în două mari alianțe: „Uniunea comunităților credinței patriarhale slave" şi „Cercul tradițiilor păgâne" (vezi Nathalie Ouvaroff, *Russie. Les nouveaux courants du neo-paganisme*, „Religioscope", 9 aout 2007, http://religion.info/french/articles/article_332.shtml); Stella Rock, *Popular Religion in Russia. „Double belief" and the making of an academic myth*, Routledge, 2009. În Letonia, există mişcarea „Dievturi", înființată în 1920 de Ernest Brastins; în Belarus, păgânismul este reprezentat de „Centrul Etno-cosmologic Krywya", numit aşa după numele unui trib care a populat în vechime acest teritoriu. În Ucraina, există un grup păgân numit *Runvira* (Credința ucraineană națională nativă). Adrian Ivachiv, „The Revival of Ukrainian Native Faith", în Michael Strmiska, „Modern Paganism in World Cultures. Comparative Perspectives", Santa Barbara, Calif; Oxford, England: ABC-CLIO 2005, p. 209-239; Idem, „In Search of Deeper Identities. Paganism and Native Faith in Contemporary Ukraine", *Nova Religio*, nr. 8 (2005), p. 7-38.

[83] A se vedea *Omul de cultură în fața descreştinării.* Referatele Simpozionului Internațional *Omul de cultură în fața descreştinării,* organizat la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității „1 Decembrie 1918", Alba Iulia (13-15 mai 2005), Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2005.

considerăm că neopăgânismul, cu diferitele sale forme de manifestare, este o temă misionară ce trebuie tratată cu toată seriozitatea, cu atât mai mult cu cât subiectul acesta nu a primit atenția cuvenită în mediile ortodoxe româneşti după 1989[84]. Prezentarea care urmează este prima noastră încercare vizavi de acest subiect, cu speranța că el va fi aprofundat prin cercetări viitoare.

2. Caracteristicile neo-păgânismului

Termenul „păgân" provine din latinescul *paganus,* prin care creştinii din primele secole îi desemnau pe politeiştii greco-romani. Este, prin urmare, numele dat de către creştini unei populații care nu fusese evanghelizată sau care nu dorea să primească Evanghelia. Termenul de neo-păgânism este folosit în mediile academice, pentru a sublinia discontinuitatea dintre păgânismul pre-creştin şi cel actual. Sufixul „neo", în acest caz, subliniază natura

---

[84] Studiile despre care am cunoştință până în prezent: Gavril Ioan Trifa, „Secularizare şi neo-păgânism", în *Credința Străbună*, nr. 8, Alba-Iulia, 2004, p. 2; articolele Pr. prof. dr. Nicolae Achimescu publicate în *Lumina de duminică*: „Periplul celților de la druidism la creştinism", nr. 32 (96), 12 august 2007, p. 2; „Strategia misionară a Apostolilor în lumea păgână", nr. 46 (109), 18 noiembrie 2007, pp. 8-9; „Fața neopăgână a Europei", nr. 45 (108), 11 noiembrie 2007, p. 2; „Creştinismul a triumfat. Păgânismul roman şi cultele orientale au pierit", nr. 3 (117), 20 ianuarie 2008, p. 2; Pr. prof. dr. Nicolae Achimescu, „Halloween, o reminiscență a revelionului celtic", Ziarul *Lumina*, 08 ianuarie 2009; articolele Prep. drd. Constantin Damian, apărute în aceeaşi publicație: „Păgânismul în secolul al XXI-lea", nr. 22 (46), 27 august 2006, p 8-9; „Harry Potter – un mediocru salvat de bagheta magică", nr. 11 (35), 11 iunie 2006, Iaşi, p. 8-9.

nouă, aspectul contemporan al acestei mişcări, adaptat zilelor noastre[85]. Majoritatea adepților păgânismului refuză însă eticheta de neo-păgân, deoarece, susțin ei, după cum creştinii de azi nu îşi spun neo-creştini doar pentru că trăiesc într-o altă epocă istorică, tot aşa se consideră şi ei continuatori ai vechilor păgâni.

Relația neopăgânismului cu popoarele indigene este una problematică. La o primă vedere, indigenii actuali (americani nativi, africani, aborigeni australieni) se pot numi şi ei păgâni, deoarece sunt orientați spre natură şi au rezistat convertirii misionarilor creştini. Mai mult decât atât, neopăgânii privesc cu admirație la hinduism ca la o religie veche care a supraviețuit în timpuri moderne şi care nu a putut fi înlocuită sau diluată de eforturile cuceritorilor musulmani sau de cele ale coloniştilor creştini[86]. Anumiți specialişti propun să se facă o distincție

---

[85] H. Maurier, „Paganisme", *Dictionnaire des religions*, ed. Paul Poupard, Presses Universitaires de France, 1984, p. 1485-1488; *Encyclopedia of New Religions. New Religious Movements. Sects and Alternative Spiritualities,* edited by Christopher Patridge, Lion Hudson, 2004, p. 269; *Encyclopedia of New Religious Movements*, ed. by Peter Clarke, Routledge, 2006, p. 396-397; Despre etimologia termenului neopăgân şi diferitele sale accepții, vezi şi Robert Hutton, *The Triumph of the Moon. A History of the Modern Pagan Witchcraft,* Oxford, 1999, p. 4; Michael Strmiska, *Modern Paganism in World Cultures,* p. 4-13.

[86] Faptul că WCER şi-a intensificat, în ultima vreme, contactele cu reprezentanții hinduşi nu este întâmplător. În februarie 2003, membrii *Romuva* au participat la o întâlnire a bătrânilor hinduşi la Bombay, urmată de o conferință comună, în 2003, la New Jersey. De asemenea, Congresul WCER din 2006 a avut loc la Jaipur, în India. Aşa cum arăta cunoscutul specialist elvețian al Noilor Mişcări Religioase, Jean Francois-Mayer, aceste întâlniri între căutările spi-

între păgânism şi Păgânism, considerând că păgânismul (scris cu literă mică) se referă la toate religiile care au rezistat convertirii la monoteism, atât grupuri istorice, cât şi contemporane, iar Păgânismul (scris cu majusculă) se referă la cei care au fost crescuți în monoteism, dar care au renunțat la acesta în favoarea tradițiilor pre-creştine[87].

Există o mare varietate de tradiții şi credințe în spectrul larg a ceea ce numim neo-păgânism. Unii neopăgâni venerează mai mulți zei şi zeițe, alții se concentrează pe o singură forță a vieții, impersonală, fără gen, în timp ce alții venerează un cuplu cosmic, zeul şi zeița. Contrar religiilor monoteiste, neo-păgânismul nu consideră că zeii sunt unici sau omniscienți şi nici că au creat lumea. Ca şi oamenii, zeii sunt creații, emanații ale lumii în care se manifestă. Zeitățile neopăgâne sunt atât masculine, cât şi feminine, întruchipând funcții din cele mai diverse: înțelepciune, război, fertilitate sau moarte[88].

---

ritual păgâne şi alte tradiții religioase etnice constituie un exemplu fascinant de *mondializare în plan religios*, iar, într-o analiză a geopoliticii religiilor, aceasta este o temă care trebuie urmărită cu atenție (Jean-Francois Mayer, „Le neo-paganisme rencontre la mondialisation. A propos de deux récentes ouvrages en français", *Religioscope*, 21 août, 2003 (http://www.religioscope.info/article_201.shtml).

[87] Barbara Jane Davy, *Introduction to pagan Studies,* Alta Mira Press, 2007, p. 2; Joane Pearson (ed), *Belief Beyond Boundaries: Wicca, Celtic Spirituality and the New Age*, Ashgate, 2002, p. 16. Unul din cele mai importante studii dedicate Neo-păgânismului aparține jurnalistei Margot Adler, *Drawing the moon. Witches, Druids, Goddess-Worshippers and Order Pagans in America Today,* 1979.

[88] *Witchcraft and Magic in Europe.* Vol VI: *The Twenty Century.* Edited by Bengt Anakarloo and Stuart Clark, University of Pennylvania Press, 1999, p. 21- 26 („The Godness and God of Modern

Neopăgânismul nu apare ca o mişcare unitară nici în ceea ce priveşte ritualurile sau modul de viaţă. Cu toate acestea, neopăgânii subscriu la câteva principii comune: acceptarea principiului masculin şi feminin al Divinităţii (chiar androgin); respectul faţă de natură şi înfrăţirea cu aceasta, adesea deificarea panteistă a naturii; respectul pentru forţa vitală a universului şi pentru ciclurile fără sfârşit ale vieţii şi ale morţii; faptul că fiecare individ este responsabil pentru descoperirea propriului său drum, în armonie cu lumea exterioară şi cu comunitatea. Această idee este exprimată de obicei prin îndemnul: „Fă ce vrei, atât timp cât nu răneşti pe nimeni".

Ciclurile naturii sunt foarte importante pentru păgâni, ciclurile lunare şi festivalurile legate de anotimpuri ordonând viaţa celor mai mulţi dintre ei. În calendarul păgân, care se numeşte „roata anului" (**Anexa 12**), sunt opt festivaluri majore, numite sabaturi: Samhaim (1 octombrie), solstiţiul de iarnă (21 decembrie), Imbolc (2 februarie), echinocţiul de primăvară (21 martie), Beltane (1 mai), solstiţiul de vară (24 iunie), Lammas (1 august) şi echinocţiul de toamnă (21 septembrie)[89].

Imbolc aminteşte că ziua se măreşte şi iarna va trece în curând. Păgânii obişnuiesc să aprindă lumânări, ca simbol al luminii care creşte. Beltane este o sărbătoare exuberantă, celebrarea sexualităţii şi a fertilităţii. Energi-

---

Paganism"); Michael, York, *Pagan Theology,* p. 35-41 (capitolul „Pagan Deities and the Principle of the Cosmic Ortder"); Barbara Jane Davy, *Introduction to Pagan Studies,* p. 13-32.

[89] Despre „roata anului", Joyce and River Higginbolham, *An Introduction to Earth-Centred Religion,* Fourth Printing, 2004, p. 16-23; Barbara Jane Davy, *op.cit,* p. 56-59.

ile divine masculine şi feminine se împreunează în această lună, iar fructele acestei uniri sunt recoltele, viaţa, în general. Deoarece luna mai era dedicată realizării acestui mariaj divin, căsătoriile între oameni erau descurajate (de aici concepţia că „nu este bine" să te căsătoreşti în luna mai). Lammas marchează începutul anotimpului de recoltă, fiind celebrat cu festivaluri, jocuri, concursuri. De asemenea, se împart bucăţi de pâine şi primele roade ale recoltei, după ce au fost „binecuvântate". Samhaim marchează sfârşitul anului nou păgân, cinstirea strămoşilor, întâlnirea cu moartea. În noaptea respectivă, se consideră că morţii se întorc şi îi vizitează pe cei vii. Păgânii încurajează aceste vizite, invocând numele şi memoria lor. Samhaim este prezent şi astăzi în subconştientul colectiv prin sărbătoarea morţilor sau Halloween[90].

Identitatea neopăgână este exprimată şi prin participarea la festivaluri, prin muzică şi dans[91]. Există festiva-

---

[90] Karen Sue Hybertsen, „Twisting Space. Women, Spirits and Halloween" în Lesly A. Northup (ed.), *Women and Religious Ritual,* Washington CD, 1993, p. 37-49. Autoarea se referă la trei tradiţii care s-au contopit în Halloween: ritualul celtic legat de Samhaim, festivalul zeiţei romane Pomona, celebrat cu fructe şi nuci, şi tradiţiile creştine legate de Sărbătoarea Tuturor Sfinţilor. Philippe Walter arată că în anul 998 un abate de Cluny a instituit pentru prima dată pomenirea morţilor sau „ziua răposaţilor" în data de 2 noiembrie (*Mitologie creştină. Sărbători, ritualuri şi mituri din Evul Mediu,* Ed. Artemis, 2005, p. 41-59, p. 42). Halloween a devenit subiectul unei cunoscute producţii cinematografice americane semnate de Tommy Lee Wallace (*Halloween III. Season of the Witch*, 1982). Tot de Halloween a ajuns pe pământ şi creatura ET din filmul cu acelaşi nume al lui Steven Spielberg (*E.T. The Extra-Terestrial*, 1982).

[91] Sarah M. Pike, *Earthly bodies, magical selves: contemporary pagans and the search for community*, Berkeley, Calif. University of Ca-

luri organizate la nivel regional, transregional şi internaţional, pe parcursul cărora adepţii se adună în parcuri, păduri sau alte locuri sub cerul liber. Există însă şi o serie de activităţi păgâne individuale, care sunt practicate acasă, în familie. Practica sacrificiilor este foarte rară în păgânismul modern. În schimb, este foarte întâlnită practica aducerii de ofrande: pâine, prăjituri, fructe, flori. Invocaţiile pot fi spontane sau pot fi formulări-tip, care se găsesc pe internet şi în revistele de specialitate.

Cele mai importante ritualuri neopăgâne sunt legate de naştere, de împlinirea unei vârste sau de căsătorie şi diferă de la un grup la altul. Un ritual tipic constă în pregătirea oamenilor, crearea spaţiului sacru, chemarea zeităţilor şi a energiilor, lucrarea magică efectivă. Păgânii nu au locuri prestabilite, ci îşi creează spaţiul la fiecare întâlnire. Pentru a pregăti locul, aruncă sare sau pârjolesc iarba în formă de cerc. Pregătirea oamenilor se face prin meditaţie, ascultare de muzică, simpla tăcere sau spălarea rituală. Adeseori se creează un loc sacru, trasându-se un cerc, iar practicanţii se aşază tot în cerc pentru a sublinia egalitatea dintre ei. Cel mai des întâlnit simbol al neopăgânismului este steaua în cinci colţuri, care adăposteşte în sine cele cinci elemente care susţin viaţa pe pământ: cer, pământ, foc, apă, spirit (**Anexa 12**)[92].

Există două principii care caracterizează diferitele forme ale neo-păgânismului. Cei mai mulţi păgâni cred că toate părţile universului, animate sau nu, se află în

---

lifornia Press, 2001, p. 5; Idem, *New Age and neopagan religions in America,* New York; Chichester: Columbia University Press, 2004.

[92] Joyce and River Higginbolham, *An Introduction to Earth-Centerd Religion,* p. 30-38.

legătură, la nivele care trec dincolo de limitele spațio-temporale, așa cum le cunoaştem noi. Oamenii, susțin ei, pot interacționa cu universul şi cu divinul ca şi co-creatori. Acesta este principiul interconectivității. Cel de-al doilea principiu spune că fiecare parte a universului este binecuvântată şi că nu este nimic greşit sau rău nici în univers, nici în persoana umană. Este de la sine înțeles că nicio grupare păgână nu acceptă ideea de păcat şi nu promovează conceptul de mântuire[93].

În ceea ce priveşte grupările neopăgâne, acestea pot fi împărțite în două mari categorii. Pe de o parte, sunt grupurile care urmăresc să reconstruiască vechile religii dintr-un anumit grup etnic sau lingvistic sau dintr-o arie geografică. Pe de altă parte, sunt cele care amestecă liber tradiții din arii diferite, de la popoare străvechi diferite şi din epoci istorice diferite. Cele două atitudini pot fi numite, generic, *Reconstrucționism* şi *Eclectism*. Evident, această polaritate eclectism-reconstrucționism simplifică lucrurile din considerente metodologice. În realitate însă, nicio mişcare păgână nu poate fi încadrată, în mod absolut, într-una din aceste categorii.

Reconstrucționiştii studiază textele vechi, folclorul, arheologia, toate sursele susceptibile a furniza informații despre religiile tradiționale, încearcă să fie în pas cu cercetările academice şi, uneori, sunt ei înşişi cercetători. Nu se poate spune că reconstrucționiştii nu-şi iau libertatea de a adopta propriile lor interpretări, însă ei privesc vechile tradiții ca autoritative şi autentice. Păgânismul care se manifestă actualmente în Grecia este un exemplu

[93] Barbara Jane Davy, *Introduction to pagan Studies,* p. 29.

de reconstrucționism. Eclectiștii nu sunt la fel de legați de trecut, pe care îl privesc doar ca pe o sursă de inspirație; aceştia se simt liberi să adopte zeități europene şi ne-europene, să le combine pe baza a ceea ce ei consideră a fi similar sau complementar. Wicca este cel mai cunoscut exemplu de eclectism păgân. Reconstrucționismul este mai frecvent în centrul şi estul Europei, acolo unde cultura etnică şi identitatea rămân principii importante de organizare a vieții sociale şi a activității culturale, în timp ce neopăgânismul eclectic este prevalent în insulele britanice şi nordul Americii, unde identitatea este mai puțin accentuată[94].

3. Naşterea şi dezvoltarea păgânismului contemporan

Cercetătorii sunt de acord că păgânismul actual nu se aseamănă deloc celui din antichitate[95]. De fapt, el nu are o vechime mai mare de 150-200 de ani, formându-se în perioada *fin de siècle* din Anglia (a doua jumătate a secolului al XIX-lea)[96]. Este epoca în care Darwin lansa teoria

---

[94] Despre *Reconstrucționism* şi *Eclectism*, vezi Michael York, *Pagan Theology,* p. 18-20.

[95] Ronald Hutton, *The Pagan Religions of the British Isles*, Blackwell, 1991, p. 337: „Păgânismul de astăzi nu are nimic în comun cu ce a fost în trecut, cu excepția numelui, care este dat de creştinism"; Stephane Francois, *Le neo-paganisme. Une vision du monde en plein essor*, p. 20: „Păgânismul contemporan sau neopăgânismul nu are decât puțin de-a face cu păgânismul antic: el este moştenitor al panteismului şi romantismului".

[96] Despre istoria şi dezvoltarea ideilor păgâne în Europa, vezi Joane Pearson (ed.), *Belief Beyond Boundaries*, p. 15-54.

evoluționistă, în care s-a manifestat criticismul biblic, o perioadă marcată de explorare spirituală şi psihologică, în general. În acest context, au apărut o serie de societăți care se doreau supra-religii, cea mai cunoscută fiind *Societatea Teosofică*, înființată, în 1875, de Elena Blavatsky (1831-1891).

Astăzi putem vorbi de un „păgânism cultural", care transpare într-o serie de lucrări de nivel academic şi prin care se încearcă diminuarea sau chiar negarea rolului creştinismului în dezvoltarea culturii europene[97]. Potrivit teoriilor vehiculate de acestea, păgânismul ar fi reuşit să supraviețuiască mascat, prin povestiri, legende, mituri, folclor, atât în mediul popular, cât şi la nivelul elitelor intelectuale. Istoricul italian Carlo Ginzburg (n. 1939) susține ideea potrivit căreia „vrăjitoria" medievală nu a fost nimic altceva decât persistența unei culturi şamanice pre-creştine[98]. O reputată specialistă în mitologie, Anne Lombard-Jourdan, s-a preocupat de originile păgâne ale carnavalului[99]. Un alt universitar francez, Phillipe Walter, a arătat că întreaga mitologie creştină medievală nu este altceva decât mitologie păgână încreştinată, care s-a transmis ca atare până

---

[97] Despre persistența „păgânismului cultural", Stephane Francois, *Le neo-paganisme.* p. 59-75.

[98] Carlo Ginzburg, *Storia notturna. Una decifrazione del sabba*, Torinio, Einaudi, 1989 (traducere în limba română, *Istorie nocturnă. O interpretare a sabatului*, trad. de Mihai Avădanei; cu o postfață de Valeriu Gherghel, Iaşi, Polirom, 1996). Doctor al Universității din Pisa, Ginzburg a predat la Universita di Bolognia şi la University of California, Los Angeles (1988–2006), iar actualmente predă la Scuola Normale Superiore di Pisa.

[99] Anne Lombart-Jourdain, *Aux origines de carnaval. Un dieu gaulois ancêtre des rois de France*, Paris, Odile Jacob, 2005.

în zilele noastre[100]. Un exemplu este şi lucrarea lui Ramsay MacMullen, *Christianisme et paganisme IV-VII siècles* (Paris, Belles Lettres, 1998), care explorează interacţiunea păgânismului cu creştinismul, arătând că triumful Bisericii nu s-a datorat superiorităţii creştinismului, ci faptului că acesta „s-a impus forţat prin asimilarea culturii păgâne"[101].

Toate aceste încercări de a accentua rolul religiilor precreştine prin neglijarea sau chiar negarea rolului creştinismului sunt, de fapt, reveniri la lucrările lui Margaret Alice Murray (1863-1963), un reputat egiptolog din perioada interbelică (**Anexa 12**). Teza lui Margaret Murray era că păgânismul nu a dispărut în Evul Mediu, cea mai clară dovadă în acest sens fiind vânătoarea de vrăjitoare. Cărţile ei, *The Witch Cult in Western Europe* (1921) şi *The God of Witches* (1933), publicate sub auspiciile prestigioasei edituri Oxford University Press, au fost considerate

---

[100] Philippe Walter, *Mythologie chrétienne. Fêtes, rites et mythes du Moyen-âge,* Paris, Editions Entente, 1992, traducere în limba română *Mitologie creştină. Sărbători, ritualuri şi mituri din Evul Mediu*, Ed. Artemis, 2005: „Creştinismul purcede la o transformare studiată a figurilor mitice ale antichităţii. Pornind de la mituri străvechi, el inventează mituri noi... Creştinismul nu ar fi avut nicio şansă de a se impune în Occident dacă nu ar fi putut să răspundă, în materie de dogmă sau de ritualuri, nevoilor religioase ale păgânilor evanghelizaţi" (p. 199). Philippe Walter, un specialist in imaginarul Evului Mediu, este profesor de literatură medievală la Universitatea Grenoble III.

[101] Ramsay MacMullen a fost Profesor Emerit de Istorie la Yale University, unde a predat între 1967 şi 1993. O idee asemănătoare întâlnim şi la Ronald Hutton, care afirma că religiile păgâne au pierdut în faţa creştinismului pentru că nu erau suficient echipate să reziste felului în care a fost impusă noua credinţă, dar au lăsat în urmă „o moştenire culturală enormă şi variată" (*The Pagan Religions of the British Isles. Their Nature and Legacy,* Blackwell, 1991, p. 388).

de referință timp de mai multe decenii[102]. De-abia în anii 1970, Keith Thomas şi Norman Cohn au subliniat fragilitatea argumentelor sale. Ei au arătat că marea vânătoare de vrăjitoare din Evul Mediu nu are nimic în comun cu păgânismul, ci că a fost rezultatul fricii de boli, dezastre naturale, vrăji. Cele aproximativ 40 000 de victime ale acestei vânători au fost văzute, într-un fel sau altul, ca duşmani ai societății care trebuiau înlăturați[103].

Neo-păgânismul, ca mişcare organizată, a luat naştere în Statele Unite, în anii 1960. În anul 1962, a fost înființată una din cele mai importante comunități neopăgâne, *The Church of All Words* (CAW)[104], care este activă şi astăzi, iar revista lansată în acelaşi an, *Green Egg*, a devenit cel mai important canal de comunicare al mişcării neo-păgâne. În 1998, CAW raporta în jur de 500 de membri, cu ramuri în Elveția şi Australia. După câțiva ani, au apărut şi federațiile, cu scopul de a apăra drepturile religioase ale păgânilor. Una dintre cele mai vechi federații este *Pagan Federation International*, despre care am amintit deja şi care serveşte ca element de legătură, la nivel internațional, între *Pagan Federation*, întemeiată în Anglia, în 1971, şi grupurile asemănătoare din lume.

---

[102] Despre Margaret Murray şi influența ei în mediile academice, *Witchcraft and Magic in Europe*, p. 31-36 („The Myth of Pagan Witchcraft").

[103] Keith Thomas, *Religion and the Decline of Magic*. *Studies in Popular Belief in Sixteenth and Seventeenth-Century England,* New York, 1971; Norman Cohn, *Europe's Inner Demons. The Demonization of Christians in Medieval Christendom,* St. Albans, Paladin, 1976.

[104] Despre CAW, vezi articolul lui James Lewis, în *Encyclopedia of New Religions.* p. 297-298.

Înființarea unor comunități neopăgâne şi a unor federații sau alianțe care să le reprezinte şi să le apere drepturile constituie una dintre laturile procesului de instituționalizare pe care îl traversează actualmente neopăgânismul[105]. Acest lucru s-a dovedit eficient pentru recunoaşterea comunităților neopăgâne în societate, pentru recunoaşterea capelanilor acestora în armată şi penitenciare şi, apoi, pentru recunoaşterea căsătoriilor între păgâni. CAW a fost primul grup neo-păgân care a reuşit să obțină scutire de taxe federale, în 1971. In Islanda, *Asatru Society* este recunoscută ca religie oficială din 1973.

Neopăgânismul, cu variatele sale forme de manifestare, cunoaşte un mare succes în societățile occidentale. Numărul celor care se declară păgâni poate fi estimat pe baza declarațiilor la recensăminte, a datelor referitoare la participarea la festivaluri, prin numărul celor care se abonează sau cumpără publicații neo-păgâne. Conform studiilor realizate pe baza chestionarelor distribuite în timpul festivalurilor, s-a putut constata că păgânii sunt, în general, educați, că fac parte din clasa de mijloc şi că sunt în majoritate femei[106]. Într-un studiu interesant despre modelul de creştere a Noilor Mişcări Religioase, James

---

[105] Barbara Jane Davy, *Introduction to Pagan Studies*, p. 4; Stephane François, *Le neo-paganisme*, p. 87-90 („Vers une internationale païenne?")

[106] Douglas Cowan, *Cyberhenge. Modern Pagans on the Internet,* Routledge, 2005; Helen Berger, Evan Leach, Leigh Shaffer, *Voices from the Pagan Census. A National Survey of Witches and Neo-pagans in the United States,* Columbia, 2003; Idem, *Contemporary paganism by the numbers,* în *Handbook of Contemporay Paganism,* edited by Murphy Pizza and James Lewis, Leiden, 2009, p. 157-162.

Lewis arată că nici scientologia, care făcea obiectul cercetării sale, nici mormonismul, nici Martorii lui Iehova nu au cea mai rapidă creştere, ci neo-păgânismul[107]. Într-adevăr, prin analizarea recensămintelor din Statele Unite în perioada 1990-2001, s-a constatat că numărul celor care se declarau păgâni a crescut de la 8000 la 307 000. Conform recensământului din anul 2001, în Anglia s-au declarat 31 000 de păgâni şi 7000 de Wicca[108]. Păgânismul creşte spectaculos şi în Canada, Australia sau Noua Zeelandă[109]. În anul 2000, în Islanda, Asatru Society avea 500 de membrii, adică 0,2% din totalul populației.

Neopăgânii, în general, nu acceptă ideea de convertire. Ei susțin că nu se convertesc atunci când intră într-o grupare (coven), ci că îşi reafirmă identitatea, adică îşi reafirmă vechile credințe pe care le aveau[110]. Majoritatea

---

[107] James Lewis, „The Growth of Scientology and the Stark Model of Religious Success", în *Scientology,* edited by James R. Lewis, Oxford University Press, 2009, p. 117-140 (p. 124). Faptul că neopăgânismul este religia cu cea mai mare creştere apare, într-o manieră triumfalistă, la simpatizanții mişcării. Vezi Joyce and River Higginbolham, *An Introduction to Earth-Centerd Religion,* p 14: „Dacă eşti păgân, atunci aparții grupului cu cea mai mare creştere din Statele Unite, mulți din aderenții lui fiind educați, având joburi importante şi contribuind la sistemul social. Păgânii au dreptul lor să fie mândri de ceea ce sunt şi să insiste ca darul prețios al libertății să fie aplicat fiecărei religii din această țară, mică sau mare".

[108] http://www.statistics.gov.uk/CCI/nugget.asp?ID=954&Pos=&ColRank=2&Rank=224

[109] La recensământul din 2001 din Noua Zeelandă s-au declarat 5862 de păgâni (0.15% din totalul populației), în Canada 21 080 (0,07%), iar în Australia 24 156 (0,13%). Cf. Barbara Jane Davy, *Introduction to pagan studies,* p. 3.

[110] Joyce and River Higginbolham, *An Introduction to Earth-Centerd Religion,* p. 4: „Spre deosebire de membrii altor religii, pă-

cercetătorilor acceptă faptul că nu există relatări despre convertire în discursul păgân şi că păgânismul este „descoperit" ca urmare a interesului pentru ecologie, pentru monumentele păgâne sau pentru cărți oculte. În momentul în care întâlnesc persoane cu preocupări asemănătoare, toți potențialii păgâni încep să-şi definească identitatea şi să conştientizeze faptul că „vin acasă" (*coming home*)[111].

4. Wicca sau vrăjitoria modernă

În ciuda faptului că sunt cunoscute mai multe feluri de păgânism şi că se pot întâlni şi practicanți solitari, există câteva tradiții importante, care se află, de regulă, în atenția cercetătorilor. Acestea sunt: Wicca, Druidismul, Neo-şamanismul, Odinismul (păgânismul nordic)[112]. Wicca sau

---

gânii nu fac prozelitism activ. Nu trimit misionari, nu încearcă să convertească. Aproape niciunul din păgânii pe care îi cunoaştem nu a fost convertit la păgânism în sensul tradiției. Ei au devenit păgâni hotărând că păgânismul reflectă ceea ce au crezut deja şi au adoptat cuvântul păgânism pentru a se descrie pe ei".

[111] Graham Harvey, „Coming Home and Coming Out Pagan but not Converting", în Christopher Lamb and Darrol Bryant (ed.), *Religious Conversion. Contemporary Practices and Controversies*, London: Cassell, 1999, p. 233-246; Sian Reid, *„A Religion Without Converts" Revisited: Individuals, Identity and Community in Contemporary Paganism* în *Handbook of Contemporay Paganism*, p. 171-194.

[112] *Encyclopedia of New Religions,* edited by Christopher Patridge, p. 277-280; Jenny Butler, „Druidry in Contemporary Ireland", în Michael Strmiska, *Modern Paganism in World Cultures*, p 87-126; „Celtic Traditions", în Michael York, *Pagan Theology.* p. 90-98; Michael Strmiska, Baldur A Sigurvinsson, „Asastru. Nordic Paganism in Iceland and America", în Michael Strmiska (ed.) *Modern Paganism in World Cultures,* p 127-180.

vrăjitoria neo-păgână este, fără îndoială, cea mai cunoscută formă de neo-păgânism, după unele estimări, aproape jumătate dintre păgâni fiind wiccani. Este exemplul clasic de eclectism în cadrul păgânismului, de „bricolaj spiritual", în care sunt integrate elemente din religii ale antichității, în particular elemente din cultele celtice, greceşti şi romane[113].

Fondatorul mişcării Wicca moderne este englezul Gerald Gardner (1884-1964), francmason, rosicrucian, membru al *Ordo Templi Orientis* şi al altor societăți secrete (**Anexa 12**)[114]. Întrucât legislația engleză era restrictivă în privința vrăjitoriei, Gardner nu a putut face publice scrierile şi opiniile sale până 1951, când s-a legalizat practicarea vrăjitoriei, atâta vreme cât aceasta nu leza o altă persoană. Gardner a publicat imediat două lucrări, *Witchcraft Today* (1951) şi *The Meaning of the Witchraft* (1959), care au avut un succes neaşteptat în Anglia şi un mare impact în America. Prin aceasta, el nu a reînviat o veche religie, ci a creat, practic, una nouă. Sursele lui de inspirație au fost ideile lui Alistar Crowely sau lucrări populare ca *Creanga de Aur* a lui James Georges Frazer (*The Golden Bough. A Study in Magic and Religion*, New York, 1890)[115].

---

[113] Joyce and River Higginbolham, *An Introduction to Earth-Centerd Religion,* p. 8; *Encyclopedia of New Religions,* edited by Christopher Patridge, p. 295-297; Joane Pearson (ed), *Belief Beyond Boundaries,* capitolul „Witches and Wicca", p. 133-172.

[114] Despre Gerlad Gardner şi garderienii, vezi *Witchcraft and Magic in Europe*, p. 43-55; Nevill Drury, „The Modern Magical revival, în Handbook of Contemporay Paganism", edited by Murphy Pizza and James Lewis, Leiden, 2009, p. 50-63.

[115] James Lewis, *Witchcraft Today. An Encyclopedia of Wiccan and Neopagan Traditions*, California, 1999 (Capitolul „Precursors to Modern Witchcraft", p. XIV-XIX). *Witchcraft and Magic in Europe.*

La momentul actual, în Anglia sunt în jur de 120.000 de păgâni, adepți declarați ai cultului Wicca. Cele mai cunoscute voci wiccane în Europa sunt Janet Farrar, Vivianne Crowley, Marian Green, care acționează ca nişte „guru" feminini în rândul adepților neopăgânismului[116].

În anii 1960, Wicca a fost „exportată" în America şi a devenit populară, câțiva ani mai târziu, prin lucrarea lui Margot Adler, *Drawing Down the Moon. Witches, Druid, Goddness' Worshippers and Other Pagans in America Today* (New York, 1979). Principalul element de noutate al variantei americane este feminismul, promovat prin cărțile unor feministe radicale ca Starhawk[117]

The Twenth Century. p. 2: „Vrăjitoria păgână a secolului al XX-lea este singura religie pe care Anglia poate pretinde că a dat-o lumii".

[116] Janet Farrar a publicat unele din cele mai influente cărți despre vrăjitorie: *The Pagan Path* (cu Gavin Bone, Custer, 1995), *Progressive Witchcraft. Spirituality, Mysteries and Training in Modern Wicca* (cu Gavin Bone, 2004). Vivianne Crowley este lector universitar la King's Kollege London şi mare preoteasă Wicca, secretar al PFI din 1988. Una din cele mai importante cărți este *Wicca. The Old religion in the New Age*, Wellingborough, Aquarian, 1989, prin intermediul căreia cititorii sunt ghidați să vadă cum Wicca este practicată în covenul din care face parte. La rândul ei, Marian Green a scris peste 20 de cărți despre magie şi vrăjitorie, adresându-se mai mult celor care vor să practice magia singuri, nu în coven.

[117] Starhawk, *The Spiral Dance, A rebirth of the Ancient Religion of the Great Godness,* San Francisco; London, Harper & Row, 1979. Starhawk este o scriitoare americană, activistă anarhistă, aşa cum singură se proclamă, teoretician al păgânismului şi una din cele mai cunoscute voci ale ecofeminismului şi a luptei împotriva globalizării. Despre ea, Cynthia Eller, „Twentieth-Century Women's Religions as Seen in the Feminist Spiritual Movement" în Catherine Wessinger (ed.), *Women's Leadership in marginal religions. Explorations outside the mainstream,* University of Illinois, 1993, p. 180-181.

sau Zsuzsanna Budapest[118] (**Anexa 12**).

Este important de menționat, în acest context, că adeptele Wicca valorizează teoriile feministe potrivit cărora, în perioada medievală, aproximativ 9 milioane de femei au devenit victime ale Inchiziției, fiind acuzate de vrăjitorie. Se face, astfel, o paralelă între cele 6 milioane de victime ale Holocaustului şi cele 9 milioane de pretinse victime ale Bisericii Romano-Catolice în Evul Mediu, într-o tentativă conştientă de autovictimizare[119]. Pentru vrăjitoarele moderne, acest mit este atât de important, încât se consideră moştenitoare directe ale corpusului de cunoştințe al vrăjitoarelor din Evul Mediu.

Vrăjitoria modernă se deosebeşte însă de cea din antichitate. În primul rând, ea a pierdut sensul sacrificiului, de parcă divinitățile venerate, aceleaşi ca în vechime, s-ar fi adaptat lumii moderne, nemaicerând

---

Ecofeminismul este o mişcare politică şi culturală care accentuează baza comună dintre feminism şi mediu, susținând că există o paralelă puternică între opresiunea şi subordonarea femeii în familie şi societate, pe de o parte, şi degradarea naturii, pe de altă parte (Vezi *Encyclopedia of New Religions,* ed. by Christopher Partridge, p. 384). Starhawk are şi o pagină web personală: http://www.starhawk.org/.

[118] Zsuzsanna Budapest, *The Holy Book of Women's Mysteries*, London, 1990. Budapest este o exponentă a feminismului separatist, neacceptând deloc bărbați în coven. De asemenea, nu face niciun compromis cu creştinismul şi are remarci dure la adresa acetuia. A se vedea, Cynthia Eller, *op.cit,* p. 178-179.

[119] Andrea Dworkin este prima autoare feministă care a numit genocide arderile pe rug din Evul Mediu (*Human Hating,* New York, Dutton, 1974). Este important de amintit şi cartea lui Mary Daly, *GynEcology. The metaethics of radical feminism,* Boston (Mass.), Beacon Press, 1978, unde considera că persecuția vrăjitoarelor a fost o persecuție mascată a femeilor.

jertfe expiatorii. Ea este, prin excelență, o „religie" a misterelor, fără locuri sacre şi acte de cult precise, este selectivă şi exclusivistă, cu o structură teoretică minimă. Într-un grup Wicca se pot întâlni atâtea interpretări ale divinității, câți membri sunt. Cea mai importantă funcție a vrăjitoriei moderne este să furnizeze mijloace prin care oamenii să poată face experiența divinului în mod direct. Mai mult decât atât, vrăjitoria contemporană are un rol important şi în „războiul dintre sexe", deoarece pune în valoare ideea de femeie liberă şi puternică. Zeița simbolizează recunoaşterea legitimității puterii femeii sau este chiar puterea din femeie.

Sfânta Scriptură condamnă clar vrăjitoria[120]. Regele Saul, pentru că a cerut unei vrăjitoare să cheme spiritul lui Samuel, a fost pedepsit: „A murit Saul pentru nelegiuirea sa, pe care o făcuse el înaintea Domnului, pentru că n-a păzit cuvântul Domnului şi pentru că a întrebat

---

[120] Levitic XIX, 31: „Să nu alergați la cei ce cheamă morții, pe la vrăjitori să nu umblați, şi să nu vă întinați cu ei. Eu sunt Domnul Dumnezeul vostru"; XX, 6: „Dacă vreun suflet va alerga la cei care cheamă morții şi la vrăjitorii, ca să desfrâneze în urma lor, Eu voi întoarce fața Mea împotriva sufletului aceluia şi-l voi pierde din poporul lui"; Deut XVIII, 10-14: „Să nu se găsească la tine de aceia care trec pe fiul sau pe fiica lor prin foc, nici prezicător sau ghicitor, sau vrăjitor sau fermecător, / nici descântător, nici chemător de duhuri, nici mag, nici de cei ce grăiesc cu morții, / Căci urâciune este înaintea Domnului tot cel ce face acestea şi pentru această urâciune îi izgoneşte Domnul Dumnezeul tău de la fața ta"; Isaia VIII, 19-20: „Şi când vă vor zice: *întrebați pe toți cei care cheamă morții şi ghicitorii care şoptesc şi bolborosesc* să le răspundeți: *Nu se cuvine oare poporului să alerge la Dumnezeul său? Să întrebe oare pe morți pentru soarta celor vii*".

şi a cercetat o vrăjitoare. Şi nu a cercetat pe Domnul. De aceea a şi fost el omorât şi domnia a fost dată lui David, fiul lui Iesei", ne spune autorul Cărții Întâi a Cronicilor (X, 13-14). Sf. Ioan Gură de Aur, în omiliile „Despre Lazăr", explică de ce morții nu se arată celor vii: „Nu căutați – spune el – să aflați din gura morților adevărurile pe care Scripturile ni le oferă în toate zilele, cu mult mai multă limpezime. Într-adevăr, dacă cei din viață s-ar fi folosit de pe urma învierii morților, Dumnezeu nu ar fi nesocotit, nici nu ar fi lăsat la o parte un câştig aşa de mare" [121].

5. Succesul neo-păgânismului: surse şi perspective

Contactul cu neo-păgânismul se face încă din copilărie. Desenele animate, care se inspiră din povestiri medievale sau legende adaptate, sunt un factor important al promovării inconştiente a păgânismului, încă de la o vârstă fragedă[122]. Alături de acestea, pot fi menționate jocurile pe calculator şi anumite filme care au o tematică păgână[123]. Serialul american *Charmed,* difuzat şi de televiziunile din România, se inspiră din Cartea Umbrelor (*Book of Shadows*), un compendiu de texte magice şi religioase ale tradiției Wicca[124]. De

---

[121] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la săracul Lazăr*, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2005, p. 99.

[122] Jean Bruno-Ranard, *Bandes dessinées et croyances du siècle,* Paris, PUF, 1986; Stephanie Francois, „Le paganisme dans la bande dessinée"*, Etudes et analyses* nr. 11, janvier 2007.

[123] *Excalibur* de John Boorman (1981), *The Cat People* de Jacques Tourneur (1982), *The Wicker Man* de Robert Hard (1973), *Braveheart* de Mel Gibson (1995) etc.

[124] „Book of Shadows", în James Lewis, *Witchcraft Today. An Encyclopedia of Wiccan and Neopagan Traditions*, California, 1999, p. 35.

asemenea, filmul *The Craft* (1996) a fost atât de popular, încât a fost urmat de înscrierea multor tineri în covenuri Wicca. Cartea lui Silver Ravenwolf – preoteasă Wicca şi director al International Wiccan/Pagan Press Alliance, *Teen Witch: Wicca for a New Generation* – a devenit best-seller în Statele Unite în 1998.

Nu în ultimul rând, succesul genului literar cunoscut sub numele de *heroic fantasy* ne pune în faţa unui veritabil fenomen socio-cultural. Cartea lui J.R. Tolkien, *The Master of the Rings* (*Stăpânul inelelor*), a fost citită de milioane de persoane din lumea întreagă. Structurată pe ideea căutării iniţiatice, cartea este o sinteză a păgânismului celtic şi scandinav. Succesul la scară mondială al versiunii cinematografice, *Lord of the Rings*, confirmă faptul că ideile promovate în carte au un ecou deosebit în rândul contemporanilor noştri[125]. Cazul lui Harry Potter, personajul inventat de J.K. Rowling, se înscrie în acelaşi registru. Cele 7 volume care au apărut până acum constituie un succes literar greu de egalat: 400 milioane de exemplare traduse în peste 63 de limbi în întreaga lume. Şcoala de vrăjitorie Hogwarts este o lume magică unde se pot găsi toate elementele genului cunoscut sub numele de *heroic fantasy*: magie, păduri fermecate, pitici şi uriaşi, dragoni, personaje care întruchipează răul.

Mulţi părinţi consideră, desigur, că citirea cărţilor care-l au ca erou pe Harry Potter este o simplă distracţie nevinovată, care nu ar trebui să fie motiv de îngrijorare. În realitate, lectura cărţilor de acest gen alimentează

[125] „Du *Seigneur des anneaux* à Harry Potter" în Fréderic Lenoir, *Les métamorphoses de Dieu. La nouvelle spiritualité occidentale,* Plon, 2003, p. 346-348.

interesul tinerilor pentru magie şi curiozitatea de a experimenta vrăjitoria adevărată. Copiii şi tinerii care sunt acaparaţi de cărţi sau filme cu acest subiect ajung să trăiască într-o lume a lor şi, în cele din urmă, să piardă contactul cu realitatea.

Succesul neo-păgânismului în societatea contemporană este incontestabil. După cum am văzut deja, familiarizarea cu temele păgâne se face încă din copilărie. Felul în care oamenii adulţi ajung să fie ei înşişi „fermecaţi" rămâne însă mai greu de explicat. Se presupune că neopăgânismul este un mijloc de dezvoltare a imaginaţiei, de exploatare intelectuală, având avantajul că oferă libertatea de a practica ceea ce îţi convine. Printre caracteristicile sale care atrag, trebuie să menţionăm, în primul rând, dezvoltarea imaginaţiei, satisfacţia intelectuală, legăturile cu feminismul, libertatea de a practica ceea ce îţi convine. Sociologii au avansat ipoteza că toate aceste forme de neo-păgânism arată că există o dorinţă de a părăsi, de a refuza modelul occidental al societăţii, adică lumea raţională, tehnicistă, precisă, care nu mai are iluzii[126]. Ori păgânismul tinde să creeze o nouă viziune despre lume, o viziune cu totul diferită de cea a religiilor tradiţionale. El se autodefineşte ca religie, dar nu seamănă cu nicio nouă mişcare religioasă, după modelul portretizat de specialişti: nu are ierarhie centrală sau dogmă, promovează diversitatea religioasă şi nu consideră că este necesar ca toţi să creadă acelaşi lucru sau să fie organizaţi în aceeaşi structură, promovând mai degrabă o spiritualitate individualizată, o cale de viaţă în armonie cu energia universală.

---

[126] Michael York, *Pagan Theology,* p. 41.

O caracteristică majoră a neopăgânismului este aceea că, prin ritual, nu se urmăreşte cinstirea divinităților, ci cultivarea puterilor personale prin autocontrol, autocunoaştere, profeție, vindecare psihică. Principiile neopăgâne nu enunță credințele pe care o persoană trebuie să le adopte, ci sunt mai degrabă declarații care întruchipează punctul de vedere păgân asupra lumii. Ele doar conturează direcția spre care trebuie să se îndrepte dezvoltarea spirituală şi personală a cuiva care se declară păgân. În rest, fiecare este responsabil pentru credința pe care alege să o adopte, pentru alegerea zeității care i se potriveşte şi pentru relația pe care o stabileşte cu ea, pentru propria dezvoltare spirituală şi personală[127].

Prin toate acestea, neopăgânismul se manifestă ca o „religie" a relativismului şi a globalismului vremurilor pe care le trăim. Relativismul se referă la faptul că fiecare percepe realitatea în mod diferit, iar aceasta se materializează într-un mozaic de credințe şi ritualuri neopăgâne; globalizarea se reflectă în faptul că practicanții sunt eclectici, preluând simboluri, zeități şi practici rituale de la alte culturi şi folosindu-le în afara contextului lor originar, spațial şi temporal. *Păgânismul din zilele noastre nu poate fi considerat, sub nicio formă, o continuare a păgânismului antic*, fapt recunoscut, de altfel, chiar şi de simpatizanți[128].

---

[127] Joyce and River Higginbolham, *An Introduction to Earth-Centerd Religion,* p. 39.

[128] Michael Strmiska, *Modern Paganism in World Cultures. Comparative Perspectives,* 2005, p. 10: „Tradițiile religioase practicate de păgânii moderni sunt inspirate sau se bazează pe religiile păgâne ale trecutului, dar nu sunt aceleaşi ca vechile tradiții şi pot implica chiar o considerabilă depărtare de la religiile mai vechi...; păgânii de azi

Nu în ultimul rând, dezvoltarea neo-păgânismului a fost favorizată şi de un anume climat spiritual şi religios al societății contemporane, în care predomină indiferența religioasă şi în care proliferează o subcultură axată pe teme religioase. În plus, nu trebuie uitată nici contribuția imensă a internetului şi a mass-media, prin intermediul cărora neopăgânii, până mai ieri izolați, reuşesc să comunice, să se organizeze şi să se influențeze reciproc.

6. Concluzii: creştinism şi păgânism

Păgânismul modern are o atitudine nuanțată față de creştinism. Există, pe de o parte, un discurs bazat pe refuzul, adeseori virulent, al valorilor şi al învățăturilor creştine. În această viziune, creştinismul apare ca un distrugător al popoarelor, al culturii şi al tradițiilor spirituale, promotor al intoleranței şi al persecuțiilor, vârful de lance al acestora fiind arderea pe rug a vrăjitoarelor în Evul Mediu şi colonialismul în America[129]. Autori con-

---

nu pot pretinde că continuă tradiții religioase coborâte într-o linie neîntreruptă din vremurile străvechi până astăzi. Ei sunt oameni moderni cu un mare respect pentru spiritualitatea trecutului, făcând o nouă religie – un păgânism modern, de la rămăşițele trecutului pe care ei le interpretează, adaptează, modifică în conformitate cu modalitățile moderne de gândire. Păgânismul modern este atât vechi şi nou, un hibrid vechi-nou, ca un copac cu rădăcini adânc înfipte în pământ, dar cu ramurile în cer".

[129] Michael York, *Pagan Theology*, capitolul „Păgânism şi creştinism – o istorie zbuciumată", p. 29-34: „Folosirea forței şi a măsurilor coercitive împotriva păgânilor în Europa de către papi, cruciade, împărați şi regi şi alți promotori activi ai creştinismului nu se află printre capitolele cu care se poate mândri istoria creştinismului" (p. 33).

temporani, ca Manuel de Diéguez sau Alain de Benoist, ambii filosofi francezi, admiratori ai lui Nietzsche, afirmă că monoteismul implică existența unui adevăr care respinge toate celelalte opinii ca fiind eronate. Din contră, orice religie politeistă, afirmă ei, este prin excelență tolerantă pentru că acceptă ideea unor forme diferite de cinstire a zeilor[130].

Acest discurs nu este însă unul exclusiv. De fapt, în lumea globalizată care a început să se impună de la sfârșitul secolului al XX-lea, niciun grup religios sau spiritual non-creștin nu acceptă să se mai definească în raport cu creștinismul. În general, în relațiile lor cu acesta, adepții și simpatizanții neo-păgânismului merg pe principiul respectării alterității religioase ca o necesitate legată de respectarea drepturilor omului[131]. Mai mult decât atât, există cărți pentru educarea copiilor din familii păgâne, prin care părinții sunt îndemnați să-și ducă copiii la Biserică și să fie corecți în prezentarea creștinismului, încurajându-i pe aceștia să găsească asemănări între creștinism și păgânism, cu scopul de a induce păgânizarea practicilor creștine[132].

„Superioritatea păgânismului", după cum o declară adepții săi, se referă la faptul că elementele religioase păgâne au însoțit istoria creștinismului, fiind doar parțial „în-

---

[130] Manuel de Diéguez, *L'Idole monothéiste*, PUF, 1981; Alain de Benoist, *Comment peut-on devenir paien?*, Paris, 1981.

[131] Michael York, *Pagan Theology,* p. 33; Gus Dizerega, *Paganus and Christians. The Personal Spiritual Experience*, 2001, o carte scrisă din perspectivă păgână, care propune o atitudine conciliantă în raport cu creștinismul.

[132] Joane Pearson (ed), *Belief Beyond Boundaries*, p. 141-142.

creştinate" în Biserică. Aşa cum a arătat şi Mircea Eliade, reminiscenţele păgâne în creştinism nu pot fi contestate[133]. Prin urmare, susţin adepţii neo-păgânismului, Europa trebuie să se întoarcă la valorile ei indo-europene, să restaureze pluralitatea păgânismului şi să renunţe la monoteismul creştin, care, spun ei, nu reprezintă adevărata ei identitate.

De fapt, lucrurile stau exact invers. Protopărinţii neamului omenesc erau conştienţi de existenţa singurului Dumnezeu şi de promisiunea venirii unui Mântuitor. Odată cu căderea în păcat, această revelaţie primordială s-a pervertit, s-a distorsionat, ajungându-se la închinarea la zei şi la fenomenele naturii, idolatria manifestându-se uneori chiar în mijlocul poporului ales. Cu toate acestea, popoarele păgâne au păstrat, într-un fel sau altul, ideea de cădere, exprimată prin jertfe, precum şi speranţa venirii unui Mântuitor. Dumnezeu a binevoit să descopere, uneori pozitiv, şi păgânilor vestea că din poporul evreu se va naşte Mântuitorul (vezi profeţia făcută de vrăjitorul Varlaam regelui moabit Balac – Numeri XXIV, 7; 17-19). Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful vorbeşte pe larg de „seminţele" raţiunii divine din lume, afirmând că au existat păgâni care au participat la logosul divin şi că acest lucru le-a dat posibilitatea de a participa anticipativ la Întruparea Mântuitorului Iisus Hristos[134]. Astfel,

---

[133] Mircea Eliade, „Supravieţuirea tradiţiilor religioase precreştine", în *Istoria credinţelor şi ideilor religioase,* Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1992, vol. III, cap. XXXVIII, p. 232-236; Ioan Taloş, *Gândirea magico-religioasă la români*, Ed. Enciclopedică, Bucureşti, 2001; Radu Petre Mureşan, „Pomenirea celor adormiţi între canoane şi inovaţie", Ziarul „Lumina" 22 august 2009.

[134] Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful, *Dialog cu iudeul Trifon*; Pr. prof. dr. Ioan G. Coman, *Teoria Logosului după Sfântul Iustin Marti-*

teologia ortodoxă poate vorbi de o „Biserică latentă", de dinaintea Mântuitorului Hristos, căreia nu-i sunt străini filosofii sau budiştii sau alţi necreştini[135].

Nu este deci, nici pe departe, vorba de adaptarea mai mult sau mai puţin reuşită a creştinismului la religiile şi credinţele păgâne. Din contră, popoarele păgâne au fost pregătite pentru venirea Mântuitorului prin legea morală naturală, iar după acest moment a avut loc o reorientare a elementelor pre-creştine spre scopul pentru care ele au fost iniţial concepute. Dumnezeu conduce lumea spre finalitatea ei încă de la creaţie, această lucrare fiind permanentă şi neîntreruptă[136].

Neo-păgânismul nu vorbeşte de Dumnezeu ca Persoană, ci fie de o forţă impersonală care se confundă cu lumea, fie de o pluralitate de zei supra-oameni sau de patimi omeneşti personificate. Este o mare diferenţă între *teogonia* omului antic, care credea în naşterea zeilor, care îi venera, nu doar îi respecta, şi *teurgia* omului modern, adică crearea de zei care să fie proiecţii imaginare ale voinţei şi ale dorinţelor lui şi de care să se folosească în mod utilitarist.

---

rul şi Filosoful, Bucureşti, 1942; Doctorand Remus Rus, „Poziţii creştine faţă de religiile necreştine", *Ortodoxia*, nr. 2 (1973), p. 266.

[135] Filosofii antici sunt prezenţi în pictura exterioară a unor biserici din Nordul Moldovei, precum Sucevița, Voroneț, Humor. În Bucureşti, există Biserica Sf. Ştefan – Călăraşi, cunoscută ca „Biserica cu sibile", care păstrează în pictura exterioară câteva medalioane cu sibile şi filosofi antici.

[136] Silvestru, Episcop de Canev, *Teologia Dogmatică Ortodoxă,* vol. IV, Ed. „Credinţa Strămoşească" vol. IV, p. 12-36 în special, p. 29-36 despre pregătirea păgânilor pentru venirea lui Mesia. Pr. conf. dr. George Remete, *Dogmatica ortodoxă*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2000, p. 222-224.

De asemenea, neo-păgânismul promovează panteismul, afirmând că divinitatea ar fi una cu natura. Prin aceasta, omul se auto-divinizează, arogându-şi atribute care Îi aparţin în mod natural lui Dumnezeu. Mai mult decât atât, el îşi pierde şi reperele morale, deoarece, mişcându-se într-un „Tot impersonal", nu mai poate pretinde că distinge adevărul de fals sau răul de bine. Este mai comod să vezi divinul, umanitatea, natura ca un *continuum*. Este mai comod să trăieşti în conformitate cu legile create de om, pe care le poţi modifica după bunul plac, decât să te supui unei legi divine. Omul contemporan crede că nu are, de fapt, nevoie să se întâlnească cu Dumnezeu, ci doar cu sine însuşi. Ori, aşa cum spunea Părintele Dumitru Stăniloae, „libertatea care nu urcă în iubirea faţă de Dumnezeu şi faţă de semeni este doar un pretext pentru trecerea de la o patimă la alta"[137]. În această concepţie panteistă se regăseşte de fapt dificultatea omului de a accepta faptul că Dumnezeu este, în acelaşi timp, transcendent faţă de creaţia Sa şi totuşi personal şi prezent în aceasta prin lucrările şi energiile Lui[138].

Elementele care compun neo-păgânismul şi pe care noi le-am redat schematic în acest studiu nu trebuie subestimate. Ele sunt expresia unui curent care creşte şi devine puternic dacă slujitorii Bisericii rămân într-o atitudine de expectativă faţă de alternativele spirituale ale lumii contemporane, care se propagă într-o manieră insidioasă.

---

[137] Preot prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă,* vol. I, EIBMBOR, Bucureşti, 1996, p. 340.

[138] Hristu Andrutsos, *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene,* Sibiu, 1930, p. 102-124 („Creaţiunea lumii").

Scientologia: religie sau știință? (I)

Începând cu anii 1970, editura Freedom Publishing din Los Angeles (USA) a publicat mai multe broşuri în care cercetători recunoscuți în domeniul istoriei religiilor, al sociologiei şi al studiului comparativ al religiilor se pronunțau în legătură cu caracterul religios al scientologiei. Cele 17 rapoarte pe care le-am parcurs[139] sunt

---

[139] În ordine cronologică, acestea sunt: Gerhardus Cornelis Oosthuizen (Profesor de ştiințe ale religiilor, University of South Africa), *Religions, Philosophy, Religions and Church,* 1977, 12 pp.; Geoffrey Parrinder (profesor emerit de Studiul comparativ al religiilor, London University, n. 1910), *The Religious Nature of Scientology,* 1977, 8 pp.; Jacques Robert (profesor de Drept public, preşedinte al Université de Paris II, n. 1928), *La scientologie – une réligion,* 1977, 20 pp.; James Arthur Beckford (profesor de Sociologie, University od Warwick, n. 1942-), *Social Science and the Definition of Religion,* 1980, 8 pp.; Fumio Sawada (rector al Sophis University din Japonia, lider al Ju-itsu Shinto, cea mai veche religie din Japonia), *The Relationship between Scientology and other Religions,* 1986, 12 pp., unde se arată similitudinile dintre scientologie şi religiile japoneze şi faptul că, din această cauză, scientologia nu este înțeleasă în Apus; Frank. K. Flinn (profesor de Studii religioase la Washington University), *The Marks of Religion,* 1994, 16 pp.; Darrol M. Bryant (profesor de religie la University of Waterloo, Ontario), *Scientology – A New Religion,* 1994, 17 pp.; Harri Heino (profesor de Teologie, Universitatea Tampere, Helsinki), *Scientology. Its True Nature,* 1995, 11 pp.; Régis Dericquebourg (profesor de Sociologie la Université de Lille), *Scientologie,* 1995, 16 pp.; Bryan R. Wilson

elaborate după acelaşi tipic: autorul îşi prezintă titlurile academice şi opera la începutul sau la sfârşitul studiului, invocă definiţiile sociologice clasice ale religiei şi arată apoi că scientologia are acele caracteristici care îi permit să fie recunoscută ca religie: o doctrină (credinţa într-o Fiinţă Supremă, credinţa în nemurirea sufletului şi în reîncarnare; credinţa în necesitatea unei vieţi spirituale şi a îmbunătăţirii acesteia); un cult care celebrează marile evenimente din viaţa omului (naşterea, căsătoria, moartea); o instituţie ierarhizată care se conduce după un cod etic[140].

(profesor onorific al Oxford University, n. 1926), S*cientologie. Une analyse et comparaison de ses systemes et doctrines religieux,* 1995, 55 pp.; Rev. Dean M. Kelley (National Council of Churches of Christ, SUA), *Is Scientology a Religion?,* 1995, 15 pp.; Michael A. Sivertsev (preşedinte al Departamentului pentru cooperarea cu Noile Mişcări Religioase din cadrul Federaţiei Ruse), *Scientology. A Way of Spiritual-Self-Identification,* 1995, 18 pp.; Alan William Black (profesor asociat în Sociologie, University of New England, Australia), *Is Scientology a Religion,* 1996, 19 pp.; Per-Anne Berglie (profesor de Istoria religiilor, Universitatea din Stockholm), *Scientology. A Comparaison with Religions of the East and West,* 1996, 9 pp.; Alejandro Frigerio (profesor de Sociologie la Universitatea din Buenos Aires), *Scientology and Contemporary Definitions of Religion in the Social Sciences*, 1996, 20 pp.; Juha Pentikainen (doctor în Istoria religiilor), *The Church of Scientology,* 1996, 16 pp.; Christiaan Vonck (decan al Facultăţii pentru Studiul Comparativ al Religiilor, Anvers), *Scientology and Religion,* 1996, 10 pp.

[140] „Pe baza cercetărilor mele referitoare la Biserica scientologică, pot să afirm fără ezitare că aceasta este o religie de bună credinţă («a *bona fide* religion»). Ea are toate cele trei caracteristici pe care le au toate religiile lumii: un sistem bine definit de credinţe religioase, practici religioase şi un corp de credincioşi organizat într-o comunitate" (F.K. Flinn, *The Marks of Religion*, p. 7).

Este îndeobşte cunoscut faptul că grupurile religioase se servesc uneori de cercetători şi de specialişti consacraţi pentru a conferi un plus de legitimitate credinţelor şi practicilor lor, mai ales dacă este vorba de grupuri controversate, iar scientologia nu face excepţie de la asta. Studiile pe care le-am invocat sunt, fără îndoială, doar o parte a rapoartelor care au fost elaborate la cererea „Bisericii scientologice", aşa cum o recunosc explicit majoritatea autorilor, în vreme ce alţii o admit în mod implicit[141].

Autorii nu se limitează la aprecieri ştiinţifice, ci folosesc concluziile studiilor lor pentru a promova cauza scientologiei în societatea contemporană[142]. Mai mult chiar,

---

[141] „Mi s-a cerut părerea, în calitate de specialist în domeniul religiilor, să răspund la două întrebări: dacă scientologia este o religie şi dacă bisericile scientologice au locuri de rugăciune" (Darrol M. Bryant, *Scientology – A New Religion*, p. 7); „Ca profesor de Drept public, am fost consultat de Biserica scientologică să mă pronunţ dacă ea se constituie ca o religie în adevăratul sens al cuvântului şi dacă, în această calitate, se găseşte sub protecţia legislaţiei franceze referitoare la libertatea religioasă" (Jacques Robert, *La scientologie – une réligion*, p. 5).

[142] „Scientologia este o religie în sensul deplin al cuvântului şi, prin urmare, este natural ca, *într-o societate care promovează libertatea religioasă,* ea să aibă posibilitatea să satisfacă nevoile membrilor ei" (Per-Anne Berglie, *Scientology. A Comparaison...*, p. 9); „Scientologia diferă radical de religiile creştine tradiţionale şi de culte, în ceea ce priveşte ideologia, practicile şi organizarea. Totuşi, într-un sens larg, *care ar trebui să prevaleze într-o societate multi-culturală şi multi-religioasă*, este evident că scientologia ocupă un loc asemănător celui ocupat de alte mişcări care se definesc ca religii" (Bryan Wilson, S*cientologie*, p. 49); „Dacă scientologia nu este subversivă, dacă acţionează ca un corp religios, fără să rănească pe nimeni, *ar trebui să primească recunoaştere ca un corp religios* şi să fie tratată în

expunerile lor devin, pe alocuri, apologetice, atunci când se invocă pretinse asemănări între scientologie şi creştinism sau religiile tradiționale orientale. Astfel, se arată că toate religiile, inclusiv creştinismul, şi-au cristalizat doctrina şi practicile după o perioadă lungă de timp şi că ar fi nedrept să pretindem scientologiei să aibă trăsăturile unei religii imediat după naşterea sa; că ar exista asemănări între crezul de la Niceea şi cel al „Bisericii scientologice" sau că se poate face o paralelă între practica numită „auditing" şi Sfintele Taine, dintre care, în special, Taina Sfintei Spovedanii şi Sfânta Euharistie[143].

Scientologia nu constituie încă un subiect care să preocupe literatura teologică, psihologică sau sociologică din România, deşi lucrările lui La Fayette Ron Hubbard, fondatorul mişcării, au început să fie traduse în limba

---

același fel ca Bisericile recunoscute" (Gerhardus Cornelis Oosthuizen, *Religions, Philosophy, Religions and Church*, p. 10).

[143] Harri Heino, *Scientology. Its True Nature*, p. 7. Aceeaşi idee o întâlnim la Bryan Wilson, care susține că „toate religiile sunt produsul unei evoluții... Creştinismului i-au trebuit secole pentru ca doctrina sa să fie complet formată, în timp ce practicile sale se schimbă în continuare" (*La scientologie,* p. 25); „Crezul scientologiei poate fi comparat cu crezul creştin de la Niceea (325), cu Confesiunea luterană (1530) sau cu Confesiunea prezbiteriană de la Westminster (1646), deoarece, ca şi acestea, el defineşte scopul ultim al vieții, determină codurile de conduită şi cult şi defineşte comunitatea credincioşilor" (F.K. Flinn, *The Marks of Religion*, p. 10); „Taina tainelor în Biserica scientologică este auditing-ul. Ce este Euharistia în Biserica Romano-Catolică, aşa este auditingul în Biserica scientologică... Aşa cum Biserica Romano-Catolică consideră cele şapte Taine ca mijloace esențiale pentru mântuirea credincioşilor, tot aşa *auditing-ul* şi *training-ul* sunt mijloace esențiale ale mânturii pentru scientologi" (F.K. Flinn, *The Marks of Religion*, p. 16).

română[144], iar „Biserica scientologică" şi-a deschis centre de misiune şi în ţara noastră[145]. Studiile referitoare la „Biserica scientologică" sunt, în marea lor majoritate, prezentări sumare, incluse în lucrările generale despre noile mişcări religioase apărute în România după 1990[146]. O excepţie fericită o constituie prezentarea Pr. prof. dr. Nicolae Achimescu, în lucrarea *Noile Mişcări Religioase* (Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2002, pp. 201-229), structurată în patru părţi: istoricul şi organizarea scientologiei, doctrina, metode şi practici şi o evaluare din perspectivă ortodoxă. De asemenea, semnalăm şi lucrarea recentă a

---

[144] La Fayette Ron Hubbard, *Dianetica. Ştiinţa modernă a sănătăţii mentale*, Bridge Publications/Los Angeles, New Era Publications/Copenhagen, 1999, 580 pp.; La Fayette Ron Hubbard, *Frica,* Bucureşti, Ed. Militară, 1994; La Fayette Ron Hubbard, *Scientologia. Bazele gândirii,* New Era Publications International, Copenhagen, 1999, 184 p. Lucrările menţionate sunt disponibile la Biblioteca Centrală Universitară, dar este posibil ca şi alte publicaţii să fi fost traduse la diverse edituri (interesante sunt cele publicate la Ed. Militară).

[145] Dianetika Kozpont Szekelyudvarhely, cu sediul în Odorheiu Secuiesc, este singurul centru din România menţionat pe site-ul oficial al „Bisericii scientologice", *Scientology Missions in Romania*. A se vedea şi unele articole de presă: „Biserica lui Tom Cruise se închină româneşte la Sf. RON", articol de Steluţa Voica şi Raluca Ion în: *Cotidianul*, 12 ianuarie 2007 sau „Marketingul religiei. Cazul Bisericii scientologice", articol de Allen Nedelcu, în *Dilema veche*, 9-15 mart./2007, p. 18.

[146] Constantin Cuciuc, *Religii noi în România,* Ed. Gnosis, 1996, p. 146-147; F.M. Florescu, „Politica americană şi sectele neocreştine", în: *Biserica şi problemele vremii*, nr. 2 (1998), p. 8; Maria Emilia Sorescu, *Fenomenul sectant în România,* Ed. Beladi, Craiova, 1999, p. 101-104; Diac. prof. dr. Petre I. David, *Sectologie sau apărarea dreptei credinţe,* Constanţa, 1999, p. 260.

Pr. dr. Marius Cloşcă, *Ortodoxia şi noile mişcări religioase,* Editura Lumen, Iaşi, 2009, unde scientologia (p. 161-173) este prezentată în cadrul grupărilor de inspirație scientistă, alături de New Age, ufolatrie şi mişcarea raeliană.

1. La Fayette Ron Hubbard şi originile scientologiei

„Biserica scientologică" a fost fondată de La Fayette Ronald Hubbard (1911-1986), născut la Tilden, în Nebraska. Biografia sa oficială îl prezintă ca explorator, scriitor de science fiction, pilot, fotograf, horticultor, artist şi marinar, enumerarea putând continua[147]. Încă din adolescență, Hubbard a fost fascinat de psihanaliza lui Freud, de filozofia orientală şi de studierea vechilor culturi. El susține că, datorită faptului că tatăl său era militar al

[147] *What is Scientology? The comprehensive reference on the world's fastest growing religion*, Church of Scientology, Los Angeles, Bridge Publications; Copenhagen, New Era, 1992, 833 p. O prezentare critică, bazată pe documente oficiale şi articole din presa vremii, la Julia Darcondo, *Voyage au centre de la secte. L'étrange impunité des voleurs d'âmes,* Paris, Ed. du Trident, 1988 (întreg capitolul „La véritable biographie de L. Ron. Hubbard", p. 269-292). Despre La Fayette Ron Hubbard şi originile scientologiei a se vedea şi următoarele articole: Jennifer Robbinson, „Scientology", în: *The Encyclopedia of Cults, Sects and New Religions,* ed. Jame R. Lewis, Prometheus Books, 1998, p. 426-429; Dorthe Refslund Christensen, „Church of Scientology", în: *Religions of the World. A Comprehensive Ecyclopedia of Beliefs and Practices,* vol. 1, Gordon J. Melton and Martin Baumann (ed.), ABC Clio, 2002, p. 331-332; David V. Barrett, *The new believers: a survey of sects, „cults" and alternative religions*, Cassell, London, 2001; Benjamin Beit-Hallahmi, *The illustrated encyclopedia of active new religions, sects, and cults*, Rosen Publishing Group, New York, 1993.

armatei americane, a avut posibilitatea să călătorească în locuri exotice şi îndepărtate, ca *Java*, *India*, *Filipine*, *Japonia* sau *China* şi să se familiarizeze cu cultura acelor popoare şi civilizaţii. În anul 1930, a început să studieze ştiinţele Matematicii şi ale Fizicii la *George Washington University*, fără să obţină vreun grad academic. În anii celui de-Al Doilea Război Mondial a servit în marina Statelor Unite şi a fost rănit.

Există însă multe inadvertenţe între aceste date oficiale şi cele rezultate din analiza critică a surselor. Ele se referă la pretinsele studii universitare ale lui Lafayette Ron Hubbard, la călătoriile sale exotice şi, mai cu seamă, la legăturile sale cu *neosatanismul* şi *francmasoneria*. Imediat după război, Hubbard a intrat în contact cu ideile promovate de *Ordo Templi Orientis* (OTO), o organizaţie secretă fondată la începutul secolului al XX-lea de francmasonul german Karl Gellner, al cărei motto era „Lege înseamnă să faci ceea ce doreşti!", apoi a aderat la *Ordinul iniţiatic Eckankar*, de tradiţie tibetană[148]. După război,

[148] J. Darcondo prezintă dovezi că Hubbard a aderat la *Ordo Templi Orientis*, condus pe atunci de un celebru ocultist, Alister Crowley, fiind recrutat de şeful lojii din California, Jack Persons, care îi era prieten apropiat. Peste puţin timp, Hubbard a părăsit mişcarea, fugind cu prietena lui Persons şi cu banii organizaţiei (J. Darcondo, *Voyage au centre de la secte...,* p. 271-273). A se vedea şi dovezile prezentate de Walter Martin, *Împărăţia cultelor eretice,* Ed. Cartea Creştină, Oradea, 2001, p. 436-443 şi Pr. prof. dr. Nicolae Achimescu, *Noile Mişcări religioase* (Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2002, p. 203), care subliniază legăturile lui Hubbard cu francmasoneria, pe baza surselor germane citate. În ceea ce priveşte studiile universitare, s-a demonstrat că nu a frecventat decât un an cursurile, după care a fost nevoit să renunţe, deoarece a picat examenele (conform

Hubbard a legat o trainică prietenie cu John Campbell, redactorul unei reviste foarte populare, *Astounding Science Fiction*. Pe baza cunoştinţelor sumare, în special de fizică nucleară, dobândite în anii studenţiei, a dezvoltat o teorie centrată pe puterea minţii umane. Hubbard susţine că această teorie şi tehnică şi-a aplicat-o lui prima dată şi că l-a ajutat, în mod miraculos, să-şi vindece „grava invaliditate" pe care pretindea că a dobândit-o în război (orbire şi paralizie)[149]. Iniţial, el a încercat să sensibilizeze lumea ştiinţifică arătând importanţa descoperirilor sale, însă articolele trimise la periodice prestigioase, ca *Journal of the American Medical Association* sau *American Journal of Psychiatry,* nu au fost acceptate[150].

Campbell, impresionat de ideile lui Hubbard, i-a permis acestuia să-şi prezinte teoriile şi aplicabilitatea lor practică în paginile revistei sale. Primul articolul a apărut în numărul din mai 1950 al *Astounding Science Fiction* şi a stat la baza cărţii lui Hubbard, *Dianetics: The Modern*

---

sentinţei publicate în *Daily Mail* din 24.07.1984, apud J. Darcondo, *Voyage au centre de la secte...,* p. 270).

[149] Există multe publicaţii ale vremii care pun la îndoială nu numai faptul că Hubbard a fost rănit, dar şi participarea lui efectivă la luptă: „Hubbard nu a văzut niciodată bătălia. După ce a fost demobilizat din marină în 1946, i s-a acordat o pensie de invaliditate pentru artrită şi conjunctivită. El a continuat să ia aceşti bani mult timp după ce a pretins că a descoperit secretul vindecării acestui gen de boli" (apud J. Darcondo, *Voyage au centre de la secte...,* p. 277).

[150] Roy Wallis, *The road to total freedom. A sociological analysis of Scientology*, Columbia University Press, New York, 1977, p. 23. Vezi şi Roy Wallis, Peter Moreley, „Dianetics: a marginal psychotherapy?", în *Marginal medicine*, Peter Owen, London, 1976 (seria „Perspectives on culture and society", vol. 1), 166 p.

Science of the Mental Health (Dianetica: Ştiinţa Modernă a Sănătăţii Mentale), care a devenit un best-seller în Statele Unite. La sfârşitul anului 1952, Hubbard a putut să pună bazele unei fundaţii (*Hubbard Dianetic Research Foundation*), care să suscite interesul publicului pentru noua sa teorie.

În anul 1954, s-a născut, separată de dianetică, scientologia, care se ocupa nu numai cu studiul minţii, ci şi cu natura spirituală a omului. Primul centru scientologic a funcţionat în Marea Britanie până în anul 1968, când lui Hubbard şi adepţilor lui le-a fost interzis accesul în această ţară şi în toate teritoriile Coroanei britanice. Încă din 1966, Hubbard demisionase din funcţia de director executiv al „Bisericii scientologice" pentru a se dedica „găsirii unor nivele mai înalte de spiritualitate". El a format ceea ce s-a numit *Sea Organization*, care, asemenea frăţiilor din alte religii, era formată dintr-un grup de membri complet devotaţi „Bisericii scientologice". Începând cu anul 1975, coordonarea activităţilor „Bisericii scientologice" se face din Clearwater-Florida, sediul Flag Service Organization, care furnizează *auditing* avansat în mai multe limbi şi instruire (*training*) la cel mai înalt nivel. Hubbard s-a retras din viaţa publică în anii '80 şi a rămas în umbra mişcării pe care a fondat-o, până la moartea sa (1986)[151]. Alături

[151] Încă din 1980, când Hubbard dispăruse deja din viaţa publică, existau zvonuri despre moartea lui. Primul fiu al acestuia, Ronald Dewolf, care îşi luase numele de fată al mamei pentru a marca dezacordul cu tatăl său, a cerut punerea sub tutelă a bunurilor acestuia, care se ridicau la peste 100 de mil. de dolari şi i-a acuzat pe înalţii responsabili ai „Bisericii scientologice" că şi-au însuşit bijuterii şi bani din averea tatălui său. Vezi J. Darcondo, *Voyage au centre de la secte...*, p. 291-292.

de *Flag Service Organization*, managementul „Bisericii scientologice" este asigurat din centrul de la Los Angeles, prin intermediul unui colegiu format din 12 membri, numiți *senior executive officers* (**Anexa 13**).

În ceea ce priveşte numărul de adepți, există mari diferențe între cel avansat de scientologi în lucrările lor apologetice şi cel consemnat în lucrările critice. „Biserica scientologică" pretinde că are 8 milioane de membri, însă acesta nu este numărul exact de adepți, ci, probabil, totalitatea celor care, fără să fie neapărat adepți ai mişcării, au participat la cursurile organizate de aceasta în cadrul firmelor sau al corporațiilor în care lucrează, s-au interesat de publicațiile scientologice sau au participat la conferințe sponsorizate de această „Biserică". Statisticile elaborate an de an la nivel mondial arată că, în realitate, nu poate fi vorba de mai mult de 750.000 de membri activi[152].

„Biserica scientologică" se foloseşte de anumite simboluri, din care cel mai cunoscut este format din două triunghiuri suprapuse, legate cu un S, semnificând elementele fundamentale ale doctrinei scientologice: *Afinitatea*, *Realitatea* şi *Comunicarea* (ARC), respectiv *Cunoaşterea*, *Responsabilitatea* şi *Controlul* (KRC). Un alt simbol este crucea cu 8 colțuri, care simbolizează cele opt niveluri de

---

[152] „Church of Scientology", în *Encyclopedia of Religions,* ed. by J. Gordon Melton, Gale Detroit, 1999, pp. 1502-1505. Melton estima că, în 1992, existau 1100 de biserici, misiuni şi organizații afiliate în peste 80 de țări şi un total aproximativ de 8 mil. de membri. În ultima ediție a publicației *What Is Scientology?*, se arată că, în 1997, existau 337 de biserici şi misiuni în 129 de țări, iar numărul celor care au participat pentru prima dată la serviciile „Bisericii" a fost de 642.596.

dinamică (**Anexa 13**). De asemenea, trebuie să adăugăm că publicațiile lui Hubbard sunt un fel de „scripturi ale scientologiei". Diseminarea acestora este văzută de adepți ca un mijloc de a atinge scopul promovat de Hubbard şi anume acela de a aduce întreaga lume la statutul de *clear.*

2. Dianetica şi scientologia

Hubbard acorda o importanță deosebită puterii minții umane (*mind*). El susținea că mintea este structurată pe trei nivele: *somatic*, *analitic*, *reactiv*. Mintea somatică este cea care reglează toate mecanismele de bază ce susțin viața organismului. Mintea analitică este sediul inteligenței şi, de aceea, este infailibilă. Ea lucrează cu percepții, cu imaginația şi cu o „bancă de date" standard. Mintea analitică primeşte, de la naştere şi până la moarte, informațiile transmise de simțuri (informațiile senzoriale), pe care le arhivează şi le aranjează în diverse fişiere. Mintea analitică, după cum o defineşte Hubbard, este asemenea unui procesor infailibil care nu provoacă nicio dezordine psihică sau fizică[153]. În perioadele de *stres*, ea devine inoperantă şi cea care câştigă preponderență este *mintea reactivă*. Aceas-

[153] „Considerați mintea analitică drept o maşină de calcul. Aceasta este o analogie pentru că mintea analitică, comportându-se ca o maşină de calcul, are totuşi capacități mai mari decât orice maşină de calcul construită vreodată şi infinit mai elaborată... Mintea analitică este incapabilă de eroare...", L.F.R. Hubbard *Dianetica...*, p. 57-58. Pentru dianetică şi anumite considerații pe marginea acesteia, vezi Pr. prof. dr. Nicolae Achimescu, *Noile Mişcări religioase*, p. 207-210; Gordon J. Melton, *La Chiesa di Scientology,* Elledici, 1998, p. 38-45.

ta este răspunzătoare pentru rememorarea evenimentelor traumatice din trecut, numite „engrame" (*engrams*). În momentul în care „engramele" apar în mintea reactivă, persoana în cauză ajunge să răspundă într-o manieră emoțională şi irațională la orice produce vreo asociere cu acele experiențe traumatice (*sunete*, *mirosuri*, *senzații tactile* etc). Ele inhibă exprimarea liberă a potențialului unui adult şi sunt analoage cu „dorințele reprimate" ale lui Freud sau cu „complexele" lui Jung. De asemenea, ele sunt cele care împiedică indivizii să se adapteze lumii din jurul lor într-o manieră proprie şi naturală. Conform terminologiei folosite de Hubbard, în cazul acesta, subiectul este „aberat"[154].

Engramele sunt răspunzătoare pentru toate tulburările psiho-somatice din organism, iar, în cazuri extreme, predispun chiar la boală, o declanşează şi o întrețin. Ele nu numai că slăbesc organismul, dar se şi perpetuează prin procesul de diviziune celulară. De aceea, trebuie şterse, curățate, pentru ca individul să ajungă la starea de *clear* (clar, luminat): „*Clear*-ul este țelul terapiei dianetice... Orice persoană poate fi adusă la starea de *clear*, în afară de cazul unui nefericit căruia i-a fost îndepărtată o mare parte din creier sau care s-a născut cu o structură nervoasă grav deformată. Raționalitatea, aşa cum este ea opusă aberației, poate fi studiată numai la o persoană adusă la starea de *clear*"[155].

---

[154] „Ce face această minte? Ea se închide la auzul aducerii aminte. Ea plasează circuite vocale în minte. Ea face oamenii surzi la tonalități. Ea face oamenii să se bâlbâie. Ea face orice şi tot ce se poate găsi în orice listă de boli mintale" (L.F.R. Hubbard, *Dianetica...*, p. 67).

[155] L.F.R. Hubbard, *Dianetica...*, p. 23. Hubbard adaugă faptul că „*clear*-ul constituie o deplină imaginație vizuală în culori, sonoră,

Trecerea de la dianetică la scientologie s-a făcut relativ repede, între anii 1952 şi 1954, şi nu este străină de ostilitatea cu care mediile ştiinţifice şi medicale au primit teoria lui Hubbard[156]. După ce *Hubbard Dianetic Research Foundation* a dat faliment, el a înfiinţat *Hubbard Association of Scientology,* în Poenix, Arizona, iar în 1954 a deschis prima „Biserică scientologică". În broşura *What is Scientology?* întâlnim următoarea definiţie: „Scientologia este studiul... cunoştinţelor despre om şi despre viaţă, lucru vital pentru fiecare persoană, dacă ea doreşte să fie fericită şi împlinită... Aplicarea principiilor scientologiei poate îmbunătăţi încrederea unei persoane, inteligenţa, abilităţile sale...". Acest lucru poate fi obţinut fie căutând rădăcinile tulburărilor din vieţile anterioare, fie făcând adeptul să iasă din propriul corp pentru a-i arăta că este o fiinţă mai presus de timp, spaţiu, materie, energie[157].

Marea „descoperire" a scientologiei este că toate fiinţele umane sunt, de fapt, *tetani nemuritori* şi că deţin un potenţial creativ infinit. Tetanii nu sunt o parte a universului fizic, format din energie, spaţiu, timp, dar au posibi-

---

tactilă, olfactivă, ritmică, cinestetică, termică şi organică. Rugat să se închipuie într-o trăsură de patru cai, el «vede» echipajul în mişcare, toate culorile, «aude» toate zgomotele care ar trebui să fie, «miroase» mirosurile care ar trebui să existe acolo..." (L.F.R. Hubbard, *Dianetica...*, p. 21-22).

[156] Regis Dericquebourg, *Religions de guerison,* Cerf, 1988, p. 90-91.

[157] *What is Scientology? The comprehensive reference on the world's fastest growing religion*, Church of Scientology, Bridge Publications/ Los Angeles, New Era/Copenhagen, 1992, 833 pp. Despre principiile scientologiei, a se vedea: Regis Dericquebourg, *Religions de guerison,* p. 91-94; Melton J. Gordon, *La Chiesa di Scientology,* p. 45-50.

litatea să-l controleze pe acesta. Ei au pierdut contactul cu originile lor şi au rămas în corpurile persoanelor muritoare ca într-o capcană. Apoi, s-au mutat dintr-un corp în altul, trecând prin vieți succesive, fără să-şi amintească starea lor originară. Din cauza acestei amnezii, tetanii au ajuns să accepte iluzia că nu sunt altceva decât corpuri fizice.

Astfel, diferența dintre dianetică şi scientologie apare mai clar. Prima este o psihoterapie prin intermediul căreia un individ poate ajunge la starea de *clear*, în vreme ce a doua depăşeşte această viață, pentru a-i restitui adeptului puterea, libertatea şi creativitatea tetanului care-l locuieşte. Se ştie că *science-fiction*-ul a fost şi continuă să fie un teren preferat de grupurile religioase post-moderne. Părintele prof. dr. Nicolae Achimescu remarca faptul că, pentru mulți, învățătura lui Hubbard este „o iluzie izvorâtă dintr-o lume a *science fiction*-ului, mai ales datorită faptului că doctrina promovată de ea este opera unui autor de *science fiction*"[158].

Scientologia învață, de asemenea, că universul este pus în mişcare de *impulsul supraviețuirii*, care favorizează tenacitatea individului în viață. Acest impuls nu este altceva decât aptitudinea unei persoane, a unui grup sau a unei rase de a rezolva problemele legate de supraviețuire[159].

---

[158] Pr. prof. dr. Nicolae Achimescu, *Noile Mişcări religioase,* p. 201. Despre tetani în *Scientology: The Fundamentals of Thoughts...*, p. 64-65.

[159] „Nu este o concepție nouă faptul că omul supraviețuieşte. O concepție nouă este că *omul este motivat numai prin supraviețuire*" (L.F. Ron. Hubbard, *Dianetica…*, p. 26). Despre cele 8 dinamici, *Scientology. The Fundamentals of Thoughts...*, p. 39-42; *What is Scientology...*, p. 147-148; *The Scientology Handbook...*, p. 53-77.

Impulsul supraviețuirii la un om normal, „neaberat", se poate vedea, susțin scientologii, pe opt paliere sau niveluri, așa numitele „dinamici de supraviețuire", din care primele patru se raportează la dianetică, în timp ce următoarele au fost adăugate după 1950 și țin de scientologie. În primul rând este vorba de *dinamica de sine*, acel impuls de a supraviețui ca individ, de a căuta plăcerea și de a evita durerea[160]. Ea se referă la *alimentație*, *îmbrăcăminte*, *ambiții personale* etc. În al doilea rând, *dinamica de sex* este cea care asigură procreația; urmează *dinamica de grup*, care guvernează domeniul vieții sociale, în vreme ce *dinamica umanității* se referă la supraviețuirea speciei. A cincea este *dinamica vieții*, care împinge un individ să muncească, a șasea este *dinamica universului fizic*, a șaptea este *dinamica gândirii*, iar a opta este *dinamica gândirii universale*.

Trebuie menționat în acest context și că, dacă se poate vorbi de o „morală scientologică", atunci aceasta se definește ca acțiunea întreprinsă de cineva pentru a supraviețui. Binele este ceea ce este constructiv, răul este ceea ce se opune supraviețuirii. După raportul care se stabilește între aceste două tensiuni, omul sau colectivitatea se pot găsi într-o stare de *speranță*, *echilibru*, *violență*, *apatie* sau *disperare*. Hubbard a crezut chiar că poate măsura *valoarea potențială* (VP) a unei ființe umane. Acesta se definește în funcție de inteligența și dinamica sa și poate fi calculată prin formula VP = I x D[161].

La capătul acestor niveluri de dinamică a universului, scientologii pot admite existența lui Dumnezeu ca

---

[160] „Omul în afinitate cu omul supraviețuiește și această supraviețuire este plăcere" (L.F.R. Hubbard, *Dianetica...*, p. 41).

[161] L.F.R. Hubbard, *Dianetica...*, p. 53.

potențial infinit, însă „Biserica scientologică" nu este consecventă în ceea ce privește învățătura despre divinitate. Hubbard spunea că, după ani de cercetări, investigațiile lui au invalidat existența unei Ființe Supreme, dar nu excludea posibilitatea ca viitorul să-l contrazică în această privință. De altfel, scientologia nu pune accent atât pe natura lui Dumnezeu, cât pe posibilitatea ființelor umane de a fi dumnezei[162].

Unii specialişti în domeniul istoriei religiilor au fost tentați să identifice sursele dianeticii şi ale scientologiei. Dintre toate influențele posibile, religiile orientale sunt cele pe care Hubbard însuşi le invocă frecvent. Mulți specialişti au acordat credit afirmațiilor lui, ca de exemplu sociologul Roy Wallis, care a realizat una dintre primele monografii despre „Biserica scientologică"[163]. Un bun cunoscător al religiilor orientale, Stephen Kent, a arătat însă că nu poate fi vorba de nicio influență de acest gen nici asupra dianeticii, nici asupra scientologiei, deoarece „Hubbard a demonstrat că nu avea decât cunoştințe superficiale despre conceptele orientale pe care le menționa sau despre traducerea termenilor pe care îi folosea... Hubbard avea cunoştințe cu totul superficiale despre

---

[162] „Țelul absolut al supraviețuirii este nemurirea sau supraviețuirea la infinit" (L.F.R. Hubbard, *Dianetica...*, p. 51).

[163] „În mod sigur, pe baza scrierilor lui Eliade, pot fi puse în lumină similarități impresionante între Yoga şi teoria ori practica Scientologiei şi Dianeticii" (R. Wallis, *The Road...*, p. 113). Sociologul şi psihologul Jon Atack, unul din cei mai mari critici ai scientologiei, admitea şi el: „Cursul de comunicare al Bisericii scientologice este în parte similar cu meditația" (Jon Atack, *A piece of blue sky: Scientology and L. Ron Hubbard exposed,* New York, 1990, p. 14).

hinduism, deşi afirmă că una din sursele sale este Veda", ne spune specialistul, susținându-şi afirmațiile cu numeroase exemple din scrierile lui Hubbard[164].

Afirmațiile lui Hubbard despre pretinsele asemănări dintre scientologie şi religiile orientale au fost făcute în perioada când încerca să contracareze măsurile guvernamentale îndreptate împotriva lui pentru practicarea fără licență a medicinei. În *Dianetica,* Hubbard afirmase că mintea reactivă este răspunzătoare pentru producerea tuturor bolilor psiho-somatice – artrită, alergii, sinuzite, tulburări coronariene etc. – şi că, prin dianetică, toate acestea se vindecă, fără folosirea vreunui alt tratament: „Descărcați conținutul băncii din mintea lui şi artrita dispare, miopia se ameliorează, boala de inimă scade, astmul dispare, stomacul funcționează corect şi întreg catalogul de boli se ameliorează"[165] sau „*Clear*-ii nu răcesc. Răceala vine de obicei dintr-un engram, care o cere, şi este confirmată de un mucus real prezent într-un alt engram"[166]. Pentru afirmații de acest gen, Hubbard a fost acuzat de practicarea ilegală a medicinei, mulți adepți au fost arestați, iar tehnica de care se foloseau a fost confiscată.

---

[164] Stephen Kent, „Scientology's Relationship with eastern Religious Traditions", în: *Journal of Contemporary Religion*, 1/1996, p. 21-36 (vezi p. 22). Stephen Kent este profesor asociat al Departamentului de Sociologie al University of Alberta, Canada. Cercetările sale se concentrează pe studiul religiilor non-tradiționale şi alternative.

[165] L.F.R. Hubbard, *Dianetica...*, p. 119. Vezi cartea a doua a Dianeticii, intitulată „Singura sursă a tuturor bolilor mintale, neorganice şi psihosomatice organice".

[166] L.F.R. Hubbard, *Dianetica...*, p. 119.

3. Practicile dianeticii şi scientologiei

Scopul terapiei dianetice este ca individul să obțină nivelul de „luminat" (*clear*). „Luminații" sunt cei care au fost curățați de amintirea experiențelor traumatice din trecut şi, din această cauză, au mai mult succes în viața de zi cu zi, sunt mai sănătoşi şi au mai multe abilități de comunicare. Din această cauză, dianetica a mai fost numită şi „psihologie teoretică aplicată"[167]. Scopul terapiei scientologice este ca individul să devină conştient de tetanul care-l locuieşte. Atingerea acestor scopuri se realizează prin intermediul unor practici care sunt caracteristice scientologiei: auditing şi training, purificare, monitorizare[168].

Practica cea mai importantă în scientologie se numeşte *auditing*, prin intermediul ei identificându-se engramele din mintea reactivă a unui *preclar* (ființă stăpânită de mentalul reactiv), prin observarea reacției lui la anumite cuvinte-cheie. Acest lucru se realizează în urma unor şedințe în care subiecții sunt supuşi mai multor exerciții (*training*). De exemplu, ei sunt aşezați unul în fața celuilalt, cerându-li-se să se privească în ochi, timp de două ore („confruntare"). Alt exercițiu pune subiecții în fața unor situații care provoacă râs, furie sau alte reacții emoționale, pentru a observa care sunt stimulii la care ei

---

[167] „Ea descrie funcționarea normală şi anormală a psihicului, căruia pretinde să-i remedieze anomaliile, printr-o formă de psihoterapie, care are loc numai printr-o relație interpersonală" (Regis Dericquebourg, *Religions de guerison,* Cerf, 1988, p. 80).

[168] Despre aceste practici, a se vedea Pr. prof. dr. Nicolae Achimescu, *Noile Mişcări religioase,* pp. 210-217.

reacționează, metoda aceasta fiind cunoscută sub numele de „confruntare cu hărțuire" sau *bullbaiting* (**Anexa 14**)[169]. Scopul „auditing-ului" este eliminarea engramelor, astfel încât indivizii să poată relata experiențele lor în mod direct, şi nu prin filtrul minții reactive. Scopul ultim al auditorului este de a face subiectul să rememoreze prima engramă, primită imediat după concepere. Aceasta poate fi o tentativă de avort care a rănit embrionul sau o stare de rău pe care a avut-o mama când era însărcinată. În stadiile superioare ale *auditing*-ului, individul ajunge să devină conştient de viețile sale anterioare, trăite ca tetan în alte corpuri pe acest pământ şi chiar pe alte planete[170]. De exemplu, o persoană care este astmatică poate

---

[169] „*Training-ul zero* învață oamenii «să se confunte», adică să stea față în față fără să se eschiveze, oricare ar fi împrejurările. Cei doi adepți stau unul în fața celuilalt şi se privesc în ochi. Cu toții am făcut asta în tinerețe, pentru a face pe cineva să coboare privirea. Dar nu este vorba aici să fie influențat celălalt. Trebuie pur şi simplu «să fii acolo», fără să cobori ochii, fără să râzi; să înveți să ocupi natural spațiul, pentru a fi în măsură să faci față la toate situațiile... O variantă a acestui exercițiu se face «cu hărțuire». Studentul care face exercițiul trebuie «să se confrunte» cu celălalt care, aşezat în fața lui, încearcă prin toate mijloacele verbale sau gestuale să-l scoată din sărite" (Julia Darcondo, *Voyage au centre de la secte,* p. 24). Despre trainingul zero şi despre faptul că „hărțuirea" poate merge până la atingeri sexuale, vezi şi relatarea lui Didier în *De l'esperance à l'esclavage. Personnes victimes de sectes,* travail effectué dans le cadre de la formation ESTS prèsenté par Hussy François, Neupriz Mireille, Genève, 1997, p. 10.

[170] Foştii adepți se referă pe larg la redescoperirea vieților anterioare, în cadrul *auditing*-ului. „La o audiție, am retrăit un moment în care eram în război. Eram rănit într-un tranşeu şi un tanc venea peste mine. Este curios, pentru că trăieşti realmente aceste lucruri... Vedeam că soseşte tancul şi, pe măsură ce tancul avansa, respiram

descoperi, în cursul auditing-ului, susţin scientologii, că a fost strangulată într-o viaţă anterioară. Persoana care se angajează pe acest drum de eliberare este numită *tetan operaţional* (OT). Ea parcurge etape succesive de iniţiere de la nivelul OT I, până la nivelul OT IX.

Auditing-ul are două scopuri: să convingă adeptul că este un spirit atotputernic şi să-l conducă la starea de *clear*, prin ştergerea tuturor engramelor. Într-o oarecare măsură, *auditing*-ul este „o formă de instrumentalizare a vieţii religioase", aşa cum se întâlneşte şi în anumite practici yoga. Este interesant că scientologia nu consideră că indivizii ar fi responsabili pentru engramele lor, deoarece acestea sunt rezultatul unor evenimente traumatice. Numai în momentul în care vin în contact cu scientologia, ei devin responsabili pentru eliberarea tetanilor care îi locuiesc. În momentul în care procesul de *auditing* avansează, practicanţii susţin că dobândesc anumite puteri fizice şi mentale. De exemplu, în broşurile „Bisericii scientologice", adepţii povestesc cum ajung să ştie că vor fi apelaţi de o anume persoană înainte ca telefonul să sune

---

din ce în ce mai greu. Apoi totul a devenit negru" (*De l'esperance à l'esclavage. Personnes victimes de sectes*, p. 18). Julia Darcondo îşi aminteşte că i s-a cerut să localizeze un incident care i-a cauzat o lovitură dureroasă la cap. Ea şi-a amintit de o căzătură la vârsta de 16 ani. I s-a cerut apoi să-şi amintească de un alt moment şi i-a venit în minte un incident din copilărie. Apoi şi-a amintit de o întâmplare petrecută în 1868, când se afla în alt corp. Era marinar pe un vapor şi a fost lovit în cap în timpul unei revolte. Ea relatează că, în cursul unei şedinţe, „un lanţ mai lung decât altele m-a făcut să intru într-un trecut mai îndepărtat, într-o existenţă pe altă planetă" (J. Darcondo, *Voyage au centre de la secte...,* p. 116-123).

sau că văd ce se întâmplă în apartamentul învecinat (văd prin ziduri)[171].

În acelaşi timp în care îşi „clarifică" mentalul, individul trebuie să-şi purifice şi corpul, după cum întâlnim şi în anumite practici religioase orientale, mai ales în ascezele hinduse (*post*, *spălarea tubului digestiv*, *eliminarea toxinelor prin diferite cure*). Dacă luăm în considerare faptul că, pentru Hubbard, boala are trei faze: *predispoziția*, *precipitarea* şi *perpetuarea*, atunci engrama primită predispune la boală o parte din corp. Ori de câte ori este restimulată, ea declanşează sau precipită boala. În final, din cauză că ea este continuu restimulată de durere, boala se perpetuează. Eliminarea engramelor are ca rezultat, susțin ei, creşterea forței vitale, o capacitate mai mare de supraviețuire, conştientizarea puterii care rezidă în fiecare şi o eficacitate crescută în toate domeniile de activitate. De aceea, scientologia recurge la programe de purificare, care au ca scop eliminarea din corp a tuturor toxinelor rezultate din utilizarea medicamentelor sau a drogurilor, din expunerea la radiațiile nucleare etc[172]. Acest program constă în şedințe de saună însoțite de exerciții fizice şi de consumul de vitamine. Scientologii consumă frecvent vitamine (pastile) şi un amestec de calciu cu magneziu pentru a obține „o bună funcționare psihologică".

O altă practică importantă în cadrul procesului de *auditing* este monitorizarea individului cu ajutorul unui *electrometru (e-meter)*, aparat inventat de Hubbard, ase-

---

[171] *What is Scientology?...*, p. 307-309. „Starea de *clear* nu a fost atinsă niciodată înainte... Starea deplină de *clear* nu se aseamănă cu nimic din ceea ce s-a scris până acuma" (*Ibidem*, p. 221).

[172] Vezi L. Ron Hubbard, *Tout sur les radiations,* Copenhaga, 1984.

mănător galvanometrului folosit în fizioterapie[173]. El raportează toate impulsurile electrice transmise de piele. Auditorii pun întrebări şi observă fluctuaţia acului, care arată, susţin scientologii, schimbările electrice datorate engramelor din mintea reactivă. Când o încărcătură emoţională (*engramă*) este identificată şi suficient discutată, nu va mai produce niciun răspuns emoţional la un nou stimul, fiind deci curăţată şi eliminată[174].

4. Organizare

Dacă plecăm de la premisa că fiecare mişcare religioasă împrumută de la epoca în care s-a născut un anumit mod de organizare, atunci scientologia este imaginea perfectă a *erei post-industriale*. În concordanţă cu ideea

---

[173] Este vorba de o cutie care are un cadran şi butoane de reglaj legate la doi electrozi în formă de cilindri care se ţin în fiecare mână. Din punct de vedere tehnic, el serveşte la măsurarea rezistenţei sau a conductibilităţii fluxului electric, deoarece, aşa cum se ştie, corpul uman este un foarte bun conducător de electricitate. Pornind de la aceste aspecte tehnice, s-a constatat că această rezistenţă nu este constantă şi că ea variază în funcţie de stările emotive ale subiectului. De exemplu, când un individ care ţine electrozii este înţepat, acul se mişcă. Ori de câte ori i se cere apoi să-şi amintească înţepătura, acul tremură. Acest experiment este familiar studenţilor în psihologie şi psihiatrie, care folosesc un galvanometru asemănător în lucrările lor practice. Despre electrometru şi funcţiile lui, a se vedea: Regis Dericquebourg, *Religions de guérison,* p. 94-96.

[174] „Este imposibil să scapi de electrometru. Mai întâi pentru că, pe plan tehnic, este un instrument fiabil şi apoi pentru că operatorul este as în tehnicile repetative... Dacă refuzaţi să răspundeţi, el nu vă va lăsa înainte de a fi repetat aceleaşi întrebări, fără încetare, ore întregi dacă este necesar" (J. Darcondo, *Voyage au centre de la secte...,* p. 81).

lui Hubbard despre edificarea „societății ideale", „Biserica scientologică" are mai multe compartimente[175]. În primul rând, este vorba de *compartimentul educațional*, format din mii de misiuni, cu nume diferite, organizate ca *francize* (asociații), care oferă cursuri începând cu nivelul de bază şi care varsă o parte a încasărilor la organizația centrală. Unul din cele mai cunoscute organisme este *Association for Better Living and Education* (ABLE). O altă preocupare a „Bisericii scientologice", care se reflectă şi ea în numeroase organizații ce-i aparțin, este *reformarea societății* prin revitalizare morală. *Narconon International* furnizează servicii de reabilitare a dependenților de droguri, iar *Criminon* caută să reabiliteze criminalii.

World Institute of Scientology Enterprise (WISE) a fost creat în anul 1979 la Los Angeles şi de atunci organizează cursuri în domeniul afacerilor, încercând să ofere soluții la problemele legate de angajare, de luarea de decizii, de implementare sau de organizare instituțională. Scopul lui este „de a insufla principiile, codurile şi doctrinele eticii scientologice în lumea afacerilor"[176]. Cu alte cuvinte, după cum remarca Pr. prof. dr. Nicolae Achimescu, „se urmăreşte implementarea principiilor eticii Hubbardiene şi a mecanismelor de control dez-

---

[175] Despre organizarea „Bisericii Scientologice", a se vedea: Regis Dericquebourg, *Religions de guérison,* p. 96-98; Melton Gordon, *La Chiesa di Scientology,* p. 63-74 („I progetti sociali", „I programmi di reforma").

[176] Document editat în 1991 (versiunea în limba franceză, *Votre guide de membre*). Vezi Thomas Lardeur, „Eglise de Scientologie", în: *Les sectes dans l'entreprise,* Editions d'Organisation, 1999, p. 61-105 (p. 74-75).

voltate în cadrul fiecărei întreprinderi economice aflate sub influența mișcării scientologice”[177]. Este important de spus că serviciile oferite de acest organism sunt folosite de multe organizații publice şi de marile corporații transnaționale. *General Motors*, *Mobil Oil* sau *Microsoft* sunt doar câteva exemple de societăți care au apelat la serviciile „Bisericii scientologice” pentru a îmbunătăți eficacitatea activităților lor.

Alte organizații sociologice şi juridice se ocupă cu *promovarea drepturilor omului*. De exemplu, *Citizens Comission on Human Rights* protestează împotriva a tot ceea ce scientologia consideră a fi abuzuri psihiatrice sau juridice. Hubbard a arătat mare ostilitate față de psihiatri şi psihologi, despre care spunea că vor să controleze lumea. În opinia lui, tratamentele psihiatrice, precum folosirea şocurilor electrice sau a sedativelor, au multiple efecte negative şi îngreunează sau fac imposibilă ajungerea la stadiul de *clear*. Un alt organism, *Comittee on Human and Public Safety*, luptă împotriva Interpolului, pe care îl acuză că are legături organizaționale cu serviciile secrete (KGB-ul, Mossad, MI6 etc.) şi istorice cu nazismul. În viziunea scientologilor, acesta a cules şi a diseminat informații false despre ei.

Trebuie menționat şi faptul că scientologia acționează printr-un mare număr de organizații auxiliare, cum ar fi *Colegiul pentru filozofie aplicată*, *Colegiul de dianetică*, *Centrul de celebritate*, *Institutul pentru filozofie aplicată*, *Biserica noii credințe*, *Centrul de comunicare* etc.

---

[177] Pr. prof. dr. Nicolae Achimescu, *Noile Mişcări religioase*, p. 206.

5. Ceremonii

Ceremoniile joacă un rol marginal în „Biserica scientologică". Ele au fost adăugate atunci când Hubbard a decis să fondeze o religie, pentru a da scientologiei o aparență de Biserică[178]. Totuşi, este important să vedem de ce Hubbard le-a dat o anumită formă, şi nu alta, de ce a folosit un anumit ritual, şi nu altul, cu alte cuvinte, este important să aflăm dacă aceste ceremonii au o semnificație ce trebuie decodată. Într-un studiu despre conținutul şi importanța ceremoniilor în „Biserica scientologică", Regis Dericquebourg afirma că „religie sau nu, scientologia este un fenomen social care trebuie abordat fără nicio prejudecată. În caz contrar, ea se va acoperi cu o aură de mister[179]. Regis Dericquebourg, care a asistat la ceremoniile „Bisericii scientologice", arăta că acestea se împart în două categorii: *serviciul religios duminical* şi *servicii ocazionale* (atribuirea numelui după naştere, căsătoria, consacrarea pastorilor şi funeraliile).

---

[178] Părerile specialiştilor care au studiat ceremoniile scientologice sunt împărțite. Roy Wallis consideră că acestea sunt marginale pentru viața mişcării (R. Wallis, *The Road...*, p. 122). Regis Deriqueberg a arătat asemănările frapante care există între teofilantropia imaginată de francmasoni şi scientologie (Regis Dericquebourg, *Religions de guerison,* p. 102). La rândul său, Massimo Introvigne a arătat că Hubbard, care frecventase o lojă masonică, a „îmbrăcat" ceremoniile scientologice cu elemente inițiatice, magice şi oculte (*La magie. Les Nouveaux Mouvements Magiques,* Paris, 1993, p. 232-233).

[179] Regis Dericquebourg, „How Should We Regard the Religious Ceremonies of the Church of Scientology?", în *Scientology,* edited by James R. Lewis, Oxford University Press, 2009, p. 165-182.

Serviciul de duminică începe cu un discurs al capelanului, care poate fi rezumat astfel: scopul „Bisericii scientologice" este să ajute oamenii să înțeleagă că sunt ființe nemuritoare, să-i ajute să-şi găsească rolul în relație cu universul fizic; Dumnezeu este prezent în om, manifestându-se ca un impuls pentru viață; recunoaşterea acestui Dumnezeu duce la liniște socială şi creşte potențialul de supraviețuire al umanității; omul este suflet, el se reîncarnează; scientologia este un drum spre libertate şi înțelepciune, făcându-l pe om conştient de divinitatea sa; scientologia este o credință gnostică în care libertatea este esențială. Urmează, apoi, o rugăciune în tăcere, după care se citeşte crezul scientologic şi un text scris de Hubbard şi se rosteşte o predică inspirată, de asemenea, din scrierile acestuia. Urmează mai multe rugăciuni – pentru înțelegerea Ființei Supreme, pentru libertate religioasă, pentru iluminare. La urmă, capelanul le mulțumeşte participanților şi îi sfătuieşte să aplice cele auzite în viața de zi cu zi. Uneori, înainte de sfârşit, li se cere să exerseze ceea ce au învățat în timpul sesiunilor de instruire particulare. De exemplu, adunării i se cere să privească la tavan, la peretele din stânga, la cel din dreapta, la podea. Această secvență este parte a unei instruiri de natură fenomenologică prin care scientologii sunt învățați să exploreze şi să ocupe spațiul. Exercițiul are, de asemenea, rolul de a-i reconecta la realitate.

Ceremoniile ocazionale sunt impregnate de doctrina reîncarnării. *Ceremonia de atribuire a numelui după naştere* este menită să ajute un tetan întrupat să se situeze într-un nou corp. Ceremonia de punere a numelui

este o formă de botez, tetanul devenind conştient că, din acel moment, învelişul carnal (trupul) este al lui şi că el va opera în acel trup. Capelanul le aminteşte părinților despre datoria lor de a-l ajuta pe tetan şi îi invită pe cei prezenți să îl recunoască pe copil ca făcând parte din comunitatea lor. Această ceremonie nu se adresează adulților care au devenit adepți şi care, prin intermediul scientologiei, caută să ajungă la statutul de *clear*, ci numai noilor născuți în familii de scientologi.

Căsătoria are rolul de a-i prezenta tetanului un alt spirit întrupat cu care va trăi. Ceremonialul de nuntă este foarte simplu. Fiecare partener este întrebat dacă îi rămâne credincios celuilalt în necaz şi în bucurie şi dacă se vor ajuta unul pe altul. De asemenea, partenerii sunt întrebați, în limbaj scientologic, dacă au „comunicat" dragostea lor unul altuia şi dacă amândoi sunt „conştienți" de această comunicare. Viitorii soți sunt puşi apoi să-şi imagineze un triunghi ARC (afinitate-realitate-comunicare) în interiorul cercurilor, acest triunghi fiind un simbol al comunicării de succes.

Ritualul funerar ajută tetanul să se desprindă de corp pentru a intra într-un altul. La înmormântare, i se aminteşte audienței că trupul este muritor şi că omul va progresa prin reîncarnări succesive. Apoi, capelanul îşi ia rămas bun de la cel decedat şi îl invită să-şi ia alt trup.

În ceea ce priveşte *hirotonia*, aceasta consistă în introducerea sau prezentarea noului membru în fața congregației. Noul slujitor citeşte codul auditorului (elaborat de „Biserica Scientologică" în 1993) şi codul scientologului şi promite să le urmeze. Oficiantul anunță, apoi, că, în numele comitetului Bisericii şi al adunării

prezente, îl declară pe acest membru, care şi-a dovedit competența şi vocația de slujitor al Bisericii scientologice, pastor. După aceea, urmează o scurtă invocație prin care se recunoaşte ca slujitor al Bisericii, cu toate drepturile şi privilegiile sacerdotale şi cu toate responsabilitățile ce-i revin din ministeriul său: a asculta confesiuni, a predica, a ajuta oamenii. Hirotonia nu este deci ceva sacramental, ci se referă doar la aderarea la normele şi obiectivele organizației.

Regis Dericquebourg aseamănă aceste rituri cu cele ale teofilantropiei, care a apărut în timpul Revoluției franceze, când revoluționarii au încercat să înlocuiască creştinismul şi să facă din republică o entitate sacră. Teofilantropia se bazează pe promovarea valorilor morale (drepturile omului, justiție, liberate, toleranță) şi pe preocuparea pentru salvarea umanității şi a societății. În ceremoniile scientologice, se găsesc rugăciuni pentru pace, pentru stat, pentru ordinea publică. Nu în ultimul rând, este vorba despre încrederea în om şi în puterea lui, referințele la acesta fiind mai dese decât menționarea lui Dumnezeu.

Este cert că Hubbard a folosit modelul religiilor asiatice, şi nu al creştinismului, atunci când a fondat scientologia. Însă, atunci când a introdus ceremoniile, s-a inspirat cu siguranță din modelul creştin – predici, rugăciuni, ritualuri –, din motive legate de prozelitism. Astfel, el a combinat o cale spirituală, pe care el o compară cu budismul, cu un serviciu religios pe care-l îmbracă într-o haină creştină.

6. Controverse

De-a lungul scurtei sale istorii, scientologia a iscat numeroase controverse şi a generat, nu de puține ori, ostilitate publică. Începând cu anii '60, a fost subiectul unor investigații guvernamentale sau chiar al unor sancțiuni legislative în Statele Unite. În 1963, *Federal Drug Administration* (FDA) a întreprins un raid în centrele scientologice şi a confiscat numeroase electrometre şi tone de literatură.

Unul din cele mai importante episoade ale luptei cu instituțiile Statului a început în 1977, când FBI-ul a făcut o descindere de proporții la bisericile din Los Angeles şi Washington şi a confiscat o serie de documente care arătau că „Biserica scientologică" ținea evidența persoanelor considerate „neprietenoase". Anumiți lideri ai „Bisericii scientologice" au reuşit să se infiltreze apoi în agențiile guvernamentale care strângeau date despre scientologie, cu scopul de a sustrage documente (*Departamentul Federal de Justiție*). Descoperirea lor a generat un scandal public care a făcut din scientologie unul dintre cele mai controversate grupuri[180]. În anul 1978, unsprezece lideri scientologi au fost acuzați de conspirație, spionaj, furt de documente guvernamentale, obstrucționarea justiției. În

[180] „În perioada lui de glorie, sistemul de spionaj denumit de Hubbard „Operațiunea Albă-ca-Zăpada" avea nu mai puțin de 5000 de agenți secreți ce erau plasați în birouri guvernamentale, ambasade sau consulate străine, precum şi în organizații private care manifestau o atitudine critică la adresa scientologiei" (*Times,* 31 ian/1983, citat de Walter Martin, *Împărăția cultelor eretice,* Ed. Cartea Creştină, Oradea, 2001, p. 439).

cursul procesului, aceste acuzații au fost retrase una câte una, iar persoanele acuzate au fost pe rând declarate nevinovate, până în 1980, când toți scientologii care fuseseră puşi sub acuzare au fost eliberați.

În acelaşi timp, *Internal Revenue Service* (IRS) a anchetat situația financiară a „Bisericii scientologice" şi a scos la lumină numeroase nereguli. În 1976, doi scientologi au obținut, folosind recomandări false, posturi în IRS şi Justice Department şi au furat mii de documente referitoare la situația „Bisericii scientologice"[181]. Totuşi, în anii '90, IRS a concluzionat că scientologia este o religie care acționează în scopuri caritabile, că veniturile sunt folosite în aceste scopuri şi că organizația nu aduce nicio atingere ordinii publice şi nici societății în ansamblu. Problemele „Bisericii scientologice" au încetat complet în Statele Unite de-abia în anul 1993, când a fost recunoscută ca o mişcare religioasă respectabilă.

Lupta cu instituțiile civile continuă încă în Europa, unde scientologia este cu greu recunoscută ca religie. În 1996, o Comisie de anchetă a Adunării Naționale Franceze a publicat raportul *Les sectes en France*, unde „Biserica scientologică" se afla printre cele 172 de mişcări acuzate de destabilizare mentală (p. 76-77), manipularea copiilor (p. 79), tulburarea ordinii publice (p. 80), evaziune fiscală şi comiterea unor infracțiuni penale. În momentul de față, „Biserica scientologică", alături de Mişcarea Raliană, conduce lupta pentru „libertate religioasă" în Franța. În anul 2001, scientologii au depus o plângere la CEDO

[181] James A. Rudin, Marcia R. Rudin, *Prison or Paradise? The new religious cults,* Fortress Press, Philadelphia/NJ, 1980, p. 93.

împotriva guvernului francez, protestând împotriva legii Piccard-About, pe care o consideră ilegală şi despre care spun că ar fi o adevărată tentativă de eliminare a minorităților religioase din Franța[182]. Actualmente, deşi raporturile cu instituțiile Statului continuă să fie tensionate, lupta cu mediul academic pare a fi câştigată, după cum se poate vedea din numeroasele studii publicate în apărarea lor[183].

În Italia, Curtea de Apel a decis că scientologia este o asociație al cărei scop este câştigarea de bani (1993), însă responsabilitatea pentru diverse acțiuni penale este individuală. „Biserica scientologică" a atacat această decizie, ceea ce a generat o întreagă dispută asupra caracterului religios al mişcării, dispută care nu s-a încheiat nici astăzi[184].

---

[182] Anne Fournier, Catherine Picard, *Secte, democrație, mondializare*, p. 179; Susan Palmer, „The Secte Response to Religious Discrimination" în: *New Religious Movements in the Twenty-First Century. Legal. Political and Social Challanges in Global Perspective*, Phillip Charles Luca and Thomas Robbins (ed.), Routledge, 2004, p. 61-75. În numărul său din 11 sept./1999, *Le Monde* titra „Scientologia: faut-il interdire les sectes? La justice est-elle inflitrée par l'Église de Scientologie?".

[183] Daniele Hervieu-Leger, „France's Obsession with the *Sectarian Threat*", în: *New Religious Movements in the Twenty-First Century. Legal. Political and Social Challanges in Global Perspective*, Phillip Charles Luca and Thomas Robbins (ed.), Routledge, 2004, p. 49-61.

[184] În Italia, primul grup a apărut în anul 1970, la Brescia, iar prima „Biserică" s-a format la Milano în 1978. În anul 2000, existau 12 biserici în Italia şi peste 40 de misiuni („Chiesa di Scientology" în: *Encyclopedia delle Religioni in Italia,* Massimo Introvigne (ed), Eledici, 2001, p. 890-894). Scientologia este o organizație care se declară religioasă, dar a cărei legitimitate a fost pusă la îndoială de instituțiile statului (Gianni Long, „Le nouveaux mouvements re-

În Grecia, conform Codului Civil, o asociație poate fi dizolvată prin decizia Curții de Apel dacă ea acționează în mod contrar celor declarate inițial sau dacă reprezintă o amenințare pentru ordinea publică. A fost cazul asociației numite „Κέντρο για ηρμοσμένης φιλοσοφίας Ελλάδος" („Centrul pentru Filozofie aplicată al Greciei", KPhE), recunoscută inițial ca atare, dar care s-a dovedit ulterior a fi o anexă a „Bisericii scientologice"[185]. Singurul mediu favorabil scientologiei îl constituie Europa de Nord, în special Suedia, unde a fost recunoscută ca religie în anul 2000, şi Danemarca, unde se află centrul european al „Bisericii scientologice" (Copenhaga) [186].

În general, scientologia este marginalizată şi, pe alocuri, chiar ostracizată din cauza aspectului ei bizar (un *mélange* de supranatural, dar fără referire la Dumnezeu, de spirit comercial, de teorii psihologice şi de metode

---

ligieux en Italie" în: *New religious Movements and the Law in the European Union,* Preceedings of the Meeting, Lisbon, Universidade Moderna, 8-9 November 1997, p. 207-238). Massimo Introvigne, „Italy's Surprisinggly Favorable Environement for Religious Minorities" în *New Religious Movements in the Twenty-First Century. Legal. Political and Social Challanges in Global Perspective,* Phillip Charles Luca and Thomas Robbins (ed.), Routledge, 2004, p. 75-85.

[185] Charalambos K. Papastathis, „New Religious Movements (NMR) and the law in Greece" în: *New religious Movements and the Law in the European Union,* Preceedings of the Meeting, Lisbon, Universidade Moderna, 8-9 November 1997, p. 191-200.

[186] Armin W. Geertz and Michael Rothstein, „Religious minorities and New Religious Movements in Denmark" în: *New Religious Movements in the Twenty-First Century. Legal. Political and Social Challanges in Global Perspective,* Phillip Charles Luca and Thomas Robbins (ed.), Routledge, 2004, p. 35-49.

proprii de dezvoltare personală etc.), a misterului care înconjoară procesul de inițiere şi a modului în care sunt gestionate imensele ei fonduri financiare.

Criticii scientologiei invocă faptul că auditing-ul ignoră metodele psihoterapeutice confirmate ştiinţific şi se limitează la obținerea descătuşării nervoase. De aceea, el constituie un pericol pentru oamenii instabili din punct de vedere psihic, conducând la stări de anxietate, la depresii, crize şi căderi psihice[187]. Este vorba de tulburări care survin după dez-hipnotizare, în faza de reconfruntare cu realul. Aceasta, care trebuie să fie, în mod natural, lentă, în dianetică este brutală, imediată şi necesită de multe ori tratament medical şi psihic. Pe de altă parte, saune care pot dura până la 6 ore, la care se adaugă efort muscular şi hipervitaminizare, produc vertijuri, tahicardie, tulburări

[187] Dr. J.-M. Abgrall, care a tratat foşti adepți ai „Bisericii Scientologice", a demonstrat că „auditingul este un amalgam de metode cunoscute în psihiatrie, psihoterapie şi psihanaliză, însă există diferențe majore între practicile scientologilor şi cele ale terapeuților". Printre diferențele pe care le-a remarcat se numără faptul că auditorii nu manifestă niciun fel de compasiune față de studenții (pacienții) lor, oricare ar fi gradul de suferință al acestora. Or, un principiu de bază al psihiatriei şi al medicinei în general este de a nu agrava voluntar simptomele pentru a genera o patologie nouă. Scopul scientologiei este de a declanşa bufee emoționale fără să se intereseze de dezechilibrul care urmează şi care poate merge de la faze delirante până la procese depresive sau sinucidere (J.-M. Abgrall, *La mechanique des sectes*, p. 239-240). El susține că tehnicile utilizate în scientologie fac apel la un ansamblu de metode copiate din hipnoză şi din tehnicile conexe, ca hipnocatarsisul, folosite pe scară largă de americani pentru a trata nevrozele de după război. Nu este exclus ca Hubbard să se fi inspirat din acestea, mai ales că a vizitat spitalele militare (Jean Marie Abgrall, *La mechanique des sectes*, p. 238).

cardiace, insuficiență renală şi hepatică şi pot deveni fatale pentru persoane cu anumite sensibilități[188].

Un alt element care face din scientologie o organizație controversată este tratamentul aplicat disidenților şi criticilor mişcării. Este cunoscut faptul că, în şedințele de *auditing*, sunt consemnate „confesiunile" subiecților, astfel încât fiecare adept are propriul lui dosar. „Biserica scientologică" adună, de asemenea, informații despre rudele şi prietenii celui audiat. În anul 1968, a fost introdusă o clauză în „etica scientologică", potrivit căreia „orice persoană ostilă", numită şi „inamic", putea fi privată de bunuri sau „vătămată", prin orice mijloace, de către orice scientolog, putând fi „excrocată, atacată, mințită sau distrusă". Ca urmare a criticilor din numeroase țări, această clauză a fost abolită teoretic, dar, în practică, ea continuă să funcționeze şi astăzi[189].

În prezentarea pe care o face scientologiei, James Rudin arată că „în ultimii 10 ani (*adică între 1970-1980*), *Biserica scientologică* a instrumentat peste 100 de procese împotriva editorilor, autorilor sau a altora care au criticat deschis mişcarea"[190]. Cel mai cunoscut exemplu este cel al autoarei lucrării *The Scandal of Scientology* (New York,

---

[188] Julia Darcondo, *Voyage au centre de la secte,* Éditions du Trident, 1988. Jurnalul unei foste adepte a „Bisericii scientologice": *De l'esperance à l'esclavage. Personnes victimes de sectes*, travail effectué dans le cadre de la formation ESTS, présenté par Hussy Francois, Neupriz Mireille, Genève, 1997.

[189] Allain Woodrow, *Les nouvelles sectes. Enfants de Dieu, Moonistes, Dévots de Krishna, Eglise de Scientology*, Paris, France Loisirs, 1982. A se vedea întreg capitolul „La scientology: une discipline militaire", p. 113-116.

[190] James A. Rudin, *Prison or Paradise? The New Religious Cults*, Philadelphia, 1980, p. 82-96; *The Church of Scientology*, p. 90.

1971), Paulette Cooper, căreia i s-au intentat nu mai puțin de 18 procese de către diferite organizații scientologice. Ea a fost nevoită să plătească 18 avocați, pentru că procesele au fost intentate în state diferite. Mai mult decât atât, Paulette Cooper a fost acuzată că ar fi trimis o scrisoare cu bombă la sediul central al scientologiei, scrisoare care avea amprentele ei. În cele din urmă, pentru a opri toate tracasările la care a fost supusă, a fost nevoită să semneze un angajament că nu va republica lucrarea şi să afirme că s-a înşelat în afirmațiile referitoare la „Biserica scientologică". Scriitoarea a fost reabilitată numai după raidul FBI din 1977 la sediul „Bisericii scientologice", când autoritățile au descoperit dosarul ei, întocmit de scientologi. Din documente reieşea că aceştia plănuiau să o declare iresponsabilă mental sau să o acuze de delicte penale pentru a fi închisă[191].

Ni se pare interesant de menționat şi faptul că, în prefața monografiei sale dedicate scientologiei, Roy Wallis mărturiseşte că s-a temut de reacția „Bisericii scientologice" față de eventualele greşeli sau de afirmațiile care ar fi putut părea critice. De aceea, a hotărât să informeze conducerea „Bisericii scientologice" de intențiile sale şi să pună la dispoziția acesteia manuscrisul lucrării pentru eventuale observații şi îndreptări înainte de publicare. Mai mult decât atât, publicarea însăşi s-a făcut *numai după ce au fost reconsiderate acele aprecieri şi afirmații cu care liderii „Bisericii scientologice" nu au fost de acord.* Cu toate acestea, monografia lui Roy Wallis, care se bazează pe scrierile lui Ron Hubbard şi pe interviurile

[191] *Ibidem,* p. 91.

pe care autorul le-a luat membrilor grupării, cuprinde şi un „Apendix on Roy Wallis Study", scris de profesorul Jerry Laird Simmons de la Departamentul de sociologie al Illinois University. În acest studiu, scris la cererea „Bisericii scientologice", profesorul Simmons (el însuşi adept al scientologiei) a căutat toate afirmațiile care puteau părea critice sau defăimătoare la adresa „Bisericii" şi a încercat să le respingă metodic[192].

7. Concluzii

Revenind la rapoartele pe care le-am invocat la început, ne propunem să formulăm câteva aprecieri finale. Scientologia ocupă un loc unic în câmpul *Noilor Mişcări Religioase*, acolo unde o plasează, de regulă, sociologii. Pentru ei, organizația aceasta este greu de definit ca sectă (din punct de vedere sociologic), din cauză că nu este exclusivistă, ci îi permite adeptului, cel puțin teoretic, să frecventeze altă religie.

Un termen frecvent utilizat pentru a defini scientologia este cel de *quasi-religie*, prin care se înțelege un grup care are caracter atât non-religios, cât şi religios, cum este cazul mişcării *New Age* sau al *Meditației Transcendentale*. Acestea conțin, în mod implicit sau explicit, şi anumite elemente religioase în credințele şi practicile lor. Cel mai frapant lucru este însă acela că, deşi adepții ei cred într-o Ființă Supremă – sau cel puțin aşa declară majoritatea –, ei nu îşi structurează credințele şi practicile în raport cu Aceasta[193].

---

[192] R. Wallis, *The Road...*, p. 265-269.

[193] Printre sociologii care susțin caracterul quasi-religios al scientologiei, se numără: William W. Zellner, *Countercultures: a socio-*

Din punctul nostru de vedere, scientologia este greu de definit drept quasi-religie, cu toate că, în ultima vreme, documentele interne ale „Bisericii scientologice" vorbesc de credincioşi şi de fraternitate religioasă, de slujire pastorală, de opere caritabile, de parohii. Însuşi Hubbard afirma că „scientologia este o filozofie, prin filozofie înţelegând năzuinţa spre cunoaşterea cauzelor şi a legii tuturor lucrurilor" sau că „scientologia este o filozofie religioasă aplicată. Ea nu este o practică religioasă"[194].

Parcurgând *Dianetica*, se poate observa foarte uşor lipsa oricărei dimensiuni religioase[195]. Dumnezeu este absent în discursul lui Lafayette Ron Hubbard, iar în „Crezul" „Bisericii scientologice" nu este pomenit decât de două ori. După ce sunt prezentate drepturile inalienabile ale persoa-

---

logical analysis, St. Martin's Press, New York, 1995, 205 p.; Rodney Stark, William Sims Bainbridge, *A theory of religion,* Lang, New York, 1987, 386 p.; Bent Corydon, L. Ron Hubbard Jr., *L. Ron Hubbard, messiah or madman?,* Lyle Stuart, Secaucus/N.J, 1987, 402 pp.; Russell Miller, *Bare-faced Messiah: the true story of L. Ron Hubbard,* London: Joseph, 1987, 390 pp.; Jon Atack, *A piece of blue sky: Scientology, Dianetics, and L. Ron Hubbard exposed,* Carol Pub. Group, New York, 1990, 428 pp.; St. A. Kent, *International society control by the Church of Scientology* (1992).

[194] Pasajul este redat de Pr. Prof. Dr. Nicolae Achimescu, *Noile Mişcări religioase*, p. 201.

[195] Astfel, sunt relevante afirmaţiile de genul „dacă ar fi existat vreodată diavol, el ar fi proiectat mintea reactivă" (L.F.R. Hubbard, *Dianetica...*, p. 66), „Dacă cineva ar căuta cum sunt demonii într-o minte umană, i-ar găsi foarte uşor... Numai că ei nu sunt demoni, sunt circuite de trecere de la banca de *engrame*. Ce rugăciuni şi predici s-au utilizat împotriva acestor circuite de trecere!" (L.F.R. Hubbard, *Dianetica...*, p. 68); „a găsi demoni bântuindu-l pe omul civilizat este descumpănitor" (L.F.R. Hubbard, *Dianetica...*, p. 109).

nei, se spune că „nimeni în afară de Dumnezeu nu are puterea de a suspenda sau de a lăsa la o parte aceste drepturi". Mai departe se spune că „legile lui Dumnezeu" îi interzic omului să se angajeze în manifestări distructive față de ființele umane. Astfel, deşi se admite că există o „Ființă Supremă", nu există o dogmă, o doctrină, ci doar credința că fiecare persoană poate atinge a 8-a dinamică, şi că, atunci, adevărata natură a lui Dumnezeu va fi revelată fiecăruia în mod personal. Din toate acestea, se poate vedea că „Biserica scientologică" nu are un sistem doctrinar coerent. Tot astfel, clerul şi ceremoniile care au loc, în mod normal, în „Biserică" nu sunt indispensabile pentru scientologi, iar rolul lor nu este acela de adorare a lui Dumnezeu.

Deşi poartă povara acestei ambiguități de tip *science-fiction*, scientologia are totuşi succes, în contextul în care expansiunea terapiei, ca industrie care să ofere soluții la problemele personale şi interpersonale, este extraordinară. Pentru mulți, scientologia se prezintă ca o „biserică modernă" şi se adresează, în mod particular, celor dezamăgiți de societatea contemporană şi fricilor omului de azi, generate de războaie, de pericolul nuclear, de poluare, de eşecul profesional şi personal etc. Scientologia, ca „filozofie religioasă aplicată", reia valorile şi idealurile societății în care trăim: reuşita individuală, credința în om şi în capacitățile lui, armonia posibilă între scopurile individuale şi cele ale civilizației. Omul poate regăsi omniscienta şi omnipotența zeilor, despre care se presupune că au trăit înainte de crearea lumii, şi poate edifica o umanitate asemănătoare lumii originare.

În scrierile lui Hubbard, găsim puține elemente care să îndreptățească aşezarea „Bisericii scientologice" în ca-

drul mişcărilor cu caracter religios. Studiul nostru a arătat că, din păcate, mediul academic şi universitar este cel care furnizează argumentele de care „Biserica scientologică" are nevoie pentru a fi recunoscută ca religie în societate. Ele vor fi utilizate de aceasta în tribunale sau în lupta cu instituțiile Statului, pentru recunoaştere religioasă. Fără îndoială, aceste argumente au o anumită greutate atunci când au girul unor specialişti renumiți în domeniul Istoriei, Filozofiei şi al Sociologiei religiilor, dar, cum ele nu se pot sprijini pe sursele interne ale „Bisericii", respectiv pe scrierile întemeietorului, demonstrațiile sunt lipsite de logică, uneori chiar hilare.

Scientologia: religie sau știință? (II)

1. Prezența şi activitatea „Bisericii scientologice" în România

În ultimii ani, ziarele locale şi centrale au scris despre diversele activități organizate de voluntarii „Bisericii Scientologice" în diferite oraşe din România. După cum se ştie, aceşti voluntari acționează în întreaga lume, colaborând cu lideri locali, cu oficialități, cu instituții, cu persoane individuale şi instruindu-i pe aceştia cum să acorde primul ajutor în caz de dezastre. Pe site-ul oficial al „Bisericii Scientologice", se estimează că voluntarii „au ajutat" în acest fel peste 1,6 milioane de persoane din 114 țări[196].

Primele mențiuni despre o prezență consistentă a misionarilor scientologi în România sunt legate de inundațiile din 2006. Conform informațiilor postate pe *site*-ul oficial al *Church Scientology International*, voluntarii scientologi au ajuns la Craiova şi au fost bine primiți de oficialitățile locale, care le-au permis să-şi instaleze cortul în centrul oraşului. Voluntarii au organizat seminare şi cursuri de instruire cu reprezentanții locali ai Crucii Ro-

---

[196] http://www.volunteerministers.org/#/home. Vezi şi broşura *Bringing Effective Help to the Community*, care poate fi descărcată de pe internet.

şii şi cu personalul implicat în acordarea primului ajutor. Acestora le-au fost aduse la cunoştinţă tehnicile lui Ron Hubbard, care ajută la vindecarea componentei spirituale într-o traumă, după cum susţin adepţii scientologiei[197].

Inaugurarea activităţii voluntarilor scientologi la Craiova s-a făcut într-un cadru festiv, în centrul oraşului, cu participarea oficialităţilor locale şi a reprezentanţilor Crucii Roşii, fiind urmată de un spectacol de muzică populară. De asemenea, misionarii voluntari şi-au dat silinţa să afle ce anume îi preocupă pe localnici, pentru a stabili temele ce urmează să fie abordate în cadrul cursurilor şi al seminarelor. Astfel, aflând că relaţiile de familie sunt cele mai importante pentru oamenii de aici, s-au concentrat pe cursuri de comunicare, de îmbunătăţire a relaţiilor de cuplu, de educaţie a copiilor, toate aceste subiecte fiind inspirate din *Scientology Handbook*. Se estimează că, în timpul sejurului lor în Craiova, cortul scientologilor a fost vizitat de cca. 7500 de oameni şi că s-a acordat „ajutor" la aproximativ 2000 de localnici. Tot în 2006, voluntarii scientologi au fost prezenţi şi în Bucureşti, corturile galbene fiind instalate în Parcul Izvor[198].

O prezenţă importantă a scientologilor în România a fost legată de *Turul bunăvoinţei*, al misionarilor scientologi Europa de Est (*Scientology Volunteer Minister Goodwill*

---

[197] http://www.scientology-europe.org/news/23/61/Scientology-Volunteer-Ministers-Eastern-European-Goodwill-Tour-Brings-Disaster-Preparedness-to-Craiova-Romania.xhtml

[198] 1 Feb 2007 – *Scientology Volunteer Ministers Goodwill Tour in Romania* (http://www.scientologytoday.org/press/701311837581_scn-vm.html); (http://www.volunteerministers.org/cavalcade/eurasia/itinerary.html).

Tour). „Biserica scientologică" apreciază că peste 15 000 de români au făcut cunoştinţă cu scientologia ca urmare a corturilor instalate în Bucureşti, dar şi în alte oraşe ale României **(Anexa 15).** Înainte de a ajunge în ţara noastră, voluntarii vizitaseră deja Lituania, Letonia, Estonia, Rusia şi Polonia, scopul declarat al turneului fiind acela de popularizare a scientologiei în ţările din estul Europei.

Turneul a debutat la Cluj pe data de 2 august 2008. În Piaţa Mihai Viteazu din centrul oraşului, a fost inaugurat faimosul cort galben unde a fost prezentat programul voluntarilor, precum şi o expoziţie tematică privind diferite aspecte din munca de voluntariat[199]. Între 16 decembrie şi 20 ianuarie, scientologii şi-au instalat cortul în Piaţa Operei din Timişoara. Potrivit unui articol apărut în ziarul Evenimentul Zilei, „reprezentanţii Bisericii Scientologice au luat legătura şi cu Mitropolitul Banatului, ÎPS Nicolae Corneanu, cu care au avut o scurtă întrevedere. Cu această ocazie, Mitropolitul ar fi spus că *expoziţia pe care ei intenţionează să o organizeze este o idee foarte bună şi va fi apreciată de populaţia oraşului*"[200]. Dacă

---

[199] Articolul lui Tiberiu Fărcaş, „Religia lui Tom Cruise şi John Travolta vine la Cluj" în *Ziarul de Cluj*, ediţia din 29 iulie 2008 (http://www.ziuadecj.ro/action/article?ID=14938). A se vedea şi articolul lui Dumitru Manolache, „Biserica Scientologică încearcă să-şi facă adepţi în România", *Gardianul*, 2 august 2008 (http://www.gardianul.ro/index.php?pag=nw&id=118107&p=biserica-scientologica-incearca-sasi-faca-adepti-in-romania.html). Articolul lui Sorin Grecu, „Scientologii caută adepţi şi la Cluj-Napoca", publicat în *Cetăţeanul Clujean*, 5 August 2008, http://www.cetateanulclujean.ro/articol.php?id=938.

[200] Georgeta Petrovici, „Biserica Scientologică a ieşit cu fast la racolat bănăţeni", *Evenimentul Zilei,* joi, 18 decembrie 2008 (http://www.evz.ro/articole/detalii-articol/832875/Biserica-Scientologica-a-iesit-cu-fast-la-racolat-banateni/).

lucrurile s-au petrecut într-adevăr aşa, atunci trebuie să recunoaştem că, din nefericire, există foarte puţini consilieri specialişti pe lângă centrele eparhiale, care să dea informaţii prompte şi credibile autorităţilor bisericeşti în legătură cu Noile Mişcări Religioase. În mai 2009, scientologii s-au aflat la Iaşi, amplasându-şi cortul pe Bulevardul Independenţei, aproape de Casa de Cultură a Studenţilor. Circa 20 de persoane s-au oferit să urmeze training-ul pentru a deveni voluntar scientolog[201].

Începând cu 15 mai 2009, în Timişoara s-a desfăşurat cursul *The Anatomy of the Human Mind*, care „s-a bucurat de mare succes", conform declaraţiilor organizatorilor. Cursul, bazat pe o serie de conferinţe ale lui Hubbard, rostite între 1960-1961, s-a concentrat pe două subiecte sensibile pentru omul contemporan, şi anume *succesul* şi *eşecul*, aducând în discuţie cauzele acestora şi metodele prin care putem controla aceşti factori în viaţă. El a fost organizat de doamna Liliana Mândescu, director general al Nexus DSI, o Companie româno-americană care se ocupă cu comercializarea maşinilor de cusut şi a accesoriilor pentru industria textilă, precum şi cu distribuirea în România a produselor Enagic, acestea fiind cunoscute ca lider pe piaţa mondială a maşinilor de filtrat apă (www.scribd.com/doc/29597817/de-ce-sa-bem-apa-Kangen)[202].

---

[201] Articolul „Tom Cruise caută moldoveni pentru Biserica Scientologică", Vineri, 16 Mai 2008, http://www.ziare.com/lifeshow/monden/05-16-2008/tom-cruise-cauta-moldoveni-pentru-biserica-scientologica-311076; Andreea Archip, „Biserica lui Tom Cruise caută adepţi la Iaşi", 15 mai 2008, http://www.evz.ro/articole/detalii-articol/803548/Biserica-lui-Tom-Cruise-cauta-adepti-la-Iasi/.

[202] Articolul semnat de Linda Wieland, „Scientology Course on the Human Mind Delivered in Romania", 14 iulie 2009. *American Chroni-*

Toate acestea constituie aspecte vizibile ale activității Bisericii Scientologice în România în ultimii ani, ele fiind mediatizate în presă, la vremea cuvenită. Trebuie să remarcăm faptul că, pentru jurnaliştii români, scientologia apare mai degrabă ca o curiozitate, fiind „religia lui Tom Cruise şi a lui John Travolta", după cum vedem că este amintită în majoritatea titlurilor din presă. Este adevărat că „Biserica scientologică" nu are încă un site în limba română, dar are un site dedicat exclusiv voluntarilor misionari din România, unde sunt prezentate „soluții" la toate problemele lumii de azi: stresul şi nesiguranța, drogurile, problemele în familie, represiunea, problemele de comunicare, boli, emoții, conflicte, mediul înconjurător periculos (http://www.voluntari-humanitari.co.ro/). Mai mult decât atât, cărțile lui L. Ron Hubbard, întemeietorul scientologiei, au fost publicate la noi în țară, la mai multe edituri[203]. Ca pretutindeni în lume, „Biserica Scientologică" foloseşte şi în România mai multe tehnici de marketing: distribuirea broşurilor de promovare, a pliantelor tematice sau instalarea unor panouri publicitare care promovează cărțile scientologice şi acțiunile umanitare[204].

---

cle, http://www.americanchronicle.com/articles/view/110132; http://scientologytodayblog.blogspot.com/2009/07/scientology-course-on-human-mind.html; Agenda, 5 iunie 2009, p. 15, http://www.agenda.ro/images/editions/1/1069_16115.pdf, Timis on-line http://www.tion.ro/stiri/timis/articol/training-despre-succes-si-esec-la-timisoara/cn/news-20090512-08570404.

[203] Printre ultimele ediții publicate, se numără cele de la Ed. Excalibur, *Dianetica* (2009), *Scientologia – fundamentele gândirii* (2009), *Scientologia – o nouă viziune asupra vieții* (2009).

[204] „Marketingul religiei. Cazul Bisericii Scientologice (I)", articol apărut în revista *Dilema Veche*, 9-15 martie 2007, numarul 161.

2. Opozanții scientologiei

Specialiştii în Noi Mişcări Religioase se situează, cel mai adesea, la două extreme atunci când abordează scientologia: fie sunt foarte critici la adresa mişcării, fie, din contră, nu fac economie de laude şi merg până într-acolo încât să o aşeze pe picior de egalitate cu creştinismul.

Stephen Kent, un reputat cercetător de la Universitatea Alberta (Canada), a publicat numeroase studii în care argumentează că scientologia este o afacere multinațională care pretinde că este religie doar pentru a se bucura de beneficiile sociale ale unei organizații religioase[205]. Cel

---

[205] „Scientology and the European Human Rights Debate. A Reply to Leisa Goodman, J. Gordon Melton, and the European Rehabilitation Project Force Study", *Marburg Journal of Religion* 8, No. 1 (September 2003); „Hollywood's Celebrity-Lobbyists and the Clinton Administration's American Foreign Policy Toward German Scientology", *The Journal of Religion and Popular Culture,* Vol. 1, Spring 2002; „Brainwashing Programs in The Family/Children of God, and Scientology", în *Misunderstanding Cults: Searching for Objectivity in a Controversial Field*, edited by Benjamin Zablocki and Thomas Robbins, Toronto, University of Toronto Press (2001), p. 349-378; „The French and German Versus American Debate Over, New Religions', Scientology, and Human Rights", *Marburg Journal of Religion* 6, No. 1 (January 2001); „The Creation of ‚Religious' Scientology", *Religious Studies and Theology*, 18 No. 2 (Dec. 1999), p. 97-126; „The Globalization of Scientology. Influence, Control, and Oppositions in Transnational Markets", *Religion* 29, no. 2 (April, 1999), p. 147-169; „Scientology – Is This a Religion?", *Marburg Journal of Religion* 4, No.1 (July, 1999); „Scientology's Relationship with Eastern Religious Traditions", *Journal of Contemporary Religion* 11, no. 1 (1996), p. 21-36; „Scientology", *Encyclopedia of Religion and Nature*. Edited by Bron R. Taylor and Jeffrey Kaplan. London: Thoemmes Continuum, 2005, p. 1499-1501; „Scientology", *Encyclopedia of Religion, Communication and Media*, edited

mai adesea, este vorba de scutire de taxe, dar şi de recunoaştere legală, de acces la sistemul educaţional, de pătrundere în penitenciare sau în armată. De asemenea, Kent a denunţat faptul că mulţi cercetători în domeniul NMR, persoane cu funcţii în organisme guvernamentale sau oameni ai legii au devenit avocaţi ai scientologiei, fiind recompensaţi material pentru acest serviciu[206]. Poziţii de acest gen au generat reacţii dure din partea „Bisericii Scientologice". Întrucât mulţi specialişti în domeniul NMR au fost hărţuiţi de scientologie sau târâţi în procese interminabile şi obligaţi să plătească daune importante, scientologia a devenit, cel puţin pentru mediul academic, un subiect de evitat sau de tratat cu maximă prudenţă.

Există însă şi cealaltă atitudine, cea laudativă, la care ne-am referit pe larg în prima parte a studiului dedicat scientologiei. Însăşi „Biserica scientologică" este angajată într-un efort neobosit de a colecta tot felul de referinţe pozitive de la specialişti mai mult sau mai puţin consacraţi în domeniul Noilor Mişcări Religioase, care ar putea susţine ideea că scientologia este într-adevăr o religie.

---

by Daniel A. Stout, New York: Routledge, p. 390-392; „Scientology", *Encyclopedia of Religion and Nature*, edited by Bron R. Taylor and Jeffrey Kaplan, London, Thoemmes Continum, 2005, p. 1499-1501.

[206] Stephn Kent and Theresa Krebs, „When Scholars Know Sin. Alternative Religions and Their Academic Supporters", *Skeptic magazine*, vol. VI, no. 3, 1998 (www.apologeticsindex.org); Benjamin Beit-Hallahmi, „Scientology. Religion or Racket?", *Marburg Journal of Religion*, vol. 8, no. 1 (september 2003), p. 5: „Mulţi oameni ai legii au fost generoşi în a lăuda scientologia, în special dacă au fost plătiţi pentru asta". Benjamin Beit Hallahmi este profesor la Universitatea Haifa (Israel).

Prof. Douglas Cowan, un cunoscut specialist în NMR, dezvăluie faptul că, în anul 2004, când „Biserica scientologică" aniversa 50 de ani de la fondare, liderii „Bisericii" i-au cerut să vorbească despre realizările lui Hubbard şi despre contribuția lui la crearea unei lumi mai bune, în cadrul unui film comemorativ despre viața acestuia. Cercetătorul a acceptat să vorbească *despre felul în care Scientologia vede realizările lui Hubbard şi despre felul în care Scientologia vede contribuția lui Hubbard la crearea unei lumi mai bune*. Acest lucru era sensibil diferit de ce i s-a cerut şi, în mod previzibil, nu a mai fost contactat[207]. Tot Prof. Cowan vorbeşte despre un episod interesant legat de contribuția sa în volumul de eseuri intitulat *Religion on-line,* pe care îl coordona alături de un alt specialist în Noi Mişcări Religioase, Lorne Dawson. Articolul scris de el, „Contested Spaces", se referea la felul în care internetul a devenit un spațiu de informație contestat, un spațiu de propagandă, dând ca exemplu în acest sens „Biserica Scientologică". Aflând întâmplător despre acest articol în pregătire, Heber Jenetzsich, directorul Departamentului de Relații Publice al „Bisericii scientologice", i-a cerut o copie a manuscrisului. Prof. Cowan a primit documentul înapoi, după câteva săptămâni, cu numeroase sugestii, completări, tăieturi, autorului cerându-i-se, printre altele, să renunțe la toate referințele legate de studiile lui Stephen Kent[208].

În general, specialiştii în Noi Mişcări Religioase se tem că o asemenea cercetare i-ar putea afecta într-un fel

---

[207] Douglas Cowan, „Researching Scientology. Perceptions, Premises, Promises and Problematics", în *Scientology*, edited by James R. Lewis, Oxford University Press, 2009, p. 69.

[208] *Ibidem,* p. 71-72.

sau altul, deoarece scientologia este unul din cele mai litigioase grupuri în peisajul religios contemporan. De la înființarea ei, în 1954, a purtat numeroase procese împotriva persoanelor individuale sau a diverselor organizații, fie pentru a se consacra ca religie, fie pentru a se apăra de acuzațiile aduse. Scientologia a fost nevoită, de asemenea, să se apere în procese civile, în care foşti membri acuzau că au fost înşelați de către ea, sau în procese privind acuzații de crimă. Înfruntând aceste situații şi încercând să le depăşească, scientologia a intrat puternic în arena tribunalelor, iar vigoarea cu care foloseşte sistemul legal îi face pe cei care au intenția să o critice să fie foarte prudenți.

Un exemplu edificator în acest sens este soarta asociației antisecte americane, *Cult Awareness Network* (CAN), care fusese fondată în 1978, după sinuciderea colectivă a adepților mişcării Templul Popoarelor. Între 1978-1996, CAN a fost foarte critică la adresa scientologiei, precum şi a altor grupuri religioase pe care le considera periculoase (Biserica Unificării – Moon sau Copiii lui Dumnezeu). Cynthia Kisser, care conducea atunci organizația, numea aceste grupuri „secte distructive". La rândul lor, grupurile vizate de CAN s-au coalizat pentru a se apăra de aceste acuzații. În bătălia juridică ce a urmat, CAN a fost găsită vinovată de a fi răspândit în media informații ostile la adresa minorităților religioase şi de a fi violat, în acest fel, drepturile omului, fiind obligată să plătească peste 1 milion de dolari despăgubiri. Neputând plăti această sumă uriaşă, CAN s-a declarat falimentară în 1996. Asociația a fost lichidată judiciar de o organizație afiliată scientologiei, la adresa căreia CAN fusese foarte critică. Avocatul acesteia nu numai că a obținut bunurile asociației, dar a obținut şi

sediul, numele şi logoul acesteia. Actualmente, CAN este o asociaţie de apologeţi ai sectelor aflată în serviciul scientologiei şi al altor organizaţii legate de aceasta[209].

Scientologia luptă şi cu organizaţiile guvernamentale. În Franţa, „Biserica scientologică" a pus sub semnul întrebării calificarea membrilor MILS (*Mission Interministerielle de Lutte contre les Sectes)*, devenită ulterior MIVILUDES (*Mission Interministerielle de Vigilance et Lutte contre les Derives Sectaires*), şi a cerut înlocuirea lor. De asemenea, a obţinut informaţii despre maniera în care aceste agenţii guvernamentale cheltuiau banii publici şi le-a popularizat prin intermediul revistelor sale[210]. Mai mult decât atât, scientologia a luat contact cu alte grupări calificate ca „secte" în rapoartele guvernamentale şi a încercat să construiască o solidaritate şi o rezistenţă în rândul lor. Astfel, în anul 2000, a apărut asociaţia Coor-

---

[209] Anson Shupe, „The Nature of the New Religious Movements – Anticult «Culture War»", în *Microcosm: The Church of Scientology versus the Cult Awareness Network,* în *Scientology,* edited by James R. Lewis, Oxford University Press, 2009, p. 269-281. Din conducerea „noului CAN" fac parte George Robertson – preşedinte, baptist; Mark Lurie – secretar, Spiritual Inner Awarness; Stan Koehler – budist, Nancy O Meara – trezorier, scientolog (http://www.cultawarenessnetwork.org/WhoWeAre.html).

[210] Susan Palmer, „The Church of Scientology in France. Legal and Activist Counterattaks in the «War of Sectes»", în *Scientology,* p. 295- 322. MILS şi succesoarea ei, MIVILUDES, au fost finanţate de principalele ministere preocupate de grupările religioase (Justiţie, Interne, Educaţie, Apărare). Prin rapoartele întocmite, aceste organisme arătau că aceste minorităţi sunt periculoase, pot aduce atingere drepturilor omului şi echilibrului social şi că lupta împotriva lor trebuie să plece de la o bună cunoaştere a doctrinelor lor (Georges Fenech, *op. cit.*, p. 170-171).

dination des Associations et Particuliers pour la Liberté de Conscience (CAP), condusă de scientologi, al cărei scop este apărarea drepturilor şi a libertăţilor cetăţenilor, conform legislaţiei franceze şi europene.

CAP a reuşit să adune membri ai Mişcării Raliene, Soka Gakkai, Mandarom, Horus şi ai altor grupuri incriminate în Franţa. Prima întâlnire a CAP a fost organizată sub forma unui proces, unde au fost „judecaţi", în lipsă, Alain Vivien, fost preşedinte al MILS, şi alte persoane „vinovate" de lupta împotriva sectelor. Aspectul teatral al evenimentului a fost remarcat de ziariştii chemaţi să asiste la eveniment. CAP este activă şi astăzi şi se adresează tuturor celor care practică o medicină alternativă, refuză un vaccin, practică o anumită formă de spiritualitate şi, prin toate acestea, sunt acuzaţi că fac parte dintr-o sectă (http://www.coordiap.com/). Trebuie să menţionăm că Alain Vivien, acuzat de scientologie că încalcă drepturile şi libertăţile cetăţeneşti, a primit, în anul 2002, „Leipzig Award", un premiu conferit de European-American Citizens Committee for Human Rights and Religious Freedom in USA tocmai pentru lupta sa împotriva scientologiei[211].

---

[211] Alain Vivien a fost preşedinte al Centrului „Roger Ikor" pentru manipulare mentală, preşedinte al MILS (1998- 2002) şi secretar de stat pentru afaceri externe. Menţionăm faptul că, în 2004, prestigiosul premiu a fost atribuit dr. Margaret Singer, care şi-a dedicat întreaga viaţă pentru a denunţa practica „spălării creierelor" în cadrul Noilor Mişcări Religioase. Anterior, premiul mai fusese primit de Bob Minton, un fost adept al „Bisericii scientologice", Nobert Blum, fost ministru al muncii în Germania, şi Andreas Heldal, fondatorul a ceea ce este cunoscut sub numele de „Operation Clambake", un web-site (www.xenu.net) şi o organizaţie non-profit norvegiană extrem de critică la adresa „Bisericii scientologice".

Psihiatria este şi ea o țintă a scientologiei, încă de la publicarea primelor lucrări ale lui Hubbard în anii 1950[212], în care psihiatrii erau adesea portretizați ca demoni. Hubbard ar fi vrut să vadă profesiunea lor distrusă şi funcția lor în societate înlocuită prin tehnologia scientologică. La rândul lor, începând cu anii 1950, psihiatrii au ridiculizat ideile lui Hubbard în diferite reviste de specialitate. Scientologia se războieşte cu ei până astăzi prin intermediul *Citizen Commision of Human Rights* şi prin intermediul asociației *International Association of Scientologists*[213].

Opozanții anonimi ai scientologiei, cei care postează materiale critice pe internet, fac obiectul unei preocupări speciale. De multe ori, „Biserica scientologică" reuşeşte să identifice persoanele care se află în spatele site-urilor anti-scientologice şi să le cheme apoi în instanță, acuzându-le că au postat pe Internet materiale fără a deține dreptul de autor şi că au diseminat informații nefavorabile la adresa organizației[214].

---

[212] Stephen Kent, „The Globalization of Scientology. Influence, Control and Opposition in Transnational Markets", *Religion* 29 (1999), p. 147-169 (Articolul se află pe site-ul www.apologeticsindex.org). De asemenea, Roy Wallis spunea: „Într-o manieră care amintea de iezuiți, Hubbard considera că psihiatrii încearcă să obțină putere politică internațională, devenind consilierii unor persoane influente" (Roy Wallis, *The Road to Total Freedom. A Sociological Analysis of Scientology,* 1976, p. 234).

[213] Stephen Kent, „The Creation of Religious' Scientology", *Religious Studies and Theology* 18 (2), 1999, p. 97-126; M. F. Bednarowski, „The Church of Scientology. Lighting Road for Cultural Boundary Conflicts", în *America's Alternative Religions*, ed. Timothy Miller, Albany, State University of New York Press, 1995, p. 385-392.

[214] Michael Peckham, „New Dimensions of Social Movement / Countermovement Interaction. The Case of Scientology and its Internet Critics", *Canadian Journal of Sociology*, Vol. 23 (1998), p. 317-347.

Răspândirea materialelor scientologice pe internet prejudiciază „Biserica scientologică" atât din punct de vedere financiar, cât şi moral.

În mod practic, fiecare nivel al scientologiei presupune cumpărarea materialelor scrise, audio şi video, precum şi plata şi frecventarea unor cursuri şi sesiuni de audit. Informaţia dobândită la un anumit nivel rămâne secretă pentru alte nivele. Cu cât adepţii progresează în structura organizaţiei, cu atât mai mult li se revelează din doctrina de care erau privaţi până atunci. Această formă de „revelaţie stratificată", comună şi altor mişcări religioase sau grupuri oculte, ca francmasoneria, este o procedură care menţine ataşamentul faţă de investiţia de timp şi resurse a unui adept. Până în momentul în care ajung la statutul de *clear,* adepţii pot plăti sume imense. Or, din moment ce aceste materiale pot fi consultate liber pe internet, nu mai are rost să le cumperi.

Mai mult decât atât, mulţi dintre foştii membrii postează pe internet informaţia oferită la nivelele superioare şi îşi exprimă atitudinea critică faţă de „Biserica scientologică". Ei descriu experienţa lor în organizaţie, prezintă cosmologia scientologică şi deconstruiesc discursul lui Hubbard, ceea ce afectează grav imaginea „Bisericii scientologice". Contactul cu astfel de informaţii face ca mulţi oameni să evite scientologia şi să considere de la bun început că este vorba de ceva periculos.

Într-un cuvânt, anonimatul pe internet cauzează mult rău scientologiei, şi organizaţia a încercat să lupte împotriva acestuia prin diverse mijloace. Este de notorietate cazul unui fost scientolog, Dennis Elrich, foarte activ în campania anti-scientologie pe internet. Acesta deţinu-

se funcția de *crimming officer*, datorită căreia a avut acces la multe materiale secrete ale „Bisericii". În 1995, agenți ai poliției şi avocați scientologi au pătruns în locuința sa din California, au căutat, timp ce câteva ore, materiale scientologice deținute fără drept de autor, iar la plecare au şters din calculator foldere şi documente cu informații despre „Biserica scientologică". În procesul care a urmat, scientologii au citat şi compania Netcom, provider-ul de internet al lui Elrich, precum şi ziarul *Washington Post* care a tipărit o parte din aceste materiale[215]. Site-ul lui Dennis Elrich este activ şi astăzi (www.informer.org).

3. *Lobby*-ul scientologiei

Stephen Kent arăta că scientologia este o mişcare socială internațională care a făcut din guvernul Statelor Unite un aliat politic în eforturile ei de a se răspândi în lume. Este o entitate transnațională, un jucător la scară globală care încearcă să câştige avantaje oriunde în lume pentru aspirațiile sale de marketing. Strategia ei internațională este de a se prezenta ca o religie ale cărei drepturi sunt sistematic încălcate[216]. Este interesant de remarcat

---

[215] Sean Langan, „Prince Xenu could destroy the Net", *The Independent* (UK), 4 septembrie 1995, p. 12 (http://www.independent.co.uk/life-style/warning-prince-xenu-could-destroy-the-net-1599400.html). Vezi, de asemenea, „Scientologists step up campaign againts net critics", *Times Magazine*, 25 October 1995, p. 7; Edward Helmore, „Scientology's secret scriptures are revealed on the Internet", *The Independent*, 15 august 1997.

[216] Stephan Kent, „The French and German versus America Debate over New Religions, Scientology and Human Rights", *Marburg Journal of Religion*, 6 No. 1, ianuarie 2001.

faptul că scientologia are succes în statele puternic dezvoltate, cu guverne solide şi cu mari resurse materiale, care îi furnizează organizației multe oportunități în vederea obținerii de avantaje materiale.

După cum am arătat în prima parte a studiului, acceptarea scientologiei în Statele Unite s-a făcut treptat, începând cu anii 1990. Internal Revenue Service (IRS), agenția guvernamentală a Statelor Unite care colectează impozitele şi veghează la respectarea legilor fiscale, s-a opus mulți ani cererii „Bisericii scientologice" de a fi scutită de taxe. Bătălia juridică a încetat brusc în 1993 când, în mod misterios, IRS a acordat „Bisericii scientologice" şi filialelor ei statutul de organizații caritabile. Una din numeroasele organizații scientologice care se bucură de scutire de taxe este *International Association of Scientologists*. Aceasta colectează resurse din donațiile membrilor şi le canalizează în acțiuni misionare cu impact internațional. Conform informațiilor postate pe site-ul oficial (http://www.iasmembership.org), donațiile şi taxele de membru sprijină acțiunea voluntarilor scientologi, combaterea problemelor legate de droguri şi criminalitate, precum şi lupta în domeniul apărării drepturilor omului. Astfel, voit sau nu, una din cele mai importante agenții guvernamentale americane s-a transformat într-un sponsor al scientologiei. Şi mai important este însă faptul că, devenind o organizație cu scopuri caritabile, scientologia a intrat sub aripa protectoare a Departamentului de Stat al Statelor Unite, după cum observăm din rapoartele anuale referitoare la toleranța

religioasă în lume, redactate de *Bureau of Democracy, Human Rights and Labour*[217].

Importanța scientologiei în viața publică americană se observă mai ales în timpul campaniilor electorale, care, după cum se ştie, sunt foarte costisitoare. Faptul că cei implicați în campanie apelează la celebrități pentru a colecta fonduri a devenit un aspect standard al vieții politice americane. Figuri marcante ale scientologiei au donat sume consistente pentru a sprijini campanii electorale prezidențiale, partide sau pentru a face *lobby* scientologiei în congresul american[218], iar scientologia a profitat din plin de pe urma strânsei legături care există în America între Hollywood şi Washington DC.

Impactul surprinzător al scientologiei în interiorul Congresului american a fost urmat de un *lobby* eficient la nivelul organismelor internaționale. Scientologia încearcă să stabilească legături cu grupuri sau cu persoane implicate în lupta pentru respectarea drepturilor omului, precum House International Relations Committee sau Helsinki

---

[217] Vezi remarcile la adresa situației scientologiei în Franța, incluse în raportul pe anul 2009 (http://www.state.gov/g/drl/rls/irf/2009/127310.htm), unde citim că discriminarea împotriva „Martorilor lui Iehova", a scientologilor şi a altor grupuri considerate „secte periculoase" rămâne o preocupare a Departamentului de Stat. De asemenea, raportul exprimă şi îngrijorarea că rapoartele şi publicațiile MIVILUDES pot contribui la neîncrederea opiniei publice în minoritățile religioase.

[218] Stephan Kent, „The French and German versus America Debate over New Religions, Scientology and Human Rights", *Marburg Journal of Religion* 6, No. 1, January 2001; Anne Fournier, Catherine Picard, *Secte, democrație, mondializare*, Ed. Gramar, Bucureşti, 2006, p. 14.

Comission. Aceste organisme au transformat plângerile scientologiei în rapoarte care denunță măsurile luate de țări ca Franța sau Germania şi amenință cu presiuni diplomatice, economice sau politice. Există, de asemenea, un *lobby* scientologic discret, cum a fost cel exercitat în anturajul fostului preşedinte Vladimir Putin, şi un *lobby* primejdios, care se manifestă în țările slab dezvoltate sau în țările minuscule, cel mai adesea insulare, fără resurse importante, dar care dispun de un vot în cadrul Națiunilor Unite. Un demers asemănător se realizează în direcția UNESCO, prin mijlocirea unor ONG-uri care sprijină cauza scientologiei[219].

Lobby-ul se poate exercita şi prin intermediul unor centre de cercetare a religiei, precum CESNUR, care îşi are sediul în Torino şi se află sub conducerea cunoscutului avocat şi specialist în NMR, Massimo Introvigne. Influența CESNUR este foarte puternică în mediul academic, iar Introvigne este chemat, ca specialist, să dea mărturie în procese în care sunt implicate NMR oriunde în lume. Este cunoscut faptul că el a criticat adesea acțiunile statelor împotriva sectelor sau a cultelor, vorbind despre acestea în cadrul organismelor internaționale.

4. Misiune şi prozelitism

„Biserica Scientologică" promovează individualismul extrem. Membrii sunt relativ izolați unul de altul, rarele oportunități când pot veni în contact fiind serviciile de duminică sau Congresele. Scopul ultim – echivalen-

[219] *Ibidem,* p. 44.

tul scientologic al mântuirii – este să-i permită tetanului individual, adică sufletului, să se mişte liber în timp şi spaţiu, aşa cum se zice că putea face înainte de a fi legat de universul material[220]. Acest individualism îi permite scientologiei să opereze şi să se extindă în societatea secularizată în care trăim şi în care fiecare individ consideră că are libertatea să-şi compună propria imagine religioasă despre lume[221].

„Biserica Scientologică" îşi promovează imaginea şi cu ajutorul unui DVD intitulat *This is Scientology: An Overview of the World's Fastest Growing Religion (2004)*,

---

[220] Peter B. Andersen, „Community in Scientology and among Scientologists", în *Scientology*, edited by James R. Lewis, Oxford University Press, 2009, p. 143-163. Vezi şi James Beckford, *Cult Controverseis. The Social response to New Religious Movements,* London, 1985. La rândul său, Wallis considera că, „din punct de vedere instituţional, scientologia are mai mult în comun cu partidele politice sau cu corporaţiile internaţionale, decât cu bisericile tradiţionale. Adepţii ei nu formează o comunitate colectivă, ci mai degrabă o masă atomizată, diferenţiată numai prin nivelul de ataşament la teoria şi practica cunoaşterii" (Roy Wallis, *The Road to Total Freedom. A Sociological Analysis of Scientology,* p. 252-253).

[221] Despre faptul că în scientologie nu există comunitate, vezi Bryan Wilson, „Scientology. A secularized religion", în *The Social Dimensions of Sectarianism*, Oxford University Press, 1990, p. 267-288. „Scientologia se înfăţişează pe ea însăşi ca o biserică, deşi întreaga organizaţie se aseamănă foarte puţin cu o Biserică tradiţională. Cele mai evidente caracteristici care ar putea-o asemăna cu o biserică sunt serviciile în capelă, dar acestea nu sunt centrale pentru organizaţie. Activitatea centrală este auditing-ul. Adunările de la capelă nu sunt acel pivot pe care să se construiască structura organizatorică. Serviciile „Bisericii" sunt numai ocazionale, nu foarte solemne, nu foarte frecventate şi departe de a fi principalul mod al ataşamentului faţă de organizaţie".

unde se afirmă că scientologia este gruparea cu cea mai rapidă creştere din lume. Conform datelor furnizate de „Biserică", în 2004 scientologii aveau 8071 de biserici sau misiuni în 165 de țări, 70 de clădiri achiziționate, iar Hubbard era cel mai publicat, dar şi cel mai tradus autor (în 70 de limbi)[222].

Scientologii nu par a fi misionari în sensul în care sunt cunoscuți „Martorii lui Iehova", de exemplu. Din contră, la fel ca majoritatea grupărilor New Age, ei îşi atrag potențialii adepți prin intermediul conferințelor, al cursurilor şi al cunoscutului test de personalitate. „Biserica scientologică" este dependentă de recrutare în cel mai înalt grad, baza ei de prozelitism fiind mai ales în centrele urbane ale societăților industriale avansate, de unde se pot recruta adepți cu venituri mari[223].

În conformitate cu statisticile „Bisericii", 52.6% dintre adepți sunt recrutați prin intermediul prietenilor şi al cunoştințelor, 4% prin intermediul publicității, 3% prin intermediul conferințelor, în timp ce testul de personalitate, numit *Test Oxford Capacity Analysis*, ajută la recrutarea a 18% dintre adepți (http://www.oca.scientology.org/). Testul de personalitate este una dintre caracteristicile „Bisericii", funcționând la fel ca „evanghelizarea din uşă în uşă" a Martorilor lui Iehova sau ca perechile de misionari mormoni. Testul conține 200 de întrebări formulate în aşa fel încât să descopere personalitatea respondentului şi lipsurile lui, iar rezultatele sunt însoțite de soluții oferite de „Biserică". Trebuie spus că nu există nicio

---

[222] http://www.freedommag.org/the-true-face-of-scientology.

[223] Wallis, *op.cit,* p. 227.

legătură între Universitatea din Oxford şi acest „Oxford Test". În opinia specialiştilor, testul este manipulativ, deoarece, indiferent de răspunsurile date, graficul afişează profile de personalitate aproximativ identice, persoanele fiind considerate a fi deprimate sau a avea carenţe de personalitate, astfel încât să ajungă să creadă că au nevoie, invariabil, de ajutorul scientologiei[224]. Pe baza mărturiilor foştilor scientologi, Janine Tavernier arată că potenţialii adepţi sunt seduşi de aparenţa de metodă ştiinţifică folosită în testul de personalitate şi de promisiunea că pot să-şi dezvolte calităţile[225].

Scientologia atrage, de asemenea, prin numărul mare de celebrităţi care şi-au declarat simpatia pentru învăţăturile lui Hubbard. Sediile „Bisericii" sunt pline cu postere ale unor cunoscuţi actori şi cântăreţi (Tom Cruise, John Travolta etc.) şi cu mărturiile acestora despre binefacerile scientologiei. Aceasta este singura organizaţie aşa-zis spirituală care a instituţionalizat recrutarea celebrităţilor, conferindu-i un loc important între procedeele de propagare a doctrinei. Utilizarea sistematică a reputaţiei lor urmăreşte să creeze o imagine pozitivă asupra scientolo-

---

[224] Bernardette Rigal-Cellard, „Scientology Missions International (SMI). An Immutable Model of Technological Missionary Activity", în *Scientology,* p. 325-334, p. 32, p. 330; Arnaud Palisson, *Grande enquete sur la Scientologie. Une secte hors la loi,* Editions Favre, 2003, p. 37-38. Acest studiu redă concluziile unei anchete realizate în 1971 de trei cercetători britanici, membri ai British Psychological Society, precum şi propriile observaţii după completarea mai multor teste OCA în diverse sedii scientologice din Franţa, având grijă ca răspunsurile date să fie mereu diferite.

[225] Janine Tavernier, *20 ans de lutte contre les sectes,* Edition Michel Lafon, 2003, p. 115.

giei în rândul opiniei publice. Criticii săi arată însă că aceasta este o modalitate de a masca manipularea care urmează şi de a conferi discursului prozelitist o aparență de adevăr, acest lucru funcționând din plin, deoarece, în societatea de consum în care trăim, celebritățile sunt exemple ale vieții perfecte prin sănătatea, frumusețea şi bogăția lor. Ele funcționează ca „sfinți contemporani", ca idoli sau semi-zei ai lumii post-creştine, ca modele care trebuie imitate[226].

Fără îndoială, există şi misionari în sensul clasic al cuvântului, adică adepți ai scientologiei care se stabilesc într-o anumită țară, cu scopul clar de a face misiune. O misiune a „Bisericii scientologice" (Scientology Mission International – SMI) poate începe cu 2-3 membri, dar se consideră că este stabilită în mod definitiv doar atunci când sunt convertite minimum 20 de persoane. Misiunea poate creşte, transformându-se într-o biserică, sau poate rămâne la nivelul de misiune. Ea funcționează ca o societate comercială de tip asociativ, având propria sa conducere administrativă şi fiind responsabilă pentru managementul său financiar.

Înainte de a pleca în misiune, viitorii misionari urmează cursuri de instruire în sediile centrale ale „Bisericii Scientologice" sau într-o altă misiune, fiind mutați în diferite departamente pentru a putea, ulterior, să preia orice fel de funcție. După ce au trecut prin toate nivelele, sunt declarați apți să deschidă propria lor misiune.

---

[226] Carole Cusack, „Celebrity, the Popular Media and Scientology: Making familiar the Unfamiliar", în *Scientology*, p. 299-409; Arnaud Palisson, *Grande enquete sur la Scientologie,* p. 33-36.

Ei sunt obligați să ia cu sine toate manualele de practică scientologică, toate cărțile lui Hubbard şi tot ce este legat de „tehnologie". Biserica nu împrumută şi nu închiriază nimic, misionarii având obligația de a cumpăra totul cu propriii lor bani. În 2008, un pachet întreg, care cuprindea 18 cărți şi 35 de conferințe (înregistrate pe 6 DVD-uri), costa 7850 $[227]. Dacă misionarii nu fac adepți, toată investiția lor este pierdută. Cu toate acestea, nici chiar în cazul în care fac adepți şi misiunea creşte, ei nu pot împrumuta bani de la biserică, ci, asemenea misionarilor mormoni, trebuie să-şi asigure singuri mijloacele materiale pentru ei înşişi şi pentru dezvoltarea misiunii. Din toate acestea rezultă că rolul SMI este acela de a antrena misionarii, astfel încât aceştia să poată supraviețui în orice condiții, fără să se bazeze pe sprijinul material al „Bisericii". În acelaşi timp, este încurajată competiția între ei, exact ca într-un mediu de afaceri.

Scientologia a fost recunoscută ca religie în majoritatea statelor europene care cer o oarecare înregistrare pentru grupurile religioase (Suedia, Portugalia, Ungaria, Slovenia, Croația), dar şi în state în care înregistrarea nu e obligatorie, recunoaşterea putând fi obținută însă prin diverse căi birocratice sau judiciare (Italia, Danemarca, Austria, Germania, Anglia, Norvegia).

În ultimii ani, scientologia este foarte dornică să pătrundă în teritoriile fostului bloc comunist. În Rusia, s-a înregistrat ca religie în 1990 şi a fost recunoscută în 1994 prin decizie CEDO. În 1992, Universitatea de stat din

---

[227] Bernardette Rigal-Cellard, „Scientology Missions International (SMI)", în *Scientology*, p. 328.

Moscova i-a dedicat o sală de lectură lui Ron Hubbard, căruia i-a acordat şi titlul postum de *Doctor Honoris Causa*. În 1993, a fost fondat Centrul Umanitar Hubbard în Moscova, asemenea centre fiind înfiinţate mai apoi şi în alte oraşe ale Rusiei[228]. Curând după aceea, a fost promulgată legea „restrictivă" din 1997, care stipula că niciun grup religios nu poate fi recunoscut dacă nu funcţionează de mai bine de 15 ani în Rusia. În 2007, „Biserica scientologică" a adus cazul său în faţa Comisiei Europene a Drepturilor Omului, iar aceasta a forţat guvernul rus să o recunoască[229], ceea ce a însemnat, pentru scientologie, o mare victorie, care va servi drept precedent filialelor din alte ţări ale fostului bloc comunist.

Printre eforturile scientologiei de a disemina învăţăturile fondatorului său, se numără şi programele educaţionale, cel mai cunoscut dintre acestea fiind *Scientology Association for Better Living and Education* – ABLE. Câteva activităţi ABLE au primit sprijin guvernamental punctual în anumite ţări sau susţinere din partea unor oameni de afaceri din întreaga lume. În Brno (Cehia), funcţionează prima şcoală primară scientologică din Europa, cu aprobarea Ministerului ceh al Educaţiei, în statutul acesteia fiind stipulat că „va furniza servicii edu-

---

[228] Galina Krylova, „Controversies about the Church of Scientology in Russia. Legal Methods of Defense of the Right for Freedom of Religion", A paper presented at the 2001 Conference in London (http://www.cesnur.org/2001/london2001/krylova.htm). Autoarea reprezintă interesele scientologilor ca avocat. Anne Fournier, Catherine Picard, *Secte, democraţie, mondializare*, Ed. Gramar, Bucureşti, 2006, p. 141.

[229] Întregul caz a fost prezentat pe site-ul CEDO, http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=scientology&sessionid=38574541&skin=hudoc-en.

cative efective, bazate pe descoperiri ale scriitorului şi umanistului L. Ron Hubbard"[230].

5. Rolul lui Ron Hubbard în scientologie

În broşura *What is scientology* citim: „A spune că Ron Hubbard a fost un om remarcabil este oarecum incomplet. Dl. Hubbard a lăsat o moştenire extraordinară: o înțelepciune care conduce omul la libertate spirituală; o religie care are cea mai mare creştere din lume astăzi; o structură organizațională extraordinară care îi permite religiei să se extindă fără limite. Mai mult, lucrarea lui a atins viețile a milioane de oameni, nu numai ale celor care sunt scientologi. Tehnologia lui, programul de purificare, programul lui de reabilitare de consum de droguri, codul lui moral nereligios, toate acestea au o aplicație seculară"[231].

Publicațiile oficiale ale „Bisericii scientologice" proclamă că „milioane de oameni care aplică *tehnologia* nu au un prieten mai bun ca Ron Hubbard"[232]. Imageria „Bisericii scientologice", foarte apropiată de cea a „Martorilor lui Iehova", se străduieşte să arate cât de fericiți sunt oamenii din lumea întreagă care au urmat învățăturile lui Hubbard (**Anexa 16**). Este cert că întreaga cultură materială a Organizației dă mărturie despre modul în care harisma fondatorului este pe cale să fie instituți-

---

[230] Dumitru Manolache, „Biserica Scientologică îşi deschide prima şcoală din Cehia", *Gardianul*, 4 septembrie 2009, http://www.gardianul.ro/Biserica-Scientologica-isi-deschide-prima-scoala-din-Cehia--s143179.html.

[231] http://www.whatisscientology.org/html/Part13/index.html.

[232] *Handbook of Scientology*, Introducere, fără număr pagină.

onalizată şi sacralizată: busturile lui Hubbard, literatura apologetică, expoziţiile de fotografii, filmele care sunt proiectate pentru noii veniţi[233]. Acest lucru presupune trecerea de la biografie la „hagiografie", iar rezultatul este o persoană care transcende persoana biografică şi exemplifică modelul de om nou al mişcării, o persoană care a descoperit cauza nefericirii şi o tehnologie care scoate la lumină potenţialul divin din om[234].

„Biserica scientologică" afirmă că imensa literatură produsă după 1986, adică după moartea lui Hubbard, ar fi bazată exclusiv pe scrierile lui. Din punct de vedere istoric, acest lucru trebuie investigat, cu atât mai mult cu cât există deja conflicte pe această temă între „Biserică" şi unii dintre foştii său membri. Nu se ştie, de fapt, cine selectează din operele lui Hubbard şi pe ce criterii. Pe prima pagină a compendiului *The Scientology Handbook* putem citi că a fost compilat de *LRH Book Compilation Stuff a Church of Scientology International*, însă nu se ştie din cine este format acest „Stuff" şi nici pe ce criterii a fost ales.

Un rol important în recunoaşterea lui Hubbard ca singură autoritate îl are şi învăţătura cunoscută sub nu-

---

[233] Douglas Cowan, „Researching Scientology: Perceptions, Premises, Promises and Problematics", în *Scientology*, p. 53-79 (p. 63-63); Arnaud Palisson, *Grande enquete sur la Scientologie,* p. 28-29; Roy Wallis, *op.cit*., p. 248-249.

[234] David Bromley, „Making Sense of Scientology: Prophetic, Contractual Religion", în *Scientology,* p. 83-101; Arnaud Palisson, *Grande enquete sur la Scientologie*, 50-51: „Pentru profan, omniprezenţa acestor referiri (*la viaţa lui R. Hubbard*) este menită să suscite interesul său. Pentru adept, multiplicarea referinţelor la viaţa lui Hubbard face din aceste povestiri o adevărată hagiografie, care permite scientologului să depăşească toate criticile la adresa fondatorului, oricât de întemeiate ar fi acestea".

mele de „mitul lui Xenu", care prezintă, de fapt, istoria originii omului şi a condiţiei umane, din perspectivă scientologică[235]. Deşi a fost scris de Ron Hubbard pentru scenariul unui film, *Revolt in the Stars*, mitul lui Xenu face parte, la momentul de faţă, din secretele ezoterice ale scientologiei, fiind revelat la nivelul OT III. Conform acestuia, acum 75 de milioane de ani, Xenu era dictatorul Federaţiei Galactice, care era formată din 26 de stele şi 76 de planete, printre care şi Pământul. Civilizaţia Confederaţiei Galactice, aşa cum o descrie Hubbard, era uimitor de asemănătoare cu a noastră, extratereştrii folosind automobile, trenuri şi vapoare exact ca pe Pământ, în anii 1950-1960. Xenu, care era pe punctul de a acapara întreaga putere, a decis să rezolve problema suprapopulării planetei. Cu ajutorul „renegaţilor", el a învins populaţia şi pe „ofiţerii binelui", care i se opuneau. Cu ajutorul psihiatrilor, i-a paralizat pe aceştia prin injecţii de alcool şi glycol. Populaţia răpită a fost încărcată apoi pe vase spaţiale şi transportată spre locul de exterminare, şi anume pe planeta Terra.

Navele spaţiale erau identice cu Douglas DC-8, faimosul avion cvadrimotor cu reacţie, construit între anii 1958 şi 1972 şi folosit de armata SUA. Odată ajunşi pe Terra, cetăţenii paralizaţi au fost aruncaţi în vulcani, iar peste ei au fost aşezate bombe cu hidrogen. Bombele au explodat aproape simultan, iar sufletele acelora, pe care Hubbard le numeşte tetani, au fost răspândite în explo-

---

[235] Despre „mitul lui Xenu": Mikael Rothstein, „His Name was Xenu. He used renegades… Aspects of Scientology's Founding Myth", în *Scientology,* p. 365-387; Stephen Kent, „The Creation of Religious' Scientology", *Religious Studies and Theology* 18 (2), 1999, p. 97-126.

zie. Ele au fost capturate de forțele lui Xenu cu ajutorul unui „filet electronic" şi aspirate în zonele vide din jurul lumii. Tetanii au fost adunați apoi în fața unui fel de cinema şi obligați să privească o colosală imagine tridimensională timp de 36 de zile. Prin aceasta, li s-a implantat ceea ce Hubbard numea „diverse date înşelătoare" (numite, în mod obişnuit, „implant"), menite să-i împiedice să realizeze adevărata lor natură. La sfârşitul proiecției, tetanii ajung să-şi piardă identitatea. Cu toate acestea, ofițerii loiali reuşesc să-l înfrângă pe Xenu şi să-l închidă într-un munte, pentru eternitate. La sfârşit, documentul cuprinde amenințarea că oricine va accesa aceste informații „prematur", va muri de pneumonie.

Evaluarea unui astfel de document este dificilă. La simpla lui menționare, „Biserica scientologică" va invoca faptul că este vorba de un document intern şi secret asupra căruia deține *copyright*-ul. Îl invocăm totuşi, deoarece el a fost postat pe internet de mai mulți foşti adepți sau chiar inclus în cărțile pe care aceştia le-au publicat, constituind un subiect de preocupare pentru specialiştii în domeniul NMR[236]. Potrivit acestora, „mitul lui Xenu" a fost produs de Hubbard, împreună cu multe alte povestiri de acest gen, lucru care nu este străin de preocupările sale din tinerețe. Este binecunoscut faptul că Hubbard a debutat ca scriitor de science-fiction şi că a transformat, apoi, această înclinație într-o practică terapeutică (dianetica), iar, mai târziu, într-o filozofie religioasă (scientologia).

---

[236] Mikael Rothstein, „His Name was Xenu. He used renegades…", în *Scientology,* p. 374. Textul apare şi la Bent Corydon, *L. Hubbard. Messiah or Madman,* New Jersey, 1996, p. 364.

Temele folosite de Hubbard nu erau singulare în epocă. De aceea, nu trebuie să ignorăm interesul care s-a manifestat în legătură cu extratereştrii în Statele Unite, în anii 1950, termenul „Galactic Federation" fiind folosit de mai multe grupuri UFO. Răspândită la vremea aceea era şi ideea că omul de pe pământ este inferior fiinţelor care populează universul, de oriunde ar fi ele, iar suprapopularea planetei a fost o mare îngrijorare în anii 1950-1960, mulţi autori preconizând popularea altor planete. Bomba cu hidrogen tocmai fusese testată de Statele Unite, în 1952, în insulele Marshall din Pacific, iar anul următor Uniunea Sovietică a întreprins şi ea un experiment asemănător. Nu este nicio coincidenţă în faptul că Xenu foloseşte acelaşi tip de arme care se foloseau în anii 1950. Aceeaşi este şi situaţia pneumoniei, care, în vremea lui Hubbard, era o afecţiune severă ce conducea adesea la moarte, dar care, în zilele noastre, nu mai este la fel de periculoasă, putând fi vindecată sub supraveghere medicală. Foarte interesant este şi faptul că forţelor răului li se alătură psihiatrii. Aceştia l-ar fi ajutat pe Xenu să-şi paralizeze opozanţii cu injecţii de alcool şi glycol, şi, astfel, avem şi o explicaţie mitologică pentru lupta purtată împotriva lor.

Mitul lui Hubbard nu are un Creator. El urmează tradiţia gnostică dualistă unde se confruntă forţele binelui şi ale răului. *În conflictul dintre Xenu cel rău şi ofiţerii cei buni, adevăratul erou este Hubbard însuşi*[237]. Deşi nu se regăseşte

[237] Mikael Rothstein, „His Name was Xenu. He used renegades...", în *Scientology,* p. 365-387. Bent Corydon, fost membru marcant al scientologiei, consemnează un episod amuzant la care fusese martor: un fost adept al „Bisericii scientologice" a protestat

în această narațiune, el transcende timpul şi spațiul şi furnizează chiar mijloacele pentru salvarea omenirii.

Când a pus bazele scientologiei, Hubbard s-a inspirat din science fiction, ocultism, psihanaliză, filozofie, din credințe la modă în societatea americană a anilor 1950-1960, precum şi din diferite aspecte ale gândirii orientale[238]. Dintre toate acestea, Hubbard a subliniat doar legătura dintre scientologie şi religiile orientale. În *Scientology Handbook* citim: „Scientologia poate fi văzută ca o încununare a unei lungi şi nobile tradiții care are în urmă cel puțin 10 000 de ani şi care a trecut prin scripturile hindu, vedică, budistă"[239]. Deşi afirmații de acest gen se pot regăsi în multe din scrierile sale, Hubbard nu avea nici cele mai mici noțiuni despre credințele indiene, dovadă că termenii pe care îi foloseşte (dharma, dhyana) sunt greşit înțeleşi şi traduşi.

Hubbard şi-a dat însă toată silința să lege scientologia de budism şi, într-o oarecare măsură, a şi reuşit. Există cercetători care compară conceptul de *clear* cu conceptul budist de bodhi, adică „cel luminat", şi nivelele procesului de *auditing* cu cele ale Căii Nobile Înoptite din Budism[240].

în fața sediului central din Los Angeles, având un poster pe care scria „Ron is Xenu", pentru a arăta că foştii scientologi ridiculizează învățătura revelată la nivelul OT III (Bent Corydon, *L. Hubbard: Messiah or Madman*, New Jersey, 1996, p. 366).

[238] Stephen Kent, „Scientolology's Relationship with Eastern Religions", *Journal of Contemporary Religion*, 11 (1), 1996, p. 21.

[239] *The Scientology Handbook*, based on the works of Ron Hubbard. Compiled by „LRH Compilation Staff of the Church of Scientology International, New Era Publications International, Copenhagen, 1994, Introducere, p. XXVII.

[240] Frank Flinn, „Scientology as Technological Buddhism", în *Scientology,* p. 209-223.

Cea mai îndrăzneață dintre încercările lui Hubbard de a asocia scientologia cu budismul apare în lucrarea *Hymn of Asia,* în care s-a proclamat pe sine însuşi ca Metteya cel aşteptat[241]. O persoană familiarizată cu scrierile Helenei Blavatsky va observa îndată legătura cu ideea ei despre o ştiință ezoterică originară în India, care a fost păstrată secretă şi care este diseminată acum în Apus prin intermediul „Noului Buddha"[242]. Singurul punct în care Scientologia poate prezenta o similaritate reală cu filozofia indiană este reîncarnarea, dar Hubbard nici măcar nu a sesizat această asemănare.

Este interesantă asemănarea dintre antropologia lui Hubbard şi mişcările UFO, populare în anii 1950, mai ales în ceea ce priveşte conceptul de tetan OT. De asemenea, Hubbard a avut legături strânse cu Alistar Crowley şi cu ocultismul în general. Cu toate acestea, la începutul anilor 1970, scientologia i-a hărțuit pe jurnaliştii care au scris despre această legătură, mulți fiind chemați în instanță, iar alții, obligați să-şi retragă afirmațiile[243]. În scrierile atribuite lui Hubbard, nu găsim astăzi nici cea mai mică aluzie la ocultism.

---

[241] În lucrarea *Imnul Asiei*, Hubbard pune bazele unui cult confuz, de natură gnostico-mesianică, al cărui obiect este el însuşi. Acest text începe cu o întrebare care revine mereu pe parcurs: „Sunt eu Metteya?". Vezi: Pr. Prof. Nicolae Achimescu, *op. cit,* p. 221-222; Andreas Grunschloss, „Scientology, a New Age Religion", în *Scientology,* p. 225-243; Roy Wallis, *op.cit*, p. 250.

[242] Andreas Grunschloss, *op.cit*, p. 225-243.

[243] Helle Meldgaard, „Scientology's religion roots", *Studia Misionalia* 41 (1992), p. 169-186 (p. 183).

În publicațiile oficiale ale „Bisericii scientologice", este promovată ideea că celelalte religii sunt doar popasuri în căutarea spirituală a omului şi că singura modalitate prin care el poate descoperi adevărul despre sine şi despre relația lui cu universul este scientologia. După cum am văzut, Buddha are un rol important în gândirea lui Hubbard, iar creştinismul, în viziunea lui, intră în această tradiție pe care a inițiat-o Buddha[244] **(Anexa 17)**. Hubbard consideră că o mare parte a învățăturilor Mântuitorului Iisus Hristos îi aparțin, de fapt, lui Buddha sau că Sfântul Apostol Toma, care a predicat în India, a fost influențat de budism. Creştinismul este, de altfel, sever criticat de către fondatorul scientologiei, care îi reproşează că a transformat oamenii în victime, de unde misiunea lui de a-i elibera şi de a le arăta calea spre cunoaştere[245].

6. Concluzii

Scientologia se descrie ca fiind o „filozofie religioasă aplicată", dar ea nu poate fi etichetată exclusiv nici ca religie, nici ca ştiință, nici ca filozofie, nici ca tehnologie. După cum am văzut, aceasta reia anumite credințe care au avut impact în societatea americană a anilor 1950-1960 şi le ordonează într-o sinteză originală.

---

[244] În *Advance Magazine* nr. 58, p. 8, se poate citi: „Guatama Siddhartha Buddha a fost inițiatoul unei religii importante, bazate pe fenomenul experiențelor de ieşire din trup… în scientologie, putem face un Buddha în 30 de secunde. Oricine iese din trup este un Buddha" (citat după Helle Meldgaard, *Scientology's religion roots*, p. 185).

[245] *Advance Magazine* nr. 93, p. 10, citat de Helle Meldgaard, *Scientology's religion roots,* p. 186.

Una dintre caracteristicile şi, în acelaşi timp, marele ei paradox este că le permite aderenților săi să-şi păstreze afilierea religioasă, deşi pretinde despre sine că ar fi „Biserică" şi „religie" în sensul tradițional al termenului – şi putem constata că s-a străduit să aibă cler, ceremonii religioase, un „Vatican", care este Church of Scientology International, cu sediul la Los Angeles, „ortodoxia" sa care constă în protejarea legală a tuturor lucrărilor emanate de fondator sau de staff. „Biserica scientologică" are, de asemenea, dizidențele şi apostații ei. Pe de altă parte însă, ea nu le cere membrilor ei să părăsească religia din care fac parte[246]. Nicio explicație nu este oferită în legătură cu maniera în care poate fi acceptată această dublă postură în care se află un adept. Convingerea noastră este că un sistem de credințe care ignoră prezența şi lucrarea lui Dumnezeu în istorie şi în viața omului nu poate fi considerat religie[247]. De altfel, Hubbard însuşi s-a referit la scientologie ca la o filozofie religioasă, şi nu ca la o religie, iar publicațiile interne ale „Bisericii" întăresc acest lucru[248].

Scientologia a sanctificat viața lui Hubbard şi a rescris istoria cosmică în scopul de a face din adepți, zei. În scientologie, business-ul şi religia sunt unificate, creând o religie corporatistă în care spiritul capitalismului şi mântuirea individuală sunt armonizate şi în care mân-

---

[246] *What is scientology.* Based on the works of Ron Hubbard, 1978, p. 198.

[247] Frank Flinn, „Scientology as Technological Buddhism", în *Scientology*, p. 210.

[248] *Handbook of Scientology*: „Scientologia este o filozofie religioasă aplicată ce conține răspunsuri viabile la problemele cu care oamenii se confruntă" (cap. „A New Hope for Man").

tuirea poate fi cumpărată. Inovația pe care scientologia a adus-o, amestecând terapia cu business-ul şi cu religia, a fost întotdeauna sursa atracției față de mişcare, dar şi a intensei opoziții la care a fost expusă[249].

Nu în ultimul rând, scientologia oscilează între fantezie şi mitologie *science fiction*, conferindu-i acestei ambiguități implicații antropologice, cosmologice şi soteriologice[250]. Scientologia amestecă principii teosofice, ezoterice şi budiste, dar principalul accent este, fără îndoială, pus pe succesul şi eficiența în această lume, pe abilitatea de a „mânui" viața uşor. Prin toate acestea, ea trebuie privită ca un produs tipic al societății noastre axate pe succes şi profit[251]. Scientologia nu este o religie în sens clasic, dar este cu siguranță „religia" unei lumi care a încetat să creadă, produsul unei culturi industrializate şi tehnologice[252].

---

[249] Roy Wallis, *op.cit*, p. 157.

[250] Andreas Grunschloss, „Scientology, a New Age Religion", în *Scientology,* p. 237.

[251] „Ca o organizație cu planuri, bani şi conducere care caută să conducă lumea, scientologia este o formidabilă ideologie globalistă. Toate activitățile ei susținute în lumea întreagă sunt parte a unui efort de a induce valorile şi practicile dezvoltate de liderul ei, în toate aspectele civilizației: sănătate mentală, medicină, politică, justiție, economie, viață de familie, distracție, religie" (Kent, *Globalization of scientology*). Janine Tavernier vorbea de „periculozitatea unei organizații cu structură militaro-eclezială" (Janine Tavernier, *20 ans de lutte contre les sectes,* Edition Michel Lafon, 2003, p. 63).

[252] Roy Wallis, *op.cit,* p. 226.

Reiki

Reiki desemnează, în acelaşi timp, forța universală a vieții, cunoştința obținută din cunoaşterea inițiatică a acestei forțe şi tehnicile referitoare la transmiterea ei. Adepții metodei reiki susțin că aceasta permite re-echilibrarea fluxului de energie din organisme şi lucruri, punând utilizatorul în contact direct cu energia naturală şi dându-i puterea să o conserve. Activarea acestei energii permite, susțin ei, tratarea bolilor şi a dezechilibrelor, fără a intra în conflict cu medicina clasică[253]. Practicanții reiki vorbesc liber despre abilitatea lor de a face ca un cancer să intre în remisiune sau de a vindeca alte boli grave în fața cărora, de multe ori, medicii se declară învinşi.

1. Istoria Reiki

Reiki este o „tehnică de vindecare" japoneză care a fost descoperită şi dezvoltată de Mikao Usui (1865-1926)[254]. În tinerețe, Usui a practicat *kiko*, versiunea japoneză pentru chinezescul Qi Gong, o practică ce ur-

---

[253] Jean-François Mayer, *Les Nouvelles Voies Spirituelles. Enquête sur la religiosité parallèle en Suisse*, L'âge d'Homme, 1993, p. 20.

[254] Despre istoria reiki, Walter Lübeck, Frank Arjava Petter, William Lee Roland, *Spiritul Reiki. Manual complet al Sistemului Reiki,* Meteor Press, 2009, p. 13-42 (mai departe se va cita *Spiritul Reiki*); Jennie Austin, *Practica Reiki*, Meteor Press, 2009, p. 43-

măreşte îmbunătăţirea sănătăţii mentale prin meditaţie, exerciţii de respiraţie şi mişcări lente. Ea se concentrează pe folosirea energiei vitale ki şi cuprinde metode de vindecare bazate pe aplicarea palmelor pe corp (masaj). *Kiko* presupune ca persoana să-şi facă o rezervă de energie tămăduitoare prin practicarea exerciţiilor respective, înainte de a o folosi pentru vindecare.

Se spune că Mikao Usui ar fi studiat medicina, psihologia, religia şi dezvoltarea spirituală. Datorită educaţiei sale, a deţinut, timp de câţiva ani, funcţii administrative importante, fiind şef al Departamentului pentru bunăstare şi sănătate în guvernul japonez, iar, mai târziu, primar al oraşului Tokyo. În anul 1914, a renunţat la viaţa publică şi a decis să devină călugăr budist pentru a medita la modalitatea de a vindeca fără înmagazinare prealabilă de energie.

La un moment dat, Usui s-a retras pe muntele Kurama şi a postit timp de 21 de zile. O modalitate folosită de el pentru a medita era aceea de a sta sub o cascadă artificială mică şi de a lăsa jetul de apă să-i cadă pe cap, cu scopul de a deschide chakra coroană. La sfârşitul acestei perioade, se spune că, prin creştetul capului său, ar fi intrat o lumină spirituală puternică (energia reiki), iar el ar fi avut o iluminare. Atunci, a înţeles că primise o mare putere şi că putea vindeca alţi oameni, fără ca energia să i se epuizeze[255]. În acelaşi an în care a primit „ilumina-

---

53; Risvan Vlad Rusu, *Compendiu ilustrat de Reiki*, Ed. Dao PSI, 2007, p. 12-13.

[255] Tradiţia spune că Mikao Usui a părăsit muntele Koriyama cunoscând metoda de vindecare folosită de Buddha şi Iisus. Coborând muntele, el a experimentat ceea ce este cunoscut ca fiind „cele patru

rea", 1922, s-a mutat la Tokyo şi a înfiinţat Societatea de vindecare Usui Reiki (Usui Reiki Ryoho Gakkai). În acelaşi timp, a deschis şi o clinică lângă templul Meiji din centrul oraşului Tokyo, unde făcea tratamente reiki şi preda cursuri.

Usui nu a vrut ca reiki să fie practicat doar de un grup, să fie limitat ori controlat în vreun fel, ci să fie accesibil oricui şi să se răspândească în toată lumea. A murit în 1926, la Tokyo, succesorul său fiind Juzaburo Ushida. La moartea lui, apare şi prima dizidenţă: unul din cei 16 profesori instruiţi de el, Chujiro Hayashi, care primise gradul Shinpiden (maestru), s-a despărţit de Societate şi a înfiinţat propria sa asociaţie şi clinică Reiki, unde a dezvoltat un stil propriu de vindecare prin această metodă.

Reiki a fost introdus în Occident de Hawayo Takata (1900-1980), o japoneză născută în Hawai (**Anexa 18**). Takata, care suferea de mai multe boli, s-a tratat la clinica Reiki condusă de dr. Hayashi şi s-a vindecat complet, conform propriei mărturii. După ce a parcurs nivelele reiki în acea clinică, s-a întors în Hawai şi a înfiinţat o clinică lângă Hilo şi o alta în Honolulu. Takata a călătorit în întreaga lume pentru a instrui şi a face tratamente.

---

miracole". Primul: şi-a rănit tălpile, dar s-a vindecat pe loc punând mâinile pe ele; deşi postise 21 de zile, a putut mânca normal, fără a avea probleme cu stomacul, acesta fiind al doilea miracol; a vindecat o femeie care avea o puternică durere de dinţi, prin plasarea palmelor de o parte şi de alta a feţei. Acesta a fost cel de-al treilea miracol; întorcându-se la mănăstire, l-a găsit pe superior ţintuit la pat de o criză de artrită şi l-a tămăduit cu ajutorul mâinilor sale vindecătoare. Acesta este cel de-al patrulea miracol (Dumitru Hristenco, *Reiki tradiţional. De la gradul I la maestru*, Editura Teora 2008, p. 15).

Cursul dura doar un week-end, iar taxa de instruire era de 10 000 $[256]. Până la moartea ei, în 1980, Hawayo Takata a iniţiat 22 de maeştri. Ca succesoare a lăsat-o pe Phyllis Furumoto, una dintre nepoatele ei.

Mulţi consideră că sistemul reiki predat de ea a lăsat totuşi la o parte multe dintre învăţăturile dr. Usui, adăugând numeroase principii şi reguli proprii. Pe de altă parte, taxa percepută a fost considerată prohibitivă pentru mulţi şi, astfel, contrar dorinţei fondatorului, răspândirea reikiului a fost limitată. Mulţi dintre discipolii ei au hotărât să predea reiki pentru sume moderate, iar alţii au ţinut chiar cursuri gratuite.

O altă problemă se referă la faptul că Takata a modificat istoria reiki, pentru a o face mai accesibilă în Occident. Ea a susţinut că dr. Usui a fost un preot creştin, care a urmat studiile universitare în Statele Unite şi care a fost preşedintele Universităţii Creştine din Japonia[257]. Astăzi, se ştie că dr. Usui nu a fost niciodată creştin, ci budist, iar din verificările referitoare la educaţia sa reiese că nu a studiat niciodată la Universitatea Creştină Doshisha şi, cu atât mai mult, că nu a fost preşedintele acesteia.

Unii adepţi reiki consideră că această „mitologie" inventată de Takata trebuie privită în contextul foarte

---

[256] *Spiritul Reiki*, p. 22.

[257] „Versiunea creştină" a vieţii lui Usui îl arată pe acesta profesor la o şcoală creştină pentru băieţi unde se studia Biblia. Într-o zi, studenţii săi l-au întrebat ce părere are despre vindecările lui Iisus şi dacă el crede că oamenii pot face şi ei asemenea vindecări. Usui a fost foarte încurcat şi nu a putut răspunde pe moment. Atunci, a hotărât să devină călugăr budist. Vezi Dumitru Hristenco, *Reiki traditional*, p. 12; Jennie Austin, *Practica Reiki,* Meteor Press, 2009, p. 44.

delicat care a urmat atacului japonez de la Pearl Harbor, când orice referire la Japonia devenise negativă atât în Hawai, cât şi în Statele Unite. De aceea, în ciuda tuturor modificărilor aduse de ea, ei nu îi contestă rolul în răspândirea reikiului[258]. Printre altele, Tataka a susținut că toți maeştrii reiki instruiți de Usui au murit la război şi că ea este singurul maestru din lume, singura sursă de informare în domeniul reiki. Această afirmație, până nu de mult dificil de verificat din cauza barierelor culturale şi de limbă, s-a dovedit, de asemenea, a fi inexactă.

Cert este faptul că Hawayo Tataka a învățat reiki de la dr. Hayashi, care se despărțise de Asociația Reiki înființată de dr. Usui şi crease un stil original. Din momentul în care a ajuns în Occident, acest reiki „dizident" s-a îmbogățit, îndepărtându-se încă şi mai mult de sistemul descoperit de dr. Usui. În prezent, există aproximativ 30 de tipuri diferite de reiki, precum şi multe sub-grupe şi ramuri. Este greu pentru un occidental să înțeleagă ce este cu adevărat „tradiția reiki", din moment ce Hawayo Takata a răspândit ceea ce a înțeles ea din aceasta. Tocmai de aceea, este indicat să se folosească expresia „reiki occidental" sau „modern" pentru tehnica predată de Hayashi şi Takata şi reiki „japonez" sau „tradițional", pentru tehnica descoperită de dr. Usui, care continuă să fie practicată şi astăzi în Japonia. Există mai multe asociații internaționale care propagă metoda reiki[259],

---

[258] *Spiritul Reiki*, p. 28: „Pentru noi, este important să ne concentrăm asupra lucrurilor pozitive făcute de ea, să o respectăm şi să o cinstim, deoarece a adus reiki-ul în Occident, continuând să practice şi să instruiască într-o perioadă atât de grea".

[259] International Reiki Federation, cu sediul în Anglia (http://www.reiki-federation.co.uk/); International Cen-

după cum există şi numeroşi maeştri de reiki independenți. Se consideră că o tehnică de vindecare poate fi numită reiki, dacă are următoarele caracteristici generale: tehnicile reiki se transmit de la profesor la discipol, nu se dobândesc prin meditații sau exerciții; reiki nu cere ca cineva să ghideze energia, deoarece aceasta este ghidată de o putere supremă; reiki nu poate face rău[260].

2. Energia Reiki

Reiki s-a inspirat din taoismul chinezesc, unde termenul *qi* (*ki* în versiune japoneză) este folosit pentru toate energiile vitale. Reiki s-ar putea traduce prin „forța sufletului" sau „puterea spirituală", fiind acel tip de energie vitală care se află, în lumea materială, cel mai aproape de forța creatoare divină, de sursa vieții[261].

Dr. Usui a pornit, aşadar, de la medicina tradițională chineză şi a dezvoltat o metodă de vindecare holistică prin transmiterea de energie vitală universală (reiki) de la o persoană la alta. Ca tehnică de vindecare modernă, reiki s-a îndepărtat de simplitatea metodei lui Usui şi a adăugat alte credințe orientale sau chiar ezoterice: echilibrarea chakrelor, influența aurei, poziții speciale pentru tratarea anumitor boli, reguli pentru o alimentație sănătoasă, ghizi spirituali etc.

---

ter for Reiki Trening, cu sediul la Michigan (http://www.reiki.org/); International Reiki Association cu sediul la Washington (http://www.internationalreikiassociation.com/home/index.php?site_config_id=11&page_selection=72&s_page=).

[260] *Spiritul Reiki*, p. 26.

[261] Despre energia reiki, *ibidem,* p. 43- 104.

Potrivit medicinii tradiționale chineze, corpul uman este străbătut de 12 meridiane sau căi energetice care alimentează cu energie vitală corpul fizic şi corpul subtil[262]. Dacă fluxul de energie este tulburat sau întrerupt, rezultă boli grave şi chiar moartea. Meridianele se află sub piele, iar locurile în care ele ajung aproape de suprafața pielii sunt numite puncte de acupunctură. Cele 12 meridiane sunt: al plămânului, al intestinului gros, al intestinului subțire, al stomacului, al vezicii biliare, al vezicii urinare, al rinichiului, al ficatului, al splinei şi pancreasului, al inimii, al pericardului şi cel numit triplu încălzitor.

Tot în medicina tradițională chinezească a fost dezvoltată teoria despre principiile yin/yang, care se manifestă sub formă de polarități. De exemplu: rece (yin) şi cald (yang), energie ascendentă (yin) şi energie descendentă (yang). Unele părți ale trupului i-ar corespunde lui yin, altele lui yang. Se spune că un trup sănătos este acela în care se menține un echilibru perfect între yin şi yang, sistemul reiki contribuind la stabilirea acestui echilibru.

De asemenea, reiki foloseşte şi noțiunea de chakre, pe care o întâlnim şi în budism şi în hinduism şi prin care se înțeleg acele puncte sau acei centri energetici în care corpul subtil se conectează cu corpul fizic. Se consideră că ele preiau *ki*-ul, forța vitală care se găseşte pretutindeni în jur, şi o introduc în sistemul de energie subtilă. Există, după ei, 7 chakre principale: bazală, sacrală, a plexului solar, a inimii, a gâtului, a sprâncenelor (a celui de-al treilea ochi), a coroanei. Există însă şi chakre

[262] Constantin Gheorghiță, *InfoReiki*, Ed. Dao Psi, 2009, p. 19-20.

secundare în mâini, picioare, genunchi şi în alte părți ale trupului[263].

În sfârşit, reiki foloseşte noțiunea teosofică de aură, care desemnează un câmp de energie subtilă ce se întinde în afara corpului fizic. Reiki învață că o boală începe mai întâi în aură, putând fi generată de o karmă adusă din viețile trecute sau de *ki*-ul negativ format de subconştient în timpul vieții actuale[264]. Dacă anumite energii negative pătrund în aură şi nu sunt înlăturate la timp, ele pot trece în chakre şi, de aici, se pot extinde, în final, în corpul fizic, manifestându-se ca boli. Aura are 7 straturi sau nivele de vibrație, care corespund fiecărei chakre, nivelul cel mai aproape de corp fiind conectat cu chakra bazală.

3. Practica Reiki

Reiki nu se poate practica fără inițiere. Aceasta constă într-o serie de proceduri care au ca scop „acordarea celui inițiat la frecvențele energiei reiki", pentru ca el să o poată accesa şi să o transmită mai departe spre propriul corp (fizic şi energetic) sau spre alte persoane, animale, plante, obiecte etc. Aceste proceduri constau într-o succesiune de gesturi dublate de imagini mentale, executate

---

[263] Jennie Austin, *Practica Reiki,* Meteor Press, 2009, p. 199, p. 199-204; Constantin Gheorghiță, *InfoReiki,* Ed. Dao Psi, 2009, p. 16-17; Risvan Vlad Rusu, *Compendiu ilustrat de Reiki,* Ed. Dao PSI, 2007, p. 23-42.

[264] *Spiritul Reiki*, p. 70: „Mintea şi câmpurile noastre energetice sunt influențate de experiențele avute în viețile trecute. Această influență, numită karma, este adusă în viața prezentă, în aură, la naştere, când sufletul intră pentru prima dată în corpul fizic".

de maestru sau de profesor, într-o ordine precisă. În cadrul reiki, există mai multe modalități de inițiere: inițiere în transmiterea energiei cu mâinile, inițiere în transmiterea energiei la distanță, inițiere în transmiterea energiei în timp, inițiere în folosirea simbolurilor.

După „acordaje", evoluția inițiatului este individuală, el putând să acceadă la nivelele reiki sub îndrumarea „maestrului". La fel ca în cele mai multe cunoaşteri ezoterice, şi în reiki există 3 nivele de inițiere, începând cu cel de ucenic şi terminând cu cel de maestru, la care se adaugă cel de „maestru profesor". Scopul gradului I este refacerea stării de sănătate şi aducerea organismului uman la o funcționare optimă, precum şi armonizarea cu cei din jur, cu natura şi cu universul. Cel inițiat îşi va putea face singur un „autotratament", care durează aproximativ 1 oră. Adepții reiki susțin că autotratamentul nu impune renunțarea la alte tratamente, ci este compatibil cu tratamente alopate, cu fizioterapie, homeopatie sau alte tratamente energetice. În timpul acestuia, practicantul se poate gândi la orice, poate asculta muzică, poate discuta cu cineva sau poate urmări programul de la televizor.

Gradul al II-lea de inițiere în reiki cuprinde sfera socială şi se referă la transmiterea energiei la distanță pe baza simbolurilor. La acest nivel, se învață simboluri specifice, tehnici şi modalități de activare şi de utilizare a acestora, tratamentul mental-emoțional, dezvoltarea canalului energetic, modalități de evoluție spirituală etc. În cadrul gradului al III-lea, nivelul de maestru practicant, se primeşte un acordaj complex axat pe învățarea simbolului de Maestru, a învățăturilor specifice maestrului, a tehnicilor avansate de evoluție spirituală, a utilizării avansate

a energiei, precum şi a unor noi metode şi tehnici de tratamente. Maeştrii folosesc nişte simboluri aparte, unul dintre acestea fiind o imensă *cruce tridimensională*, care trebuie vizualizată în alb (simbolul tridimensional)[265].

Există trei stâlpi ai reikiului: *Meditația Gasso*, *Reijo-Ro* sau indicația energiei reiki şi *chiryo*, care denumeşte metoda de tratament. Pentru fiecare dintre acestea, există indicații clare de practicare. În meditația *Gasso*, mâinile sunt împreunate în dreptul inimii, se inspiră pe nas, se expiră pe gură, practicantul se aşază în poziția lotus, cu spatele drept, atenția concentrată în punctul în care se întâlnesc cele două degete mijlocii, de preferat cu ochii închişi. Scopul meditației gasso constă în creşterea energiei practicantului şi inducerea unei stări de meditație. Se practică 20-30 de minute dimineața sau seara.

Reijo-Ro este o metodă practicată de cei care tămăduiesc. Maestrul stă în picioare într-o poziție comodă, împreunează mâinile în dreptul inimii şi „roagă energia" să curgă liber. Se roagă, de asemenea, ca bolnavul să se vindece. Cu mâinile împreunate în dreptul „celui de al treilea ochi", el roagă energia reiki să-i îndrume mâinile acolo unde este nevoie de vindecare. Se aşteaptă apoi ca mâinile să fie îndrumate către acea parte a corpului care suferă, iar lucrul acesta este resimțit, susțin adepții reiki,

---

[265] Despre nivelele (gradele reiki), a se vedea Risvan Vlad Rusu, *Compendiu ilustrat de Reiki,* Ed. Dao PSI, 2007: gradul I (p. 53-84); gradul II (p. 85-126), gradul III – Maestru (p. 127-150). Fără îndoială, există variații de la un sistem reiki la altul şi de la un maestru la altul. De exemplu, în sistemul predat de Hristenco, după gradul I şi II urmează cursuri pentru Profesor I şi II înainte de a trece la cursul de maestru.

ca o furnicătură în mâini, o anumită căldură sau o senzație magnetică.

În ceea ce priveşte tratamentele reiki (*chiryo*), acestea diferă de la o metodă la alta. Am să mă refer la tehnica de vindecare la distanță (*enkaku chiryo*), care se practică folosind o fotografie a persoanei care are nevoie de vindecare. Dacă nu există o fotografie, se trasează cu mâna, pe unul dintre degete sau pe genunchi, o imagine care reprezintă persoana bolnavă. Adepții reiki atrag însă atenția că nu este recomandabil să se trimită energie unei persoane care nu a cerut-o în mod concret.

Cu ajutorul fotografiei, se poate stabili şi diagnosticul persoanei respective (?!). Pentru aceasta, este nevoie de o fotografie de minim 10x6, în care subiectul să stea în picioare. Se atinge fotografia cu degetele încet, de la cap spre picioare. Se spune că, în dreptul organului bolnav, mâna percepe o senzație de căldură, iar, în cazul unei paralizii sau al unei tumori, mâna se prăbuşeşte sau apare senzația de rece. Alături de fotografie, se poate trimite energie unei persoane în cursul unei convorbiri telefonice; către compozitorul unei muzici, autorul unei cărți, pictorul unui tablou, pentru înțelegerea operei respective[266].

Practicanta Jennie Austin ne prezintă chiar o metodă de tratament la distanță prin care pot fi vindecați simultan mai mulți oameni: „Scrieți toate numele într-un caiet sau pe un cartonaş pe care îl puneți într-o cutie specială. Apoi, în loc să țineți în mână numele unei singure persoane pentru a o trata, puteți ține caietul sau

[266] Vasile Stanciu, *Aproape totul despre Reiki*, Ed. Europolis, Constanța, 1997, p. 27; Dumitru Hristenco, *Reiki tradițional*, p. 74-75.

cutia, trimițându-le la toți simultan energie reiki”[267]. De asemenea, în cursurile reiki se arată că energia poate fi trimisă şi persoanelor decedate, pentru a le ajuta să găsească drumul spre lumină şi pentru a le susține într-o posibilă reîncarnare[268].

Cărțile şi manualele reiki pe care le-am consultat menționează faptul că, în multe cazuri, clientul s-ar putea simți rău în urma tratamentului. Acest lucru este atribuit toxinelor care sunt eliminate din organism pe parcursul acestuia[269]. De asemenea, se atrage atenția că reflexele pot să nu mai fie la fel de rapide, din cauza relaxării, că pot apărea anumite simptome, ca somnolență sau, din contră, energie sporită, salivație excesivă, transpirație, modificarea ciclului menstrual[270]. Se insistă însă asupra faptului că toate acestea sunt reacții benefice, care arată că organismul se curăță şi se vindecă.

Un aspect al practicii reiki este încărcarea cu energie a lucrurilor, care este asimilată unei binecuvântări[271]. Practic, orice poate fi încărcat cu energie reiki: hrana, băuturile, cadourile, apa de baie, plantele din grădină,

---

[267] Jennie Austin, *Practica Reiki*, Meteor Press, 2009, p. 179.

[268] Curs de reiki. Gradul al II-lea (material provenit de la un fost practicant reiki), p. 4.

[269] *Spiritul Reiki*, p. 223.

[270] Jennie Austin, *Practica Reiki,* Meteor Press, 2009, p. 67: „Aveți grijă când conduceți maşina, când lucrați cu diverse scule sau când vă plimbați prin oraş unde este trafic aglomerat. Aveți nevoie de timp pentru a redeveni complet conştient”.

[271] *Ibidem*, p. 72: „Se poate considera că este un fel de binecuvântare. Persoana care le mănâncă şi le bea va primi un tratament reiki intern. Acesta poate fi foarte util, în cazul în care este necesar un fortifiant rapid, dar nu avem timp sau spațiu pentru un tratament”.

animalele, calculatoarele care nu merg, borcanele care nu se deschid, semafoarele care întârzie să arate verde etc[272]. Într-una din cărțile maestrului Dumitru Hristenco, la care ne vom referi mai departe, am găsit un pasaj relevant despre cât de departe se poate merge cu această încărcare de energie. La întrebarea dacă încărcarea energetică a cărților sale este făcută cu energie pură neinformată, răspunsul a fost: „Da. Ele nu vor fi cumpărate decât de cititori care pot beneficia de ele (conştient sau inconştient). Nu le-am energizat cu informația de a se vinde oricui. Ele radiază permanent energie universală şi oamenii sensibili o simt, iar cei compatibili au senzație de atracție. Unele persoane au relatat că aplică această carte pe locul unei dureri şi scapă de durere sau o pun sub pernă şi scapă de insomnie"[273] (!?).

„Încărcarea cu energie" se realizează cu ajutorul simbolurilor reiki. Acestea sunt un fel de chei care permit accesul la energia universală de viață (reiki), acționând la distanță, în timp şi spațiu, asupra obiectelor, a persoa-

---

[272] Dumitru Hristenco, *Reiki tradițional. De la gradul I la maestru*, Ed. Teora, 2008, p. 63: „Persoana care-l va primi (un cadou energizat) va simți o atracție către el, îl va aşeza la vedere, pentru că se va simți bine privindu-l sau folosindu-l. La fel se poate proceda şi dacă dorim să vindem un obiect. Energizând obiectul respectiv, el va atrage atenția oamenilor şi le va părea acestora aşa cum este în realitate".

[273] Dumitru Hristenco, *Reiki modern*, Ed. Teora, 2002, p. 50. A se vedea şi afirmația următoare: „Informațiile cuprinse în această carte au o încărcătură energetică insesizabilă de către oamenii neinițiați, dar care va putea fi utilă şi lor. Chiar şi cartea în sine are o valoare energetică importantă, accesibilă tuturor. Încercați şi vă veți convinge". Dumitru Hristenco, *Reiki tradițional. De la gradul I la maestru*, Ed. Teora, 2008, p. 9.

nelor sau a evenimentelor. A activa un simbol înseamnă a-l desena în aer cu centrul palmei, cu unul sau cu trei degete, cu al 3-lea ochi, a-l vizualiza şi a-i rosti numele, de trei ori, mintal[274]. Se activează pe palmă înainte de auto-tratament, înainte de tratamentul aplicat altei persoane sau înainte de tratamentul la distanță. Există mai multe variante ale simbolurilor reiki, unul din cele mai cunoscute fiind simbolul Cho-Ku-Rei (CKR). Acesta este un „simbol de forță", susțin ei, care permite accesul instantaneu la energia Universului reiki şi care înseamnă că „toată energia Universului este aici şi acum" (**Anexa 18**). Se consideră că acest simbol oferă protecție spirituală şi energetică, focalizează energia şi accelerează fluxul energiei reiki, reîncarcă şi revitalizează energetic[275].

Adepții reiki susțin că acest semn, odată activat pe o zonă dureroasă, reduce durerea, iar, pe o leziune, ajută la vindecarea mai rapidă a acesteia; activat pe alimente, lichide, medicamente, cristale, bijuterii, le purifică şi le energizează; activat pe chakre, le reîncarcă rapid şi le revitalizează energetic; activat pe palme, face să crească puterea vindecătoare; activat pe baterii, pe aparate electrocasnice, le măreşte durata de funcționare. Simbolul foloseşte la găsirea unui obiect rătăcit, iar pentru creşterea valorii unui cadou sau pentru a binecuvânta pe cineva, se face acest semn deasupra chakrei a 7-a[276]. Maeştrii reiki pro-

---

[274] *Curs de reiki.* Gradul al II-lea (material provenit de la o fostă practicantă reiki), p. 1.

[275] Dumitru Hristenco, *Reiki tradițional*, p. 66-68; Risvan Vlad Rusu, *op. cit.*, p. 86-119.

[276] *Curs de reiki*. Gradul al II-lea (material provenit de la o fostă practicantă reiki), p. 2.

pun anumite experimente care să le demonstreze ucenicilor eficacitatea energizării unui obiect: „Încercați un mic experiment. Turnați în două pahare vin din aceeași sticlă, unuia dintre pahare dându-i lumină prin aplicarea unui Cho Ku Rei. Gustați vinul din paharul asupra căruia nu s-a intervenit și apoi din cel căruia i s-a aplicat simbolul. Veți constata diferențe de gust, ceea ce teoretic ar trebui să fie imposibil, având în vedere proveniența comună a vinului din cele două pahare”[277]. Mai mult decât atât, chiar dacă pare de domeniul fantasticului, după cum înșiși maeștrii reiki recunosc, se spune despre Cho Ku Rei că ar avea capacitatea de a schimba temperatura sau starea vremii. În acest caz, simbolul se aplică pe cer, cu intenția de a schimba vremea (!?)[278].

Cea mai importantă caracteristică a reikiului modern este flexibilitatea, atât în ceea ce îi privește pe maeștri, care pot preda reiki în libertate totală, putând experimenta și dezvolta tehnici noi, cât și în ceea ce îi privește pe cei interesați, care pot învăța reiki, afirmă ei, fără să-și părăsească propria religie sau tradiție spirituală[279]. Așa se face că reikiul occidental (adică cel promovat în America și Europa) include multe tehnici suplimentare, necunoscute în Japonia. Într-un fel se prezintă și este înțeles reikiul în cultura japoneză și în alt fel este perceput de occidentali. De la sistemul reiki original, creat de Mikao Usui și bazat pe vindecare prin punerea mâinilor, s-a ajuns la o

---

[277] Risvan Vlad Rusu, *Compendiu ilustrat de Reiki*, Ed. Dao PSI, 2007, p. 92.

[278] *Ibidem,* p. 94.

[279] *Spiritul Reiki,* p. 142: „Reiki ne oferă o întâlnire personală cu divinitatea, indiferent de biserică, sectă sau scriere sfântă”.

multitudine de alte sisteme. Conform datelor preluate de pe site-ul românesc http://www.cursuri-reiki.ro/karuna-reiki.html, alături de reiki tradițional (şi acesta în variantele Usui Shiki Ryoho, Gendai Reiki Ho, Komyo Reiki), există mai multe variante moderne, dintre care cele mai cunoscute sunt: Karuna reiki, Shamballa reiki, Ordinul lui Melchizedec, Inforeiki, Ascension reiki etc.

Am fost foarte surprins să constat că, relativ recent, a apărut o ramură nouă, care se numeşte *money reiki* (www.moneyreiki.com) şi care se defineşte ca „un sistem nou care ajută la rezolvarea problemelor legate de bani. Prin inițierea în sistemul Money Reiki, *persoana respectivă va ridica vibrația banilor pe pământ* (!?). Totodată, se vor elimina blocajele energetice legate de bani, care pot avea drept cauză karma sau gândirea negativă". Money Reiki permite inițierea până la gradul al III-lea şi este disponibil şi în România, în traducerea autohtonă, Reiki-bani (www.reikiromania.com). Deşi se atrage atenția că Money Reiki nu este un sistem care oferă garanții cu privire la îmbogățirea celui care îl practică, manipularea funcționează, având în vedere că omul contemporan reacționează instinctual la orice combinație de cuvinte în care se află şi termenul „bani".

4. Reiki în România

Reiki a fost introdus în România, imediat după evenimentele din 1989, de Dumitru Hristenco (n. 1951), după cum el însuşi mărturiseşte. Acesta susține că, la acea vreme, au sosit la noi în țară doi maeştri reiki, Alexander Fries-Tersch din Austria, care a ținut cursuri reiki gradele

I şi II, şi Brian Wark din Canada, care a ținut cursuri de tehnică radiantă, gradele I şi II, amândoi fiind profesorii lui. Hristenco afirmă că a fost recunoscut maestru reiki în Canada, pe linia Mikao Usui – Hayash – Takata Fay – Susan Proust – Evelyn Fleurman – Ana Patricia Cairns, şi că a pregătit, la rândul lui, 16 maeştri reiki[280]. După cum arată în lucrările sale, el a fost şi practicant yoga, s-a ocupat cu tehnica radiantă, a fost inițiat în alchimie, metoda silva, vodoo şi altele[281].

Hristenco subliniază distincția dintre reiki tradițional, descoperit de Usui, şi reiki modern, dezvoltat după 1980, când s-a ajuns ca reiki din Japonia să nu mai semene deloc cu cel din America sau din Europa. Mai mult decât atât, în opinia sa, există un „reiki esențial", care este mult mai vechi decât cel descoperit de Usui[282]. Acest reiki „esențial", care trebuie să se regăsească în orice ramură a reiki, se bazează pe următoarele principii: toți oamenii sunt buni; trăim în lumea pe care ne-o creăm singuri; echilibrul şi armonia reprezintă starea normală a omului, a societății, a umanității. Aceste principii, spune el, nu se bazează pe o doctrină, religie sau filozofie, ci conduc la

---

[280] Dumitru Hristenco, *Reiki tradițional. De la gradul I la maestru*, Ed. Teora, 2002, p. 17-19.

[281] Idem, *Reiki modern*, Ed. Teora, 2002, p. 28.

[282] În cartea *Reiki tradițional*, Hristenco adaugă că Reiki era o componentă a civilizației MU, mai veche decât cea atlantă, care se afla undeva în univers. Popoarele acestei civilizații au venit să colonizeze Pământul, în special regiunile Tibet şi India şi au adus cu ele reiki. Ulterior, reiki a fost cunoscut şi de civilizația maya, a fost preluat apoi şi de egipteni, iar Osiris a fost cel mai de seamă maestru reiki al acelei epoci (Hristenco, *Reiki tradițional*, p. 17).

integrarea individului în societatea căreia îi aparține şi la armonizarea sa cu ceilalți membri[283].

Prin Legea nr. 118/2007, privind organizarea şi funcționarea activităților şi practicilor de medicină complementară / alternativă, reiki este recunoscut ca terapie alternativă în România, alături de electroacupunctura, stimularea electrică şi neuromagnetică, terapia cu câmp magnetic, spectroscopia, magnetorezonanța, tehnica radiantă, cristaloterapia sau cromoterapia (**Anexa 19**). În general, reiki este asimilat stilului de viață sănătos[284].

Reiki este promovat în România prin centre specializate, precum Centrul de Inițiere şi perfecționare Reiki România (CIPRR), fondat în anul 2003 de Călin Petru Cotrău, care pregăteşte studenți şi instructori pentru o varietate de metode reiki (www.reikiromania.ro). Centrul se declară a fi reprezentat oficial în România al Asociației de Vindecare Gendai Reiki Ho şi al Centrului Komyo Reiki kai din Japonia. Inițierea se face prin intermediul unor *work-shop*-uri, pentru fiecare seminar absolvit studentul primind suportul de curs în limba română, precum şi un certificat de absolvire a seminarului. Costul pentru Reiki Usui Tibetan este de 250 EURO.

Pe lângă centrele de acest gen, există maeştri reiki individuali, care au cabinete specializate în terapii complementare, mulți dintre aceştia fiind şi autorii unor cărți sau ai unor manuale de informare despre reiki. Răsfo-

---

[283] Dumitru Hristenco, *Reiki modern*, Ed. Teora, 2002, p. 10-12.

[284] Vasile Stanciu, *Aproape totul despre Reiki*, Ed. Europolis, Constanța, 1997, prezintă mai multe tehnici reiki şi conține, de asemenea, un index alfabetic al celor mai importante boli, precum şi tratarea lor naturistă.

ind câteva cărți scrise de Dumitru Hristenco, Risvan Vlad Rusu, Constantin Gheorghiță sau Ovidiu Dragoș Argeșanu, am constat libertatea totală de a crea stiluri proprii de reiki, în care elementele New Age se amestecă cu radiestezia şi cu învățături creştine mai mult sau mai puțin deformate. Constantin Gheorghiță afirmă explicit acest lucru: „În primele mele şedințe de terapie, pe lângă tehnicile de reiki tradițional căutam în permanență să adaug elemente noi, unele învățate în alte sisteme reiki, altele pe care consideram că le inventam eu. Îmi plăcea să mă gândesc ce aş mai putea adăuga, ce tehnică aş mai putea descoperi, ce altceva nou aş putea aduce în tratamentele pe care le făceam şi în toată această căutare mi-au căzut în mână câteva cursuri de radiestezie. Am descoperit astfel tehnicile de lucru cu energia informată şi câteva metode de a utiliza radiestezia în terapia energetică, iar din acel moment în toate tratamentele pe care le fac folosesc astfel de tehnici”[285].

Radiestezia (lat. radius – rază şi gr. *aisthêsis* – sensibilitate) este metoda de decodificare a anumitor informații energetice din mediul înconjurător, prin folosirea unor instrumente ajutătoare, precum pendulul, ansa sau bagheta. Radiestezia fizică ține de căutarea surselor de apă sau a zăcămintelor de aur şi are aplicații în geologie. Radiestezia mentală are ca obiect cercetarea surselor de semnal energetic, cu aplicații în terapie (stabilirea unui diagnostic medical) sau în „cercetarea lumii spirituale”. Radiestezia mentală se bazează pe „teoria informațională”, potrivit căreia în univers ar

[285] Constantin Gheorghiță, *Info Reiki*, Ed. PSI, 2009, p. 7.

exista date stocate la care apelează subconştientul operatorului radiestezist[286].

Temele New Age sunt numeroase în aceste sisteme reiki şi se referă la reîncarnare şi karma, la viaţa pe alte planete, la ghizii spirituali etc[287]. Unii autori arată chiar că iniţierile reiki îi deschid omului calea spre nebănuite forţe psihice sau parapsihice, cum ar fi premoniţiile, clarviziunea, claraudiţia, vizualizarea aurei. Lumea reikiului modern mai cuprinde *maeştri ascendenţi*, adică oameni care au atins acel nivel spiritual în care nu mai sunt obligaţi să se întrupeze, să treacă prin alte reîncarnări sau *fii de Dumnezeu*, adică cei care au fost ridicaţi la cer încă din timpul vieţii, fără a fi trecut prin moarte, aceştia fiind, în opinia lor, Iisus, Ilie, Enoh sau Buddha.

În practica pastorală, am întâlnit mai mulţi adepţi reiki care susţineau că nu există nicio contradicţie între

---

[286] Gilbert Jausas, *Radiestezia mentală în slujba tehnicilor medicinii alternative,* Excalibur, 2008; Dr. Samuel Pfeifer, *Vindecare cu orice preţ? O evaluare a medicinii alternative din perspectiva spiritual creştină*, Ed. Ariel, Timişoara, 1996, p. 94-108.

[287] „Sunt în general oameni care au trăit pe această planetă, care îşi aleg ca misiune personală îndrumarea oamenilor în diferite domenii sau activităţi". Există o diferenţă între ajutorul primit din partea îngerilor şi cel primit din partea ghizilor. Îngerii ajută oamenii necondiţionat, aceasta fiind misiunea lor divină, pe când ghizii îşi păstrează partea umană legată de simpatie sau antipatie relativă la persoana în cauză, putând refuza unei persoane ajutorul solicitat sau putând chiar cere anumite recompense în schimbul ajutorului (Constantin Gheorghiţă, p. 90-91); „O noţiune ca *ghizi spirituali* era necunoscută în secolul al XIX-lea, însă astăzi este utilizată pe scară largă. Tehnicile pentru întâlnirea cu ghizii reiki sunt împrumutate din şamanism" (Risvan Vlad Rusu, *Compendiu ilustrat de Reiki*, Ed. Dao PSI, 2007, p. 17).

practicile pe care le folosesc şi credinţa ortodoxă. Mai mult decât atât, maeştrii lor le recomandau participarea la slujbele Bisericii, spoveditul, rugăciunea, împărtăşania, folosirea agheasmei. Prin urmare, „nu poate fi nimic rău în ceva care te apropie de Biserică şi de slujbele ei", susţineau adepţii reiki cu care am discutat. Cu toate acestea, am observat că persoanele respective erau acaparate de maeştrii lor, îi priveau pe aceştia ca pe nişte idoli, gândeau în anumite tipare, se exprimau într-un anumit limbaj, înţeles numai de ei şi se izolau de familie. În toate acestea, am intuit manipularea şi chiar elemente caracteristice ale procesului cunoscut sub numele de *brainwashing* (spălarea creierului).

Ovidiu Dragoş Argeşanu este un cunoscut maestru reiki, de profesie medic, care are un cabinet reiki în Bucureşti şi care predă cursuri reiki în toată ţara. Printre discipolii săi, se numără un alt cunoscut maestru, Bogdan Levitchi (http://www.cursuri-reiki.ro/despre-mine.html), precum şi Risvan Vlad Rusu. Voi încerca, în cele ce urmează, să prezint câteva idei promovate de Ovidiu Dragoş Argeşanu în cărţile sale: *Arta războiului PSI* (Editura Dao PSI, 2005), *Arta războiului PSI. Protecţia* (Editura Dao PSI, 2006), *Reiki. Între mit şi realitate* (Editura Dao PSI, 2008), *Cele 7 peceţi* (Editura Dao PSI, 2009)[288].

Elementele reiki, care se referă la iniţiere şi la gradele ei – autovindecare, simboluri, trimiterea energiei –, sunt

[288] Lucrarea *Cele 7 peceţi* (Ed. Dao PSI, 2009) este numită „roman", deci aparent este o carte de ficţiune care nu şi-ar găsi locul în această prezentare. Am hotărât totuşi să fac referire şi la această lucrare deoarece ideile prezentate sunt similare cu ideile întâlnite în lucrările lui Ovidiu Argeşanu, mai sus enumerate.

tratate într-o manieră personală în cărțile sale[289]. În cazul transmiterii energiei la distanță, el menționează că se pot folosi, alături de fotografie, un ursuleț de pluş (metodă despre care singur recunoaşte că „sună a voodoo"), haine sau chiar o semnătură a persoanei respective[290]. De asemenea, Argeşanu insistă asupra faptului că, prin reiki, se pot îndeplini şi anumite proiecte (dorințe) ale cuiva. Tot ce trebuie făcut este să se scrie pe o bucată de hârtie proiectul la timpul prezent: „X (numele) are casa, maşina ideală". Pe partea cealaltă, se desenează simbolurile cunoscute, apoi se imaginează aceste simboluri ca fiind desenate cu lumină, se pronunță numele lor de trei ori, se împăture şte foia şi i se dă lumină în fiecare zi câte 10-15 minute. Dacă dorința s-a îndeplinit, se arde hârtia, iar dacă nu s-a îndeplinit înseamnă că ceea ce este scris pe ea ori este incomplet, ori intră în contradicție cu legile divine[291].

Mai mult decât atât, Ovidiu Dragoş Argeşanu susține că se poate direcționa energie şi către copiii avortați, lucru necesar, de altfel, întrucât aceştia stau în frig şi întuneric: „Preoții noştri ori sunt orbi, ori nu mai ştiu ce înseamnă mila. Singur Părintele Galeriu ştia şi vedea copiii avortați şi permitea trecerea lor la Liturghie ca să fie ridicați la lumina lui Hristos. Mai era şi Părintele Argatu

---

[289] Doar în *Reiki. Între mit şi realitate* (2008) se prezintă cele trei grade reiki, pe când în arta *Arta războiului PSI. Protecția* (2006) inițierile reiki sunt o formă de protecție împotriva atacurilor PSI (p. 107-108). În celelalte cărți, referirile la reiki sunt tangențiale.

[290] Ovidiu Dragoş Argeşanu, *Reiki. Între mit şi realitate* (2008), p. 86-89.

[291] Idem, *Arta războiului PSI*, p. 91.

care vorbea despre lumea de dedesubt, unde sunt copiii grupați în funcție de femeia care i-a avortat". În astfel de cazuri, aflăm că se trimite lumină până când copilul sau copiii sunt visați de mama lor[292]. Se poate însă direcționa lumină şi către cei decedați sau chiar către îngeri şi sfinți. Îngerii au nevoie de lumină, susține Argeşanu, deoarece aceasta este materia primă pentru armură, sabie, lance, iar cea trimisă de Dumnezeu este insuficientă. La rândul lor, sfinții au nevoie de lumină, pentru a o trimite înapoi în lume.

Un alt element al reikiului modern, prezent în cărțile sale, se referă la entitățile spirituale de lumină. Fiecare om are un înger păzitor; prin botez, mai capătă unul, susține el, iar, prin inițierea reiki, primeşte mai mulți ghizi de lumină care pot fi îngeri sau nu, în funcție de meritele şi de necesitățile sale. De exemplu, la inițierea în gradul I, se primesc patru îngeri, care colaborează cu îngerii păzitori ai omului. De fapt, ideile caracteristice cocktailului New Age abundă în cărțile semnate de Ovidiu Dragoş Argeşanu. Astfel, aflăm că el îşi foloseşte cunoştințele din viețile anterioare, că ştie de o viață în care a fost turc şi a avut harem şi de alta în care a fost hun şi lua femeile în galopul calului, că a fost maestru Chi Kung şi că îşi omora adversarii după luptă. Mai mult decât atât, el susține că există oameni care s-au născut pe alte planete şi care au participat la mai multe judecăți planetare[293].

Învățătura ezoterică despre suflet şi sine se amestecă, în lucrările sale, cu yoga şi cu învățături creştine. Ovidiu

---

[292] Idem, *Reiki, între mit şi realitate*, p. 94.

[293] Idem, *Arta războiului PSI*, pp. 24, 28, 51, 54.

Dragoş Argeşanu susține că sufletul are culoarea roşu-portocaliu şi o mărime care variază de la om la om, în funcție de menirea pe care o are şi de ceea ce a făcut în viețile anterioare[294]. Sufletul poate creşte prin numărul de entități de lumină obținute prin inițieri sau prin luptele cu demonii, dar se poate şi micşora în lupta cu răul. Mai mult decât atât, el poate fi chiar furat, prin magie[295]. Sinele, susține autorul, este cea mai importantă parte din om, cauza apariției vieții şi scopul ei; precum şi cea mai profundă parte din structura subconştientului uman, iar ieşirea lui din conştient se numeşte trezirea Sinelui. Sinele intră, de multe ori, în contradicție cu îngerul dat de Dumnezeu să ne ajute. Yoga este benefică deoarece duce la emanciparea sinelui, la trezirea şarpelui kundalini[296] şi apoi, prin cunoaştere şi conştientizare, la înălțarea lui.

În sfârşit, viziunile şi experiențele extracorporale specifice New Age sunt foarte frecvente şi în scrierile lui. Ovidiu Dragoş Argeşanu pretinde că a văzut de mai mul-

---

[294] *Ibidem,* p. 39.

[295] Idem, *Arta războiului PSI. Protecția* (2006), p. 31-33. Aceeaşi idee la Constantin Gheorghiță: la naştere, fiecare om vine cu o anumită „cantitate" de suflet pentru a trăi pe această planetă. Cantitatea sufletului pe care o primeşte depinde de misiunea pe care o are de îndeplinit în viață şi de meritele pe care le are în viețile anterioare. (Constantin Gheorghiță, *Info Reiki*, Ed. PSI, 2009, p. 49) Din suflet se poate pierde odată cu despărțirile, păcatele mari sau atacurile de magie.

[296] Şarpele kundalini este acea componentă a omului care, la un anumit nivel, poate fi vizualizată ca fiind o energie roşie-portocalie, încolăcită la baza coloanei, de unde şi denumirea de şarpe. Este una din structurile umane fundamentale, acea componentă care se reîncarnează şi care, prin fiecare viață, acumulează cunoaştere, dezvoltându-se ca spirit. (Constantin Gheorghiță, *Info Reiki*, Ed. PSI, 2009, p. 15.)

te ori cerurile deschise, că a ajuns la tronul lui Dumnezeu şi a dialogat cu El[297], că a primit ajutorul îngerilor[298] şi că are tot felul de ghizi spirituali[299]. Descrierea acestor pretinse experienţe ne duce cu gândul la alţi „vizionari" din trecutul mai îndepărtat sau mai recent: Petrache Lupu, Maica Veronica de la Vladimireşti, Verginica – Noul Ierusalim, Constantin Dogaru etc. Nu este deci întâmplător, în acest context, că Argeşanu are cuvinte de laudă la adresa Maicii Veronica de la Vladimireşti care, susţine el, „în timpul Sfintei Liturghii era cu mult mai aproape de Dumnezeu decât preotul care oficia slujba sau episcopul locului şi care nu merita nici să-i sărute picioarele"[300].

Cel mai îngrijorător lucru este că acest „reiki Argeşanu" amestecă reiki cu Ortodoxia sub umbrela cuprinzătoare a New Age-ului. În cărţile lui Ovidiu Dragoş Argeşanu şi, fără îndoială, în consultaţiile pe care le dă şi în cursurile pe care le ţine, există elemente care, aparent, nu trezesc îngrijorarea unui creştin ortodox, fie acesta chiar şi practicant. De exemplu, el insistă că a fost ucenic al

---

[297] Idem, *Arta războiului PSI*, p. 13-14: „Cerurile erau deschise odată cu începerea Liturghiei şi, mare mi-a fost mirarea să văd multe lucruri. Dumnezeu se pregătise de sărbătoare şi se îmbrăcase cu hainele destinate unor asemenea zile. Eu unul Îi prefer straiele albe de zi cu zi. Puţină lume ştie, şi mai puţină vede, că Dumnezeu este persoană, că are un tron cu adevărat şi că priveşte tot timpul spre creaţia lui". Urmează apoi urcarea dlui Argeşanu, în spirit, lângă tronul lui Dumnezeu. Dl. Argeşanu vorbeşte cu Dumnezeu, Îl atinge (*ceea ce nu a reuşit nici Moise, nici Ilie!?)*. Mai mult decât atât, el este invitat să stea de-a dreapta lui Dumnezeu (!?).

[298] Idem, *Arta războiului PSI*, Ed. Dao, 2005, p. 36, 40-41.

[299] *Ibidem*, p. 20.

[300] Idem*, Cele 7 peceţi*, pp. 97, 120.

Părintelui Argatu, cu ajutorul căruia ar fi dobândit accesul la lumină; că, în diferite momente ale vieții, i-au fost duhovnici Pr. Dosoftei de la Ciorogârla sau Pr. Visarion[301]. Cartea *Reiki. Între mit şi realitate* Îi este dedicată lui Iisus Hristos (!?) şi debutează în felul următor: „Lui Iisus Hristos slavă şi lui Mikao Usui mulțumiri pentru apariția unui sistem care permite oricui să acceadă la dumnezeire, Cer, Lumină, fără să treacă prin filtrul unei instituții, biserici, religii, dogme sau credințe"[302].

Ovidiu Dragoş Argeşanu susține că cei pe care i-a inițiat în practica reiki au devenit mai buni, mai toleranți, mai sinceri, mai încrezători în ziua de mâine, unii dintre ei întorcându-se chiar la Ortodoxie[303]. „Dar la care Ortodoxie?", ne întrebăm noi. Argeşanu face afirmații tipice relativismului New Age: „Adevărul nu este numai ortodox, ci tot ce înseamnă cunoaştere, fie că este spirituală sau ştiințifică, fie că vine din creştinism, iudaism sau orient"[304] sau: „Nici Sfânta Liturghie, nici Euha-

---

[301] Idem, *Arta războiului PSI,* p. 9; Idem, *Cele 7 peceți,* p. 97.

[302] Idem, *Reiki. Între mit şi realitate,* p. 5. A se observa amestecul între creştinism (invocarea Mântuitorului), reiki (menționarea lui Mikao Usui) şi ideea tipică New Age că fiecare poate avea o legătură personală ontologică cu divinitatea.

[303] Idem, *Arta războiului PSI*, p. 27.

[304] Idem, *Reiki. Între mit şi realitate*, p. 8; *Ibidem*, p. 18: „Ortodoxia, oricât s-ar bate cu pumnii în piept, este departe de a fi perfectibilă... Nimeni nu este deținătorul adevărului. Dacă țineți minte, nici măcar Iisus nu ştia când va fi sfârşitul lumii. Poate doar Tatăl să ştie totul"; Idem, *Cele 7 peceți,* p. 81: „Sunt multe căi care duc la Dumnezeu. Fiecare religie, fiecare lege este o cale, doar că ele converg la un moment dat în acelaşi punct. Dumnezeu. Sfânta Treime şi implicit Iisus Hristos".

ristia nu reprezintă întregul adevăr, ci sunt cuprinse doar în El. Sunt părți ale lui"[305].

Este adevărat că Ovidiu Dragoş Argeşanu îşi sfătuieşte pacienții şi discipolii să meargă la biserică; să dea liturghii la mai multe mănăstiri (cu scopul de a li se ierta păcatele karmice personale şi ale neamului!); să se spovedească pentru a tăia legătura cu răul; să facă pomeni; să participe la masluri pentru ei şi pentru familiile lor; să țină posturi negre şi să se roage; să facă pelerinaje la mănăstiri şi la locurile sfinte; să ajute oamenii aflați în suferință, copiii, orfanii, bolnavii, puşcăriaşii, bătrânii; să boteze copii din orfelinate şi, bineînțeles, să facă inițieri în Reiki, optimizări de radiestezie, cursuri de Chi Kung (căci acoperă şi acestea din păcatele karmice). Toate practicile acestea le sunt recomandate celor care vor să se însănătoşească sau celor care vor să evolueze rapid pe calea reikiului[306].

Dincolo însă de aceste îndemnuri, adepții sunt avertizați în legătură cu „pericolele" la care se expun mergând la Biserică şi participând la Tainele Bisericii (unul dintre capitolele cărții *Arta războiului PSI. Protecția* se intitulează chiar „Pericolul ritualurilor", p. 147-170). De exemplu, pentru a lua Sfânta Împărtăşanie, „trebuie să ai o vibrație apropiat de înaltă", altfel te distrugi ca persoană – de aceea, nu ar trebui să se dea Sf. Împărtăşanie celor

---

[305] Idem, *Cele 7 peceți*, p. 12.

[306] Idem, *Arta războiului PSI*, p.56: „Toate tainele ortodoxe măresc capacitatea unui practicant reiki de a face terapie şi de a ajuta oameni, animale, plante şi pe el însuşi. Cei care sunt ortodocşi practicanți evoluează rapid pe calea reiki-ului. Iar împărtăşania le creşte rapid lumina interioară şi accesul la Sursa de Lumină Universală".

bolnavi[307]. De asemenea, preoții „te leagă în altar" când se roagă, citesc psaltirea, spovedesc sau în timpul Sfintei Liturghii „când iau lumina Duhului Sfânt şi fac din ea un şnur cu care leagă oamenii la nivel astral de mâini, picioare sau altceva care îl leagă de un scaun sau altar" (!?) – frază incoerentă şi din punct de vedere gramatical, nu doar logic. Ca să scapi de „legătură", ai nevoie fie de lumină, de vibrație mai mare, fie să foloseşti simbolul Cho Ku Rei invers pentru a scoate lumina din legăturile respective[308]. Aici, Ovidiu Dragoş Argeşanu contrazice opinia lui Dumitru Hristenco în ceea ce priveşte faptul că un simbol făcut invers nu are nicio putere[309].

Cărțile semnate de Argeşanu sunt presărate cu erezii la adresa învățăturilor creştine în general: ideea de evoluție şi imperfecțiune în Dumnezeu, darwinismul în crearea universului, politeismul şi alte idei care țin de păgânism[310]; faptul că îngerii au capacitate de pro-

---

[307] Idem, *Arta războiului PSI*, p. 15: „Din acest punct de vedere, a da împărtăşanie unui bolnav este ca şi cum i-ai turna foc spiritual pe gură!".

[308] Idem, *Arta războiului PSI,* p. 103.

[309] „Dacă un simbol reiki nu este făcut corect, sau este făcut invers, el nu va funcționa, nu va avea niciun efect". Dumitru Hristenco, *Reiki tradițional. De la gradul I la maestru*, Ed. Teora 2008, p. 66.

[310] Idem, *Cele 7 peceți*, p. 24: „Cred că există o evoluție chiar în divinitate şi că Dumnezeu Însuşi se schimbă"; *Reiki. Între mit şi realitate*, p. 8; *Ibidem*, p. 18: „Sincer, cred că divinitatea evoluează şi ea şi implicit Dumnezeu se află la un moment dat în situația de a şti totul, dar de a nu fi conştient în fiecare clipă de calitățile şi defectele Lui Însuşi". *Ibidem*, p. 29: „Povestea creației în 7 zile este o poveste. Poate că asta a văzut Moise în Duh şi i-au trebuit zile să vadă în atemporal cum s-au derulat miliardele de ani ai Universului. Din păcate pentru Biserică, teoria lui Darwin este adevărată"; *Ibidem*, pp. 41, 47:

creare (*Cele 7 peceți,* p. 85), că sfinții sunt cei care au ajuns la noi prin reîncarnări succesive. Întâlnim, de asemenea, afirmații blasfemiatoare la adresa Mântuitorului şi a Maicii Domnului: Maica Domnului a trecut prin durerile facerii (*Cele 7 peceți*, p. 91), a fost prima care i-a predat Domnului învățături ezoterice (*Cele 7 peceți*, p. 84); Mântuitorul a fost căsătorit, deoarece un bărbat este incomplet fără principiul feminin (*Cele 7 peceți*, p. 94), iar învățătura transmisă de El apostolilor s-a pierdut de-a lungul timpului. De altfel, programul declarat al lui Ovidiu Dragoş Argeşanu este să lupte împotriva Bisericii Ortodoxe ca instituție, împotriva preoților şi a ierarhilor ei, la adresa cărora proferează o serie de invective (hahalere, fraieri, lături, proşti, stative pentru cruci aurite şi multe altele)[311].

Cu toate că afirmă că nu se teme nici de Dumnezeu, nici de demoni, nici de oameni, am observat o adevărată obsesie față de lucrarea entităților negative, aşa cum le

---

„Planeta noastră are dumnezeul ei, care se numeşte Theros, care este agresiv şi sexual, în comparație cu Maica Geia, care este armonioasă şi prea bună câteodată"; „Dumnezeul planetei noastre nu este singurul din univers. Sunt alți dumnezei ai altor planete, ai altor sisteme solare, care îşi urmează propria credință şi voință. Dumnezeii care au apărut la naşterea Universului au umplut întunericul primordial, formând noi constelații, noi planete, noi universuri".

[311] Idem, *Arta războiului PSI*, p. 82: „Am să judec şi Biserica şi pe preoții ei. Am să le scot nimicnicia la suprafață ca să înțeleagă că fiind preoți sunt datori să slujească oamenilor, nu aceştia trebuie să le aducă osanale şi să le dea bani"; *Reiki. Între mit şi realitate*, pp. 6, 8, 14-15; *Cele 7 peceți,* p. 9: „Sunt sătul de preoții care se mândresc cu harul lor. Le spun doar atât: nu văd niciun om vindecându-se sub mâinile voastre, nimic. Sunteți morți spiritual"; *Ibidem*, p. 127: „Biserica ortodoxă ar trebui arsă din temelii şi făcută alta".

numeşte el, de unde porneşte, de altfel, şi ideea sa despre nevoia de protecţie spirituală[312]. În cartea *Arta războiului PSI. Protecţia* (2006), el descrie nivelele la care poate fi atacat PSI un om: cele 7 câmpuri astrale, chakrele, punctele şi meridianele de acupunctură, organele energetice vitale, sufletul, şarpele kundalini, îngerul omului respectiv (!?), lumina, întunericul, dar şi cunoaşterea de sine, imaginea, iubirea, voinţa, gândirea, sănătatea etc. (p. 19-20). Sistemele de protecţie merg de la psalmi, cruce, icoane, lumânări, până la clopotul lui Buddha, sfera lui Melhisedec sau chiar sexul. Reiki, susţine el, este unul din cele mai sigure mijloace de protecţie, deoarece, fiind conceput să funcţioneze cu simboluri, nu este influenţat de starea de moment a omului şi îi dă posibilitatea ca, odată cu aplicarea tratamentului, să se cureţe şi pe sine însuşi.

Un aspect curios al sistemului „reiki Argeşanu", care se îndepărtează de orice alt sistem reiki promovat în Occident şi în România, este revărsarea de ură care se resimte în scrierile sale. Ovidiu Dragoş Argeşanu susţine că are putere să trimită demoni şi să atace suflete. Trimite, de asemenea, spaţii programate negativ, lumină informată prin grilă, argint viu, spiritele pământului, ale apei, ale focului, ale aerului, arhangheli cu săbii de lumină care atacă calculatoare şi multe altele[313]. „Victimele" acestei

---

[312] Idem, *Arta războiului PSI*, p. 65: „Acum am aflat cum funcţionează legile universului şi nu mă mai tem de Dumnezeu. De fapt, nu mă mai tem nici de Dumnezeu, nici de demoni, nici de oameni. Pentru simplul fapt că el nu pedepseşte niciodată şi nimic nu se poate întâmpla fără ca el să ştie şi să îngăduie".

[313] Idem, *Arta războiului PSI*, pp. 13, 23, 25 („este destul să te concentrezi pe cea mai slabă piesă a lui şi să o arzi").

lupte sunt toți cei care se împotrivesc sau care ridiculizează ideile sale: psihiatri, preoți, chiar maeştri reiki[314]. Greu de spus cum se împacă acest lucru cu iubirea creştină sau chiar cu toleranța promovată de reiki, în ciuda faptului că autorul susține că direcționarea răului către cineva are un scop pedagogic[315]. O altă țintă a urii sale este femeia, față de care recunoaşte că „are o problemă"[316], lucru care nu-l împiedică însă să susțină hirotonirea femeilor, ca un mijloc de a echilibra principiile yin şi yang[317].

În concluzie, se poate spune că Ovidiu Dragoş Argeşanu amestecă reiki şi Ortodoxia, în creuzetul atotcuprinzător al ezoterismului New Age. A rezultat astfel un amalgam de erezii şi de contradicții logice, în care reiki apare când superior, când inferior Ortodoxiei[318] şi în care

---

[314] Se laudă că a atacat mintal o profesoară de la Asociația Psihiatrilor Liberi din România, care s-a opus intrării sale în acest for, cântându-i în minte manele la ore fixe (Idem, *Reiki. Între mit şi realitate,* Dao Psi, p. 9). Unui psihiatru care l-a făcut nebun pentru că a susținut că există argint viu, Argeşanu i-a trimis argint viu „ca să ajungă să se dezlege şi să învețe că există" (Ibidem).

[315] „Trebuie să fii nebun să doreşti răul cuiva, dar de multe ori ca medic, trebuie să faci rău ca să faci bine. Fiecare element pe care-l trimiteam era informat în aşa fel încât cel care o pățea să ajungă la cineva care să îl şi dezlege. Ca să şi înțeleagă şi să învețe, să ştie exact de unde vine".

[316] Idem, *Arta războiului PSI*, p. 31: „Recunosc că am o problemă vis-à-vis de femei, o ură de care nu am reuşit să scap în totalitate de la căderea datorată femeii".

[317] Idem, *Cele 7 peceți*, p. 120: „Poate o da Bunul Dumnezeu şi vom vedea un bărbat şi o femeie slujind Sfintele Taine în fața altarului, aşa cum ar fi normal. Atunci se va restabili şi echilibrul masculin şi feminin la nivelul planetei".

[318] „Reiki este o cale spirituală spre lumină, dar este inferioară ortodoxiei" (*Arta războiului PSI*, p. 81), dar „din punctul meu de

energia reiki este echivalată cu Duhul Sfânt ortodox[319]. În esență, totul este o blasfemie la adresa Mântuitorului Iisus Hristos şi a Bisericii, o blasfemie în care reaua credință se îmbină cu o cunoaştere superficială a dreptei credințe (**Anexa 20**)[320].

Din punctul de vedere al credinței ortodoxe, putem respinge uşor afirmațiile lui Ovidiu Dragoş Argeşanu. Problema este însă alta: ideile pe care le promovează în cărțile sale şi la emisiunile televizate sunt un simptom al relativismului religios care a cuprins şi România. Ele găsesc admiratori printre creştinii ortodocşi care nu consideră că trebui să lege credința de Biserică sau de dogme şi care au o părere negativă cu privire la Biserica văzută ca instituție, la preoți şi la ierarhie. Pentru aceşti oameni „căldicei", nu contează afirmațiile hilare pe care le întâlnim la totul pasul în scrierile sale[321], atâta timp cât alte

---

vedere, terapia reiki este mai frumoasă decât ortodoxia, pentru că aceasta se limitează la cei botezați" (*Ibidem,* p. 27).

[319] Ovidiu Dragoş Argeşanu, *Reiki. Între mit şi realitate*, Dao Psi, p. 22.

[320] Am întâlnit multe confuzii în legătură cu pasajele biblice. De exemplu, vorbeşte de Pilda samarinencei căreia Domnul i-a spus că nu se cade să ia pâinea de la gura copiilor şi să o dea câinilor (*Cele 7 peceți*, p. 54) sau Mântuitorul îi spune lui Iacov că l-a cunoscut înainte de a-l fi văzut sub smochin (*Ibidem*, p. 65).

[321] Ovidiu Dragoş Argeşanu, *Cele 7 peceți*, p. 54: „Poporul român provine dintr-o entitate mare, un balaur cu chip de femeie care sălăşluieşte undeva sub pământ în zona Vrancei. Simpla ei supărare, un singur dat din coadă, produce cutremurele". În schimb, moldovenii din Basarabia nu provin de la „bălăuroaică,", ci şerpii lor kundalini provin de la Maica Rusie, sunt subordonați unui balaur roşu, deosebit de cel al românilor, care este portocaliu cu galben.

pasaje rezonează cu punctul lor de vedere negativ, anterior format[322]. Cărțile de acest gen găsesc admiratori, în egală măsură, şi în creştinii practicanți, a căror credință este însă formală, bazată pe superstiții, pe miraculos.

Un alt amestec între reiki, Ortodoxie şi radiestezie se poate găsi în lucrarea *InfoReiki* a lui Constantin Gheorghiță. Ideile vehiculate în această carte nu sunt mai puțin periculoase pentru creştinii ortodocşi, deşi sunt lipsite de încrâncenarea pe care o găsim la Ovidiu Dragoş Argeşanu. InfoReiki dezvoltă un adevărat sistem de protecție spirituală împotriva entităților malefice, lucrând, de exemplu, cu *sabia de lumină* (o formă de energie concentrată sub diferite aspecte, cu scopul de a fi folosită ca armă) sau cu *sfere şi câmpuri energetice* (fac parte din categoria formelor de gând create conştient, încărcate cu energie de vibrație superioară, căreia îi sunt implementate diferite programe, în funcție de scopul în care au fost create). Constantin Gheorghiță susține că sfera InfoReiki este o sferă de energie de vibrație superioară, corespondentă nivelului energetic al chakrei VII, având culoarea violet. *Este o sferă ce o are ca sursă pe Maica Domnului, de la care este primită ca dar pentru recunoaşterea şi dezvol-*

[322] „Orice poate accede la titlul de Fiu al lui Dumnezeu. Biserica ne-a ascuns asta, drept pentru care o disprețuiesc din toate mădularele mele, acum şi în viața viitoare" (Ovidiu Dragoş Argeşanu, *Cele 7 peceți*, p. 122); „Biserica şi preoții şi episcopii ei l-au despărțit pe om de Dumnezeu" (Ovidiu Dragoş Argeşanu, *Cele 7 peceți*, p. 126); „Ştiu că prin această carte voi supăra Biserica. Sper din toată inima să o supăr cât mai rău! Poate aşa se va trezi din moartea spirituală în care se află… Cred sincer că Biserica ortodoxă nu mai are nimic în comun cu Iisus Hristos (Ovidiu Dragoş Argeşanu, *Cele 7 peceți*, p. 145).

tarea spirituală a practicanților Inforeiki. Invocarea sferei Inforeiki se face în felul următor: cu palmele orientate spre cer, se rosteşte invocarea: „Invoc sfera InfoReiki a Maicii Domnului în palmele mele pentru scopul…". După utilizare, se mulțumeşte Maicii Domnului pentru ajutorul acordat[323].

De asemenea, pentru îndepărtarea duhurilor necurate, se foloseşte următoarea formulă, care este, de fapt, o parodiere a rugăciunilor Bisericii: „Cu Lumina Duhului Sfânt *ce curge prin palmele mele*, se dezleagă toate legăturile puse pe duhurile necurate şi tot ce este făcut pentru a-i ține legați de (numele) şi aceştia să plece afară din această ființă acum şi pentru totdeauna şi să se ducă acolo unde hotărăşte Bunul Dumnezeu. Amin"[324]. Curățenia sufletului este un caz particular al curățeniei energetice şi constă în determinarea încărcăturii energetice a sufletului unei persoane. Există acțiuni care, prin natura lor, aşază energii malefice pe suflet: supărările, neiertările, gândurile negative, ura, cearta, gelozia, furia, bârfa. Pentru a îndepărta energiile şi entitățile negative, ei rostesc următorul algoritm (sumă de afirmații): „Cu lumina Duhului Sfânt ce curge prin palmele mele se îndepărtează din câmpurile, chakrele, sufletul şi structurile acestei persoane toate energiile şi entitățile negative acum şi pentru totdeauna şi să meargă toate acolo unde hotărăşte Bunul Dumnezeu"[325]. Avem însă şi o terapie pentru refacerea sufletului: „cu palmele la nivelul inimii, îndreptate că-

---

[323] Constantin Gheorghiță, *InfoReiki*, Ed. Dao Psi, 2009, p. 121.
[324] *Ibidem,* p. 128.
[325] *Ibidem,* p. 61.

tre Cer, se rostește următorul algoritm/rugăciune: *Te rog, Doamne, trimite în palmele mele sufletul curat, limpede, strălucitor, ce l-ai pregătit pentru (numele), pentru a-i reface lui / ei sufletul, pentru a-şi putea îndeplini misiunea pe care Tu, Doamne, i-ai dat-o. Amin*. Se aşteaptă câteva secunde, până când se simte în palme energia primită, după care *se implementează în sufletul persoanei*. La final, se suflă cruce de trei ori pe sufletul persoanei"[326].

5. „Vindecarea alternativă" din perspectivă ortodoxă

Răspândirea New Age în anii 1970-1980 a fost însoțită de un boom al practicilor de vindecare alternativă[327]. Aceste practici sunt holiste şi pleacă de la premisa că ființele umane sunt legate de restul universului într-un mod subtil. Nicio acțiune nu este izolată, ci are potențial de a influența şi altceva. Totul sună foarte frumos şi are ecou în societatea contemporană. Din păcate însă, medicina holistă se bazează pe conceptul New Age al energiei, care spune că există o forță vitală ce sprijină şi susține viața, o forță care nu este vizibilă, măsurabilă sau explicabilă ştiințific, ci este o energie „cosmică" sau „universală", bazată pe o concepție panteistă (*Dumnezeu este totul*) şi monistă (*totul este una*) despre lume şi viață.

În concepția New Age, oamenii devin bolnavi atunci când fluxul de energie este blocat. Blocajele pot avea numeroase cauze, dar, cel mai adesea, ele sunt rezultatul tra-

---

[326] *Ibidem,* p. 88.

[327] Michael York, *op. cit*, pp. 37-39.

umelor şi al abuzurilor din copilărie. Pentru îndepărtarea blocajelor, oamenii trebuie să apeleze la o serie de tratamente pe bază de plante, să practice yoga, să țină diete speciale sau să se adreseze vindecătorilor care se presupune că pot fluidiza energia prin punerea mâinilor. O altă modalitate este aceea de a privi boala ca pe o provocare căreia noi îi putem face față în mod creativ. Suferința şi haosul interior sunt, în acest caz, oportunități pentru creşterea personală. Pentru a face să sporească prezența în corp a „energiei tămăduitoare", trebuie să „intrăm în armonie" cu universul şi să realizăm unitatea noastră cu toate lucrurile. Multe dintre terapiile New Age, inclusiv reiki, pornesc de la această premisă.

În activitatea pastorală, am avut ocazia să vorbesc cu mai mulți practicanți sau simpatizanți reiki. Pentru cei mai mulți dintre ei, motivul care-i determină să apeleze la reiki este ameliorarea unei anumite boli sau chiar vindecarea rapidă pe care au constatat-o în cazul lor sau al persoanelor din jur. Fără îndoială, reiki atrage şi prin faptul că nu are interdicții şi că nu intră în contradicție cu nimic: poate fi practicat de oricine, indiferent de sex, religie, statut social sau pregătire profesională, şi poate fi aplicat în paralel cu alte tehnici sau în completarea tratamentului medical clasic. Celor interesați li se promite apoi că vor avea la îndemână o tehnică eficientă prin care se vor putea energiza pe ei înşişi, dar şi pe cei din jur. De asemenea, li se spune că acest lucru le va aduce armonie şi echilibru în viața de zi cu zi şi le va permite să ajute şi alți oameni.

În cadrul sistemelor reiki pe care le-am evocat, răul din viața cuiva este explicat exclusiv pe baza atacurilor

energetice care au fost îndreptate împotriva lui (farmece, atacuri psihice) sau a legilor karmice cărora li se supune. Vina nu mai este, aşadar, în om, în păcatele lui, în îndepărtarea lui de Dumnezeu, ci în afara sa, în ceva străin de persoana lui. Numai cei „iniţiaţi" pot identifica natura răului care atacă şi pot aplica „tratamentul" corespunzător, deci Biserica nu mai are niciun rost sau, în cel mai bun caz, este doar remorca acestor „vindecători", o depozitară de energii care trebuie întrebuinţate. Mai mult decât atât, toţi cei care popularizează, în ţara noastră, aceste practici încearcă să le prezinte desprinse de contextul religios din care provin. Ei încearcă să le înfăţişeze, la început, ca pe nişte tehnici de autovindecare şi de vindecare, după care, celor care se angrenează în practicarea lor le sunt prezentate ca nişte practici al căror scop este însănătoşirea sufletească, dobândirea de puteri paranormale şi, apoi, eliberarea spirituală. Abia după câţiva ani de practicare, se întrevede puternicul substrat ocult pe care se sprijină aceste mişcări sau curente.

Reiki, ca terapie de vindecare, s-a născut în Orient, într-un anume context socio-cultural, iar transferul său în Occident s-a făcut cu pierderea sensurilor sale originare exacte. Reiki practicat acum în România are la bază învăţături din mai multe religii orientale, în totală contradicţie cu învăţătura creştină, la care se adaugă învăţături ezoterice şi practici creştine deformate. Una din cele mai delicate probleme în acest context este natura şi sursa energiei folosite în reiki, despre care majoritatea maeştrilor declară că este impersonală. Hristenco compară chiar această energie cu energia electrică pe care noi o putem folosi după bunul plac. Tot el afirmă, în alt loc: „Aceas-

tă energie provine de la sursa de energie universală care nu poate fi localizată fizic şi *care nu este Dumnezeu, dar poate fi considerată o creaţie a lui Dumnezeu*. Când a creat Dumnezeu lumea, a creat şi această sursă de energie care să permită existenţa şi funcţionarea ei"[328].

Nu se poate ignora faptul că, pentru omul contemporan, vindecarea este un subiect foarte important şi că anumite persoane sunt entuziasmate de rezultatele medicinei alternative, între care şi reiki. În general vorbind, există mulţi semeni de-ai noştri care cedează uşor la soluţii-minune pentru viaţa şi sănătatea lor, le folosesc fără să le bănuiască efectele pe plan duhovnicesc şi consideră că pot fi buni creştini în continuare. Medicina alternativă, oricum s-ar chema ea, nu este o practică neutră din punct de vedere spiritual[329]. Toate formele de medicină complementară practicate în România la ora actuală, inclusiv reiki, profesează erezii contrare adevărurilor creştine, precum panteismul, reîncarnarea, predestinaţia astrală, impersonalizarea harului divin şi chiar a lui Dumnezeu şi, nu în ultimul rând, antropocentrismul, ideea că *eu vindec*, *eu îi ajut pe alţii*[330]. Ele pleacă de la premisa că izvorul vindecării este

---

[328] Dumitru Hristenco, *Reiki tradiţional. De la gradul I la maestru*, Ed. Teora, 2008, p. 24; „Energia există în tot şi în toate, ceea ce diferă este frecvenţa ei, vibraţia ei şi informaţia pe care o poartă. Sursa de energie este una singură, fie că i se spune Duh Sfânt, sursa universală de energie, Merkaba primordială". Constantin Gheorghiţă, *Info Reiki*, Ed. PSI, 2009, p. 9.

[329] Dr. Samuel Pfeifer, *Vindecare cu orice preţ? O evaluare a medicinii alternative din perspectiva spiritual creştină*, Ed. Ariel, Timişoara, 1996, p. 10.

[330] Dumitru Hristenco arată că „meditaţia maeştrilor" constă, printre altele, în a-ţi imagina tot ceea ce este bun ca pe o lumină

înăuntrul nostru şi că putem să o dobândim pe aceasta conectând energia noastră interioară la energia cosmică. Reiki propune vindecarea trupului cu ajutorul propriilor mijloace, accesul necondiționat la şi unirea cu acea energie[331].

Învățătura ortodoxă ne arată că îndepărtarea noastră de la izvorul vieții, care este Dumnezeu, duce la împuținarea propriei noastre vieți, iar aceasta ne duce la boala sufletească, la boala trupească şi, uneori, chiar la moartea trupului. Patimile sufletului şi bolile trupului, ca tulburări ale stării fireşti de sănătate, nu pot fi tratate prin mijloace mecanice, cum ai schimba o piesă la o maşinărie care nu mai merge, ci omul trebuie să participe conştient la vindecarea întregii lui ființe şi să conlucreze cu harul divin.

Boala trupească are un rol pedagogic în îndreptare, iar tămăduirea vine de la Dumnezeu, după cum ne spune şi Psalmistul David: „Cel ce curăţeşte toate fărădelegile tale, Cel ce vindecă toate neputinţele tale, Cel ce izbăveşte din stricăciune viaţa ta, Cel ce te încununează cu milă şi cu îndurări" (Ps. CII, 3-4). Restabilirea sănătății sufleteşti şi, în ultimă instanță, a celei trupeşti (dacă acest lucru ajută

---

albă, care curge spre inimă. Această lumină reprezintă forța supremă, Dumnezeu. Trebuie să te scufunzi în acea lumină şi să meditezi astfel: „Tu aparții luminii... Tu eşti un spirit pur, un copil iubit al lui Dumnezeu, în afara timpului, în afara spațiului... Tu eşti lumină pură, iubire pură, compasiune pură... Tu eşti una cu Universul…" (Dumitru Hristenco, *Reiki tradițional. De la gradul I la maestru*, Ed. Teora, 2008, p. 154-155). „Calea reiki este o cale a dezvoltării, a progresului spiritual. Nu este deloc greşit dacă se consideră că reikiul este o cale spre iluminare" (Dumitru Hristenco, *Reiki tradițional. De la gradul I la maestru*, Editura Teora, 2008, p. 149).

[331] Wouter Hanegraff, *New Age Religion and Western Culture. Esotericism in the Mirror of Secular Thought*, Leiden, 1996, p. 54-55.

la mântuirea persoanei respective) înseamnă restabilirea legăturii iubitoare cu Dumnezeu, Care curăță cauzele bolii (păcatele), tămăduieşte efectele (rănile) şi apoi restaurează, prin har, firea umană căzută[332]. De aceea, orice încercare de vindecare fără harul lui Dumnezeu este iluzorie şi ține de înşelarea care vine de la vrăjmaş. Harul divin nu se obține în mod magic sau mecanic, prin vreo rețetă spirituală sau tehnică automată, ci în legătură cu Tainele şi viața Bisericii. Fără îndoială, nu toate tratamentele alternative trebuie privite cu neîncredere, însă atunci când în spatele lor se ascund, aşa cum am arătat, învățături străine şi potrivnice credinței ortodoxe, nu putem să rămânem indiferenți[333].

Vindecarea o primim cu adevărat prin rugăciune şi prin participarea la Sfintele Taine ale Bisericii, prin cunoaşterea şi trăirea autentică a credinței ortodoxe, aşa cum spune Sf. Ap. Iacob: „Este cineva bolnav între voi? Să cheme preoții Bisericii şi să se roage pentru el ungându-l cu untdelemn în numele Domnului. Şi rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav şi Domnul îl va ridica şi de va fi făcut păcate se vor ierta lui" (Iac. V, 14-15).

---

[332] „Veniți să ne întoarcem către Domnul, pentru că numai El, după ce ne-a rănit, ne tămăduieşte, iar după ce ne-a bătut, ne leagă rănile noastre" (Os. VI, 1); „Fiule! În boala ta nu fi nebăgător de seamă, ci te roagă Domnului şi El te va tămădui. Depărtează păcatul şi întinde mâinile spre fapte drepte şi de tot păcatul curăţeşte inima ta" (Sirah, 1, 17).

[333] Ierom. Adrian Făgeţeanu, Ierom. Mihail Stanciu, *Vindecări şi vindecători sau cum deosebim sfinţenia de şarlatanie*, (http://www.scribd.com/doc/2673129/vindecari-si-vindecatori-sau-cum-deosebim-sfintenia-de-sarlatanie); Jean-Claude Larchet, *Creştinul în faţa bolii, suferinţei şi morţii*, Bucureşti, 2006, în special cap. „Legătura dintre boală, suferință şi moarte şi păcatul strămoşesc", pp. 47-60, şi cap. „Despre folosul bolii, potrivit Sfinților Părinți", pp. 63-74.

Mișcări de dezvoltare a potențialului uman

Mișcarea de dezvoltare a potențialului uman (*Human Potential Movement – HPM*) s-a născut în Statele Unite, în anii 1960-1970, în cadrul noii paradigme New Age despre „dezvoltarea personală". HPM a fost atât de influentă, încât a devenit a treia forță în psihologie, după psihanaliză şi behaviorism (comportamentalism). Ea a adus o idee cu totul nouă: aceea că omul are un potențial incredibil şi că trebuie să devină conştient de forțele ascunse, latente din propria sa persoană. Ori, clasica gândire psihologică susținea că natura umană este inerent întunecată de sex, moarte şi instincte rezultate din condiționare şi mediu. HPM îşi propunea să studieze partea luminoasă a personalității umane, şi nu pe cea întunecată, să arate că oamenii au tot felul de potențialități şi posibilități care le permit să devină autentici, să trăiască din plin, la parametri maximi.

În deceniile care au urmat, HPM şi-a pierdut importanța în psihologie, însă a rămas influentă în societate printr-o serie de seminarii şi cursuri de dezvoltare personală, precum Programarea Neurolingvistică, Landmark Education (Forum) sau Metoda Silva[334]. Se estimează că

---

[334] Despre HPM, Michael York, *The Emerging Network. Sociology of the New Age and Neo-Pagan Movements*, Rowman&Littelfield

marile corporații americane cheltuiesc aproximativ 4 miliarde $ / an pe seminarii de acest gen[335]. De câțiva ani, copiind modelul occidental, marile firme şi corporații din România îşi trimit angajații, uneori obligatoriu, la astfel de cursuri şi seminarii de formare. Intenția managerilor este aceea de a spori productivitatea angajaților, de a le stimula creativitatea şi de a le îmbunătăți comunicarea, toate acestea materializându-se, bineînțeles, într-un randament mai mare, spre profitul firmei[336].

1. Landmark Education (Forum)

Unul dintre cele mai influente seminarii HPM în anii 1970 a fost **Erhard Seminars Training (EST)**, un curs intensiv care dura două săptămâni şi care urmărea ca participanții să ajungă, în scurt timp, la o transformare personală radicală. În câțiva ani, cursul s-a răspândit în întreaga America, iar apoi a ajuns în Europa. Werner Erhard (născut John Paul Rosenberg, în anul 1935), inițiatorul acestui curs, fusese un practicant al filozofiei

---

Publishers, 1995, p. 12-14; *In Gods we trust. New Patterns of Religious Pluralism in America*, ed. Thomas Robbins and Dick Anthony, Transaction Publishers, 1990 (sixth printing, 2009), p. 223-224; Michael Hall, *Could NLP Re-vitalize the Human potential Movement? If so, how?*; www.self-actualizing.org /articles/revitalize.pdf. Idem, *Was NLP really the child of the Human Potential Movement?*; Paul Heelas, *The New Age Movement. The Celebration of Self and the Sacraliyation of Modernity*, Oxford, 1999, p. 51-54.

[335] Glenn Rupert, *Employing the New Age. Training Seminars* în *Perspectives on the New Age,* Edited by James R. Lewis and Gordon Melton, State University of New York Press, 1992, p. 128.

[336] P. Heelas, *The New Age Movement*, p. 168.

Zen şi al scientologiei. În cadrul seminariilor, el promova ideea că Dumnezeu este în interior, în inima omului, că nu trebuie să ne preocupe existența, ci experiența lui Dumnezeu, aceasta fiind adevărata religie. În anii 1980, EST a fost continuat de alte seminarii influente, cel mai important dintre ele fiind Landmark Education[337].

În lucrările referitoare la Noile Mişcări Religioase, mențiunile despre Landmark Education sunt destul de rare, întâlnindu-se în special în mediul francofon. Franța este, de altfel, singura țară unde Landmark Education a fost catalogată, în raportul Comisiei parlamentare de anchetă din 1995, ca o „sectă care destabilizează emoțional participanții". Societatea care promova Landmark Education a fost dizolvată după ce o anchetă jurnalistică realizată de televiziunea France 3 şi intitulată *Voyage au pays des nouveaux gourous* (Călătorie în tărâmul noilor guru) a scos la iveală mai multe caracteristici sectare ale acesteia.

O descriere a programelor oferite de Landmark se poate găsi în lucrarea lui Thomas Lardeur, *Les sectes dans l'entreprise*: „Landmark propune în principal un parcurs numit *curriculum de viață*. Prima etapă se numeşte Forum. Este vorba de un stagiu de patru zile, care se desfăşoară într-o sală mare, unde se adună între 50 şi 250 de persoane. Desfăşurarea este invariabilă. Animatorul expune asistenței o idee şi apoi solicită opinia participanților… Pornind de la astfel de subiecte, fiecare participant

[337] Charlotte Faltermayer, „The Best of Est?", *Time Magazine*, 16 March 1998, http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,987975,00.html. Vezi şi biografia lui Steven Pressman, *Outrageous Betrayal: The Dark Journey of Werner Erhard, from Est to Exile*, New York, St. Martin's Press, 1993.

este invitat să ia cuvântul şi să-şi povestească viaţa în faţa unei asistenţe atente".

În mod particular, ne-a atras atenţia angajamentul pe care cursanţii trebuie să-l semneze la începutul stadiului: „Sunt de acord cu faptul că Landmark Education este singura responsabilă de prezentarea metodică a Forumului şi că eu sunt responsabil de propria mea participare la Forum, ca şi *de sănătatea mea psihică şi mentală*... Asum şi iau asupra mea, în mod voluntar şi în toată cunoştinţa de cauză, pentru mine, urmaşii mei, membrii familiei mele, executorii mei testamentari toate riscurile de vătămare fizică sau tulburare emoţională care s-ar putea produce în timpul sau după Forum şi accept, din acest moment, să exonerez Landmark Education şi reprezentanţii lui de toată responsabilitatea care ar putea surveni ca urmare a participării mele la Forum"[338].

În general, cursurile se ţin de vineri până duminică, de la 9 dimineaţa la 10 seara. Regulile sunt stabilite la începutul programului, participanţii fiind sfătuiţi să nu piardă nicio parte a acestuia şi să fie cooperanţi în timpul cursului, nu doar observatori. Programul se derulează ca o discuţie, în care trainer-ul prezintă anumite idei, iar participanţii se angajează voluntar în dialog, împărtăşind celorlalţi cum se aplică aceste idei la viaţa lor. Ideile expuse pot fi următoarele: există o mare diferenţă între ceea ce se întâmplă în viaţa cuiva şi interpretarea pe care acea persoană o dă; oamenii creează semnificaţia lor în via-

[338] Thomas Lardeur, *Les sectes. Savoir les reconaitre, comprendre leurs mechanismes, les combattre efficacement, aider les victimes*, Presses de la Renaisances, Paris, 2004, p. 54-56 („Landmark Education: responsable mais pas coupable....", p. 55).

ță – nimic nu este inerent în lume; oamenii au noțiuni preconcepute; oamenii se pot „transforma" adoptând un nou fel de a fi în loc de a se schimba pe ei înşişi în raport cu trecutul. Participanții sunt încurajați să sune persoane cu care sunt supărați şi fie să le ierte, fie să-şi ceară ei scuze pentru greşelile făcute.

Landmark Forum este un grup controversat şi în America, nu doar în Franța. Acesta a contribuit la căderea asociației Cult Awarness Network, aflându-se printre grupurile care au acționat-o în judecată, în 1994. În 1996, LF a chemat-o în instanță şi pe Margaret Singer pentru afirmațiile din cartea *Cults in our Midsts*, rezultatul fiind acela că, în ediția a doua a cărții, LF nu mai apare cu numele. Rick Rose Institute a fost, de asemenea, reclamat de LF pentru afirmații defăimătoare, dar, ulterior, plângerea a fost retrasă.

Landmark Forum, ca şi EST, pretinde că oferă doar o „alternativă epistemologică" ce nu vine în contradicție cu ceea ce crede cineva. Mai mult decât atât, se arată că „experiența sinelui" te încurajează să-i ajuți şi să-i slujeşti pe alții. În cadrul Forumului, există fundații filantropice care se ocupă cu donații pentru spitale şi centre pediatrice. O absolventă a Landmark Education, Ginna Goodenow, a fondat *Kicking for Kids Who Can't*, o fundație care-i ajută pe copiii cu dizabilități, cumpărându-le proteze şi alte accesorii care i-ar putea ajuta sa meargă (http://kickingforkidswhocant.org/). Vanto Group, Inc., fondat în 1993 ca „Landmark Education Business Development" (LEBD), un subsidiar al Landmark Education Enterprises, Inc., foloseşte tehnicile Landmark Education pentru a furniza servicii de consulting pentru diverse

companii (http://www.vantogroup.com/). Este interesant că, printre clienții săi, firme şi corporații recunoscute la nivel mondial, se numără şi U.S. Department of Health and Human Services.

Legătura dintre Landmark şi scientologie este frapantă, şi acest lucru se observă nu doar în persoana fondatorului, Erhard, fost scientolog şi admirator al lui Hubbard[339]. În momentul în care Erhard a pus bazele EST ca o combinație între Zen, psihosinteză şi business management, în 1971, a fost expulzat din scientologie. Deşi Landmark-ul respinge acuzațiile că ar fi un cult, în timp ce scientologia se luptă să arate că este o religie, există totuşi anumite elemente comune. Ambele sunt „tehnologii" şi se bazează pe entuziasmul celor care găsesc în ele noi modalități de a aborda viața. În al doilea rând, este vorba de costurile prohibitive ale cursului, comparabile cu cele plătite pentru şedințele de auditing. În al treilea rând, este vorba de un curs care se bazează, fără îndoială, pe metoda „clearing", tehnicile pe care le foloseşte fiind foarte apropiate de cele scientologice. Ca şi scientologia, Landmark-ul foloseşte tehnica „confruntării cu hărțuială" (*bulbaiting*), un exercițiu în care cursantul trebuie să rămână imobil, fără reacție, în timp ce trainer-ul sau instructorul îl insultă, îl hărțuieşte sau chiar îl atinge fizic.

Şi Landmark Forum şi scientologia pretind că te învață să descoperi ceea ce doare în trecut, să cureți

---

[339] Erhard îl numise pe Hubbard: „Cel mai mare filosof al secolului al XX-lea" (Bent Corydon, *L. Hubbard: Messiah or Madman,* New Jersey, 1996, p. 15).

acel loc până se ajunge la un spațiu gol pe care se poate construi, în care se poate pune orice în locul durerii. Una dintre ideile de bază ale Forumului spune că ceea ce se întâmplă în viață şi semnificația a ceea ce se întâmplă sunt două lucruri complet diferite. Fiecare îşi creează semnificația evenimentelor. Toate acestea sunt foarte asemănătoare cu opinia lui Hubbard despre cum lucrează mintea şi cum să o îmbunătățeşti. Landmarkul, ca şi scientologia, de altfel, susține folosirea atentă a limbajului. Ambele învață că trebuie să fim conştienți de limbajul pe care-l folosim, deoarece, schimbând limbajul, se schimbă şi percepția cu care oamenii fac experiența realității. Modificarea cea mai vizibilă a limbajului constă în redefinirea unui cuvânt, în aşa fel încât acesta să aibă sens doar în interiorul grupului. În opinia noastră, pericolul pe care-l prezintă cursurile de acest gen este depersonalizarea individului.

În România, cursurile Landmark Education au fost promovate, până de curând, de *Fundația pentru Autocunoaştere şi Dezvoltare Personală*, un ONG creat în anul 2000 şi condus de Connie Larkin[340]. În perioada documentării mele pentru alcătuirea acestei lucrări, site-ul oficial al Fundației, http://www.fadp.ro/desprenoi.html, era încă activ. De acolo, am putut afla că România este singura țară a fostului bloc comunist care a început implementarea programului Landmark Education, prin cursuri şi seminarii de aprofundare, cursuri tematice, de

[340] A se vedea interviul cu Connie Larkin, responsabilă pentru implementarea cursurilor Landmark în România, http://www.landmarkeducationnews.info/2008/05/13/landmark-education-in-romania-part-1/.

comunicare şi de leadership[341]. Participanţii la Forum erau îndemnaţi să aducă şi alte persoane: „Landmark Forum în 14, 15, 16 şi 18 August. În acest moment, avem 53 persoane înscrise în curs. Costul cursului este de 980 lei şi taxa de înscriere 300 lei. Înscrieţi fiecare măcar câte o persoană din viaţa voastră la Landmark Forum!" (http://fadpblog.wordpress.com/).

Am încercat să văd în ce măsură presa din România este interesată de acest subiect. Nu am găsit decât un sigur articol, în *România Liberă*, semnat de Laura Toma şi intitulat „Landmark. 4000 de români au plătit ca să plângă în grup", care prezintă atât vocile elogioase, cât şi pe cele critice la adresa Forumului. Am

---

[341] Iată cursurile disponibile pe site-ul menţionat (http://www.fadp.ro/desprenoi.html)**: Landmark Forum** – 980 lei cost integral, durata: trei zile şi o seară; **Landmark Forum în Acţiune**, o serie de seminarii de 10 sesiuni, inclusă în costul Landmark Forumului; **Cursul Avansat Landmark** – 1.380 lei cost integral, durata: trei zile şi o seară; **Programul de Expresie de Sine şi Leadership** – 1.200 lei cost integral, durata: 3 zile de lucru (sâmbete) şi 12 clase. **Curriculum pentru Comunicare: C.A.P. Comunicare**, Acces la Putere: 780 lei cost integral, două zile şi o seară; **C.P.C. Comunicare,** Puterea de a Crea: 1080 lei cost integral, durata două zile şi o seară; **T.M.L.P. Team Management and Leadership Program** – 1800 lei cost integral, durata: un an clase şi asistenţă în Bucureşti şi 4 weekend-uri în străinătate. **Programul de Leadership Landmark** – 500 lei pe weekend (4 weekend-uri) şi 16 clase; **Seminarii pentru absolvenţi**, cu tematici diferite (relaţii, bani, sex şi intimitate, a trăi viaţa cu pasiune, mai mult decât fitness, angajament, eficienţă etc), cost 500 lei, durata 10 sesiuni, pe parcursul a trei luni şi jumătate. Un calcul simplu ne arată că, dacă cineva ar fi participat la Forum şi ar fi continuat cu studiile avansate, ar fi plătit în jur de 8000 RON!

aflat apoi că Forumul şi-a întrerupt subit activitatea în septembrie 2009, după ce fusese frecventat de aproximativ 4.000 de români[342]. Indiferent care este actualmente situaţia Fundaţiei, un studiu aprofundat despre Landmark Forum, pornind de la aceste observaţii, este indispensabil, pe de o parte din cauza numărului mare de persoane care au participat, iar pe de altă parte din cauza faptului că poate fi oricând „resuscitat", eventual sub un alt nume, ştiut fiind faptul că mai multe companii şi firme au finanţat cursurile Landmark pentru angajaţii lor.

Forumul funcţionează eficient în cazul persoanelor uşor debusolate, nesigure pe ele, neîmplinite, fără o traiectorie în viaţă, cu oarecare traume emoţionale – chiar dacă acestea nu sunt neapărat vizibile. Aceste persoane nu consideră a fi ceva rău în faptul că apelează la anumite tehnici care să le asigure succesul în viaţă. Întrebarea este însă dacă tehnicile acestea le ajută cu adevărat sau dacă nu cumva doar lor li se pare că viaţa se schimbă în bine, dacă deci nu este vorba de un soi de autopăcălire. Uneori, când ai dat o sumă mare de bani şi cursul n-a fost la înălţimea aşteptărilor, intervine ceea ce în sociologia religiilor este cunoscut sub numele de „sindromul Festinger", adică neputinţa de a accepta că ai dat banii degeaba. Pornind de la asta, omul ajunge să se autoconvingă de utilitatea cursului şi, eventual, chiar să-i convingă şi pe alţii.

---

[342] Laura Toma, *art. cit*, http://www.romanialibera.ro/a172073/landmark-4-000-de-romani-au-platit-ca-să-planga-in-grup.html.

2. Programarea neuro-lingvistică (Neuro Linguistic Programming – NLP)

Termenul *Neuro Linguistic Programming* (NLP) a fost impus de John Grinder (n. 1940) şi de Richard Bandler (n. 1950) în America anilor 1970 şi desemna iniţial o formă de terapie psihologică menită să rezolve probleme ca fobia, depresia, bolile psihosomatice[343]. Mai târziu, NLP a fost promovată ca o „ştiinţă a excelenţei", bazată pe observarea modalităţilor prin care oamenii de succes obţineau rezultatele dorite. Din cauza dovezilor empirice insuficiente care să-i demonstreze pretinsa eficienţă, NLP a fost ignorată atât de psihologia aplicată (psihoterapie şi consiliere), cât şi de cea academică.

Grinder şi Bandler au studiat modelele de succes ale mai multor terapeuţi, printre care Fritz Pearls, psihoterapeut şi inventator al terapiei Gestalt, Virginia Satir, specialistă în terapie familială, şi Milton Erickson, un cunoscut hipnoterapeut. Ei şi-au propus apoi să facă accesibile aceste modele (*patterns*) de succes, la care s-au adăugat şi altele, pentru a-i ajuta pe oameni să-şi îmbunătăţească viaţa. Bendler, de exemplu, ajunsese până într-acolo, încât se îmbrăca la fel ca Milton Erickson, ba chiar îşi cumpărase acelaşi tip de pipă, imitând până şi felul în care acela fuma[344].

---

[343] Datele care urmează sunt preluate de pe site-ul http://www.nlpexplorer.eu/. Vezi, de asemenea, David Molden, Pat Hutchinson, *NLP Genial*, Amsta Publishing, 2008, p. 12; Christian Iordănescu, *NLP şi magia comunicării. Programarea neurolingvistică în arta şi tehnica de a comunica*, Ed. MAR, Constanţa, 2006, p. 27-29.

[344] Christian Iordănescu, *NLP şi magia comunicării*, p. 202.

Practicanții NLP îi privesc pe John Grinder şi pe Richard Bandler ca pe nişte genii, arătând că primul a fost profesor de lingvistică la Universitatea din Santa Cruz, iar celălalt, cercetător în domeniul informaticii, interesat de psihologie[345]. Adevărul este însă că cei doi nu sunt cunoscuți ca specialişti în domeniile respective. Mai mult decât atât, în 1996, Bandler l-a chemat în instanță pe Grinder pentru a obține exclusivitatea intelectuală asupra brand-ului NLP. Cum afacerea se extinsese la nivel internațional, sumele încasate pentru astfel de formări (cursuri) erau uriaşe, de ordinul a milioane de dolari, de unde şi miza pentru obținerea exclusivității. De asemenea, trebuie să menționăm faptul că, în 1986, Bandler a fost acuzat de moartea unei practicante NLP, Corine Christensen, însă, în cele din urmă, cazul a fost clasat, deşi pistolul cu care aceasta fusese ucisă îi aparținea lui.

a. NLP – definiție şi caracteristici

Termenul *neuro* se referă la modul în care funcționează creierul şi sistemul nervos; *lingvistic* – la modul în care comunicăm cu ceilalți; *programare* – la modalitatea sistematică prin care codificăm abilitățile şi cunoştințele noastre şi prin care reuşim să reproducem experiențele şi abilitățile celorlalți, pentru a atinge propriile scopuri.

---

[345] Anthony Robbins, *Putere nemărginită*, Ed. Amaltea, 2002, p. 34. Grinder se auto-proclamă „cel mai mare gânditor al vremii noastre", a cărui înțelepciune se reflectă în cărțile sale şi în cele peste 1000 de seminarii anuale care dezvoltă ideile sale (http://www.johngrinder.com/bio%27s.htm).

Mai detaliat, cuvântul *neuro* se referă la faptul că toată informația pe care o deținem ne parvine şi este prelucrată prin intermediul sistemului nervos. Au fost, astfel, identificate trei categorii de oameni, după tipul canalului senzorial pe care îl folosesc preponderent: „vizualii" – cei care îşi reprezintă interior informația sub formă de imagini; „auditivii" – atenți la sunet, inclusiv la vocea lor interioară; „kinestezicii" (senzitivii) – cei care „simt" lucrurile. Destul de rar se întâlnesc oameni la care să predomine registrul olfactiv sau gustativ.

Cuvântul „lingvistic" se referă la faptul că limbajul este suportul comunicării atât cu ceilalți, cât şi cu noi înşine; în funcție de experiențele anterioare, pentru fiecare om în parte, acelaşi cuvânt poate trezi sentimente sau reacții diferite (de exemplu, la auzul cuvântului „succes", cineva devine vesel, pentru că tocmai a avut o astfel de experiență, în timp ce altul se va simți deprimat, având eşecuri repetate în trecut). Se consideră că limbajul are două niveluri: *superficial* – limbajul discursiv, prin care ne adresăm celorlalți – şi *profund* – limbajul interior nerostit, care apare ca o sinteză complexă a tuturor trăirilor noastre şi care nu poate fi exteriorizat ca atare. În procesul comunicării, are loc o trecere de la limbajul profund la cel superficial, trecere care aduce cu sine pierderea sau omiterea de informație din cauza selectării şi a simplificării, astfel încât se produce o distorsiune a sensului. Adepții NLP-ului susțin că pot descifra o parte din „harta" sau grila prin care celălalt îşi structurează realitatea.

Conform teoriei NLP, comunicarea are trei nivele: nivelul logic (cuvintele propriu-zise), nivelul paraverbal (tonalitatea vocii) şi nivelul non-verbal (gesturile). Pri-

mul reprezintă doar 7% din actul de comunicare, pe când gesturile, 55%. NLP-ul învață că fiecare trebuie să țină cont de canalul senzorial al partenerului de discuție (vizual, auditiv, kinestezic, olfactiv sau gustativ) şi să comunice pe acelaşi canal cu el, pentru că, altfel, comunicarea se blochează. NLP-ul învață, de asemenea, cum să „mânuieşti" limbajul – volumul, intonația, ritmul, viteza, timbrul, pauzele în vorbire – pentru a putea obține rezultatul dorit de la interlocutor.

Cuvântul „programare" evidențiază faptul că *stereotipurile de gândire* (cele care au pătruns adânc în subconştient, acționând ca nişte convingeri de nezdruncinat) determină reacția noastră într-un anumit context, *stările* pe care le avem şi, în consecință, tipul de *comportament* pe care-l adoptăm. *Cultura* din care facem parte, *educația* primită în familie şi în şcoală structurează cele mai multe dintre programele pe baza cărora funcționăm şi ne predispun la anumite comportamente care ne determină viața personală şi socială. Fondatorii NLP-ului au descoperit că programele ineficiente pot fi modificate acționând la nivelul sistemelor de reprezentare (vizual, auditiv şi kinestezic) şi folosind tehnicile lingvistice specifice.

În concluzie, NLP are ca țel principal descoperirea şi modificarea structurilor („programelor") care iau naştere din interacțiunea complexă dintre creier / sistem nervos („neuro"), limbaj („lingvistic") şi mediul înconjurător[346].

---

[346] Anthony Robbins, *Putere nemărginită*, p. 32: „NLP este studiul modului în care un limbaj, atât verbal, cât şi non-verbal, afectează sistemul nostru nervos. Capacitatea noastră de a întreprinde orice în viață se bazează pe capacitatea noastră de a conduce propriul sistem nervos... Pe scurt, este ştiința care vă va învăța cum să vă dirijați cre-

NLP pretinde despre sine că este o *metodologie* care are la bază observația că *orice comportament are în spate o structură* ce poate fi învățată, modelată, modificată (re-programată) şi predată (explicată şi altora). De asemenea, NLP susține că este o *tehnologie* care facilitează organizarea informației pe care o deține cineva, în aşa fel încât acea persoană să poată obține rezultatele pozitive dorite, pe care anterior nu le-a putut atinge (**Anexa 21**).

De exemplu, un om care fumează şi vrea să se lase de fumat trebuie să identifice acel „ceva" care l-a făcut să aprindă pentru prima dată țigara. În limbajul NLP, acel stimul care declanşează o stare sau un comportament fiziologic sau emoțional specific şi care poate fi reprezentat prin imagine, sunet, gust sau miros se numeşte *ancoră*. În cazul fumătorului, *ancora* poate fi o imagine cu un actor celebru care fumează, de unde s-a născut convingerea omului respectiv că toți oamenii de succes fumează. NLP-ul pretinde că o poate ajuta pe acea persoană să înțeleagă că există oameni de succes care nu fumează şi, în general, că oferă „tehnici de ancorare", adică metode de a identifica şi de a modifica starea produsă de ancoră.

Putem însă să „ancorăm" şi în viitor, ceea ce înseamnă că o stare pe care o creăm în legătură cu viitorul poate schimba o stare prezentă. De exemplu, NLP-ul învață că trebuie să ne gândim la obiectivele viitoare ca şi cum le-am fi atins deja. Trebuie să exersăm datul unui telefon, mersul la o întâlnire, purtarea unei conversații neplăcute,

---

ierul într-un mod optim pentru a obține rezultatele pe care le doriți". Robbins a lucrat ca şi consultant pentru IBM, AT&T, American Express, Armata SUA, pentru numeroase personalități politice sau organizații. Este considerat un lider în domeniul dezvoltării personale.

cumpărarea unei case sau a unei maşini noi, să presupunem că evenimentul a trecut deja cu bine, să ne „antrenăm", cu alte cuvinte, pentru succes.

După cum am subliniat, NLP-ul susține că, atunci când cineva îşi construieşte propria interpretare a unui eveniment, acesta este trecut printr-un proces de filtrare care nu este altceva decât felul în care persoana aceea omite, distorsionează sau generalizează informațiile care îi vin prin canalele senzoriale. Filtrarea se realizează cu ajutorul meta-programelor (filtre care acționează inconştient), al valorilor (cele care decid ce simțim despre felul în care ne desfăşurăm acțiunile), al credințelor (unul dintre cele mai importante elemente ale modelingului NLP este acela de a descoperi credințele unei persoane care trebuie modelată), al atitudinilor, al deciziilor sau al amintirilor (pe măsură ce înaintăm în vârstă, reacțiile noastre sunt controlate tot mai mult de colecția de amintiri din trecut, iar prezentul ajunge să joace un rol secundar în viața noastră). Aceste filtre hotărăsc care informații sunt reținute atunci când se construieşte imaginea internă a unui eveniment.

Ceea ce promite NLP-ul este *controlul filtrelor*, astfel încât oamenii să-şi îmbunătățească viața. Unul dintre obiectivele declarate ale NLP este modificarea credințelor şi a valorilor unei persoane: „Putem modifica valori şi credințe pentru a le adapta la schimbări şi, în acelaşi timp, la obiectivele noastre personale din prezent sau viitor... *odată ce valorile şi credințele noastre devin nefolositoare, altele trebuie să le ia locul, mai puternice, mai practice, care ne dau curajul necesar în realizarea obiectivelor personale*"[347].

[347] Christian Iordănescu, *NLP şi magia comunicării*, p. 61-62.

b. Aspecte controversate

Marea „descoperire" a NLP este că noi ne folosim de limbaj pentru a comunica, de creier şi de trup pentru a ne face înțeleşi. Pentru specialişti, este vorba de o simplitate intelectuală extremă (chiar de o „fraudă intelectuală", după expresia unor specialişti în domeniu), însă tocmai acest lucru face accesibil programul şi îi asigură succesul[348]. NLP propune anumite paradigme care nu se verifică din punct de vedere ştiințific. Una dintre ele afirmă că există şase mişcări oculare, care constituie un fel de „grilă de lectură" pentru „citirea" interlocutorului. De pildă, dacă avem în față un „vizual" dreptaci şi îl întrebăm dacă s-a uitat la televizor ieri, el trebuie să privească, obligatoriu, dreapta sus când se gândeşte; în caz contrar, se consideră că răspunsul va fi o minciună.

Acelaşi lucru se poate spune despre chestionarele pentru identificarea tipului senzorial. La o întrebare de genul „Când intrați într-o biserică, ceea ce vă frapează este: a) mirosul de tămâie; b) semiobscuritatea (lumânări, vitralii); c) liniştea; d) nimic, toate bisericile se aseamănă", răspunsul poate varia la aceeaşi persoană, de la o zi la alta, în funcție de starea ei sufletească sau poate fi adevărat numai prin alegerea concomitentă a 2-3 dintre variantele prezentate. Specialiştii au accentuat lipsa cercetării empirice în cadrul NLP, precum

[348] Christian Balicco, „La programmation neurolinguistique ou l'art de manipuler ses semblables", în *Science et pseudo-sciences*, nr. 243, p. 10-28. Christian Balicco este doctor în psihologie, consultant în resurse umane şi membru al American Psychological Association.

şi faptul că se generalizează uşor plecând de la nişte cazuri izolate[349].

NLP are o latură manipulativă recunoscută chiar de adepții săi: „NLP a început să fie acuzat că este prea manipulativ. La început, s-a folosit acest sistem în mod foarte limitat, la „cursuri de vânzare" pentru manageri sau la reclame pentru radio şi televiziune. Deci acolo unde alte persoane puteau fi influențate împotriva voinței lor. După o mişcare puternică în cercuri de psihologi şi terapeuți importanți, NLP a trecut printr-o fază de revenire, îmbunătățire şi dezvoltare"[350].

Nu ştim în ce anume a constat „revenirea" şi „îmbunătățirea", din moment ce „tehnica ancorării" este, în continuare, folosită cu succes de profesioniştii din domeniul marketingului şi al publicității. De exemplu, un truc al agenților imobiliari este acela de a pregăti casa pe care urmează să o vândă ca şi cum ar fi un leagăn al fericirii familiale. Chiar dacă vremea este frumoasă, ei aprind focul în şemineu, râşnesc cafea sau prăjesc pâine exact când trebuie să sosească clientul. Amestecul acesta dă rezultate, pentru că oamenii nu cumpără lucruri pur şi simplu, ci le cumpără „la pachet" cu stările pe care le generează. De asemenea, cele mai eficiente reclame televizate sunt cele care folosesc tehnica NLP de a lega

---

[349] Margaret Singer, *Crazy Therapies. What are they? Do they work?*, Jossey Bass, 1996.

[350] Christian Iordănescu, *NLP şi magia comunicării*, p. 29. Aceeaşi idee la Walter Lubeck, *Manualul NLP-ului spiritual*, p. 16: „NLP-ul poate fi folosit pentru dezvoltarea potențialului uman, dar poate fi folosit şi pentru controlul altor oameni sau grupe umane...".

produsul de o anumită stare emoțională. Reclamele nu spun mai nimic despre produs – poate doar numele. Ceea ce fac ele este să asocieze produsul cu o stare dorită: bucurie, frenezie, libertate, putere, succes, senzualitate. *Cumpără produsul* – pare să spună reclama – *şi vei cumpăra şi această stare!*[351].

NLP-ul este folosit de marile firme şi corporații care-şi trimit angajații la cursuri şi seminarii de acest gen, pentru a le îmbunătăți randamentul. Aparent, NLP-ul contribuie la binele angajaților, însă nu trebuie pierdut din vedere faptul că *formatorul este plătit de patron pentru a sincroniza ambițiile şi dorințele angajatului cu cele ale firmei şi pentru a-l învăța pe acesta să manipuleze la rândul lui.* Uneori, trainingul poate deveni periculos, când se amestecă în viața personală a cursantului, eventualitate în care acesta devine un capital de resurse de exploatat, supus calculelor intereselor şi profitului. Nu în ultimul rând, trebuie menționat faptul că NLP-ul îşi găseşte aplicabilitate în domeniul politic, mai ales în timpul campaniilor electorale.

În general, metodele folosite în NLP pun un accent nefiresc de mare pe controlul exercitat asupra celor din

---

[351] „Indiferent de ceea ce voi credeți că vindeți, de fapt vindeți sentimente", Richard Bandler, John La Valle, *NLP. Învață să convingi în afaceri, vânzări, relații şi societate,* Ed. Amaltea, 1996, p. 27; „Când porți o conversație cu cineva, locul în care stai, felul în care te mişti, tonul pe care îl foloseşti, orice nuanță a comunicării tale devine vitală, deoarece influențează un anumit process. Iar acesta este procesul prin care oamenii iau decizia de a cumpăra sau nu un lucru, de a-şi schimba sau nu convingerile față de un lucru", *Ibidem*, p. 33. Acesta este programul de bază destinat vânzărilor. „Induceți starea de bine şi atașați această stare produsului", *Ibidem,* p. 43.

jur. Oamenii, adică *ceilalți* oameni, sunt considerați un fel de computere (sau roboți) ușor de programat sau de de-programat, dacă ştii tastele pe care trebuie să apeşi. Ce urmăreşte o persoană care participă la cursuri NLP? Să învețe să-şi convingă interlocutorul de un anumit lucru, fie în domeniul marketingului, fie în cel politic sau religios, folosind un arsenal întreg de tehnici şi metode în acest scop.

Un aspect controversat al NLP-ului este ideea că succesul „se copiază". Pentru Anthony Robbins, lider important în domeniul dezvoltării personale, secretul reuşitei în viață constă în a adopta modele de succes: „În viața mea, ajunsesem să fiu supraponderal. *Am început să-mi dau seama că tot ceea ce trebuia să fac era să iau ca model oamenii slabi, să aflu ce mănâncă, ce crezuri au, ce gândesc, şi puteam obține şi eu acelaşi rezultat.* Aşa am reuşit să scap de cele 15 kilograme în plus. Tot aşa am procedat şi pe plan financiar şi în relațiile mele personale. Am început să caut modele de desăvârşire personală"[352]. În alt loc, Robbins afirmă: „Dacă vreți să aveți succes nu trebuie decât să găsiți o cale de a copia modelul acelor oameni care au reuşit cu adevărat. Dacă vreți să fiți un prieten mai devotat, o persoană mai bogată, un părinte mai bun, un sportiv mai performant, un om de afaceri mai prosper, tot ce trebuie să faceți este să găsiți modele de desăvârşire"[353].

Într-un cuvânt, NLP-ul ne invită să ne luăm modele dintre oamenii al căror scop în viață este unul pur material: bani, succes, carieră. Dacă aceste persoane

---

[352] Anthony Robbins, *Putere nemărginită*, p. 20.

[353] *Ibidem,* p. 35.

sunt imorale, dar reuşesc în viaţă, ele trebuie imitate. Acest punct de vedere pleacă de la premisa că avem cu toţii aceeaşi înzestrare neurologică, astfel încât, dacă cineva poate realiza ceva, înseamnă că fiecare om poate să realizeze acel lucru, cu condiţia să îşi dirijeze sistemul nervos exact în acelaşi fel[354]. Ori, fiecare persoană este unică în această lume, iar creierul nu este un calculator – el nu ascultă de reguli stricte, matematice. Pe de altă parte, ca şi creştini ortodocşi, nu putem să nu remarcăm faptul că „filozofia NLP" exclude cu totul Persoana Mântuitorului Iisus Hristos şi pe sfinţii Bisericii, depersonalizând omul.

În sfârşit, aş dori să semnalez legătura strânsă care există între NLP şi alternativele spirituale contemporane, în speranţa că acest subiect va fi aprofundat în viitor. NLP-ul are multe puncte comune cu scientologia, care vrea să transforme individul în tetan[355]. Una din cele mai des folosite aplicaţii ale „ancorării" este aceea de a înlătura stări problematice care vin din trecut[356]. Terapia NLP se face prin „inducţia stării problemă", adică retrăirea momentului neplăcut din perspectiva prezentului, cu toate senzaţiile pe care le implică acest lucru. Problema „ancorei" în cazul amintirilor neplăcute se aseamănă cu modul în care engrama scientologică se şterge prin audit. Unii terapeuţi NLP îşi conduc clienţii în trecut, pentru ca ei să retrăiască evenimentele care i-au marcat. Este interesant că, uneori, mersul în trecut ajunge până

---

[354] *Ibidem,* p. 32.

[355] Muriel Rozelier, „Les stages de developpement personnel se multiplient, les risques de derives aussi"*, Le monde*, 3 iulie 2004.

[356] Christian Iordănescu, *NLP şi magia comunicării*, p. 145.

în momentul naşterii şi chiar dincolo de acesta, la fel ca în scientologie (**Anexa 22**)[357].

NLP-ul ocupă un loc bine definit în marele bazar New Age, fiind utilizat, în special, alături de reiki şi de alte tehnici de vindecare alternativă. Un exemplu în acest sens este maestrul reiki Walter Lubeck, citat în capitolul precedent, care este specializat şi în NLP, şamanism, homeopatie, nutriționism, arte marțiale, Feng Shui, folosirea cristalelor. Lubeck, care declară că doreşte să-şi aducă şi el contribuția la venirea cât mai grabnică a unei noi „epoci de aur" a omenirii, a dezvoltat noțiunea de „NLP spiritual" (*Manualul NLP-ului spiritual. Punți spirituale spre o legătură armonică dintre inimă şi minte*, Editura Mix, 2007). NLP-ul spiritual ia în considerare trei principii spirituale esențiale: „capacitatea de a iubi", „dezvoltarea capacității de conştientizare" şi „responsabilitatea", fiecare dintre acestea fiind definită în spiritul ideilor New Age[358].

Şi Risvan Vlad Rusu este, în acelaşi timp, maestru reiki şi specialist în NLP. De altfel, între reiki, aşa cum este predată în România, şi NLP, se pot constata şi alte paralele. Prin reiki, se poate transmite energie în trecut, pentru vindecarea unor boli, amintiri, dar şi în viitor,

---

[357] Robert Dilts, *Schimbarea sistemului de crezuri prin programare neurolingvistică*, Ed. Excalibur, 2007, p. 95-119, în special p. 105.

[358] Prin „capacitatea de a iubi" se înțelege a fi în rezonanță cu celelalte viețuitoare ale lumii, a considera, în gândire şi acțiune, unitatea profundă care există între toate elementele creației în cadrul procesului evolutiv; prin conştientizare, se înțelege capacitatea de a pune în relație cât mai multe elemente particulare ale creației; prin responsabilitate, se înțelege capacitatea de a avea control asupra a ceea ce se referă la tine, în loc să te percepi ca fiind controlat de afară (Walter Lubeck, *Manualul NLP-ului spiritual*, p. 16).

pentru pregătirea unor întruniri, examene. Astfel, ni se spune că va trebui să vizualizăm scena examenului şi să aplicăm simbolurile pe figura sau pe silueta examinatorului şi, încă o dată, pe a noastră. În timpul aplicării simbolurilor, vom formula mintal ideea: „cât timp voi fi în acel loc, energia universală îi va inunda pe cei cărora le-am aplicat simbolurile spre binele lor”[359]. Această afirmaţie este foarte asemănătoare cu ceea ce se întâmplă în NLP, dar şi în scientologie, când se foloseşte regresia hipnotică.

c. NLP-ul în România

În ultimii ani, NLP-ul a câştigat teren şi în România. Unul din primele cursuri NLP din ţara noastră a fost organizat în anul 2001 de Andy Szekely[360]. Cursul, care a beneficiat de promovare media intensă, a reunit 90 de participanţi (psihologi, oameni de afaceri, sportivi, profesori, medici, ingineri, studenţi). Prima etapă a programului s-a finalizat în iunie 2002 cu 40 de practicieni NLP. Andy Szekely este fondatorul Asociaţiei Române de Comunicare şi Analiză Tranzacţională (http://www.alphaleaders.ro/), prin care oferă servicii de training, coaching şi consultanţă pentru organizaţii şi întreprinzători. Prin intermediul firmei *AS traning & consulting*, el promovează performanţa individuală şi profesională la nivel de excelenţă, firma sa fiind organizatoarea primului program de formare NLP pentru publicul din România,

---

[359] Dumitru Hristenco, *Reiki tradiţional. De la gradul I la maestru*, Ed. Teora 2008, p. 76-77.

[360] Andy Szekely, *NLP-calea succesului*, Ed. Amaltea, 2003, p. 19, http://www.andyszekely.ro/.

în parteneriat cu specialişti NLP din Marea Britanie. De atunci, au fost publicate o serie de lucrări în limba română, au apărut traineri specializaţi în domeniu, iar în departamentele de resurse umane ale firmelor se consideră că NLP se află în topul strategiilor de dezvoltare şi training. Idei NLP sunt promovate în publicaţii precum *Tribuna economică*, *Revista de idei în afaceri* sau revista *Psihologia*.

Christian Iordănescu, un alt specialist NLP, a părăsit România în anul 1978, pentru a se stabili la Stuttgart. După ce a absolvit o şcoală tehnică de construcţii civile, s-a angajat la o bază a forţelor militare americane. Bucurându-se de aprecierea autorităţilor militare americane, C. Iordănescu a devenit, după scurt timp, preşedintele clubului de prietenie germano-american. Ulterior, în cadrul firmei AAFES (*Army and Air Force Exchange Services*), a început să îşi completeze studiile, urmând şi un program de economie fundamentală la Stuttgart şi New York. Între 1999 şi 2004, s-a specializat în programarea neurolingvistică, obţinând certificarea internaţională ca NLP Practitioner (Society of Neurolinguistic Programming) şi certificarea locală ca NLP Master Practitioner în Stuttgart. În prezent, Christian Iordănescu este membru al Asociaţiei Române de Programare Neurolingvistică, scrie lucrări în domeniul NLP, organizează programe de dezvoltare personală pe aceste metode şi colaborează cu diverse organizaţii şi publicaţii din România.

C. Iordănescu are o colaborare strânsă cu revista *Capital* şi cu Fundaţia *Resurse umane* din România, împreună cu care a organizat o serie de seminare pe tema „Arta şi tehnica comunicării. Educaţie motivaţională. Coaching

şi managementul Stresului şi al Timpului". Prefața lucrării *NLP şi magia comunicării* este semnată de Viorica Ana Chişu, redactor şef al revistei *Capital*, care consemna cu acest prilej: „Studiul şi practica NLP mi-au dezvoltat mecanismele de gândire şi relaționare umană, modelele de comportament cu potențial uriaş de valorificare a propriei persoane şi a relațiilor dintre oameni"[361].

O simplă căutare pe internet ne dezvăluie o serie de cursuri şi seminare NLP. De exemplu, între 26 septembrie şi 4 noiembrie, respectiv între 28 noiembrie şi 6 decembrie 2009, s-au desfăşurat două module NLP în Bucureşti, intitulate *NLP Practitioner Intensiv*. Din anunț, aflăm că acest curs ne ajută să ne atingem uşor obiectivele, să facem schimbări pe care să le integrăm într-o nouă perspectivă a succesului, să comunicăm mai eficient cu cei din jur.

Participanților la cursul NLP intensiv li se promite că vor afla perspective noi asupra situațiilor complicate de blocaj şi că vor descoperi noi căi pentru rezolvarea lor; că îşi vor clarifica punctele forte şi calitățile pe care vor trebui să le dezvolte; că vor comunica mai bine şi că vor reuşi să descifreze mesajele celorlalți; că vor descoperi noi aspecte ale relațiilor şi că le vor gestiona mai bine; că îşi vor limpezi prioritățile şi îşi vor alinia comportamentele, credințele, obiectivele, într-un mod congruent; că vor dezvolta deprinderi noi în locul obiceiurilor nedorite; că vor comunica mai bine cu corpul, că îşi vor creşte performanțele şi că vor trăi mai armonios. Aflăm, în continuare, că, venind la acest curs, îți clarifici ce este cu adevărat

[361] Christian Iordănescu, *NLP şi magia comunicării*, p. 11.

important pentru tine şi descoperi instrumentele cu care să obţii aceasta.

Investiţia pentru participarea la aceste cursuri este una consistentă, de 855 de Euro + TVA, 1055 Euro dacă se plăteşte în două rate, respectiv 1205 Euro la trei rate. În schimb, se promit rezultate rapide pentru toate categoriile socio-profesionale: „dacă eşti *profesor* şi doreşti să foloseşti metode moderne şi creative de predare; dacă eşti *psiholog / psihoterapeut* şi vrei să ai la îndemnă o suită de tehnici terapeutice de rezolvare a problemelor şi, mai ales, de găsire a soluţiilor împreună cu clienţii tăi; dacă eşti *medic* şi vrei ca pacienţii să-ţi acorde o încredere mai mare; dacă eşti *agent de vânzări* şi doreşti să-ţi îmbunătăţeşti calităţile şi să-ţi înmulţeşti vânzările; dacă eşti *manager* şi vrei să fii cât mai eficient în gestionarea tuturor situaţiilor; ***dacă eşti preot şi inspiri oamenii pentru a urma calea Lui Dumnezeu*;** dacă eşti *artist sau sportiv* şi doreşti să ai cât mai multe reuşite în palmares; dacă eşti *părinte* şi îţi doreşti o legătură sănătoasă între tine şi copiii tăi; dacă eşti *partenera/ul* cuiva şi îţi doreşti o relaţie de cuplu înfloritoare; în sfârşit, dacă eşti o persoană curioasă şi interesată de propria-i dezvoltare personală şi profesională, aceasta este metoda potrivită pentru tine!!!”.

3. Concluzii

Mişcarea de dezvoltare a potenţialului uman (HPM) este, poate, cel mai influent şi mai semnificativ aspect al New Age în România, la ora actuală. Mesajul HPM este transmis printr-o serie de programe, *workshop*-uri, seminare şi cursuri de instruire care încorporează idei speci-

fice curentului New Age. Unele dintre ele sunt vârfuri de lance ale unor culte, fie recrutând pe faţă, fie folosind aceleaşi metode şi tehnici ca şi cultul-mamă. Mai mult decât atât, modalitatea lor de acţiune duce, de multe ori, la vătămare psihică sau chiar la psihoze[362].

Filozofia de viaţă expusă în multe din aceste programe se intersectează cu sfera religioasă şi cu sistemul de credinţe al unei persoane. Oferta lor cuprinde teorii particulare, contrare creştinismului, despre natura şi principiile universului. Mesajul central este simplu: să conştientizezi că eşti fără limite şi că lucrul acesta îţi va da un potenţial nelimitat. Învăţătura despre potenţialul nelimitat al omului se opune învăţăturii ortodoxe referitoare la persoana umană şi la relaţia ei cu Dumnezeu.

[362] Margaret Singer Thaler, *Cults in our Midst*, p. 182.

În loc de concluzii
Creștinii ortodocși în fața spiritualității alternative

Toate mişcările şi curentele de care ne-am ocupat pe parcursul acestei cărți au luat naştere plecând de la constatarea că omul contemporan îşi doreşte realizări materiale, succes în carieră, sănătate, linişte şi armonie spirituală. Ele pretind că dețin informații şi tehnici speciale pentru a atinge toate aceste idealuri şi pentru ca omul să ajungă, apoi, la perfecțiune în această viață. Ideea care prevalează este aceea că omul contemporan nu obține rezultatele pe care şi le doreşte pentru că a fost îndoctrinat de societate şi de cultura majoritară. De aceea, el trebuie să ajungă să facă „experiența sinelui", adică a spiritualității interioare.

Elementul comun al acestor mişcări şi curente este că omul se instituie pe sine ca măsură a tuturor lucrurilor. În aceste sisteme, nu Hristos este Cel ce îl mântuieşte pe om, în Biserică, ci omul se străduieşte să se autoizbăvească şi să se autojustifice fără harul lui Dumnezeu. De aceea, toate aceste grupări şi curente resping Biserica şi promovează practici spirituale personale prin folosirea unor tehnici şi metode prin care subiectul „păstrează controlul" asupra evoluției sale interioare[363]. Cu

---

[363] Părintele prof. dr. Nicolae Achimescu remarca în acest sens: „Obiectul societății moderne de consum este eu-l uman existent aici şi acum, nu vreo anume existență în lumea de dincolo şi cu atât mai

toate acestea, *alternativele spirituale prezentate tind să se acomodeze culturii religioase dominante* sau, cel puțin din motive legate de prozelitism, pretind că nu există nicio contradicție între învățăturile pe care le propagă şi mediul religios din care provin potențialii adepți[364].

Formele de spiritualitate alternativă pe care le-am evocat au puncte de vedere particulare cu privire la divinitate, la natura umană, la viață şi moarte, la morală sau spiritualitate, toate aflându-se în totală contradicție cu învățătura creştină. Pe parcursul acestui studiu, am arătat că „teologia" spiritualității alternative se bazează pe trei teme: panteismul, relativizarea Persoanei divino-umane a Mântuitorului Iisus Hristos şi o antropologie centrată pe auto-divinizarea omului.

Acest „credo" readuce în atenție un vechi inamic al Bisericii – *gnosticismul* –, îmbogățit cu idei teosofice şi adaptat civilizației post-moderne în care trăim[365]. Neo-

---

puțin împărăția lui Dumnezeu. Dacă cineva se întreabă în legătură cu mântuirea omului, aceasta este sintetizată foarte lapidar: realizarea sau descoperirea propriului eu şi experiența directă şi imediată. Acest lucru înseamnă progresul personal în condiții optime, valorificarea tuturor posibilităților în plan personal şi depăşirea tuturor obstacolelor care ar putea apărea în acest demers…" (Pr. prof. dr. Nicolae Achimescu, *Noile Mişcări Religioase*, Ed. Limes, 2004, p. 51).

[364] „Reiki-ul este sacru, dar nu este o practică religioasă şi poate fi practicat de oricine, indiferent de credința sau de religia sa. Practicile reiki nu vin în contradicție cu nicio practică religioasă şi nu presupun participarea la vreuna. Practica reiki nu impune postul sau meditația şi nici nu este influențată de aceste practici". (Dumitru Hristenco, *Reiki tradițional. De la gradul I la maestru*, Ed. Teora, 2008, p. 21).

[365] Franc Rode, *Ideologie religiosa e visione cristiana di Dio in Europa*, în G.R.I.S, *Il destino delli uomo secondo i cattolici e seconde le sette,* Leuman, 1991, p. 123-132.

gnosticismul este în vogă în societatea contemporană. Cartea *The Gnostic Gospels*, publicată de Elaine Pagels în 1979 şi bazată pe manuscrisele de la Hag Hammadi (o colecție de pseudo-epigrafe şi scrieri gnostice descoperite în Egipt în 1945), a fost un best-seller în America, servind ca sursă de inspirație pentru *Codul lui Da Vinci*. Cartea *The Gnostic Gospels* a apărut şi în traducere românească, la Editura Herald (*Evangheliile gnostice*, 2009)[366]. Potrivit principiilor gnostice, toate experiențele de viață, inclusiv cele negative, îl ajută pe om să crească, să se maturizeze spiritual. Prin urmare, pentru el nu există nici păcat, nici rai sau iad, nici mântuire. *Pentru el, adevărata „spiritualitate" constă în a cunoaşte şi acest lucru are în el însuşi o putere mântuitoare proprie*[367].

Filozofia nihilistă a lui Nietzsche (1844-1900), potrivit căreia nu există nici adevăr, nici o stare absolută a lucrurilor, a jucat, de asemenea, un rol important. În universul nihilist, nu există nici sus, nici jos, nici bine, nici rău, nici adevăr, nici fals, pentru că nu mai există niciun punct de orientare. Pentru cei care acceptă „noua realitate", se deschide un nou univers spiritual în care Dumnezeu nu mai există sau în care oamenii nu mai doresc ca Dumnezeu să existe („Dumnezeu a murit", după formularea lui Nietzsche).

În locul mântuirii, spiritualitatea post-modernă propune *iluminarea*, prin care persoana va conştientiza faptul că este divină. Iluminarea se atinge prin diferite

---

[366] Cartea cuprinde *Evanghelia Adevărului, Evanghelia după Filip, Evanghelia Egiptenilor, Evanghelia după Maria* (punctul de plecare al romanului *Codul lui da Vinci*) şi *Evanghelia după Toma*.

[367] Michel Lacroix, *L'ideologie du New Age*, Dominos Flammarion, 1996, p. 56.

tehnici sau practici (meditație, channeling, ghizi spirituali etc). De asemenea, aceasta se atinge prin reîncarnare, considerată o oportunitate pentru eradicarea karmei. Mulți păgâni, adepți New Age, dar şi maeştri reiki au în comun ideea că, atunci când cineva moare, se reîncarnează în altă ființă umană, în animal sau în plantă. Una din cele mai importante credințe ale scientologiei este că individul uman este un tetan nemuritor ori o entitate spirituală care a căzut într-o stare degradantă din cauza experiențelor din viețile trecute.

Fenomenul *New Age* constituie, pentru alternativele religioase contemporane, un adevărat laborator ideologic, acestea împrumutând limbajul, temele şi tehnicile sale. Toate formele de „spiritualitate alternativă" pe care le-am prezentat sunt, de fapt, forme de manifestare ale curentului New Age, accentuarea uneia sau a alteia dintre caracteristicile sale. Neopăgânismul accentuează panteismul New Age; scientologia s-a născut din entuziasmul ufologic din America, din anii 1950-1960; reiki modern face parte din practicile New Age de vindecare alternativă; mişcarea de dezvoltare a potențialului uman accentuează ideea new-age-istă că toți suntem dumnezei şi că putem valorifica potențialul inepuizabil dinlăuntrul nostru[368].

Interesul semenilor noştri pentru tot ce promite cunoştințe superioare şi dezvoltarea potențialului uman se pliază foarte bine pe post-modernitatea în care trăim şi care ne împinge pe fiecare la realizarea de sine. *Succesul în viață şi în carieră este adevărata religie a omului modern*,

[368] *Ibidem*, p.18.

iar această „religie" se vinde ca orice produs al societății de consum. După cum s-a văzut, actorii pieței religioase au calități manageriale indiscutabile şi vin prompt în întâmpinarea cererilor cu o bogată ofertă de cursuri, seminarii, terapii, care pretind că ne învață potențarea propriilor posibilități[369]. Clientela este foarte eterogenă: tineri atraşi de mister, curioşi să intre în grupuri inițiatice sau secrete; oameni din clasa de mijloc, preocupați de ezoterism; „oameni de bună credință", dar seduşi de vindecători, magicieni, apariții minunate; marginali ai societății în căutarea unui grup care să-i „adopte" şi să-i recunoască pentru ceea ce sunt. Mulți contemporani simt nevoia, pur şi simplu, să-şi lărgească sfera culturii religioase, să cunoască religiile primitive ale Orientului sau ale lumii antice, să experimenteze ezoterismul, ocultismul, gnoza. Există însă şi persoane pragmatice care, prin aderarea la aceste grupuri sau curente, urmăresc să-şi rezolve problemele personale, să avanseze în carieră sau să se îmbogățească.

Formele de spiritualitate alternativă promovează ideea că este nevoie de o sinteză din toate religiile lumii, creştinismul fiind depăşit. Părintele Symeon de la Mânăstirea Essex remarca faptul că, în zilele noastre, creştinii sunt atraşi de o spiritualitate la care se ajunge fără eforturi prea mari. Sfințenia creştină autentică trece prin pocăință şi cruce, or omul de astăzi nu vrea nici să se pocăiască, nici să sufere. Căutările spirituale sunt adesea conduse de orgoliu, spre deosebire de calea

---

[369] Pr. dr. Dan Bădulescu, *Împărăția răului: New Age. Originile, istoricul, doctrinele şi consecințele sale din perspectivă ortodoxă*, Ed. Christiana, 2001, p. 20.

creştină, pe care se merge cu smerenie. De aceea, oferta că „veți fi dumnezei" este preluată atât de uşor. Mulți dintre semenii noştri declară că sunt creştini, dar, în realitate, iau din Sfânta Scriptură doar ceea ce le place sau ceea ce înțeleg şi, în felul acesta, ajung să respingă învățături de bază ale Bisericii[370].

Toate sistemele religioase, ereziile, sectele, grupările gnostice şi celelalte grupări aflate în afara Bisericii Ortodoxe sunt, în esență, antropocentrice. Ele nu-l scot pe om din suficiența de sine şi nici din egocentrismul său, ci repetă păcatul lui Adam, făgăduindu-i că va deveni Dumnezeu prin propriile sale puteri. Dimpotrivă, numai Ortodoxia este teantropocentrică. În ea, centrul nu este omul, despărțit de Dumnezeu, ci Dumnezeu-Omul Hristos. Numai în unirea cu Hristos, omul îşi află mântuirea, adevărul, pacea, viața veşnică[371].

După cum remarcam şi în introducere, *dificultatea de a evalua, din perspectivă misionară, toate aceste forme de spiritualitate alternativă constă în faptul că ele nu au aproape nimic de a face cu creştinismul*. Nici vârfurile de lance prin care se manifestă – panteismul, politeismul sau gnosticismul – nu mai sunt cu exactitate cele împotriva cărora au luptat Sfinții Părinți în primele veacuri creştine. De aceea, o poziție misionară corectă trebuie să înceapă cu o informare adecvată, aşa cum am încercat să o conturăm pe parcursul acestei cărți, şi să se finalizeze cu

---

[370] *Celălalt Noica. Mărturii ale monahului Rafail Noica însoțite de câteva cuvinte de folos ale Părintelui Symeon.* Ediție îngrijită de Pr. Eugen Drăgoi şi Pr. Ninel Țugui, Ed. Anastasia, 2004, p. 173.

[371] Arsenie Vliangoftis, *Ereziile contemporane – o adevărată amenințare*, Ed. Evanghelismos, Bucureşti, 2006, p. 8.

o reacție a Bisericii, ancorată în realitățile pe care le trăim. Acest lucru se poate concretiza, în opinia noastră, pe trei nivele: *instituțional*, prin organisme special abilitate să monitorizeze noile mişcări religioase şi formele de spiritualitate alternativă (în lipsa acestui sprijin instituțional, slujitorii Bisericii vor cădea în capcana umanismului de fațadă al acestor grupări şi chiar le vor face reclamă); *misionar*, prin lucrarea de a face cunoscut conținutul credinței omului contemporan, de a arăta că Ortodoxia poate oferi o spiritualitate profundă şi autentică (în acest fel înlăturând tendința căutării în altă parte a împlinirii spirituale); *liturgic şi pastoral,* deoarece şansa creştinilor practicanți este să se lege cu toată puterea de Persoana divino-umană a Mântuitorului Hristos şi să dobândească, prin rugăciune şi împărtăşirea cu Sfintele Taine, *darul deosebirii duhurilor*[372].

Cercetarea noastră nu are pretenția că epuizează subiectul. Emergența acestor „alternative spirituale" este atât de rapidă, încât, în câțiva ani, pe rafturile supermarketului religios vor apărea alte produse, frumos ambalate, cu reclama adecvată, care vor aştepta să fie testate. Credința noastră este că influențele din exterior sunt inevitabile, însă cunoaşterea formelor lor de manifestare şi promovarea unei atitudini misionare axate pe educarea tinerei generații vor face ineficientă strădania păgânizării, propagată cu atâta insistență.

---

[372] „Iubiților, nu dați crezare oricărui duh, ci cercați duhurile dacă sunt de la Dumnezeu, fiindcă mulți proroci mincinoşi au ieşit în lume" (I Ioan IV, 1).

Bibliografie generală

Encyclopedia of New Religions. New Religious Movements. Sects and Alternative Spiritualities, edited by Christopher Patridge, Lion Hudson, 2004

Encyclopedia of New Religious Movements, ed. by Peter Clarke, Routledge, 2006

Religions of the World. A comprehensive Encyclopedia of Beliefs and Practices, Gordon J. Melton, Martin Baumann (eds.), David B. Barrett, world religious statistics; Donald Wiebe, introduction, California, 2002, 4 vol.

The Encyclopedia of Cults, Sects and New Religious, ed. James Lewis, Prometheus Books, 1998 (2002)

The Encyclopedia of Religion, Mircea Eliade editor en chief, (vol I, Macmillian Publishing Company, New York, 1987, ed.), vol 16 (Index); Volume diferite (Miscaellanea)

***

Abgrall, Jean-Marie, *La mechanique des sectes*, Paris, Payot, 1996

Achimescu, Pr. Lect. Dr. Nicolae, „New Age şi ecologia. Consideraţii din perspectivă creştină”*, Teologie şi Viaţă*, nr. 1-6 (1997), p. 107-128.

Idem, „Cunoaşterea apofatică în învăţătura ortodoxă şi buddhistă. Concluzii în perspectiva unui dialog interreligios”*, Mitropolia Banatului*, nr. 3 (1989), p. 35-47

Idem, „Pseudo-religiozitate şi agresivitate în lumea de azi", în *Priveghind şi lucrând pentru mântuire.* Volum editat la aniversarea a 10 ani de arhipăstorire a Înalt Preasfinţitului Mitropolit Daniel al Moldovei şi Bucovinei, Iaşi, 2010

Idem, *Noile Mişcări Religioase,* Editura Limes, 2004

Beckford, James, *Cult Controverseis. The Social response to New Religious Movements,* London, 1985

Beit-Hallahmi, Benjamin, *„O Truant Mouse": Collaborationism and Research Integrity,* în Benjamin Zablocki &Thomas Robbins, *Misunderstanding Cults. Searching for Objectivity in a Controversial Field,* University of Toronto Press, 1991, p. 35-70

Berger, Paul, *Affrontes a la modernite,* ed. Centurion, Paris, 1980

Celălalt Noica. Mărturii ale monahului Rafail Noica însoţite de câteva cuvinte de folos ale Părintelui Symeon. Ediţie îngrijită de Pr. Eugen Drăgoi şi Pr. Ninel Ţugui, Editura Anastasia, 2004

Conconi, Roberto et Campiche Jacques, Roland, *Les deux visages de la religion. Fascination et désenchantement,* Labor et Fides, 2004

Conconi, Roberto et Mérat, Jacques, *Sectes, Nouveaux Mouvements Religieux et Milieu Cultique, dans une société désenchantée*, Neuchâtel: Université de Neuchâtel Division économique et sociale, 1995

Dancă, Wilhelm, *Fascinaţia binelui. Creştinism şi postmodernitate,* Editura Sapientia, 2007

Eliade, Mircea, *Ocultism, vrăjitorie şi mode culturale*, Bucureşti, 1997

Făgeţeanu, Ieromonah Adrian; Stanciu, Ieromonah Mihail, *De ce caută omul contemporan semne, minuni şi*

vindecări paranormale? Un răspuns ortodox. Carte tipărită cu binecuvântarea Prea Sfinţitului Damaschin, Episcopul Sloboziei şi Călăraşilor, Editura Sophia, Bucureşti, 2004 (Citat după ediţia electronică APOLOGETICUM 2006)

Fournier, Anne et Picard, Catherine, *Secte, democraţie, mondializare,* Editura Gramar, Bucureşti, 2006

Gheorghiu, Elena Iulia, „Religiozitate şi creştinism în România post-comunistă”, în *Sociologie Românească*, nr. 3 (2003), p. 102-121

Hunt, Dave, T.A. McMahon, *Seducerea creştinătăţii. Discernământul spiritual în vremurile din urmă,* Ed. Agape, 1994

Ignatie, Părintele, *Cuvânt despre om,* Editura Bunavestire, 2001

Kepel, Gilles, *Dumnezeu îşi ia revanşa,* Editura Artemis, 1994

Lacroix, Michel, *L'ideologie du New Age*, Dominos Flammarion, 1996

Lenoir, Fréderic, *Les métamorphoses de Dieu. La nouvelle spiritualité occidentale,* Plon, 2003

Mayer, Jean-François, *Confessions d'un chasseur des sectes*, Cerf, Paris, 1990

Idem, *Les Nouvelles Voies Spirituelles. Enquête sur la religiosité parallèle en Suisse,* L'âge d'Homme, 1993

Moldovan, Pr. prof. univ. dr. Ilie, *Ortodoxia misionară. Stâlp de lumină în lumea contemporană,* Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2009

Mureşan, Radu Petre, *Atitudinea Bisericilor Tradiţionale Europene faţă de prozelitismul advent. Impactul în societatea contemporană,* Editura Universităţii, Bucureşti, 2007

Omul de cultură în fața descreştinării. Referatele Simpozionului Internațional *Omul de cultură în fața descreştinării,* organizat la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității „1 Decembrie1918", Alba Iulia (13-15 mai 2005), Editura Reîntregirea Alba Iulia, 2005

Petraru, Pr. Prof. Dr. Gheorghe, *Secte neoprotestante şi noi mişcări religioase în România,* Editura Vasiliana, Iaşi, 2006

Richardson, James, „The European Court of Human Rights and Former Communist Countries", în D. Jerolimc, S. Ziniscak, I Borowik, *Religions and Patterns of Social Transformation,* Zagreb, 2004, p. 223-234

Robbins, Thomas, „Balance and fairness in the Study of Alternative Religions", în Benjamin Zablocki & Thomas Robbins, *Misunderstanding Cults. Searching for Objectivity in a Controversial Field,* University of Toronto Press, 1991, p. 71-98

Rode, Franc, „Ideologie religiosa e visione cristiana di Dio in Europa", în G.R.I.S, *Il destino delli uomo secondo i cattolici e seconde le sette,* Leuman, 1991

Rose, Serafim, *Sufletul după moarte. Experiențe contemporane „de după moarte" în lumina învățăturii ortodoxe,* Editura Sofia, Bucureşti, 2004

Idem, *Pentru o viziune ortodoxă asupra lumii,* Editura Eikon, 2003

Rus, Remus, „Poziții creştine față de religiile necreştine", *Ortodoxia*, aprilie-iunie 1973, nr. 2, p. 264-276

Silvestru, Arhimandrit, Episcop de Canev, *Teologia Dogmatică Ortodoxă,* vol. IV, Editura Credința strămoşească, 2001

Singer Thaler, Margaret, *Cults in our Midst. The hidden Menace in our everyday Lives,* 1995

Stan, Pr. prof. dr. Alexandru I., „Biserica ortodoxă şi religiile necreştine" (Teză de doctorat) în *Ortodoxia*, XXXVI (1984), nr. 2, p. 51 -281 şi 1984 nr. 3, p. 323-378

Stoica, Pr. dr. Ion, *Adevărul, lumea şi omul,* ASA, Bucureşti, 2006

Tavernier, Janine, *20 ans de lutte contre les sectes,* Edition Michel Lafon, 2003

Thermos, Pr. Vasile, *Om la orizont. O fundamentare a relației între teologia ortodoxă și științele parapsihologice,* Editura Sophia, 2010

Vasilescu, Diac. prof. dr. Emilian, *Istoria religiilor,* Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1982

Idem, „Sincretismul religios în vremea noastră", *Studii Teologice*, nr. 3-4 (1967), p. 144-156

Vernette, Jean, *Jésus au péril des sectes,* Desclée, Paris, 1994

Idem, *Reîncarnarea,* Editura Corint, 2004

Idem, *Secolul XXI va fi mistic sau nu va fi deloc,* Editura Corint, 2003

Vliangoftis, Arsenie, *Ereziile contemporane, o adevărată amenințare*, Ed. Evanghelismos, 2006

Voicu, Mălina, *România religioasă. Pe valul european sau în urma lui?,* Institutul European, 2007

Walter, Martin, *Împărăția cultelor eretice,* Ed. Cartea Creştină, Oradea, 2001

NEW AGE

Bădulescu, Pr. Dan, *Împărăția răului: New Age. Originile, istoricul, doctrinele și consecințele sale din perspectivă ortodoxă,* Editura Christiana, 2001

Dancă, Wilhelm, „New Age sau Era Vărsătorului. Religia postmodernității?", în *Fascinația binelui. Creştinism şi postmodernitate,* Editura Sapientia, 2007

Greer, Paul, „The Aquarian Confusion. Conflincting Theologies of the New Age", „Journal of Contemporary Religion", vol. 10, nr. 2, 1995, p. 151-166

Hanegraff, Wouter, *New Age Religion and Western Culture. Esotericism in the Mirror of Secular Thought,* Leiden, 1996

Harvey, Graham, „Coming Home and Coming Out Pagan but not Converting" în Christopher Lamb and Darrol Bryant (ed.)*, Religious Conversion. Contemporary Practices and Controversies*, London: Cassell, 1999, p. 233-246

Heelas, Paul, *The New Age Movement. The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity,* Oxford, 1999

Hexham, Irving and Poewe, Karla, *New religions as Global Cultures,* Westview Press, 1997

Hybertsen, Karen Sue, „Twisting Space. Women, Spirits and Halloween" în Lesly A. Northup (ed.), *Women and Religious Ritual,* Washington CD, 1993, 37-49

Introvigne, Massimo, „Il channeling: uno spiritismo moderno?" în CESNUR, *Lo Spiritismo,* a cura di Massimo Introvigne, Editrice Elle Di Ci, 1989, p. 35-96

Idem, *La magie. Les nouveaux mouvements magiques,* Paris, Droguet et Ardant, 1993;

Klimo, Jon, *Channeling. Investigations on Receiving Information for Paranormal Sources,* Jeremy Tarcher, Los Angeles, 1987

Lacroix, Michel, *L'ideologie du New Age*, Dominos Flammarion, 1996

Perspectives on the New Age, edited by James R. Lewis and Gordon Melton, State University of New York Press, 1992

Pike, Sarah, *New Age and Neopagan Religions in America,* Columbia University Press, 2004

Pontificio Consiglio de la cultura. Pontificio Consiglio per il dialogo interreligioso, *Gesu Cristo. Portatore dell'Acqua Viva. Una reflessione Cristiana sul „New Age"* (http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/interelg/documents/rc_pc_interelg_doc_20030203_new-age_it.html)

Rose, Stuart, „An examination of the New Age Movement: Who is Involved and what Constitutes its Spirituality"*, Journal of Contemporary Religion*, vol. 13, no. 1, 1998, p. 5- 35

Wűrtz, Bruno, *New Age. Paradigma holistă sau revrăjirea Vărsătorului,* Timişoara, 1994

York, Michael, *The Emerging Network. Sociology of the New Age and Neo-Pagan Movements,* Rowman&Littelfield Publishers, 1995

NEOPAGANISM

Barbara Jane Davy, *Introduction to pagan Studies,* Alta Mira Press, 2007

Berger, Helen A., *A community of witches. Contemporary neo-paganism and witchcraft in the United States,* Columbia, Univ. of South Carolina Press, 1999

François, Stephane, *Le neo-paganisme. Une vision du monde en plein essor,* MCOR, La Table d'Emeraude, 2007

Handbook of Contemporay Paganism, edited by Murphy Pizza and James Lewis, Leiden, 2009

Harvey, Graham, and Hardman, Charlotte, (dir.), *Paganism Today. Wiccans, Druids, the Goddess and Ancient*

Earth Traditions for the Twenty-First Century, Londres, Thorsons, 1996

Harvey, Graham, „Coming Home and Coming Out Pagan but not Converting" în Christopher Lamb and Darrol Bryant (ed.), *Religious Conversion. Contemporary Practices and Controversies*, London: Cassell, 1999, p. 233-246

Higginbotham, Joyce and River, *An Introduction to Earth-Centerd Religion,* Fourth Printing, 2004 (Apologetică)

Hutton, Robert, *The Triumph of the Moon. A History of the Modern Pagan Witchcraft,* Oxford, 1999

Hutton, Ronald, *The Pagan Religions of the British Isles. Their Nature and Legacy,* Blackwell, 1991

Ivakhiv, Adrian, „In Search of Deeper Identities. Neopagans and native faith in Contemporary Ukraine", *Nova Religio* 8 (2005), p. 7-37

Lewis, James, „Numbering neopagans", în James Lewis, Gordon Melton (ed), *Perspectives on New Age*, State University of New York Press, 2002

Lewis, James, „The pagan Explosion. An Overview of Selected Census and Survey data", în Hannah Sanders and Peg Aloi, *New generation Witches. Teenage Practitioners of 21st century*, Witchcraft, Hampshire, 2007

Lewis, James, *Witchcraft Today. An Encyclopedia of Wiccan and Neopagan Traditions,* California, 1999

Mayer, Jean-Francois, „Le neo-paganisme rencontre la mondialisation. A propos de deux récentes ouvrages en français", *Religioscope*, 21 août, 2003 (http://www.religioscope.info/article_201.shtml)

Pearson, Joane (ed), *Belief Beyond Boundaries: Wicca, Celtic Spirituality and the New Age*, Ashgate, 2002

Pike, Sarah M., *New Age and Neopagan Religions in America,* Columbia University Press, 2004

Strmiska, Michael F., *Modern Paganism in World Cultures. Comparative Perspectives,* Santa Barbara, 2005

Witchcraft and Magic in Europe. The Twenth Century. edited by Bengt Anakaloo and Stuart Klark, University of Pennylvania Press, 1999

York, Michael, *Pagan Theology. Paganism as a World Religion,* New York University Press, 2003

Idem, *The Emerging Network. Sociology of the New Age and Neo-Pagan Movements,* Rowman and Littelfield Publishers, 1995

SCIENTOLOGIE

Baingridge, William Sims and Stark, Rodney, „To be perfectly Clear”*, Sociological Analysis* 41 (1980), p. 128-136

Baingridge, William Sims, *Science and Religion. The Case of Scientology, The Future of New Religious Movements,* ed. David G. Bormley and Phillip Hammond, Mercer University Press, 1987, p. 55-79

Bednarowski, Mary Farrell, „The Church of Scientology. Lighting Road for Cultural Boundary Conflicts”*,* în *America's Alternative Religions,* ed. Timothy Miller, Albany, State University of New York Press, 1995, p. 385-392

Beit-Hallahmi, Benjamin, „Scientology-Religion or Racket?”, *Marburg Journal of Religion*, 8 (1) September 2003

Bromeley, David, *The Church of Scientology. Quasi-Religion, Sects, Cults and Spiritual Communities,* ed. William W. Zellner ans Mark Petrowsky, Westport, p. 142-156

Church of Scientology International, *The Scientology Handbook,* Los Angeles, Bridge Publications, 2001

Church of Scientology International, *What is Scientology?,* Los Angeles, Bridge Publications, 1998

Corydon, Bent, *L. Hubbard: Messiah or Madman,* New Jersey, 1996

Cowan, Douglas, „Contested Spaces. Movement, Countermovement end E-Space", în *Religion Online. Finding Faith on Internet,* ed. Lorne Dawson and Douglas Cowan, New York, Routledge, 2004, p. 255-271

Darcondo, Julia, *Voyage au centre de la secte. L'étrange impunité des voleurs d'âmes,* Paris, Ed. du Trident, 1988

De l'esperance à l'esclavage. Personnes victimes de sectes, travail effectué dans le cadre de la formation ESTS présenté par Hussy Francois, Neupriz Mireille, Genève, 1997

Derek, Davis, *The Church of Scientology. In Pursuit of Legal Recognition*, CESNUR Conference 2004

Dericquebourg, Regis, „De la thérapie à la spiritualité et inversement: l'exemple de la scientologie et du rebirth: Régulations religieuses du corps et de la nature", în *Recherches Sociologiques*, 29 (2), 1998, p. 35-71

Hubbard, Ron Lafayette, *Self Analyses. A Simplified help volume of Tests and Processes based on the descoveries contained in Dianetics,* New Era Publications, Copenhagen, 2007

Kent, Stephen A., *Brainwashing Programs in The Family/ Children of God, and Scientology,* în *Misunderstanding Cults: Searching for Objectivity in a Controversial Field*, edited by Benjamin Zablocki and Thomas Robbins. Toronto, University of Toronto Press (2001), p. 349-378

Kent, Stephen A., „Hollywood's Celebrity-Lobbyists and the Clinton Administration's American Foreign Policy Toward German Scientology", *The Journal of Religion and Popular Culture*, nr. 1 Spring 2002

Idem, „Scientology and the European Human Rights Debate. A Reply to Leisa Goodman, J. Gordon Melton, and the European Rehabilitation Project Force Study", *Marburg Journal of Religion* 8, nr. 1 (September 2003)

Idem, *Scientology – Is This a Religion?* „Marburg Journal of Religion" 4, nr.1 (July, 1999)

Idem, „Scientology's Relationship with Eastern Religious Traditions", *Journal of Contemporary Religion* 11, nr.1 (1996), p. 21-36

Idem, „The Creation of ‚Religious' Scientology", *Religious Studies and Theology*, 18, nr.. 2 (Dec. 1999), p. 97-126

Idem, „The French and German Versus American Debate Over ‚New Religions', Scientology, and Human Rights", *Marburg Journal of Religion* 6, nr. 1 (January 2001)

Idem, „The Globalization of Scientology. Influence, Control, and Oppositions in Transnational Markets", *Religion* 29, nr. 2 (April, 1999), p. 147-169

Meldgaard, Helle, „Scientology's religion roots", *Studia Misionalia* 41 (1992), p. 169-186

Melton, Gordon, *The Church of Scientology,* Torino, Signature Books, 2000

Nedelcu, Allen, „Marketingul religiei. Cazul Bisericii scientologice", *Dilema veche*, 9-15 mart./2007

Palisson, Arnaud, *Grande enquête sur la Scientologie. Une secte hors la loi,* Editions Favre, 2003

Peckham, Michael, „New Dimensions of Social Movement – Counter-movement Interaction. The Case of

Scientology and its Internet Critics", *Canadian Journal of Sociology*, 23 (4). 1998, p. 317-347

Ross, Michael, „Effects of Membership in Scientology of Personality. An Exploratory Study", *Journal for the Scientific Study of Religion*, 27 (1988), p. 630-636

The Scientology Handbook, based on the works of Ron Hubbard. Compiled by „LRH Compilation Staff of the Church of Scientology International, New Era Publications International, Copenhagen, 1994

REIKI

Argeşanu, Ovidiu Dragoş, *Arta războiului PSI,* Editura Dao Psi, 2005

Idem, *Arta războiului PSI. Protecția,* Editura Dao Psi 2006

Idem, *Cele 7 peceți*, Editura Dao Psi 2009 („roman")

Idem, *Reiki. Între mit şi realitate,* Editura Dao Psi, 2008

Austin, Jennie, *Practica Reiki,* Meteor Press, 2009

Curs de reiki. Gradul al II-lea (material provenit de la o fostă practicantă reiki)

Gheorghiță, Constantin, *InfoReiki,* Editura Dao Psi, 2009

Hristenco, Dumitru, *Reiki modern,* Editura Teora, 2002

Idem, *Reiki tradițional. De la gradul I la maestru*, Editura Teora, 2008

Lübeck, Walter, Frank Arjava Petter, William Lee Roland, *Spiritul Reiki. Manual complet al Sistemului Reiki,* Meteor Press, 2009

Manual oficial Karuna-reiki pentru nivelurile practicant unu&doi, International center for Reiki Training, 1998

McClenton, Rhonda, *Spirits of the Lesser Gods. A critical Examination of Reiki and Christ-centered Healing,* Dissertation com., Florida, 2007

Pfeifer, Samuel Dr., *Vindecare cu orice preț? O evaluare a medicinii alternative din perspectivă spiritual creştină,* Ed. Ariel, Timişoara, 1996

Rusu, Risvan Vlad, *Compendiu ilustrat de Reiki,* Editura Dao PSI, 2007

Stanciu, Vasile, *Aproape totul despre Reiki,* Editura Europolis, Constanța, 1997

MIŞCAREA DE DEZVOLTARE A POTENȚIALULUI UMAN

Balicco, Christian, „La programmation neurolinguistique ou l'art de manipuler ses semblables", în *Science et pseudo-sciences*, (SPS) nr. 243, août 2000, p. 10-28

Bandler, Richard, John La Valle, *NLP. Învață să convingi în afaceri, vânzări, relații şi societate,* Ed. Amaltea, 1996

Dilts, Robert, *Schimbarea sistemului de crezuri prin programare neurolingvistică – NLP,* Editura Excalibur, 2007

Hall, Michael, *Could NLP Re-vitalize the Human potential Movement? If so, how?* March 25, 2007

Idem, „Was NLP really the child of the Human Potential Movement?", în *Resource Magazine*, Edition. 11, London, England

Iordănescu, Christian, *NLP şi magia comunicării. Programarea neurolingvistică în arta şi tehnica de a comunica,* Editura MAR, Constanța, 2006

Lubeck, Walter, *Manualul NLP-ului spiritual. Punți spirituale spre o legătură armonică dintre inimă și minte*, Editura Mix, 2007

Molden, David, Pat Hutchinson, *NLP Genial*, Amsta Publishing, 2008

Robbins, Thomas and Dick Anthony *In Gods we trust. New Patterns of Religious Pluralism in America,* ed., Transaction Publishers, 2009

Rupert, Glenn, *Employing the New Age: Training Seminars* în *Perspectives on the New Age,* Edited by James R. Lewis and Gordon Melton, State University of New York Press, 1992, p. 127- 135

Szekely, Andy, *NLP-calea succesului*, Editura Amaltea, 2003

Anexe

Lista anexelor

Anexa 1: Nivelul de non-afiliere religioasă în România (European Values Survey, 1990- 2000)
Anexa 2: Practica religioasă în spațiul privat în România (European Values Survey, 1990- 2000)
Anexa 3: Procentul celor care cred în Dumnezeu, rai, iad, reîncarnare (European Values Survey, 1990-2000)
Anexa 4: Procentul celor care cred în Mântuitorul Iisus Hristos ca Dumnezeu Întrupat (European Values Survey, 1990- 2000)
Anexa 5: Şcoala de Iluminare Ramtha (Prezentare)
Anexa 6: Şcoala de Iluminare Ramtha (Seminar Brebu Nou)
Anexa 7: *Humanity's Team* – Proiectul Mandala
Anexa 8: *Calea inimii* – Curs ezoteric nondualist
Anexa 9: Revista Cosmos
Anexa 10: Reprezentanți ai spiritualității New Age
Anexa 11: Ceremoniale neo-păgâne în Grecia (Consiliul Suprem al Etnicilor Eleni)
Anexa 12: Păgânismul modern şi contemporan
Anexa 13: Ron Hubbard şi „Biserica scientologică"
Anexa 14: Auditing în scientologie – *bullbaiting*
Anexa 15: Scientologia în România
Anexa 16: Imageria Bisericii scientologice
Anexa 17: Scientologia se consideră superioară celorlalte religii

Anexa 18: Reiki tradițional şi reiki modern
Anexa 19: Anexă la *Legea nr. 118/2007* privind organizarea şi funcționarea activităților şi practicilor de medicină complementară (alternativă)
Anexa 20: „Crezul" lui Ovidiu Dragoş Argeşanu
Anexa 21: Programarea neuro-lingvistică şi aplicațiile ei
Anexa 22: Regresia hipnotică în NLP

Anexa 1

NIVELUL DE NON-AFILIERE RELIGIOASĂ ÎN ROMÂNIA (1990-2000)

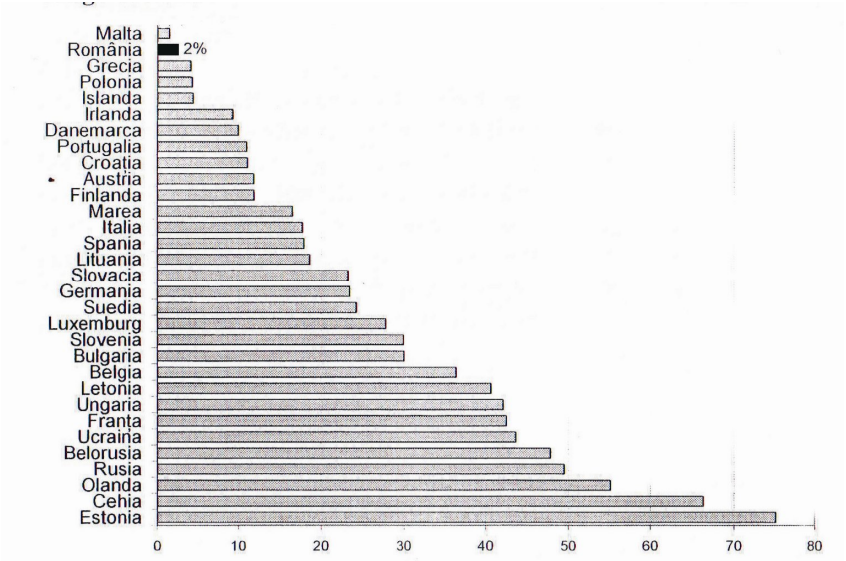

Sursa: Mălina Voicu, *România religioasă. Pe valul european sau în urma lui?,* Institutul European 2007, p. 54

PRACTICA RELIGIOASĂ ÎN SPAȚIUL PRIVAT
(Procentul celor care se roagă cel puțin o dată pe săptămână)

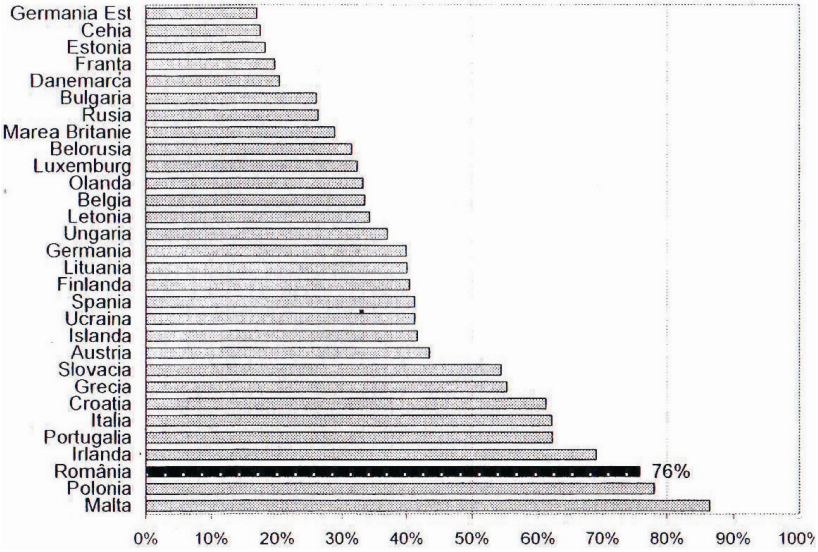

Sursa: Mălina Voicu, *România religioasă. Pe valul european sau în urma lui?,* Institutul European 2007, p. 65

Anexa 3

PROCENTUL CELOR CARE CRED ÎN DUMNEZEU, RAI, IAD, REÎNCARNARE

%	*Dum-nezeu*	*Viaţa după moarte*	*Iadul*	*Raiul*	*Păcatul*	*Tele-patia*	*Reîncar-narea*
Austria	86.8	59.0	18.3	41.4	61.3	48.3	22.8
Belgia	71.0	43.6	16.1	30.8	42.9	38.2	17.2
Bulgaria	66.2	35.8	30.0	32.6	52.6	44.8	30.2
Cehia	38.9	35.9	13.1	20.6	58.8	73.0	23.1
Croaţia	91.6	67.7	55.2	61.3	78.2	43.1	23.8
Danemarca	68.9	38.3	9.5	18.4	20.6	35.7	17.3
Estonia	51.4	36.2	16.2	19.2	52.4	54.9	37.0
Franţa	61.4	44.7	19.5	31.4	39.5	38.9	28.5
Germania	54.0	29.2	16.3	24.5	33.9	24.6	16.3
Grecia	91.0	60.8	40.9	47.2	74.1	54.9	26.0
Irlanda	95.5	79.1	53.2	85.3	85.7	41.6	23.0
Italia	93.5	72.8	49.0	58.7	73.2	37.4	17.8
Letonia	79.5	45.3	28.4	33.3	73.0	52.3	33.4
Lituania	86.5	79.0	68.2	70.5	90.5	79.4	44.0
Malta	99.5	86.4	81.2	88.2	93.0	33.8	12.0
Olanda	59.5	50.6	14.3	37.4	38.8	51.2	22.2
Polonia	97.3	80.4	65.6	79.8	90.3	39.5	24.7
Portugalia	96.3	47.3	37.8	60.0	71.3	34.7	29.4
România	96.3	67.8	71.4	75.1	90.6	66.5	28.0
Rusia	70.3	36.6	35.7	36.1	68.1	58.8	32.1
Slovacia	82.8	68.4	46.1	55.1	75.7	52.6	19.7
Slovenia	65.2	32.1	20.3	27.6	43.2	27.4	16.7
Spania	87.7	49.9	32.9	50.8	51.2	26.7	20.1
Suedia	53.3	46.3	9.0	30.4	25.3	48.9	22.3
Ucraina	80.3	39.8	38.1	40.3	74.1	56.8	28.4

Sursa: Elena Iulia Gheorghiu, *Religiozitate şi creştinism în România post-comunistă,* „Sociologie românească", vol I, nr. 3 (2003), p. 119

Anexa 4

PROCENTUL CELOR CARE CRED MÂNTUITORUL IISUS HRISTOS CA DUMNEZEU ÎNTRUPAT

%	*Există un Dumnezeu întrupat*	*Există un spirit sau o forță a vieții*	*Nu știu ce să cred*	*Nu există Dumnezeu, un spirit, sau o forță a vieții*
Austria	31.5	52.1	9.0	7.4
Belgia	28.6	37.0	18.9	15.5
Bulgaria	35.8	39.0	13.2	12.0
Cehia	6.5	50.2	21.0	22.3
Croația	38.1	50.6	7.4	3.9
Danemarca	24.9	38.1	18.7	18.3
Estonia	15.9	49.4	20.5	14.2
Franța	21.8	31.4	26.2	20.6
Germania	29.8	25.7	10.4	34.1
Grecia	65.9	22.6	6.7	4.7
Irlanda	63.8	25.2	7.7	3.3
Italia	70.7	19.5	7.0	2.8
Letonia	7.9	66.9	15.2	10.0
Lituania	50.8	26.4	16.8	6.0
Malta	78.7	18.0	2.7	0.6
Olanda	23.6	49.2	14.3	13.0
Polonia	82.7	10.2	5.5	1.7
Portugalia	78.7	15.3	3.6	2.4
România	37.3	45.6	15.3	1.8
Rusia	32.1	18.4	31.5	18.0
Slovacia	35.3	40.7	13.7	10.3
Slovenia	24.1	51.3	13.0	11.7
Spania	49.1	28.2	15.4	7.3
Suedia	15.8	52.7	15.4	13.2
Ucraina	41.6	25.2	22.3	10.9

ursa: Elena Iulia Gheorghiu, *Religiozitate şi creştinism în România post-comunistă,* „Sociologie românească”, vol I, nr. 3 (2003), p. 120

Anexa 5

ŞCOALA DE ILUMINARE RAMTHA
(Prezentare)

Anexa 6

ŞCOALA DE ILUMINARE A LUI RAMTHA
EVENIMENT COMBO ROMÂNIA: ÎNCEPĂTORI + FOLLOW UP
10 – 18 Octombrie 2009
Brebu Nou, (Caraş Severin, Reşiţa) România

Evenimentul Combo este unic în RSE. Acest eveniment combină învăţăturile şi disciplinele fundamentale pentru a materializa o viaţă nouă. La acestea se adaugă apoi cele mai avansate învăţături ale anului, oferind astfel studenţilor o experienţă atotcuprinzătoare.
A doua jumătate a evenimentului Combo va cuprinde cele mai avansate învăţături ale lui Ramtha despre lucrul în starea de transă profundă, prezentate anul acesta la International Assay.

CE VEŢI ÎNVĂŢA:

1. **Cum să folosiţi o tehnică de respiraţie care să neutralizeze propriile obiecţii la crearea lucrurilor pe care le doriţi.**
2. **Să cunoaşteţi gândurile trimise vouă de altă persoană sau să ştiţi ce se află într-o cutie dintr-o locaţie îndepărtată.**
3. **O formă de focalizare concentrată care vă permite să accesaţi nivelurile profunde ale minţii, necesare pentru crearea experienţelor pe care le doriţi.**
4. **Cum să manipulaţi câmpurile electromagnetice din jurul corpului propriu pentru a atinge starea necesară creării unei realităţi fabuloase.**
5. **Ştiinţa vindecării cuantice a propriei persoane şi a altora.**
6. **Cum să manevraţi conştiinţa în creierul vostru pentru a vă schimba viaţa aşa cum vreţi.**

Învăţăturile prezentate la Follow-Up conţin întotdeauna cunoştinţe prin care progresează întreg grupul de studenţi, şi o serie de discipline pentru a trăi experienţa noilor învăţături ca adevăr personal.

Învăţăturile din toamnă urmăresc să planteze sămânţa noilor idei menite să-i poarte pe studenţi prin Iarnă, către Primăvara propriei manifestări.

Atenţie: Prin participarea la acest eveniment Combo îndepliniţi cerinţele necesare pentru a deveni student curent în cazul în care doriţi să continuaţi pregătirea în RSE.

Evenimentul **Combo din România** va avea loc la:

Brebu Nou, (judeţul Caras Severin, Reşiţa)

CHECK-IN sau ÎNSCRIERE PE LOC PENTRU EVENIMENTUL COMBO

Check-In sau Înscriere pe loc: Sâmbătă 10 Octombrie, între 9:00 şi 13:00
Începerea evenimentului: Sâmbătă 10 Octombrie, la ora 14.00
Încheierea evenimentului (aprox.): Duminică 18 Octombrie, la ora 16.00 (aprox.)
PREŢUL EVENIMENTULUI COMBO

*** Preţul pentru evenimentul COMBO din România este de **1,000 US $ înainte de 19 Septembrie. Începând cu 19 Septembrie costul este de 1100 US $.**

Anexa 7

HUMANITY'S TEAM- PROIECTUL MANDALA

Neale Donald Walsch (n. 1943)

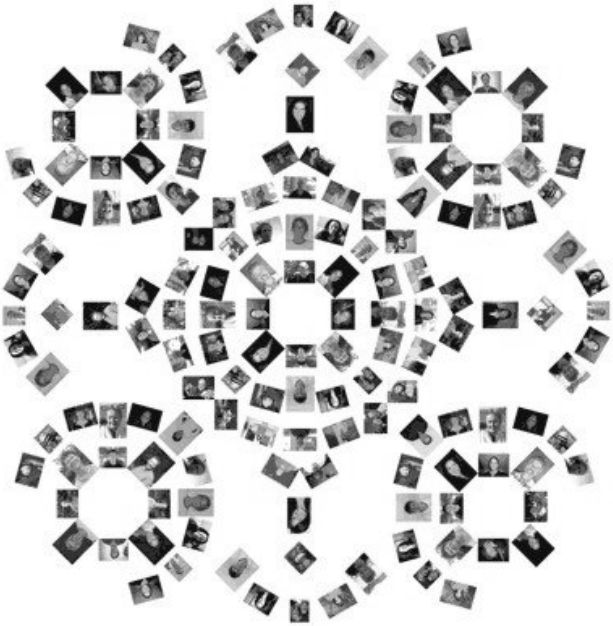

Anexa 8

Calea Inimii-AdAnima

Cursul esoteric nondualist pentru spiritualitate în mijlocul vieții, trezire a sufletului si cunoaştere de Sine

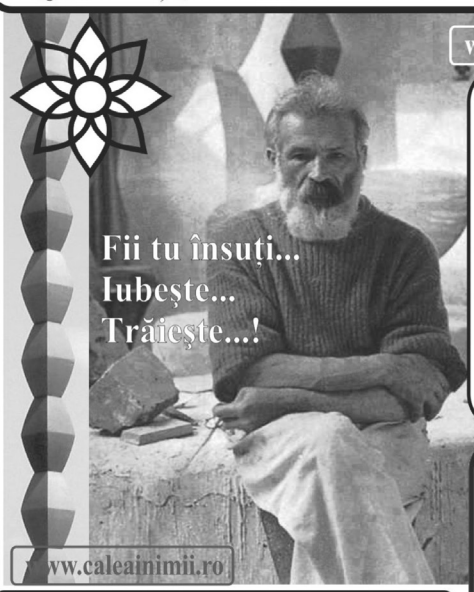

www.caleainimii.ro

Cursul conține
- yoga inimii, hatha yoga
- alimentație naturistă
- meditație AdAnima
- meditație in actiune
- retrageri spirituale
- eneagramă, "a 4-a cale"-Gurdjieff
- devoțiune, isihasm - oratio mentis
-elemente de shaivism kashmirian nondualist şi advaita vedanta
- dzogchen-marea perfecțiune şi tantra tibetană, trulkhor yoga
- metode de armonizare a relatiei de cuplu si continența sexuala
- metode de dezvoltare personală si de obținere a stării de succes
-elemente de astrologie esoterică
- descoperirea şi împlinirea menirii spirituale personale

Începem duminică 19 octombrie, ora 11.
Are loc în fiecare duminică, ora 11, pe bd. Coposu nr. 4, bl. 105 A, sc. A (pe partea laterală a blocului) et.2, ap.7, interfon 07, telefon 0788-377773.
Se plătesc 50 lei/lună. Înscriere posibilă timp de trei luni.
Prima lună de curs gratuită.
Cursul este susținut de prof. **Leonard Radutz** preşedintele Societății Academice AdAnima.

Societatea Academică AdAnima pentru Transformare si Cunoaştere de Sine

Anexa 9

REVISTA „COSMOS”

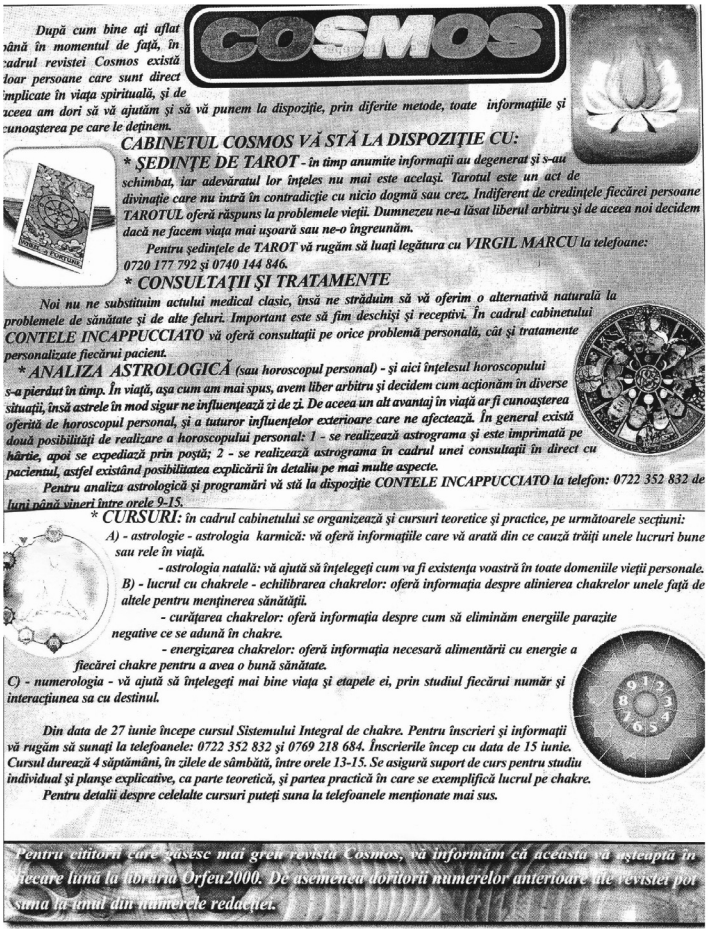

Anexa 10

REPREZENTANȚI AI SPIRITUALITĂȚII NEW AGE

Emanuel Swedenborg
(1688-1722)

Alice Bailey
(1880-1949)

Helena Blavatsky
(1831-1891)

Rudolf Steiner
(1861-1925)

Allan Kardec
(1804-1869)

Rene Guenon
(1885-1951)

Karl Jung
(1875-1961)

Shirley McLaine
(n. 1934)

J.Z Knight
(n. 1946)

David Icke
(n.1952)

Anexa 11

CEREMONIALE NEOPĂGÂNE ÎN GRECIA
(Consiliul Suprem al Etnicilor Eleni)

Anexa 12

PĂGÂNISMUL MODERN SI CONTEMPORAN

Gerard Gardner
(1884-1964)

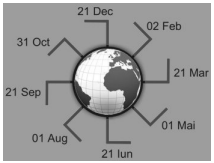

Roata anului

Simbolul neopaganismului

Margaret Murray
(1863-1963)

Starhawk-Miriam Simons
(n. 1951)

Vydunas- Wilhelm Starosta
(1868-1953)

Zsuzsanna Budapest
(n. 1940)

Anexa 13

RON HUBBARD SI „BISERICA SCIENTOLOGICA”

Simbolul triunghiurilor
(ARC si KRC)

La Fayette Ron Hubbard
(1911- 1986)

Simbolul crucii
cu 8 colturi

Sediul Flag Service Organization, Clearwater- Florida

Sediul central al „Bisericii scientologice”, Los Angels

Anexa 14

AUDITING ÎN SCIENTOLOGIE-BULLBAITING

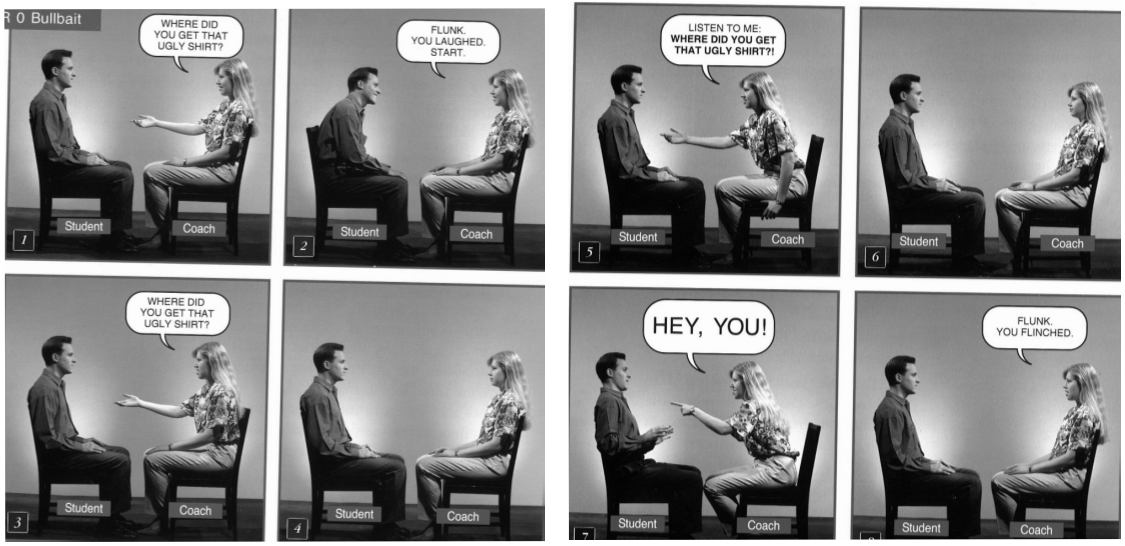

Anexa 15

SCIENTOLOGIA ÎN ROMÂNIA

Anexa 16

IMAGERIA „BISERICII SCIENTOLOGICE”

Sursa: Scientology Handbook

Anexa 17

SCIENTOLOGIA SE CONSIDERA SUPERIOARA CELORLALTE RELIGII

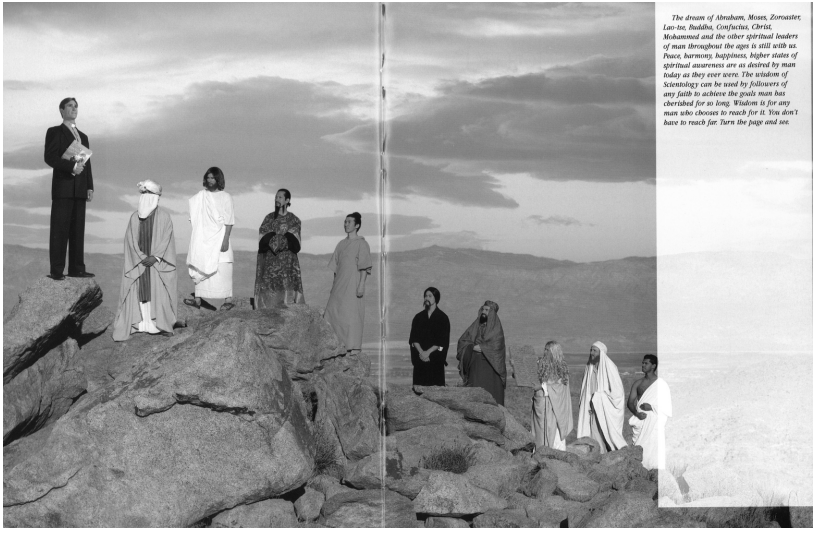

Sursa: Scientology Handbook

REIKI TRADITIONAL SI REIKI MODERN

Mikao Usui
(1865-1926)

Hawayio Takata
(1900-1980)

Simbolul Cho-Ku-Rei

Anexa la *Legea nr.118 din 2 mai 2007*
privind organizarea şi funcţionarea activităţilor şi practicilor de medicină complementară / a

DOMENII
de practică în medicină complementară / alternativă
(conform clasificării elaborate de Organizaţia Mondială a Sănătăţii)

Practici farmacologice si biologice	Practici herbaliste	Dieta, nutritie, stil de viata	Sisteme alternative la practica medicala	Terapii manuale	Aplicatii bioelectromagnetice si energetice
1	2	3	4	5	6
Agenti antioxidanti	Terapie herbala	Schimbarea stilului de viata - life style	Acupunctura	Presopunctura	Tratamente cu lumina naturala si artificiala
Apiterapie	Algoterapie	Terapie Gerson	Homeopatie	Tehnica Dian Xue	Electroacupunctura
Terapii pentru cresterea imunitatii	Aromaterapie	Terapie T.BI GU	Qigong medical	Chiropractica	Campuri electromagnetice
		Terapie macrobiotica	Naturopatie	Osteopatie	
		Megavitamine	Yoga	Metoda Feldenkrais	Stimulare electrica si neuromagnetica
Terapii metabolice	Oligoterapie	Vegetarianism	Ayurveda	Terapie prin masaj, tui, na	Terapie cu camp magnetic
Agenti oxidanti (ozon, hidrogen, peroxid)		Feng Shui	Astrologie medicala	Reflexologie	Terapie holografica
		Suplimente alimentare	Practici traditionale	Rofling	Spectroscopie
Argiloterapie			Su Jok		Magnetorezonanta
			Medicina traditionala chineza (TCM)		Reiki
					Tehnica radianta
					Terapie cu biocamp
					Bioritmologie
					Cristaloterapie
					Cromoterapie

Anexa 20

„CREZUL” LUI OVIDIU DRAGOŞ ARGEŞANU

”1. Dumnezeu era singur în întunericul primordial. Unul nediferențiat, fiind totul și având în sine totul

2. A început să creeze ca o formă de joacă

3. Pe măsură ce creațiile lui căpătau forme regulate, învăța. Din cauza asta prețuiește învățarea

4. A creat îngerii și, fiind dotat cu capacitatea previziunii, a știut că Lucifer, cel mai frumos dintre îngeri, avea să se răscoale împotriva Lui

5. L-a creat pe Mihail, îngerul războinic, ca back-up pentru războiul care a urmat după căderea îngerilor

6. A acceptat această cădere tocmai pentru că nu exista o manifestare a liberului arbitru, iar fără liber arbitru nu există posibilitatea manifestării iubirii

7. Lui Dumnezeu îi lipsea iubirea. A îngăduit îngerilor căzuți să manifeste iubirea și ascultarea, să aleagă între El și Lucifer (...)

9. Îngerii căzuți au fost exilați în Întuneric, unde s-au format iadurile. E frumos și în iad, în unele locuri.

10 Universul material este creat de Dumnezeu ca formă de interacțiune între cele două lumi. Din Îngeri și Demoni, din Lumină și Întuneric

11. Dintr-un înger și un demon se creează și omul. Trinitatea lui este formată din: 1) SK-ul la baza coloanei; 2) sufletul-darul divin al vieții; 3) conștiința sau îngerul păzitor. Animalele au doar suflet și SK. Au doar programe, fără îngeri, fiind conduși de duhuri specializate

12. Omul reprezintă interfața dintre Cer și Iad, cel prin care se pot manifesta binele sau răul în lumea materială

13. Lupta la nivel spiritual se dă pe suflet. Ca și calitate este cea care permite creația și, implicit, viața. Nu există viață fără suflet. Ori demonul nu poate crea, de aceea are nevoie de suflet. Sufletul este Dumnezeul din noi

14. Sufletul poate fi dat lui Dumnezeu sau răului. Poate fi pierdut, furat, rupt, murdărit, dat, vândut. În funcție de asta, un om se poate întoarce la Dumnezeu sau devine demon

15. Sunt planete pe care oamenii au ales binele, și în timp s-au transformat în Dumnezei Oameni. Ei se nasc de la Duhul Sfânt

16. Unii din Dumnezeii Oameni s-au răsculat împotriva legilor divine, sau au călcat aceste legi. Au fost dezbrăcați de Dumnezeirea lor și pedepsiți să trăiască pe planete involuate, precum planeta Pământ....(...)”

Sursa: Ovidiu Dragoș Argeșanu, *Cele 7 peceți,* Editura DAO PSI, 2007, p. 149-150

***Nota autorului*:** Ovidiu Dragoș Argeșanu a intitulat „roman” cartea *Cele 7 peceți*. Redăm totuși fragmente din „Sinteza” pe care o plasează la sfârșitul cărții, deoarece ideile expuse se regăsesc și în alte lucrări ale sale și pot fi considerate expresie a „crezului” său.

ANEXA 21

PROGRAMAREA NEURO-LINGVISTICĂ ŞI APLICAŢIILE EI

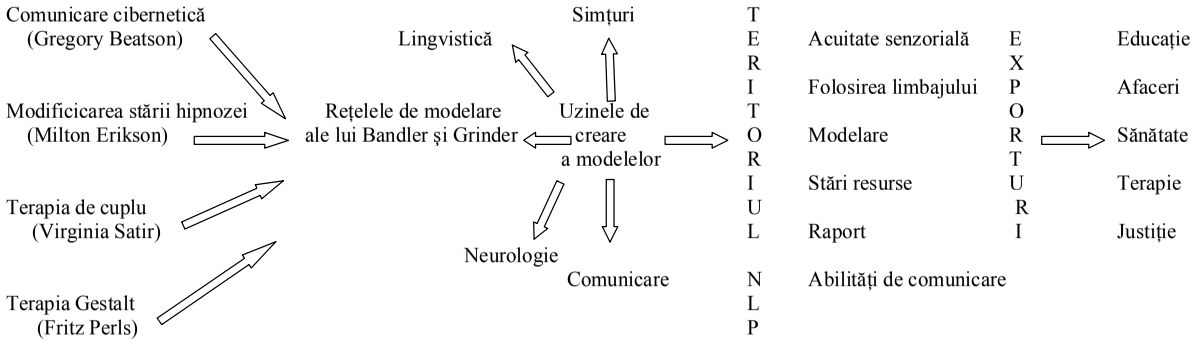

Sursa: Andy Szekely**,** *NLP-calea succesului*, Editura Amaltea, 2003, p. 36

Anexa 22

REGRESIA HIPNOTICĂ ÎN NLP

”Carla (cursantă NLP): Am o durere de cap, ca şi cum m-ar împuşca cineva cu un revolver. Se deplasează de aici, aici. Nu o pot face să dispară (...)
Robert (specialist NLP): Durerea de cap este simptomul. Întrebarea este: care este cauza durerii de cap? (...)

Robert: Carla, aş vrea să-ţi imaginezi că în faţa ta, aici pe podea există o linie. Această linie este linia ta personală a timpului. În stânga este trecutul, iar în dreapta viitorul, adică unde ţi-ar plăcea să poţi merge, iar în stânga este ceea ce s-a întâmplat (....) Aş vrea să încerci să mergi cu spatele pe această linie înapoi în timp.

Şi fie că e conştient sau nu să observi care evenimente din viaţa ta sunt asociate cu acel sentiment. Aş vrea să mergi înapoi în viaţa ta şi să găseşti un eveniment sau un grup de evenimente , când a apărut pentru prima dată acest lucru care-ţi soarbe identitatea.

Şi când păşeşti pe linie, vreau să fi în interiorul evenimentelor tale din viaţă.

Poţi să închizi ochii. Acesta este prezentul, chiar acum, viitorul e în faţa ta, trecutul în spatele tău. Apoi o să începi să mergi încetişor spre trecut (...)

Robert (Către public): Vă rog pe toţi să urmăriţi schimbările fiziologice

Robert (Către Carla): Mergi înapoi în timp, cu fiecare pas eşti mai aproape, tot mai aproape de acel incident de atunci

Carla: Nu pot să ştiu, nu am dreptul să ştiu

Robert(Către public): acesta este un crez: „Nu am dreptul să ştiu”

Carla: Nu am dreptul să spun că ştiu

Robert: Observaţi că este diferit. Apropo, dacă aţi observat semnalele de accesare vizuală, ori de câte ori se gândeşte la asta, ochii ei unt în jos şi spre stânga (dialog intern) ....

Carla: În orice caz, nu o să reuşesc niciodată să ştiu pentru că nu mi se permite. Dacă ştiu, înseamnă că trădez şi nu ştiu cu ce am greşit. Pretind că nu ştiu nimic

Robert: O să te rog să mergi înapoi fără să trebuiască să ştii, mergi înapoi în locul acela (...)

Carla: trebuie să sar peste ceva

Robert: E în regulă. Sari

(Carla sare peste un obstacol imaginar)

Robert: acum eşti undeva înapoi, înainte ca evenimentul să se fi întâmplat

Carla: pot să îl văd venind

Robert: Ok, mai fă un pas înainte de a te ajunge din urmă sau uită-te cum evenimentul se duce spre viitor, deci merge în faţa ta şi se îndreaptă către viitor. Acum, stai undeva înainte de a se întâmpla evenimentul, uitându-te la el, în timp ce acesta se derulează în viitor

Carla: Este ca şi cum ar trebui să vin înainte de naşterea mea, ca şi cum m-aş fi născut pentru a trece prin asta

Robert: Atunci, să ne întoarcem cu un pas înainte de naşterea ta

Carla: Atunci aş fi liberă

(Din public se aud râsete de uşurare)

Carla (râde): Trebuie să ies din mama (...)”

Sursa: Robert Dilts, *Schimbarea sistemului de crezuri prin programare neurolingvistică,* Editura Excalibur, 2007, p. 96, 103-105

Content

Introduction 11

New Age **23**

The New Age themes in Romania 23

Characteristics of New Age Movement 37

Channeling or New Age spiritism 48

Reincarnation 52

Conclusions 59

Neopaganism **62**

Proliferation of neopaganism in Romania and in neighboring countries 62

Characteristics of neopaganism 70

Origins and development of the contemporary paganism 77

Wicca or modern witchcraft 83

Success of neo-paganism: sources and perspectives 88

Conclusions: Christianity and paganism

Scientology: religion or science? (I) **97**

La Fayette Ron Hubbard and the origins of scientology 102

Dianetics and scientology

Practices of dianetics and scientology 107

Organization 118

Ceremonies 121

Recruitment of the profile of prospective adepts ... 114

Controversies 125

Conclusions 132

Scientology: religion or science? (II) 136
Presence and activity of the „Scientology Church" in Romania..... 136
The opponents of scientology 141
The Lobby of scientology..... 149
Mission and proselytism 152
The role of Ron Hubbard in scientology..... 159
Conclusions..... 166
Reiki 169
The history of reiki 169
The reiki energy..... 174
The reiki practice 176
Reiki in Romania..... 184
„The alternative healing" – an Orthodox perspective..... 204
The Movements for the development of human potential
Landmark Forum 210
Neuro-linguistic programming (NLP) 218
a) Definition..... 219
b) Controversial aspects 224
c) NLP in Romania 230
Conclusions..... 233
Instead of conclusions: The Orthodox Christians facing the alternative spiritualities 235

Cuprins

Prefață 7
Introducere 11

New Age 23
1. Actualitatea temelor New Age România 23
2. Caracteristici ale mişcării New Age 37
3. *Channeling*-ul sau spiritismul New Age 48
4. Credința în reîncarnare 52
5. Concluzii 59

Forme ale neopăgânismului în societatea contemporană 62
1. Proliferarea neo-păgânismului în România şi în țările vecine 62
2. Caracteristicile neo-păgânismului 70
3. Naşterea şi dezvoltarea păgânismului contemporan 77
4. Wicca sau vrăjitoria modernă 83
5. Succesul neo-păgânismului: surse şi perspective 88
6. Concluzii: creştinism şi păgânism 92

Scientologia: religie sau ştiință? (I) 97
1. La Fayette Ron Hubbard şi originile scientologiei 102
2. Dianetica şi scientologia 107
3. Practicile dianeticii şi scientologiei 114
4. Organizare 118
5. Ceremonii 121
6. Controverse 125
7. Concluzii 132

Scientologia: religie sau ştiinţă? (II) 136
1. Prezența și activitatea „Bisericii scientologice" în România 136
2. Opozanții scientologiei 141
3. *Lobby*-ul scientologiei 149
4. Misiune şi prozelitism 152
5. Rolul lui Ron Hubbard în scientologie 159
6. Concluzii 166

Reiki 169
1. Istoria Reiki 169
2. Energia Reiki 174
3. Practica Reiki 176
4. Reiki în România 184
5. „Vindecarea alternativă" din perspectivă ortodoxă 203

Mişcări de dezvoltare a potențialului uman 209
1. Landmark Education (Forum) 210
2. Programarea neuro-lingvistică (Neuro Linguistic Programming – NLP) 218
a. NLP – definiție și caracteristici 219
b. Aspecte controversate 224
c. NLP-ul în România 230
3. Concluzii 233

În loc de concluzii: Creştinii ortodocşi în fața spiritualității alternative 235

Bibliografie generală 242
Anexe 256
Lista anexelor 279
Content 283